નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

# વિનયપિટકે

# ચૂળવગ્ગ-અટ્ઠકથા

## ૧. કમ્મક્ખન્ધકં

### તજ્જનીયકમ્મકથા

૧. ચૂળવગ્ગસ્સ પઠમે કમ્મક્ખન્ધકે તાવ **પણ્ડુકલોહિતકા**તિ પણ્ડુકો ચેવ લોહિતકો ચાતિ છબ્બગ્ગિયેસુ દ્વે જના; તેસં નિસ્સિતકાપિ પણ્ડુકલોહિતકાત્વેવ પઞ્ઞાયન્તિ. **બલવાબલવં પટિમન્તેથા**તિ સુટ્ઠુબલવં પટિવદથ. **અલમત્થતરા**તિ સમત્થતરા.

તજ્જનીયકમ્મકથા નિટ્ઠિતા.

### અધમ્મકમ્મદ્વાદસકકથા

૪. **અસમ્મુખા કત**ન્તિઆદીસુ સઙ્ઘધમ્મવિનયપુગ્ગલસમ્મુખાનં વિના કતં, ચુદિતકં અપ્પટિપુચ્છિત્વા કતં, તસ્સેવ અપ્પટિઞ્ઞાય કતં. **અદેસનાગામિનિયા**તિ પારાજિકાપત્તિયા વા સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિયા વા. એત્થ પુરિમકેસુ તીસુ તિકેસુ નવ પદા અધમ્મેનકતં વગ્ગેનકતન્તિ ઇમેહિ સદ્ધિં એકેકં ગહેત્વા નવ તિકા વુત્તા. એવં સબ્બેપિ દ્વાદસ તિકા હોન્તિ. પટિપક્ખવસેન સુક્કપક્ખેસુપિ એતેયેવ દ્વાદસ તિકા વુત્તા.

૬. **અનનુલોમિકેહિ ગિહિસંસગ્ગેહી**તિ પબ્બજિતાનં અનનુચ્છવિકેહિ સહસોકિતાદીહિ ગિહિસંસગ્ગેહિ.

**તિણ્ણં** , **ભિક્ખવે**, **ભિક્ખૂન**ન્તિઆદિ એકેકેનાપિ અઙ્ગેન તજ્જનીયકમ્મં કાતું વટ્ટતીતિ દસ્સનત્થં વુત્તં. તજ્જનીયસ્સ હિ વિસેસેન ભણ્ડનકારકત્તં અઙ્ગં, નિયસ્સસ્સ અભિણ્હાપત્તિકત્તં, પબ્બાજનીયસ્સ કુલદૂસકત્તં વુત્તં. ઇમેસુ પન તીસુ અઙ્ગેસુ યેન કેનચિ સબ્બાનિપિ કાતું વટ્ટતિ. યદિ એવં યં ચમ્પેય્યક્ખન્ધકે વુત્તં – ‘‘તજ્જનીયકમ્મારહસ્સ નિયસ્સકમ્મં કરોતિ…પે॰… ઉપસમ્પદારહં અબ્ભેતિ; એવં ખો ઉપાલિ અધમ્મકમ્મં હોતિ અવિનયકમ્મં, એવઞ્ચ પન સઙ્ઘો સાતિસારો હોતી’’તિ ઇદં વિરુજ્ઝતીતિ. ઇદઞ્ચ ન વિરુજ્ઝતિ. કસ્મા? વચનત્થનાનત્તતો, ‘‘તજ્જનીયકમ્મારહસ્સા’’તિ ઇમસ્સ હિ વચનસ્સ કમ્મસન્નિટ્ઠાનં અત્થો. ‘‘તિણ્ણં, ભિક્ખવે’’તિઆદિવચનસ્સ અઙ્ગસમ્ભવો, તસ્મા યદા સઙ્ઘેન સન્નિપતિત્વા ‘‘ઇદં નામ ઇમસ્સ ભિક્ખુનો કમ્મં કરોમા’’તિ સન્નિટ્ઠાનં કતં હોતિ, તદા કમ્મારહો નામ હોતિ. તસ્સ ઇમિના લક્ખણેન તજ્જનીયાદિકમ્મારહસ્સ નિયસ્સકમ્માદિકરણં અધમ્મકમ્મઞ્ચેવ અવિનયકમ્મઞ્ચાતિ વેદિતબ્બં. યસ્સ પન ભણ્ડનકારકાદીસુ અઙ્ગેસુ અઞ્ઞતરં અઙ્ગં અત્થિ, તસ્સ આકઙ્ખમાનો સઙ્ઘો યથાનુઞ્ઞાતેસુ અઙ્ગેસુ ચ કમ્મેસુ ચ યેન કેનચિ અઙ્ગેન યંકિઞ્ચિ કમ્મં વવત્થપેત્વા તં ભિક્ખું કમ્મારહં કત્વા કમ્મં કરેય્ય. અયમેત્થ વિનિચ્છયો. એવં પુબ્બેનાપરં સમેતિ.

તત્થ કિઞ્ચાપિ તજ્જનીયકમ્મે ભણ્ડનકારકવસેન કમ્મવાચા વુત્તા, અથ ખો બાલસ્સ અબ્યત્તસ્સ આપત્તિબહુલસ્સ તજ્જનીયકમ્મં કરોન્તેન બાલઅબ્યત્તવસેનેવ કમ્મવાચા કાતબ્બા . એવઞ્હિ ભૂતેન વત્થુના કતં કમ્મં હોતિ, ન ચ અઞ્ઞસ્સ કમ્મસ્સ વત્થુના. કસ્મા? યસ્મા ઇદમ્પિ અનુઞ્ઞાતન્તિ. એસ નયો સબ્બત્થ. **અટ્ઠારસ સમ્માવત્તનવત્થૂનિ** પારિવાસિકક્ખન્ધકે વણ્ણયિસ્સામ.

અધમ્મકમ્મદ્વાદસકકથા નિટ્ઠિતા.

**નપ્પટિપ્પસ્સમ્ભેતબ્બઅટ્ઠારસકાદિકથા**

૮. **લોમં પાતેન્તી**તિ પન્નલોમા હોન્તિ; ભિક્ખૂ અનુવત્તન્તીતિ અત્થો. **નેત્થારં વત્તન્તી**તિ નિત્થરન્તાનં એતન્તિ નેત્થારં; યેન સક્કા નિસ્સારણા નિત્થરિતું, તં અટ્ઠારસવિધં સમ્માવત્તનં વત્તન્તીતિ અત્થો. કિત્તકં કાલં વત્તં પૂરેતબ્બન્તિ? દસ વા પઞ્ચ વા દિવસાનિ. ઇમસ્મિઞ્હિ કમ્મક્ખન્ધકે એત્તકેન વત્તં પૂરિતમેવ હોતિ.

નપ્પટિપ્પસ્સમ્ભેતબ્બઅટ્ઠારસકાદિકથા નિટ્ઠિતા.

**નિયસ્સકમ્મકથા**

૧૧. સેય્યસકવત્થુસ્મિં – **અપિસ્સુ ભિક્ખૂ પકતા**તિ અપિસ્સુ ભિક્ખૂ નિચ્ચં બ્યાવટા હોન્તિ. સેસં તજ્જનીયે વુત્તસદિસમેવ.

નિયસ્સકમ્મકથા નિટ્ઠિતા.

**પબ્બાજનીયકમ્મકથા**

૨૧. અસ્સજિપુનબ્બસુકવત્થુ સઙ્ઘાદિસેસવણ્ણનાયં વુત્તં.

૨૭. **કાયિકેન દવેના**તિઆદીસુ પનેત્થ કાયિકો દવો નામ કાયકીળા વુચ્ચતિ. સેસપદદ્વયેપિ એસેવ નયો. **કાયિકો અનાચારો** નામ કાયદ્વારે પઞ્ઞત્તસિક્ખાપદવીતિક્કમો વુચ્ચતિ . સેસદ્વયેપિ એસેવ નયો. **કાયિકં ઉપઘાતિકં** નામ કાયદ્વારે પઞ્ઞત્તસિક્ખાપદસ્સ અસિક્ખનભાવેન ઉપહનનં વુચ્ચતિ; નાસનં વિનાસનન્તિ અત્થો. સેસદ્વયેપિ એસેવ નયો. **કાયિકો મિચ્છાજીવો** નામ પટિક્ખિત્તવેજ્જકમ્માદિવસેન તેલપચનઅરિટ્ઠપચનાદીનિ. **વાચસિકો મિચ્છાજીવો** નામ ગિહીનં સાસનસમ્પટિચ્છનારોચનાદીનિ. **કાયિકવાચસિકો** નામ તદુભયં. સેસં તજ્જનીયે વુત્તનયમેવ.

પબ્બાજનીયકમ્મકથા નિટ્ઠિતા.

**પટિસારણીયકમ્મકથા**

૩૩. સુધમ્મવત્થુસ્મિં પન – **અનપલોકેત્વા**તિ ન આપુચ્છિત્વા. **એતદવોચા**તિ કિં તે ગહપતિ થેરાનં પટિયત્તન્તિ સબ્બં વિવરાપેત્વા દિસ્વા એતં અવોચ. **એકા ચ ખો ઇધ નત્થિ યદિદં તિલસંગુળિકા**તિ યા અયં તિલસક્ખલિકા નામ વુચ્ચતિ, સા નત્થીતિ અત્થો. તસ્સ કિર ગહપતિનો વંસે આદિમ્હિ એકો પૂવિયો અહોસિ. તેન

નં થેરો જાતિયા ખુંસેતુકામો એવમાહ. **યદેવ કિઞ્ચી**તિ એવં બહું બુદ્ધવચનં રતનં પહાય કિઞ્ચિદેવ તિલસંગુળિકાવચનં ભાસિતં. કુક્કુટપોતકઉદાહરણેન ઇદં દસ્સેતિ ‘‘યથા સો નેવ કાકવસ્સિતં ન કુક્કુટવસ્સિતં અકાસિ, એવં તયાપિ નેવ ભિક્ખુવચનં ન ગિહિવચનં વુત્ત’’ન્તિ.

પટિસારણીયકમ્મકથા નિટ્ઠિતા.

**અધમ્મકમ્માદિદ્વાદસકકથા**

**૩૭. અસમ્મુખા કત**ન્તિઆદયો તિકા વુત્તપ્પકારા એવ.

**૩૯.** અઙ્ગસમન્નાગમો પુરિમેહિ અસદિસો. તત્થ યથા લાભં ન લભન્તિ; એવં પરિસક્કન્તો પરક્કમન્તો **અલાભાય પરિસક્કતિ** નામ. એસ નયો અનત્થાદીસુ. તત્થ **અનત્થો**તિ અત્થભઙ્ગો. **અનાવાસો**તિ તસ્મિં ઠાને અવસનં. **ગિહીનં બુદ્ધસ્સ અવણ્ણ**ન્તિ ગિહીનં સન્તિકે બુદ્ધસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ. **ધમ્મિકં પટિસ્સવં ન સચ્ચાપેતી**તિ યથા સચ્ચો હોતિ, એવં ન કરોતિ; વસ્સાવાસં પટિસ્સુણિત્વા ન ગચ્છતિ, અઞ્ઞં વા એવરૂપં કરોતિ. **પઞ્ચન્નં ભિક્ખવે**તિઆદિ એકઙ્ગેનપિ કમ્મારહભાવદસ્સનત્થં વુત્તં. સેસમેત્થ ઉત્તાનત્થઞ્ચેવ, તજ્જનીયે ચ વુત્તનયમેવ.

અધમ્મકમ્માદિદ્વાદસકકથા નિટ્ઠિતા.

**આપત્તિયા અદસ્સને ઉક્ખેપનીયકમ્મકથા**

**૪૬.** છન્નવત્થુસ્મિં – **આવાસપરમ્પરઞ્ચ ભિક્ખવે સંસથા**તિ સબ્બાવાસેસુ આરોચેથ.

**૫૦. ભણ્ડનકારકો**તિઆદીસુ ભણ્ડનાદિપચ્ચયા આપન્નં આપત્તિં રોપેત્વા તસ્સા અદસ્સનેયેવ કમ્મં કાતબ્બં. તિકા વુત્તપ્પકારા એવ.

**૫૧.** સમ્માવત્તનાયં પનેત્થ તેચત્તાલીસ વત્તાનિ. તત્થ **ન અનુદ્ધંસેતબ્બો**તિ ન ચોદેતબ્બો. **ન ભિક્ખુ ભિક્ખૂહી**તિ અઞ્ઞો ભિક્ખુ અઞ્ઞેહિ ભિક્ખૂહિ ન ભિન્દિતબ્બો. **ન ગિહિદ્ધજો**તિ ઓદાતવત્થાનિ અચ્છિન્નદસપુપ્ફદસાનિ ચ ન ધારેતબ્બાનિ. **ન તિત્થિયદ્ધજો**તિ કુસચીરાદીનિ ન ધારેતબ્બાનિ. **ન આસાદેતબ્બો**તિ ન અપસાદેતબ્બો. **અન્તો વા બહિ વા**તિ વિહારસ્સ અન્તો વા બહિ વા. ન તિત્થિયાદિપદત્તયં ઉત્તાનમેવ . સેસં સબ્બં પારિવાસિકક્ખન્ધકે વણ્ણયિસ્સામ. સેસં તજ્જનીયે વુત્તનયમેવ. આપત્તિયા અપ્પટિકમ્મે ઉક્ખેપનીયકમ્મં ઇમિના સદિસમેવ.

**૬૫.** અરિટ્ઠવત્થુ ખુદ્દકવણ્ણનાયં વુત્તં. ‘‘ભણ્ડનકારકો’’તિઆદીસુ યં દિટ્ઠિં નિસ્સાય ભણ્ડનાદીનિ કરોતિ, તસ્સા અપ્પટિનિસ્સગ્ગેયેવ કમ્મં કાતબ્બં. સેસં તજ્જનીયે વુત્તનયમેવ. સમ્માવત્તનાયમ્પિ હિ ઇધ તેચત્તાલીસંયેવ વત્તાનીતિ.

આપત્તિયા અદસ્સને ઉક્ખેપનીયકમ્મકથા નિટ્ઠિતા.

કમ્મક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

# ૨. પારિવાસિકક્ખન્ધકં

## પારિવાસિકવત્તકથા

**૭૫**. પારિવાસિકક્ખન્ધકે – **પારિવાસિકા**તિ પરિવાસં પરિવસન્તા. તત્થ ચતુબ્બિધો પરિવાસો – અપ્પટિચ્છન્નપરિવાસો, પટિચ્છન્નપરિવાસો, સુદ્ધન્તપરિવાસો, સમોધાનપરિવાસોતિ. તેસુ ''યો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞોપિ અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે આકઙ્ખતિ પબ્બજ્જં, આકઙ્ખતિ ઉપસમ્પદં, તસ્સ ચત્તારો માસે પરિવાસો દાતબ્બો''તિ (મહાવ॰ ૮૬) એવં મહાખન્ધકે વુત્તો તિત્થિયપરિવાસો અપ્પટિચ્છન્નપરિવાસો નામ. તત્થ યં વત્તબ્બં તં વુત્તમેવ. અયં પન ઇધ અનધિપ્પેતો. સેસા તયો યેન સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિ આપન્ના ચેવ હોતિ પટિચ્છાદિતા ચ, તસ્સ દાતબ્બા. તેસુ યં વત્તબ્બં તં સમુચ્ચયક્ખન્ધકે વક્ખામ. એતે પન ઇધ અધિપ્પેતા. તસ્મા એતેસુ યંકિઞ્ચિ પરિવાસં પરિવસન્તા ''પારિવાસિકા''તિ વેદિતબ્બા.

**પકતત્તાનં ભિક્ખૂન**ન્તિ ઠપેત્વા નવકતરં પારિવાસિકં અવસેસાનં અન્તમસો મૂલાયપટિકસ્સનારહાદીનમ્પિ. **અભિવાદનપચ્ચુટ્ઠાન**ન્તિ યં તે અભિવાદનાદિં કરોન્તિ, તં સાદિયન્તિ, સમ્પટિચ્છન્તિ; ન પટિક્ખિપન્તીતિ અત્થો. તત્થ **સામીચિકમ્મ**ન્તિ ઠપેત્વા અભિવાદનાદીનિ અઞ્ઞસ્સ અનુચ્છવિકસ્સ બીજનવાતદાનાદિનો આભિસમાચારિકસ્સેતં અધિવચનં. **આસનાભિહાર**ન્તિ આસનસ્સ અભિહરણં, આસનં ગહેત્વા અભિગમનં પઞ્ઞાપનમેવ વા. સેય્યાભિહારેપિ એસેવ નયો. **પાદોદક**ન્તિ પાદધોવનઉદકં. **પાદપીઠ**ન્તિ ધોતપાદઠપનકં. **પાદકથલિક**ન્તિ અધોતપાદઠપનકં પાદઘંસનં વા. **આપત્તિ દુક્કટસ્સા**તિ સદ્ધિવિહારિકાનમ્પિ સાદિયન્તસ્સ દુક્કટમેવ, તસ્મા તે વત્તબ્બા – ''અહં વિનયકમ્મં કરોમિ, મય્હં વત્તં મા કરોથ, મા મં ગામપ્પવેસનં આપુચ્છથા''તિ. સચે સદ્ધાપબ્બજિતા કુલપુત્તા ''તુમ્હે, ભન્તે, તુમ્હાકં વિનયકમ્મં કરોથા''તિ વત્વા વત્તં કરોન્તિ, ગામપ્પવેસનમ્પિ આપુચ્છન્તિયેવ, વારિતકાલતો પટ્ઠાય અનાપત્તિ. **મિથુ યથાવુડ્ઢ**ન્તિ પારિવાસિકભિક્ખૂનં અઞ્ઞમઞ્ઞં યો યો વુડ્ઢો તેન તેન નવકતરસ્સ સાદિતું.

**પઞ્ચ યથાવુડ્ઢ**ન્તિ પકતત્તેહિપિ સદ્ધિં વુડ્ઢપટિપાટિયા એવ. તસ્મા પાતિમોક્ખે ઉદ્દિસ્સમાને હત્થપાસે નિસીદિતું વટ્ટતિ. મહાપચ્ચરિયં પન ''પાળિયા અનિસીદિત્વા પાળિં વિહાય હત્થપાસં અમુઞ્ચન્તેન નિસીદિતબ્બ''ન્તિ વુત્તં. પારિસુદ્ધિઉપોસથે કરીયમાને સઙ્ઘનવકટ્ઠાને નિસીદિત્વા તત્થેવ નિસિન્નેન અત્તનો પાળિયા પારિસુદ્ધિઉપોસથો કાતબ્બો. પવારણાયપિ સઙ્ઘનવકટ્ઠાને નિસીદિત્વા તત્થેવ નિસિન્નેન અત્તનો પાળિયા પવારેતબ્બં. સઙ્ઘેન ઘણ્ટિં પહરિત્વા ભાજીયમાનં વસ્સિકસાટિકમ્પિ અત્તનો પત્તટ્ઠાને ગહેતું વટ્ટતિ.

**ઓણોજન**ન્તિ વિસ્સજ્જનં વુચ્ચતિ. સચે હિ પારિવાસિકસ્સ દ્વે તીણિ ઉદ્દેસભત્તાદીનિ પાપુણન્તિ, અઞ્ઞા ચસ્સ પુગ્ગલિકભત્તપચ્ચાસા હોતિ, તાનિ પટિપાટિયા ગહેત્વા ''ભન્તે, હેટ્ઠા ગાહેથ, અજ્જ મય્હં ભત્તપચ્ચાસા અત્થિ, સ્વે ગણ્હિસ્સામી''તિ વત્વા વિસ્સજ્જેતબ્બાનિ. એવં તાનિ પુનદિવસેસુ ગણ્હિતું લભતિ. પુનદિવસે સબ્બપઠમં એતસ્સ દાતબ્બન્તિ કુરુન્દિયં વુત્તં. યદિ પન ન ગણ્હાતિ ન વિસ્સજ્જેતિ, પુનદિવસે ન લભતિ, ઇદં ઓણોજનં નામ પારિવાસિકસ્સેવ ઓદિસ્સ અનુઞ્ઞાતં. કસ્મા? તસ્સ હિ સઙ્ઘનવકટ્ઠાને નિસિન્નસ્સ ભત્તગ્ગે યાગુખજ્જકાદીનિ પાપુણન્તિ વા ન વા, તસ્મા સો ''ભિક્ખાહારેન મા કિલમિત્થા''તિ ઇદમસ્સ સઙ્ગહકરણત્થાય ઓદિસ્સ અનુઞ્ઞાતં.

**ભત્તન્તિ** આગતાગતેહિ વુડ્ઢપટિપાટિયા ગહેત્વા ગન્તબ્બં વિહારે સઙ્ઘસ્સ ચતુસ્સાલભત્તં, એતં યથાવુડ્ઢં લભતિ. પાળિયા પન ગન્તું વા ઠાતું વા ન લભતિ, તસ્મા પાળિતો ઓસક્કિત્વા હત્થપાસે ઠિતેન હત્થં પસારેત્વા યથા સેનો નિપતિત્વા ગણ્હાતિ, એવં ગણ્હિતબ્બં. આરામિકસમણુદ્દેસેહિ આહરાપેતું ન લભતિ. સચે સયમેવ આહરન્તિ, વટ્ટતિ. રઞ્ઞો મહાપેળભત્તેપિ એસેવ નયો. ચતુસ્સાલભત્તે પન સચે ઓણોજનં કત્તુકામો હોતિ, અત્તનો અત્થાય ઉક્ખિત્તે પિણ્ડે ''અજ્જ મે ભત્તં અત્થિ, સ્વે ગણ્હિસ્સામી''તિ વત્તબ્બં. પુનદિવસે દ્વે પિણ્ડે લભતીતિ મહાપચ્ચરિયં વુત્તં. ઉદ્દેસભત્તાદીનિપિ પાળિતો ઓસક્કિત્વાવ ગહેતબ્બાનિ. યત્થ પન નિસીદાપેત્વા પરિવિસન્તિ, તત્થ સામણેરાનં જેટ્ઠકેન ભિક્ખૂનં સઙ્ઘનવકેન હુત્વા નિસીદિતબ્બં.

**૭૬.** ઇદાનિ યા અયં સમ્માવત્તના વુત્તા, તત્થ **ન ઉપસમ્પાદેતબ્બન્તિ** ઉપજ્ઝાયેન હુત્વા ન ઉપસમ્પાદેતબ્બં; વત્તં નિક્ખિપિત્વા પન ઉપસમ્પાદેતું વટ્ટતિ. આચરિયેન હુત્વાપિ કમ્મવાચા ન સાવેતબ્બા, અઞ્ઞસ્મિં અસતિ વત્તં નિક્ખિપિત્વા સાવેતું વટ્ટતિ. **ન નિસ્સયો**તિ આગન્તુકાનં નિસ્સયો ન દાતબ્બો. યેહિપિ પકતિયાવ નિસ્સયો ગહિતો, તે વત્તબ્બા – ''અહં વિનયકમ્મં કરોમિ, અસુકત્થેરસ્સ નામ સન્તિકે નિસ્સયં ગણ્હથ, મય્હં વત્તં મા કરોથ, મા મં ગામપ્પવેસનં આપુચ્છથા''તિ. સચે એવં વુત્તેપિ કરોન્તિયેવ, વારિતકાલતો પટ્ઠાય કરોન્તેસુપિ અનાપત્તિ.

**ન સામણેરો**તિ અઞ્ઞો સામણેરો ન ગહેતબ્બો. ઉપજ્ઝં દત્વા ગહિતસામણેરાપિ વત્તબ્બા – ''અહં વિનયકમ્મં કરોમિ, મય્હં વત્તં મા કરોથ, મા મં ગામપ્પવેસનં આપુચ્છથા''તિ. સચે એવં વુત્તેપિ કરોન્તિયેવ, વારિતકાલતો પટ્ઠાય કરોન્તેસુપિ અનાપત્તિ. ભિક્ખુનોવાદકસમ્મુતિ નામ આધિપચ્ચટ્ઠાનભૂતાતિ પટિક્ખિત્તા, તસ્મા ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ વત્તબ્બં – ''ભન્તે, અહં વિનયકમ્મં કરોમિ, ભિક્ખુનોવાદકં જાનાથા''તિ, પટિબલસ્સ વા ભિક્ખુસ્સ ભારો કાતબ્બો. આગતા ભિક્ખુનિયો ''સઙ્ઘસન્તિકં ગચ્છથ, સઙ્ઘો વો ઓવાદદાયકં જાનિસ્સતી''તિ વા ''અહં વિનયકમ્મં કરોમિ, અસુકભિક્ખુસ્સ નામ સન્તિકં ગચ્છથ, સો વો ઓવાદં દસ્સતી''તિ વા વત્તબ્બા.

**સા આપત્તી**તિ સુક્કવિસ્સટ્ઠિયા પરિવાસે દિન્ને સુક્કવિસ્સટ્ઠિ નાપજ્જિતબ્બા. **અઞ્ઞા વા તાદિસિકા**તિ કાયસંસગ્ગાદિગરુકાપત્તિ. **તતો વા પાપિટ્ઠતરા**તિ પારાજિકાપત્તિ; સત્તસુ હિ આપત્તીસુ દુબ્ભાસિતાપત્તિ પાપિટ્ઠા; દુક્કટાપત્તિ પાપિટ્ઠતરા; દુક્કટાપત્તિ પાપિટ્ઠા, પાટિદેસનીયાપત્તિ પાપિટ્ઠતરાતિ એવં પાચિત્તિયથુલ્લચ્ચયસઙ્ઘાદિસેસપારાજિકાપત્તીસુ નયો નેતબ્બો. તાસં વત્થૂસુપિ દુબ્ભાસિતવત્થુ પાપિટ્ઠં, દુક્કટવત્થુ પાપિટ્ઠતરન્તિ પુરિમનયેનેવ ભેદો વેદિતબ્બો. પણ્ણત્તિવજ્જસિક્ખાપદે પન વત્થુપિ આપત્તિપિ પાપિટ્ઠા. લોકવજ્જે ઉભયમ્પિ પાપિટ્ઠતરં.

**કમ્મન્તિ** પરિવાસકમ્મવાચા વુચ્ચતિ. તં કમ્મં ''અકતં દુક્કટ''ન્તિઆદીહિ વા ''કિં ઇદં કમ્મં નામ કસિકમ્મં ગોરક્ખકમ્મ''ન્તિઆદીહિ વા વચનેહિ ન ગરહિતબ્બં. **કમ્મિકા**તિ યેહિ ભિક્ખૂહિ કમ્મં કતં, તે વુચ્ચન્તિ, તે ''બાલા અબ્યત્તા''તિઆદીહિ વચનેહિ ન ગરહિતબ્બા. **ન સવચનીયં કાતબ્બન્તિ** પલિબોધત્થાય વા પક્કોસનત્થાય વા સવચનીયં ન કાતબ્બં, પલિબોધત્થાય હિ કરોન્તો ''અહં આયસ્મન્તં ઇમસ્મિં વત્થુસ્મિં સવચનીયં કરોમિ, ઇમમ્હા આવાસા એકપદમ્પિ મા પક્કામિ, યાવ ન તં અધિકરણં વૂપસન્તં હોતી''તિ એવં કરોતિ. પક્કોસનત્થાય કરોન્તો ''અહં તે સવચનીયં કરોમિ, એહિ મયા સદ્ધિં વિનયધરાનં સમ્મુખીભાવં ગચ્છામા''તિ એવં કરોતિ; તદુભયમ્પિ ન કાતબ્બં.

**ન અનુવાદો**તિ વિહારે જેટ્ઠકટ્ઠાનં ન કાતબ્બં. પાતિમોક્ખુદ્દેસકેન વા ધમ્મજ્ઝેસકેન વા ન ભવિતબ્બં. નાપિ તેરસસુ સમ્મુતીસુ એકસમ્મુતિવસેનાપિ ઇસ્સરિયકમ્મં કાતબ્બં. **ન ઓકાસો**તિ "કરોતુ મે આયસ્મા ઓકાસં, અહં તં વત્તુકામો"તિ એવં પકતત્તસ્સ ઓકાસો ન કારેતબ્બો, વત્થુના વા આપત્તિયા વા ન ચોદેતબ્બો, "અયં પુબ્બે તે દોસો"તિ ન સારેતબ્બો. **ન ભિક્ખૂહિ સમ્પયોજેતબ્બ**ન્તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં યોજેત્વા કલહો ન કારેતબ્બો.

**પુરતો**તિ સઙ્ઘત્થેરેન હુત્વા પુરતો ન ગન્તબ્બં, દ્વાદસહત્થં ઉપચારં મુઞ્ચિત્વા એકકેન ગન્તબ્બં. નિસીદનેપિ એસેવ નયો. **આસનપરિયન્તો**તિ ભત્તગ્ગાદીસુ સઙ્ઘનવકાસનં વુચ્ચતિ; સ્વાસ્સ દાતબ્બો, તત્થ નિસીદિતબ્બં. **સેય્યાપરિયન્તો**તિ સેય્યાનં પરિયન્તો, સબ્બલામકં મઞ્ચપીઠં. અયઞ્હિ વસ્સગ્ગેન અત્તનો પત્તટ્ઠાને સેય્યં ગહેતું ન લભતિ. સબ્બભિક્ખૂહિ વિચિનિત્વા ગહિતાવસેસા મઙ્કુલગૂથભરિતા વેત્તલતાદિવિનદ્ધા લામકસેય્યા અસ્સ દાતબ્બા. **વિહારપરિયન્તો**તિ યથા ચ સેય્યા, એવં વસનઆવાસોપિ વસ્સગ્ગેન અત્તનો પત્તટ્ઠાને તસ્સ ન વટ્ટતિ. સબ્બભિક્ખૂહિ વિચિનિત્વા ગહિતાવસેસા પન રજોહતભૂમિ જતુકમૂસિકભરિતા પણ્ણસાલા અસ્સ દાતબ્બા. સચે પકતત્તા સબ્બે રુક્ખમૂલિકા અબ્ભોકાસિકા ચ હોન્તિ, છન્નં ન ઉપેન્તિ, સબ્બેપિ એતેહિ વિસ્સટ્ઠાવાસા નામ હોન્તિ. તેસુ યં ઇચ્છતિ, તં લભતિ. વસ્સૂપનાયિકદિવસે પચ્ચયં એકપસ્સે ઠત્વા વસ્સગ્ગેન ગણ્હિતું લભતિ. સેનાસનં ન લભતિ, નિબદ્ધવસ્સાવાસિકં સેનાસનં ગણ્હિતુકામેન વત્તં નિક્ખિપિત્વા ગહેતબ્બં.

**તેન ચ સો સાદિતબ્બો**તિ યં અસ્સ આસનાદિપરિયન્તં ભિક્ખૂ દેન્તિ, સો એવ સાદિતબ્બો. **પુરેસમણેન વા પચ્છાસમણેન વા**તિ ઞાતિપવારિતટ્ઠાને "એત્તકે ભિક્ખૂ ગહેત્વા આગચ્છથા"તિ નિમન્તિતેન "ભન્તે, અસુકં નામ કુલં ભિક્ખૂ નિમન્તેસિ, એથ તત્થ ગચ્છામા"તિ એવં સંવિધાય ભિક્ખૂ પુરેસમણે વા પચ્છાસમણે વા કત્વા ન ગન્તબ્બં. "ભન્તે, અસુકસ્મિં નામ ગામે મનુસ્સા ભિક્ખૂનં આગમનં ઇચ્છન્તિ, સાધુ વતસ્સ સચે તેસં સઙ્ગહં કરેય્યાથા"તિ એવં પન પરિયાયેન કથેતું વટ્ટતિ.

**ન આરઞ્ઞિકઙ્ગ**ન્તિ આગતાગતાનં આરોચેતું હરાયમાનેન આરઞ્ઞિકધુતઙ્ગં ન સમાદાતબ્બં. યેનાપિ પકતિયા સમાદિન્નં, તેન દુતિયં ભિક્ખું ગહેત્વા અરઞ્ઞે અરુણં ઉટ્ઠાપેતબ્બં, ન ચ એકકેન વત્થબ્બં. તથા ભત્તગ્ગાદીસુ આસનપરિયન્તે નિસજ્જાય હરાયમાનેન પિણ્ડપાતિકધુતઙ્ગમ્પિ ન સમાદાતબ્બં. યો પન પકતિયાવ પિણ્ડપાતિકો તસ્સ પટિસેધો નત્થિ.

**ન ચ તપ્પચ્ચયા**તિ "નીહટભત્તો હુત્વા વિહારેયેવ નિસીદિત્વા ભુઞ્જન્તો રત્તિયો ગણયિસ્સામિ, ગચ્છતો મે ભિક્ખું દિસ્વા અનારોચેન્તસ્સ રત્તિચ્છેદો સિયા"તિ ઇમિના કારણેન પિણ્ડપાતો ન નીહરાપેતબ્બો. **મા મં જાનિંસૂ**તિ "મા મં એકભિક્ખુપિ જાનાતૂ"તિ ચ ઇમિના અજ્ઝાસયેન વિહારે સામણેરેહિ પચાપેત્વા ભુઞ્જિતુમ્પિ ન લભતિ. ગામં પિણ્ડાય પવિસિતબ્બમેવ. ગિલાનસ્સ પન નવકમ્મઆચરિયુપજ્ઝાયકિચ્ચાદિપસુતસ્સ વા વિહારેયેવ અચ્છિતું વટ્ટતિ. સચેપિ ગામે અનેકસતા ભિક્ખૂ વિચરન્તિ, ન સક્કા હોતિ આરોચેતું, ગામકાવાસં ગન્ત્વા સભાગટ્ઠાને વસિતું વટ્ટતિ.

**આગન્તુકેના**તિ કઞ્ચિ વિહારં ગતેન તત્થ ભિક્ખૂનં આરોચેતબ્બં. સચે સબ્બે એકટ્ઠાને ઠિતે પસ્સતિ, એકટ્ઠાને ઠિતેનેવ આરોચેતબ્બં. અથ રુક્ખમૂલાદીસુ વિસું વિસું ઠિતા હોન્તિ, તત્થ તત્થ ગન્ત્વા આરોચેતબ્બં. સઞ્ચિચ્ચ અનારોચેન્તસ્સ રત્તિચ્છેદો ચ હોતિ, વત્તભેદે ચ દુક્કટં. અથ વિચિનન્તો એકચ્ચે ન પસ્સતિ, રત્તિચ્છેદોવ હોતિ, ન વત્તભેદદુક્કટં.

**આગન્તુકસ્સા**તિ અત્તનો વસનવિહારં આગતસ્સાપિ એકસ્સ વા બહૂનં વા વુત્તનયેનેવ આરોચેતબ્બં . રત્તિચ્છેદવત્તભેદાપિ ચેત્થ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બા. સચે આગન્તુકા મુહુત્તં વિસ્સમિત્વા વા અવિસ્સમિત્વા એવ વા વિહારમજ્ઝેન ગચ્છન્તિ, તેસમ્પિ આરોચેતબ્બં. સચે તસ્સ અજાનન્તસ્સેવ ગચ્છન્તિ, અયઞ્ચ પન ગતકાલે જાનાતિ, ગન્ત્વા આરોચેતબ્બં. સમ્પાપુણિતું અસક્કોન્તસ્સ રત્તિચ્છેદોવ હોતિ, ન વત્તભેદદુક્કટં. યેપિ અન્તોવિહારં અપ્પવિસિત્વા ઉપચારસીમં ઓક્કમિત્વા ગચ્છન્તિ, અયઞ્ચ નેસં છત્તસદ્દં વા ઉક્કાસિતસદ્દં વા ખિપિતસદ્દં વા સુત્વાવ આગન્તુકભાવં જાનાતિ, ગન્ત્વા આરોચેતબ્બં . ગતકાલે જાનન્તેનપિ અનુબન્ધિત્વા આરોચેતબ્બમેવ. સમ્પાપુણિતું અસક્કોન્તસ્સ રત્તિચ્છેદોવ હોતિ, ન વત્તભેદદુક્કટં. યોપિ રત્તિંયેવ આગન્ત્વા રત્તિંયેવ ગચ્છતિ, સોપિસ્સ રત્તિચ્છેદં કરોતિ, અઞ્ઞાતત્તા પન વત્તભેદદુક્કટં નત્થિ. સચે અજાનિત્વાવ અબ્ભાનં કરોતિ, અકતમેવ હોતીતિ કુરુન્દિયં વુત્તં. તસ્મા અધિકા રત્તિયો ગહેત્વા કાતબ્બં, અયં અપણ્ણકપટિપદા.

નદીઆદીસુ નાવાય ગચ્છન્તમ્પિ પરતીરે ઠિતમ્પિ આકાસેન ગચ્છન્તમ્પિ પબ્બતતલઅરઞ્ઞાદીસુ દૂરે ઠિતમ્પિ ભિક્ખું દિસ્વા સચે ‘‘ભિક્ખૂ’’તિ વવત્થાનં અત્થિ, નાવાદીહિ વા ગન્ત્વા મહાસદ્દં કત્વા વા વેગેન અનુબન્ધિત્વા વા આરોચેતબ્બં, અનારોચેન્તસ્સ રત્તિચ્છેદો ચેવ વત્તભેદદુક્કટઞ્ચ. સચે વાયમન્તોપિ સમ્પાપુણિતું વા સાવેતું વા ન સક્કોતિ, રત્તિચ્છેદોવ હોતિ, ન વત્તભેદદુક્કટં. સઙ્ઘસેનાભયત્થેરો પન વિસયાવિસયેન કથેતિ – ‘‘વિસયે કિર અનારોચેન્તસ્સ રત્તિચ્છેદો ચેવ વત્તભેદદુક્કટઞ્ચ હોતિ, અવિસયે પન ઉભયમ્પિ નત્થી’’તિ. કરવીકતિસ્સત્થેરો ‘‘સમણો અયન્તિ વવત્થાનમેવ પમાણં, સચેપિ અવિસયો હોતિ, વત્તભેદદુક્કટમેવ નત્થિ, રત્તિચ્છેદો પન હોતિયેવા’’તિ આહ.

**ઉપોસથે**તિ ‘‘ઉપોસથં સમ્પાપુણિસ્સામા’’તિ આગન્તુકા ભિક્ખૂ આગચ્છન્તિ, ઇદ્ધિયા ગચ્છન્તાપિ ઉપોસથભાવં ઞત્વા ઓતરિત્વા ઉપોસથં કરોન્તિ, તસ્મા આગન્તુકસોધનત્થં ઉપોસથદિવસે આરોચેતબ્બં. પવારણાયપિ એસેવ નયો. **ગિલાનો**તિ ગન્તું અસમત્થો. **દૂતેના**તિ એત્થ અનુપસમ્પન્નં પેસેતું ન વટ્ટતિ, ભિક્ખું પેસેત્વા આરોચાપેતબ્બં.

**અભિક્ખુકો આવાસો**તિ સુઞ્ઞવિહારો; યત્થ એકોપિ ભિક્ખુ નત્થિ, તત્થ વાસત્થાય ન ગન્તબ્બં. ન હિ તત્થ વુત્થરત્તિયો ગણનૂપિકા હોન્તિ, પકતત્તેન પન સદ્ધિં વટ્ટતિ. દસવિધન્તરાયે પન સચેપિ રત્તિયો ગણનૂપિકા ન હોન્તિ, અન્તરાયતો પરિમુચ્ચનત્થાય ગન્તબ્બમેવ. તેન વુત્તં – ‘‘અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા’’તિ. નાનાસંવાસકેહિ સદ્ધિં વિનયકમ્મં કાતું ન વટ્ટતિ. તેસં અનારોચનેપિ રત્તિચ્છેદો નત્થિ, અભિક્ખુકાવાસસદિસમેવ હોતિ. તેન વુત્તં – ‘‘**યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ નાનાસંવાસકા**’’તિ. સેસં ઉપોસથક્ખન્ધકે વુત્તનયમેવ.

૮૧. **એકચ્છન્ને આવાસે**તિઆદીસુ **આવાસો** નામ વસનત્થાય કતસેનાસનં. **અનાવાસો** નામ ચેતિયઘરં બોધિઘરં સમ્મુઞ્જનિઅટ્ટકો દારુઅટ્ટકો પાનીયમાળો વચ્ચકુટિ દ્વારકોટ્ઠકોતિ એવમાદિ. તતિયપદેન તદુભયમ્પિ ગહિતં. એતેસુ યત્થ કત્થચિ એકચ્છન્ને છદનતો ઉદકપતનટ્ઠાનપરિચ્છિન્ને ઓકાસે ઉક્ખિત્તકો વસિતું ન લભતિ. ‘‘પારિવાસિકો પન અન્તોઆવાસેયેવ ન લભતી’’તિ મહાપચ્ચરિયં વુત્તં. મહાઅટ્ઠકથાયં પન ‘‘અવિસેસેન ઉદકપાતેન વારિત’’ન્તિ વુત્તં. કુરુન્દિયં ‘‘એતેસુ એત્તકેસુ પઞ્ચવણ્ણચ્છદનબદ્ધટ્ઠાનેસુ પારિવાસિકસ્સ ચ ઉક્ખિત્તકસ્સ ચ પકતત્તેન સદ્ધિં ઉદકપાતેન વારિત’’ન્તિ વુત્તં. તસ્મા નાનૂપચારેપિ એકચ્છન્ને ન વટ્ટતિ. સચે પનેત્થ તદહુપસમ્પન્નેપિ પકતત્તે પઠમં પવિસિત્વા નિપન્ને સટ્ઠિવસ્સોપિ પારિવાસિકો પચ્છા પવિસિત્વા જાનન્તો નિપજ્જતિ, રત્તિચ્છેદો ચેવ વત્તભેદદુક્કટઞ્ચ. અજાનન્તસ્સ રત્તિચ્છેદોવ ન વત્તભેદદુક્કટં. સચે પન તસ્મિં પઠમં

નિપન્ને પચ્છા પકતત્તો પવિસિત્વા નિપજ્જતિ, પારિવાસિકો ચ જાનાતિ, રત્તિચ્છેદો ચેવ વત્તભેદદુક્કટઞ્ચ. નો ચે જાનાતિ, રત્તિચ્છેદોવ ન વત્તભેદદુક્કટં.

**વુટ્ઠાતબ્બં નિમન્તેતબ્બો**તિ તદહુપસમ્પન્નમ્પિ દિસ્વા વુટ્ઠાતબ્બમેવ; વુટ્ઠાય ચ ''અહં ઇમિના સુખનિસિન્નો વુટ્ઠાપિતો''તિ પરમ્મુખેન ન ગન્તબ્બં, ''ઇદં આચરિય-આસનં, એત્થ નિસીદથા''તિ એવં નિમન્તેતબ્બોયેવ. નવકેન પન ''મહાથેરં ઓબદ્ધં કરોમી''તિ પારિવાસિકત્થેરસ્સ સન્તિકં ન ગન્તબ્બં. **એકાસને**તિ સમાનવસ્સિકાસને મઞ્ચે વા પીઠે વા . **ન છમાયં નિસિન્ને**તિ પકતત્તે ભૂમિયં નિસિન્ને ઇતરેન અન્તમસો તિણસન્થારેપિ ઉચ્ચતરે વાલિકાતલેપિ વા ન નિસીદિતબ્બં, દ્વાદસહત્થં પન ઉપચારં મુઞ્ચિત્વા નિસીદિતું વટ્ટતિ. **એકચઙ્કમે**તિ સહાયેન વિય સદ્ધિં ચઙ્કમન્તો એકસ્મિં ચઙ્કમે.

**છમાયં ચઙ્કમન્ત**ન્તિ છમાયં ચઙ્કમન્તે, અયમેવ વા પાઠો. અયં પનેત્થ અત્થો – અકતપરિચ્છેદાય ભૂમિયા ચઙ્કમન્તે પરિચ્છેદં કત્વા વાલિકં આકિરિત્વા આલમ્બનં યોજેત્વા કતચઙ્કમે નીચેપિ ન ચઙ્કમિતબ્બં, કો પન વાદો ઇટ્ઠકાચયસમ્પન્ને વેદિકાપરિક્ખિત્તેતિ! સચે પન પાકારપરિક્ખિત્તો હોતિ દ્વારકોટ્ઠકયુત્તો પબ્બતન્તરવનન્તરગુમ્બન્તરેસુ વા સુપ્પટિચ્છન્નો, તાદિસે ચઙ્કમે ચઙ્કમિતું વટ્ટતિ. અપ્પટિચ્છન્નેપિ ઉપચારં મુઞ્ચિત્વા વટ્ટતિ.

**વુડ્ઢતરેના**તિ એત્થ સચે વુડ્ઢતરે પારિવાસિકે પઠમં નિપન્ને ઇતરો જાનન્તો પચ્છા નિપજ્જતિ, રત્તિચ્છેદો ચસ્સ હોતિ વત્તભેદે ચ દુક્કટં. વુડ્ઢતરસ્સ પન રત્તિચ્છેદોવ ન વત્તભેદદુક્કટં. અજાનિત્વા નિપજ્જતિ, દ્વિન્નમ્પિ વત્તભેદો નત્થિ, રત્તિચ્છેદો પન હોતિ. અથ નવકપારિવાસિકે પઠમં નિપન્ને વુડ્ઢતરો પચ્છા નિપજ્જતિ, નવકો ચ જાનાતિ, રત્તિ ચસ્સ છિજ્જતિ, વત્તભેદે ચ દુક્કટં હોતિ. વુડ્ઢતરસ્સ રત્તિચ્છેદોવ ન વત્તભેદો. નો ચે જાનાતિ, દ્વિન્નમ્પિ વત્તભેદો નત્થિ, રત્તિચ્છેદો પન હોતિ. સચે દ્વેપિ અપચ્છાપુરિમં નિપજ્જન્તિ, વુડ્ઢતરસ્સ રત્તિચ્છેદોવ ઇતરસ્સ વત્તભેદોપીતિ કુરુન્દિયં વુત્તં. દ્વે પારિવાસિકા સમવસ્સા, એકો પઠમં નિપન્નો, એકો જાનન્તોવ પચ્છા નિપજ્જતિ, રત્તિ ચ છિજ્જતિ, વત્તભેદે ચ દુક્કટં. પઠમં નિપન્નસ્સ રત્તિચ્છેદોવ ન વત્તભેદો. સચે પચ્છા નિપજ્જન્તોપિ ન જાનાતિ, દ્વિન્નમ્પિ વત્તભેદો નત્થિ, રત્તિચ્છેદો પન હોતિ. સચે દ્વેપિ અપચ્છાપુરિમં નિપજ્જન્તિ, દ્વિન્નમ્પિ રત્તિચ્છેદોયેવ, ન વત્તભેદો. સચે હિ દ્વે પારિવાસિકા એકતો વસેય્યું, તે અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ અજ્ઝાચારં ઞત્વા અગારવા વા વિપ્પટિસારિનો વા હુત્વા પાપિટ્ઠતરં વા આપત્તિં આપજ્જેય્યું વિબ્ભમેય્યું વા, તસ્મા નેસં સહસેય્યા સબ્બપ્પકારેન પટિક્ખિત્તા. સેસં વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં. મૂલાયપટિકસ્સનારહાદયો ચેત્થ પારિવાસિકાનં પકતત્તટ્ઠાને ઠિતાતિ વેદિતબ્બા.

**પારિવાસિકચતુત્થો ચે, ભિક્ખવે, પરિવાસ**ન્તિ એત્થ પારિવાસિકં ચતુત્થં કત્વા અઞ્ઞસ્સ પરિવાસદાનાદીનિ કાતું ન વટ્ટતિ. એતેસ્વેવાયં ગણપૂરકો ન હોતિ, સેસસઙ્ઘકમ્મેસુ હોતિ. ગણે પન અપ્પહોન્તે વત્તં નિક્ખિપાપેત્વા ગણપૂરકો કાતબ્બોતિ.

૮૩. ઇમં પન વત્તકથં સુત્વા વિનયધરઉપાલિત્થેરસ્સ રહોગતસ્સ એવં પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ''ભગવતા બહુ પારિવાસિકવત્તં પઞ્ઞત્તં, કતિહિ નુ ખો એત્થ કારણેહિ રત્તિચ્છેદો હોતી''તિ! સો ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા તમત્થં પુચ્છિ. ભગવા ચસ્સ બ્યાકાસિ. તેન વુત્તં – ''**અથ ખો આયસ્મા ઉપાલિ…પે॰… રત્તિચ્છેદા**''તિ. તત્થ

**સહવાસો**તિ વ્વાયં પકતત્તેન ભિક્ખુના સદ્ધિં એકચ્છન્નેતિઆદિના નયેન વુત્તો એકતો વાસો. **વિપ્પવાસો**તિ એકકસ્સેવ વાસો. **અનારોચના**તિ આગન્તુકાદીનં અનારોચના. એતેસુ તીસુ એકેકેન કારણેન રત્તિચ્છેદો હોતિ.

૮૪. **ન સક્કોન્તી**તિ સઙ્ઘસ્સ મહન્તતાય તત્થ તત્થ ગન્ત્વા સબ્બેસં આરોચેતું અસક્કોન્તા સોધેતું ન સક્કોન્તિ. **પરિવાસં નિક્ખિપામિ, વત્તં નિક્ખિપામી**તિ ઇમેસુ દ્વીસુ પદેસુ એકેનાપિ નિક્ખિત્તોવ હોતિ પરિવાસો; દ્વીહિ સુનિક્ખિત્તોયેવ. સમાદાનેપિ એસેવ નયો. એવં વત્તં સમાદિયિત્વા પરિવુત્થપરિવાસસ્સ માનત્તં ગણ્હતો પુન વત્તસમાદાનકિચ્ચં નત્થિ, સમાદિન્નવત્તોયેવ હેસ તસ્માસ્સ છારત્તં માનત્તં દાતબ્બં, ચિણ્ણમાનત્તો અબ્ભેતબ્બો. એવં અનાપત્તિકો હુત્વા સુદ્ધન્તે પતિટ્ઠિતો તિસ્સો સિક્ખા પૂરેત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સતીતિ.

પારિવાસિકવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

**મૂલાયપટિકસ્સનારહવત્તકથા**

૮૬. **મૂલાયપટિકસ્સનારહા ભિક્ખૂ સાદિયન્તિ પકતત્તાનન્તિ** ઠપેત્વા નવકતરં મૂલાયપટિકસ્સનારહં અવસેસાનં અન્તમસો પારિવાસિકાદીનમ્પિ. ઇમેસઞ્હિ પારિવાસિકમૂલાયપટિકસ્સનારહમાનત્તારહમાનત્તાચારિકબ્ભાનારહાનં પઞ્ચન્નં ઠપેત્વા અત્તનો અત્તનો નવકતરં, સેસા સબ્બે પકતત્તા એવ. કસ્મા? મિથુ યથાવુડ્ઢં અભિવાદનાદીનં અનુઞ્ઞાતત્તા. તેન વુત્તં – ''અવસેસાનં અન્તમસો પારિવાસિકાદીનમ્પી''તિ. મૂલાયપટિકસ્સનારહાદિલક્ખણં પન નેસં પરતો આવિભવિસ્સતિ. સેસમેત્થ ઇતો પરેસુ ચ માનત્તારહાદિવત્તેસુ પારિવાસિકવત્તે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં.

૮૭. **મૂલાયપટિકસ્સનારહચતુત્થો ચે**તિઆદીસુપિ યથેવ પારિવાસિકો; એવં એતેપિ એતેસુ વિનયકમ્મેસુ ગણપૂરકા ન હોન્તિ, સેસસઙ્ઘકમ્મેસુ હોન્તિ.

મૂલાયપટિકસ્સનારહવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

**માનત્તચારિકવત્તકથા**

૯૦. **માનત્તચારિકસ્સ** વત્તેસુ ''દેવસિકં આરોચેતબ્બ''ન્તિ વિસેસો.

૯૨. રત્તિચ્છેદેસુ **ઊને ગણે**તિ એત્થ **ગણો**તિ ચત્તારો વા અતિરેકા વા; તસ્મા સચેપિ તીહિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં વસતિ, રત્તિચ્છેદો હોતિયેવ. માનત્તનિક્ખેપસમાદાનેસુ વુત્તસદિસોવ વિનિચ્છયો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

માનત્તચારિકવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

પારિવાસિકક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

# ૩. સમુચ્ચયક્ખન્ધકં

## સુક્કવિસ્સટ્ઠિકથા

૯૭. સમુચ્ચયક્ખન્ધકે – **છારત્તં માનત્તન્તિ** એત્થ ચતુબ્બિધં માનત્તં – અપ્પટિચ્છન્નમાનત્તં, પટિચ્છન્નમાનત્તં, પક્ખમાનત્તં, સમોધાનમાનત્તન્તિ. તત્થ **અપ્પટિચ્છન્નમાનત્તં** નામ – યં અપ્પટિચ્છન્નાય આપત્તિયા પરિવાસં અદત્વા કેવલં આપત્તિં આપન્નભાવેનેવ માનત્તારહસ્સ માનત્તં દિય્યતિ. **પટિચ્છન્નમાનત્તં** નામ – યં પટિચ્છન્નાય આપત્તિયા પરિવુત્થપરિવાસસ્સ દિય્યતિ. **પક્ખમાનત્તં** નામ – યં પટિચ્છન્નાય વા અપ્પટિચ્છન્નાય વા આપત્તિયા અદ્ધમાસં ભિક્ખુનીનં દિય્યતિ. **સમોધાનમાનત્તં** નામ – યં ઓધાય એકતો કત્વા દિય્યતિ. તેસુ ઇદં ''અપ્પટિચ્છન્નાય છારત્તં માનત્ત''ન્તિ વચનતો ''અપ્પટિચ્છન્નમાનત્ત''ન્તિ વેદિતબ્બં. તં દેન્તેન સચે એકં આપત્તિં આપન્નો હોતિ, ઇધ વુત્તનયેન દાતબ્બં. સચે દ્વે વા તિસ્સો વા તતુત્તરિં વા આપન્નો, યથેવ ''એકં આપત્તિ''ન્તિ વુત્તં; એવં ''દ્વે આપત્તિયો, તિસ્સો આપત્તિયો''તિ વત્તબ્બં. તતુત્તરિ પન સચેપિ સતં વા સહસ્સં વા હોતિ, ''સમ્બહુલા''તિ વત્તબ્બં. નાનાવત્થુકાયોપિ એકતો કત્વા દાતબ્બા, તાસં દાનવિધિં પરિવાસદાને કથયિસ્સામ.

એવં આપત્તિવસેન કમ્મવાચં કત્વા દિન્ને માનત્તે ''એવમેતં ધારયામી''તિ કમ્મવાચાપરિયોસાને માળકસીમાયમેવ ''માનત્તં સમાદિયામિ, વત્તં સમાદિયામી''તિ વુત્તનયેન વત્તં સમાદાતબ્બં. વત્તં સમાદિયિત્વા તત્થેવ સઙ્ઘસ્સ આરોચેતબ્બં, આરોચેન્તેન ચ એવં આરોચેતબ્બં –

> ''અહં , ભન્તે, એકં આપત્તિં આપજ્જિં સઞ્ચેતનિકં સુક્કવિસ્સટ્ઠિં અપ્પટિચ્છન્નં, સોહં સઙ્ઘં એકિસ્સા આપત્તિયા સઞ્ચેતનિકાય સુક્કવિસ્સટ્ઠિયા અપ્પટિચ્છન્નાય છારત્તં માનત્તં યાચિં, તસ્સ મે સઙ્ઘો એકિસ્સા આપત્તિયા સઞ્ચેતનિકાય સુક્કવિસ્સટ્ઠિયા અપ્પટિચ્છન્નાય છારત્તં માનત્તં અદાસિ. સોહં માનત્તં ચરામિ, વેદયામહં, ભન્તે 'વેદયતી'તિ મં સઙ્ઘો ધારેતૂ''તિ.

ઇમઞ્ચ પન અત્થં ગહેત્વા યાય કાયચિ ભાસાય આરોચેતું વટ્ટતિયેવ. આરોચેત્વા સચે નિક્ખિપિતુકામો, વુત્તનયેનેવ સઙ્ઘમજ્ઝે નિક્ખિપિતબ્બં. માળકતો ભિક્ખૂસુ નિક્ખન્તેસુ એકસ્સપિ સન્તિકે નિક્ખિપિતું વટ્ટતિ. માળકતો નિક્ખમિત્વા સતિં પટિલભન્તેન સહગચ્છન્તસ્સ સન્તિકે નિક્ખિપિતબ્બં. સચે સોપિ પક્કન્તો, અઞ્ઞસ્સ યસ્સ માળકે નારોચિતં, તસ્સ આરોચેત્વા નિક્ખિપિતબ્બં. આરોચેન્તેન પન અવસાને ''વેદયતીતિ મં આયસ્મા ધારેતૂ''તિ વત્તબ્બં. દ્વિન્નં આરોચેન્તેન ''આયસ્મન્તા ધારેન્તૂ''તિ, તિણ્ણં આરોચેન્તેન ''આયસ્મન્તો ધારેન્તૂ''તિ વત્તબ્બં. નિક્ખિત્તકાલતો પટ્ઠાય પકતત્તટ્ઠાને તિટ્ઠતિ.

સચે અપ્પભિક્ખુકો વિહારો હોતિ, સભાગા ભિક્ખૂ વસન્તિ, વત્તં અનિક્ખિપિત્વા અન્તોવિહારેયેવ રત્તિયો ગણેતબ્બા. અથ ન સક્કા સોધેતું, વુત્તનયેનેવ વત્તં નિક્ખિપિત્વા પચ્ચૂસસમયે ચતૂહિ પઞ્ચહિ વા ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં પરિક્ખિત્તસ્સ વિહારસ્સ પરિક્ખેપતો, અપરિક્ખિત્તસ્સ પરિક્ખેપારહટ્ઠાનતો દ્વે લેડ્ડુપાતે અતિક્કમિત્વા મહામગ્ગતો ઓક્કમ્મ ગુમ્બેન વા વતિયા વા પટિચ્છન્નટ્ઠાને નિસીદિતબ્બં. અન્તોઅરુણેયેવ વુત્તનયેન વત્તં સમાદિયિત્વા આરોચેતબ્બં. સચે અઞ્ઞો કોચિ ભિક્ખુ કેનચિદેવ કરણીયેન તં ઠાનં આગચ્છતિ, સચે એસ તં પસ્સતિ, સદ્દં વાસ્સ સુણાતિ, આરોચેતબ્બં. અનારોચેન્તસ્સ રત્તિચ્છેદો ચેવ વત્તભેદો ચ.

અથ દ્વાદસહત્થં ઉપચારં ઓક્કમિત્વા અજાનન્તસ્સેવ ગચ્છતિ, રત્તિચ્છેદો હોતિ એવ, વત્તભેદો પન નત્થિ. આરોચિતકાલતો પટ્ઠાય ચ એકં ભિક્ખું ઠપેત્વા સેસેહિ સતિ કરણીયે ગન્તુમ્પિ વટ્ટતિ. અરુણે ઉટ્ઠિતે તસ્સ ભિક્ખુસ્સ સન્તિકે વત્તં નિક્ખિપિતબ્બં. સચે સોપિ કેનચિ કમ્મેન પુરેઅરુણેયેવ ગચ્છતિ, અઞ્ઞં વિહારતો નિક્ખન્તં વા આગન્તુકં વા યં પઠમં પસ્સતિ, તસ્સ સન્તિકે આરોચેત્વા વત્તં નિક્ખિપિતબ્બં. અયઞ્ચ યસ્મા ગણસ્સ આરોચેત્વા ભિક્ખૂનઞ્ચ અત્થિભાવં સલ્લક્ખેત્વાવ વસિ, તેનસ્સ ઊને ગણે ચરણદોસો વા વિપ્પવાસો વા ન હોતિ. સચે ન કઞ્ચિ પસ્સતિ, વિહારં ગન્ત્વા અત્તના સદ્ધિં ગતભિક્ખૂસુ એકસ્સ સન્તિકે નિક્ખિપિતબ્બન્તિ મહાસુમત્થેરો આહ. મહાપદુમત્થેરો પન ‘‘યં પઠમં પસ્સતિ, તસ્સ આરોચેત્વા નિક્ખિપિતબ્બં; અયં નિક્ખિત્તવત્તસ્સ પરિહારો’’તિ આહ.

એવં છારત્તં માનત્તં અખણ્ડં ચરિત્વા યત્થ સિયા વીસતિગણો ભિક્ખુસઙ્ઘો, તત્થ સો ભિક્ખુ અબ્ભેતબ્બો. અબ્ભેન્તેહિ ચ પઠમં અબ્ભાનારહો કાતબ્બો. અયઞ્હિ નિક્ખિત્તવત્તત્તા પકતત્તટ્ઠાને ઠિતો, પકતત્તસ્સ ચ અબ્ભાનં કાતું ન વટ્ટતિ, તસ્મા વત્તં સમાદાપેતબ્બો. વત્તે સમાદિન્ને અબ્ભાનારહો હોતિ. તેનાપિ વત્તં સમાદિયિત્વા આરોચેત્વા અબ્ભાનં યાચિતબ્બં. અનિક્ખિત્તવત્તસ્સ પુન વત્તસમાદાનકિચ્ચં નત્થિ. સો હિ છારત્તાતિક્કમેનેવ અબ્ભાનારહો હોતિ, તસ્મા સો અબ્ભેતબ્બો. તત્ર ય્વાયં ‘‘એવઞ્ચ પન, ભિક્ખવે, અબ્ભેતબ્બો’’તિ પાળિયંયેવ અબ્ભાનવિધિ વુત્તો, અયઞ્ચ એકાપત્તિવસેન વુત્તો. સચે પન દ્વે તિસ્સો સમ્બહુલા વા એકવત્થુકા વા નાનાવત્થુકા વા આપત્તિયો હોન્તિ, તાસં વસેન કમ્મવાચા કાતબ્બા. એવં અપ્પટિચ્છન્નમાનત્તં દાતબ્બં. પટિચ્છન્નમાનત્તં પન યસ્મા પટિચ્છન્નાય આપત્તિયા પરિવુત્થપરિવાસસ્સ દાતબ્બં હોતિ, તસ્મા નં પરિવાસકથાયંયેવ કથયિસ્સામ.

## પરિવાસકથા

**૧૦૨**. ‘‘તેન હિ, ભિક્ખવે, સઙ્ઘો ઉદાયિસ્સ ભિક્ખુનો એકિસ્સા આપત્તિયા સઞ્ચેતનિકાય સુક્કવિસ્સટ્ઠિયા એકાહપટિચ્છન્નાય એકાહપરિવાસં દેતૂ’’તિઆદિના નયેન પાળિયં અનેકેહિ આકારેહિ પરિવાસો ચ માનત્તઞ્ચ વુત્તં. તસ્સ યસ્મા આગતાગતટ્ઠાને વિનિચ્છયો વુચ્ચમાનો પાળિ વિય અતિવિત્થારં આપજ્જતિ, ન ચ સક્કા હોતિ સુખેન પરિગ્ગહેતું, તસ્મા નં સમોધાનેત્વા ઇધેવ દસ્સયિસ્સામ.

અયઞ્હિ ઇધ અધિપ્પેતો પરિવાસો નામ – પટિચ્છન્નપરિવાસો, સુદ્ધન્તપરિવાસો, સમોધાનપરિવાસોતિ તિવિધો હોતિ. તત્થ પટિચ્છન્નપરિવાસો તાવ યથાપટિચ્છન્નાય આપત્તિયા દાતબ્બો . કસ્સચિ હિ એકાહપટિચ્છન્ના આપત્તિ હોતિ યથા અયં ઉદાયિત્થેરસ્સ, કસ્સચિ દ્વીહાદિપટિચ્છન્ના યથા પરતો આગતા ઉદાયિત્થેરસ્સેવ, કસ્સચિ એકા આપત્તિ હોતિ યથા અયં, કસ્સચિ દ્વે તિસ્સો તતુત્તરિ વા યથા પરતો આગતા, તસ્મા પટિચ્છન્નપરિવાસં દેન્તેન પઠમં તાવ પટિચ્છન્નભાવો જાનિતબ્બો.

અયઞ્હિ આપત્તિ નામ દસહાકારેહિ પટિચ્છન્ના હોતિ. તત્થાયં માતિકા – આપત્તિ ચ હોતિ આપત્તિસઞ્ઞી ચ, પકતત્તો ચ હોતિ પકતત્તસઞ્ઞી ચ, અનન્તરાયિકો ચ હોતિ અનન્તરાયિકસઞ્ઞી ચ, પહુ ચ હોતિ પહુસઞ્ઞી ચ, છાદેતુકામો ચ હોતિ છાદેતિ ચાતિ.

તત્થ **આપત્તિ ચ હોતિ આપત્તિસઞ્ઞી ચા**તિ યં આપન્નો, સા આપત્તિયેવ હોતિ. સોપિ ચ તત્થ આપત્તિસઞ્ઞીયેવ. ઇતિ જાનન્તો છાદેતિ, છન્નાવ હોતિ. અથ પનાયં તત્થ અનાપત્તિસઞ્ઞી, અચ્છન્ના હોતિ, અનાપત્તિ પન આપત્તિસઞ્ઞાયપિ અનાપત્તિસઞ્ઞાયપિ છાદેન્તેનાપિ અચ્છાદિતાવ હોતિ. લહુકં વા ગરુકાતિ

ગરુકં વા લહુકાતિ છાદેતિ, અલજ્જિપક્ખે તિટ્ઠતિ, આપત્તિ પન અચ્છન્ના હોતિ. ગરુકં લહુકાતિ મઞ્ઞમાનો દેસેતિ, નેવ દેસિતા હોતિ, ન છન્ના. ગરુકં ગરુકાતિ ઞત્વા છાદેતિ, છન્ના હોતિ. ગરુકલહુકભાવં ન જાનાતિ, આપત્તિં છાદેમીતિ છાદેતિ, છન્નાવ હોતિ.

**પકતત્તો**તિ તિવિધં ઉક્ખેપનીયકમ્મં અકતો – સો ચે પકતત્તસઞ્ઞી હુત્વા છાદેતિ, છન્ના હોતિ. અથ ''મય્હં સઙ્ઘેન કમ્મં કત''ન્તિ અપકતત્તસઞ્ઞી હુત્વા છાદેતિ, અચ્છન્ના હોતિ. અપકતત્તેન પકતત્તસઞ્ઞિના વા અપકતત્તસઞ્ઞિના વા છાદિતાપિ અચ્છન્નાવ હોતિ. વુત્તમ્પિ ચેતં –

> ''આપજ્જતિ ગરુકં સાવસેસં,
> છાદેતિ અનાદરિયં પટિચ્ચ;
> ન ભિક્ખુની નો ચ ફુસેય્ય વજ્જં,
> પઞ્હા મેસા કુસલેહિ ચિન્તિતા''તિ. (પરિ॰ ૪૮૧);

અયઞ્હિ પઞ્હો ઉક્ખિત્તકેન કથિતો.

**અનન્તરાયિકો**તિ યસ્સ દસસુ અન્તરાયેસુ એકોપિ નત્થિ, સો ચે અનન્તરાયિકસઞ્ઞી હુત્વા છાદેતિ, છન્ના હોતિ. સચેપિ સો ભીરુકજાતિકતાય અન્ધકારે અમનુસ્સચણ્ડમિગભયેન અન્તરાયિકસઞ્ઞી હુત્વા છાદેતિ, અચ્છન્નાવ હોતિ. યસ્સ હિ પબ્બતવિહારે વસન્તસ્સ કન્દરં વા નદિં વા અતિક્કમિત્વા આરોચેતબ્બં હોતિ, અન્તરામગ્ગે ચ ચણ્ડવાળઅમનુસ્સાદિભયં અત્થિ, મગ્ગે અજગરા નિપજ્જન્તિ, નદી પૂરા હોતિ, એકસ્મિં પન સતિયેવ અન્તરાયે અન્તરાયિકસઞ્ઞી હુત્વા છાદેતિ, અચ્છન્નાવ હોતિ. અન્તરાયિકસ્સ પન અન્તરાયિકસઞ્ઞાય વા અનન્તરાયિકસઞ્ઞાય વા છાદયતો અચ્છન્નાવ હોતિ.

**પહૂ**તિ યો સક્કોતિ ભિક્ખુનો સન્તિકં ગન્તુઞ્ચેવ આરોચેતુઞ્ચ; સો ચે પહુસઞ્ઞી હુત્વા છાદેતિ, છન્ના હોતિ. સચસ્સ મુખે અપ્પમત્તકો ગણ્ડો વા હોતિ, હનુકવાતો વા વિજ્ઝતિ, દન્તો વા રુજ્જતિ, ભિક્ખા વા મન્દા લદ્ધા હોતિ, તાવતકેન પન નેવ વત્તું ન સક્કોતિ ન ગન્તું; અપિચ ખો ન સક્કોમીતિ સઞ્ઞી હોતિ, અયં પહુ હુત્વા અપ્પહુસઞ્ઞી નામ. ઇમિના છાદિતાપિ અચ્છાદિતા. અપ્પહુના પન વત્તું વા ગન્તું વા અસમત્થેન પહુસઞ્ઞિના વા અપ્પહુસઞ્ઞિના વા છાદિતા હોતુ, અચ્છાદિતાવ.

**છાદેતુકામો ચ હોતિ છાદેતિ ચા**તિ ઇદં ઉત્તાનત્થમેવ. સચે પન છાદેસ્સામીતિ ધુરનિક્ખેપં કત્વા પુરેભત્તે વા પચ્છાભત્તે વા પઠમયામાદીસુ વા લજ્જિધમ્મં ઓક્કમિત્વા અન્તોઅરુણેયેવ આરોચેતિ, અયં છાદેતુકામો ન છાદેતિ નામ.

યસ્સ પન અભિક્ખુકે ઠાને વસન્તસ્સ આપત્તિં આપજ્જિત્વા સભાગસ્સ ભિક્ખુનો આગમનં આગમેન્તસ્સ સભાગસન્તિકં વા ગચ્છન્તસ્સ અદ્ધમાસોપિ માસોપિ અતિક્કમતિ, અયં ન છાદેતુકામો છાદેતિ નામ, અયમ્પિ અચ્છન્નાવ હોતિ.

યો પન આપન્નમત્તોવ અગ્ગિં અક્કન્તપુરિસો વિય સહસા અપક્કમિત્વા સભાગટ્ઠાનં ગન્ત્વા આવિ કરોતિ, અયં ન છાદેતુકામોવ ન છાદેતિ નામ. સચે પન સભાગં દિસ્વાપિ ''અયં મે ઉપજ્ઝાયો વા આચરિયો વા''તિ

લજ્જાય નારોચેતિ, છન્નાવ હોતિ આપત્તિ. ઉપજ્ઝાયાદિભાવો હિ ઇધ અપ્પમાણં અવેરિસભાગમત્તમેવ પમાણં, તસ્મા અવેરિસભાગસ્સ સન્તિકે આરોચેતબ્બા.

યો પન વિસભાગો હોતિ સુત્વા પકાસેતુકામો, એવરૂપસ્સ ઉપજ્ઝાયસ્સાપિ સન્તિકે ન આરોચેતબ્બા. તત્થ પુરેભત્તં વા આપત્તિં આપન્નો હોતુ પચ્છાભત્તં વા, દિવા વા રત્તિં વા યાવ અરુણં ન ઉગ્ગચ્છતિ તાવ આરોચેતબ્બં. ઉદ્ધસ્તે અરુણે પટિચ્છન્ના હોતિ, પટિચ્છાદનપચ્ચયા ચ દુક્કટં આપજ્જતિ. સભાગસઙ્ઘાદિસેસં આપન્નસ્સ પન સન્તિકે આવિ કાતું ન વટ્ટતિ. સચે આવિ કરોતિ, આપત્તિ આવિકતા હોતિ, દુક્કટા પન ન મુચ્ચતિ, તસ્મા સુદ્ધસ્સ સન્તિકે આવિકાતબ્બા. આવિકરોન્તો ચ ‘‘તુય્હં સન્તિકે એકં આપત્તિં આવિકરોમી’’તિ વા ‘‘આચિક્ખામી’’તિ વા ‘‘આરોચેમી’’તિ વા ‘‘મમ એકં આપત્તિં આપન્નભાવં જાનાહી’’તિ વા વદતુ, ‘‘એકં ગરુકાપત્તિં આવિકરોમી’’તિઆદિના વા નયેન વદતુ, સબ્બેહિપિ આકારેહિ અપ્પટિચ્છન્નાવ હોતીતિ કુરુન્દિયં વુત્તં. સચે પન લહુકાપત્તિં આવિકરોમીતિઆદિના નયેન વદતિ, પટિચ્છન્ના હોતિ, વત્થું આરોચેતિ, આપત્તિં આરોચેતિ, ઉભયં આરોચેતિ, તિવિધેનાપિ આરોચિતાવ હોતિ. ઇતિ ઇમાનિ દસ કારણાનિ ઉપલક્ખેત્વા પટિચ્છન્નપરિવાસં દેન્તેન પઠમમેવ પટિચ્છન્નભાવો જાનિતબ્બો.

તતો પટિચ્છન્નદિવસે ચ આપત્તિયો ચ સલ્લક્ખેત્વા સચે એકાહપટિચ્છન્ના હોતિ – ‘‘અહં, ભન્તે, એકં આપત્તિં આપજ્જિં સઞ્ચેતનિકં સુક્કવિસ્સટ્ઠિં એકાહપટિચ્છન્ન’’ન્તિ એવં યાચાપેત્વા ઇધ વુત્તનયેનેવ કમ્મવાચં વત્વા પરિવાસો દાતબ્બો. અથ દ્વીહતીહાદિપટિચ્છન્ના હોતિ, દ્વીહપટિચ્છન્નં તીહપટિચ્છન્નં ચતૂહપટિચ્છન્નં પઞ્ચાહપટિચ્છન્નં છાહપટિચ્છન્નં સત્તાહપટિચ્છન્નં અટ્ઠાહપટિચ્છન્નં નવાહપટિચ્છન્નં દસાહપટિચ્છન્નં એકાદસાહપટિચ્છન્નં દ્વાદસાહપઅચ્છન્નં તેરસાહપટિચ્છન્નં ચુદ્દસાહપટિચ્છન્નન્તિ એવં યાવ ચુદ્દસ દિવસાનિ દિવસવસેન યોજના કાતબ્બા. પઞ્ચદસ દિવસાનિ પટિચ્છન્નાય પક્ખપટિચ્છન્નન્તિ વત્વા યોજના કાતબ્બા. તતો યાવ એકૂનતિંસતિમો દિવસો, તાવ અતિરેકપક્ખપટિચ્છન્નન્તિ.

તતો માસપટિચ્છન્નં અતિરેકમાસપટિચ્છન્નં દ્વેમાસપટિચ્છન્નં અતિરેકદ્વેમાસપટિચ્છન્નં તેમાસપટિચ્છન્નં અતિરેકતેમાસપટિચ્છન્નં ચતુમાસપટિચ્છન્નં અતિરેકચતુમાસપટિચ્છન્નં પઞ્ચમાસપટિચ્છન્નં અતિરેકપઞ્ચમાસપટિચ્છન્નં છમાસપટિચ્છન્નં અતિરેકછમાસપટિચ્છન્નં સત્તમાસપટિચ્છન્નં અતિરેકસત્તમાસપટિચ્છન્નં અટ્ઠમાસપટિચ્છન્નં અતિરેકઅટ્ઠમાસપટિચ્છન્નં નવમાસપટિચ્છન્નં અતિરેકનવમાસપટિચ્છન્નં દસમાસપટિચ્છન્નં અતિરેકદસમાસપટિચ્છન્નં એકાદસમાસપટિચ્છન્નં અતિરેકએકાદસમાસપટિચ્છન્નન્તિ એવં યોજના કાતબ્બા. સંવચ્છરે પરિપુણ્ણે એકસંવચ્છરપટિચ્છન્નન્તિ. તતો પરં અતિરેકએકસંવચ્છર... દ્વેસંવચ્છર... અતિરેકદ્વેસંવચ્છર... તિસંવચ્છર... અતિરકેતિસંવચ્છર... ચતુસંવચ્છર... અતિરેકચતુસંવચ્છર... પઞ્ચસંવચ્છર... અતિરેકપઞ્ચસંવચ્છરપટિચ્છન્નન્તિ એવં યાવ સટ્ઠિસંવચ્છર... અતિરેકસટ્ઠિસંવચ્છરપટિચ્છન્નન્તિ વા તતો વા ભિય્યોપિ વત્વા યોજના કાતબ્બા.

સચે પન દ્વે તિસ્સો તતુત્તરિ વા આપત્તિયો હોન્તિ, યથા ઇધ એકં આપત્તિન્તિ વુત્તં; એવં દ્વે આપત્તિયો તિસ્સો આપત્તિયોતિ વત્તબ્બં. તતો પરં પન સતં વા હોતુ સહસ્સં વા, સમ્બહુલાતિ વત્તું વટ્ટતિ. નાનાવત્થુકાસુપિ ‘‘અહં, ભન્તે, સમ્બહુલા સઙ્ઘાદિસેસા આપત્તિયો આપજ્જિં – એકં સુક્કવિસ્સટ્ઠિં, એકં કાયસંસગ્ગં, એકં દુટ્ઠુલ્લવાચં, એકં અત્તકામં, એકં સઞ્ચરિત્તં, એકાહપટિચ્છન્નાયો’’તિ એવં ગણનવસેન વા ‘‘અહં, ભન્તે, સમ્બહુલા સઙ્ઘાદિસેસા

આપત્તિયો આપજ્જિં નાનાવત્થુકાયો એકાહપટિચ્છન્નાયો''તિ એવં વત્થુકિત્તનવસેન વા, ''અહં, ભન્તે, સમ્બહુલા સઙ્ઘાદિસેસા આપત્તિયો આપજ્જિં એકાહપટિચ્છન્નાયો''તિ એવં નામમત્તવસેન વા યોજના કાતબ્બા.

તત્થ નામં દુવિધં – સજાતિસાધારણઞ્ચ સબ્બસાધારણઞ્ચ. તત્થ સઙ્ઘાદિસેસોતિ સજાતિસાધારણં, આપત્તીતિ સબ્બસાધારણં; તસ્મા ''સમ્બહુલા આપત્તિયો આપજ્જિં એકાહપટિચ્છન્નાયો''તિ એવં સબ્બસાધારણનામવસેનપિ વત્તું વટ્ટતિ. ઇદઞ્હિ સબ્બમ્પિ પરિવાસાદિકં વિનયકમ્મં વત્થુવસેન ગોત્તવસેન નામવસેન આપત્તિવસેન ચ કાતું વટ્ટતિયેવ.

તત્થ ''સુક્કવિસ્સટ્ઠી''તિ વત્થુ ચેવ ગોત્તઞ્ચ. ''સઙ્ઘાદિસેસો''તિ નામઞ્ચેવ આપત્તિ ચ. ''કાયસંસગ્ગો''તિ વત્થુ ચેવ ગોત્તઞ્ચ. ''સઙ્ઘાદિસેસો''તિ નામઞ્ચેવ આપત્તિ ચ, તત્થ ''સુક્કવિસ્સટ્ઠિં કાયસંસગ્ગ''ન્તિઆદિના વચનેનાપિ ''નાનાવત્થુકાયો''તિ વચનેનાપિ વત્થુ ચેવ ગોત્તઞ્ચ ગહિતં હોતિ. ''સઙ્ઘાદિસેસો''તિ વચનેનાપિ ''આપત્તિયો''તિ વચનેનાપિ નામઞ્ચેવ આપત્તિ ચ ગહિતા હોતિ. ઇધ પન એકં આપત્તિં આપજ્જિં સઞ્ચેતનિકં ''સુક્કવિસ્સટ્ઠિ''ન્તિ નામમ્પિ વત્થુગોત્તાનિપિ ગહિતાનેવ. યથા ચ ઇધ ''અયં ઉદાયિ ભિક્ખૂ''તિ વુત્તં; એવં યો યો આપન્નો હોતિ, તસ્સ તસ્સ નામં ગહેત્વા ''અયં ઇત્થન્નામો ભિક્ખૂ''તિ કમ્મવાચા કાતબ્બા.

કમ્મવાચાપરિયોસાને ચ તેન ભિક્ખુના માળકસીમાયમેવ ''પરિવાસં સમાદિયામિ, વત્તં સમાદિયામી''તિ વુત્તનયેનેવ વત્તં સમાદાતબ્બં . સમાદિયિત્વા તત્થેવ સઙ્ઘસ્સ આરોચેતબ્બં, આરોચેન્તેન ચ એવં આરોચેતબ્બં –

> ''અહં, ભન્તે, એકં આપત્તિં આપજ્જિં સઞ્ચેતનિકં સુક્કવિસ્સટ્ઠિં એકાહપટિચ્છન્નં, સોહં સઙ્ઘં એકિસ્સા આપત્તિયા સઞ્ચેતનિકાય સુક્કવિસ્સટ્ઠિયા એકાહપટિચ્છન્નાય એકાહપરિવાસં યાચિં, તસ્સ મે સઙ્ઘો એકિસ્સા આપત્તિયા સઞ્ચેતનિકાય સુક્કવિસ્સટ્ઠિયા એકાહપટિચ્છન્નાય એકાહપરિવાસં અદાસિ, સોહં પરિવસામિ – 'વેદયામહં, ભન્તે, વેદયતી'તિ મં સઙ્ઘો ધારેતૂ''તિ.

ઇમઞ્ચ પનત્થં ગહેત્વા યાય કાયચિ ભાસાય આરોચેતું વટ્ટતિયેવ. આરોચેત્વા સચે નિક્ખિપિતુકામો, વુત્તનયેનેવ સઙ્ઘમજ્ઝે નિક્ખિપિતબ્બં. માળકતો ભિક્ખૂસુ નિક્ખન્તેસુ એકસ્સાપિ સન્તિકે નિક્ખિપિતું વટ્ટતિ. માળકતો નિક્ખમિત્વા સતિં પટિલભન્તેન સહગચ્છન્તસ્સ સન્તિકે નિક્ખિપિતબ્બં. સચે સોપિ પક્કન્તો, અઞ્ઞસ્સ યસ્સ માળકે નારોચિતં, તસ્સ આરોચેત્વા નિક્ખિપિતબ્બં. આરોચેન્તેન ચ અવસાને ''વેદયતીતિ મં આયસ્મા ધારેતૂ''તિ વત્તબ્બં. દ્વિન્નં આરોચેન્તેન ''આયસ્મન્તા ધારેન્તૂ''તિ, તિણ્ણં આરોચેન્તેન ''આયસ્મન્તો ધારેન્તૂ''તિ વત્તબ્બં. નિક્ખિત્તકાલતો પટ્ઠાય પકતત્તટ્ઠાને તિટ્ઠતિ.

સચે અપ્પભિક્ખુકો વિહારો હોતિ, સભાગા ભિક્ખૂ વસન્તિ, વત્તં અનિક્ખિપિત્વા વિહારેયેવ રત્તિપરિગ્ગહો કાતબ્બો. અથ ન સક્કા સોધેતું, વુત્તનયેનેવ વત્તં નિક્ખિપિત્વા પચ્ચૂસસમયે એકેન ભિક્ખુના સદ્ધિં માનત્તવણ્ણનાયં વુત્તનયેનેવ ઉપચારસીમં અતિક્કમિત્વા મહામગ્ગા ઓક્કમ્મ પટિચ્છન્ને ઠાને નિસીદિત્વા અન્તોઅરુણેયેવ વુત્તનયેનેવ વત્તં સમાદિયિત્વા તસ્સ ભિક્ખુનો પરિવાસો આરોચેતબ્બો. આરોચેન્તેન સચે નવકતરો હોતિ, ''આવુસો''તિ વત્તબ્બં. સચે વુડ્ઢતરો, ''ભન્તે''તિ વત્તબ્બં. સચે અઞ્ઞો કોચિ ભિક્ખુ કેનચિદેવ કરણીયેન તં ઠાનં આગચ્છતિ, સચે એસ તં પસ્સતિ, સદ્દં વાસ્સ સુણાતિ, આરોચેતબ્બં; અનારોચેન્તસ્સ રત્તિચ્છેદો ચેવ વત્તભેદો ચ. અથ દ્વાદસહત્થં ઉપચારં ઓક્કમિત્વા અજાનન્તસ્સેવ ગચ્છતિ, રત્તિચ્છેદોયેવ હોતિ, વત્તભેદો પન નત્થિ.

ઉગ્ગતે અરુણે વત્તં નિક્ખિપિતબ્બં. સચે સો ભિક્ખુ કેનચિદેવ કરણીયેન પક્કન્તો હોતિ, યં અઞ્ઞં સબ્બપઠમં પસ્સતિ, તસ્સ આરોચેત્વા નિક્ખિપિતબ્બં. સચે પન કઞ્ચિ ન પસ્સતિ, વિહારં ગન્ત્વા અત્તના સદ્ધિં ગતભિક્ખુસ્સ સન્તિકે નિક્ખિપિતબ્બન્તિ મહાસુમત્થેરો આહ. મહાપદુમત્થેરો પન ''યં પઠમં પસ્સતિ, તસ્સ આરોચેત્વા નિક્ખિપિતબ્બં, અયં નિક્ખિત્તવત્તસ્સ પરિહારો''તિ આહ.

એવં યત્તકાનિ દિવસાનિ આપત્તિ પટિચ્છન્ના હોતિ, તત્તકાનિ તતો અધિકતરાનિ વા કુક્કુચ્ચવિનોદનત્થાય પરિવસિત્વા સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમિત્વા વત્તં સમાદિયિત્વા માનત્તં યાચિતબ્બં. અયઞ્હિ વત્તે સમાદિન્ને એવ માનત્તારહો હોતિ નિક્ખિત્તવત્તેન પરિવુત્થત્તા. અનિક્ખિત્તવત્તસ્સ પન પુન સમાદાનકિચ્ચં નત્થિ, સો હિ પટિચ્છન્નદિવસાતિક્કમેનેવ માનત્તારહો હોતિ, તસ્મા તસ્સ માનત્તં દાતબ્બમેવ. ઇદં પટિચ્છન્નમાનત્તં નામ. તં દેન્તેન સચે એકાપત્તિ હોતિ , પાળિયં વુત્તનયેનેવ દાતબ્બં. અથ દ્વે વા તિસ્સો વા ''સોહં પરિવુત્થપરિવાસો સઙ્ઘં દ્વિન્નં આપત્તીનં તિસ્સન્નં આપત્તીનં એકાહપટિચ્છન્નાનં છારત્તં માનત્તં યાચામી''તિ પરિવાસે વુત્તનયેનેવ આપત્તિયો ચ દિવસે ચ સલ્લક્ખેત્વા યોજના કાતબ્બા.

અપ્પટિચ્છન્નાપત્તિં પટિચ્છન્નાપત્તિયા સમોધાનેત્વાપિ દાતું વટ્ટતિ. કથં? પટિચ્છન્નાય એકાહપરિવાસં વસિત્વા –

> ''અહં, ભન્તે, એકં આપત્તિં આપજ્જિં સઞ્ચેતનિકં સુક્કવિસ્સટ્ઠિં એકાહપટિચ્છન્નં, સોહં સઙ્ઘં એકિસ્સા આપત્તિયા સઞ્ચેતનિકાય સુક્કવિસ્સટ્ઠિયા એકાહપટિચ્છન્નાય એકાહપરિવાસં યાચિં, તસ્સ મે સઙ્ઘો એકિસ્સા આપત્તિયા સઞ્ચેતનિકાય સુક્કવિસ્સટ્ઠિયા એકાહપટિચ્છન્નાય એકાહપરિવાસં અદાસિ, સોહં પરિવુત્થપરિવાસો . અહં, ભન્તે, એકં આપત્તિં આપજ્જિં સઞ્ચેતનિકં સુક્કવિસ્સટ્ઠિં અપ્પટિચ્છન્નં. સોહં, ભન્તે, સઙ્ઘં તાસં આપત્તીનં સઞ્ચેતનિકાનં સુક્કવિસ્સટ્ઠીનં પટિચ્છન્નાય ચ અપ્પટિચ્છન્નાય ચ છારત્તં માનત્તં યાચામી''તિ.

અથસ્સ તદનુરૂપં કમ્મવાચં કત્વા માનત્તં દાતબ્બં. સચે પટિચ્છન્ના દ્વે, અપ્પટિચ્છન્ના એકા ''પટિચ્છન્નાનઞ્ચ અપ્પટિચ્છન્નાય ચા''તિ વત્તબ્બં. અથ પટિચ્છન્ના એકા, અપ્પટિચ્છન્ના દ્વે, ''પટિચ્છન્નાય ચ અપ્પટિચ્છન્નાનઞ્ચા''તિ વત્તબ્બં. સચે પટિચ્છન્નાપિ દ્વે, અપ્પટિચ્છન્નાપિ દ્વે, ''પટિચ્છન્નાનઞ્ચ અપ્પટિચ્છન્નાનઞ્ચા''તિ વત્તબ્બં. સબ્બત્થ અનુરૂપં કમ્મવાચં કત્વા માનત્તં દાતબ્બં. ચિણ્ણમાનત્તસ્સ ચ તદનુરૂપમેવ કમ્મવાચં કત્વા અબ્ભાનં કાતબ્બં. ઇધ પન એકાપત્તિવસેન વુત્તં. ઇતિ યં પટિચ્છન્નાય આપત્તિયા પરિવાસાવસાને માનત્તં દિય્યતિ, ઇદં પટિચ્છન્નમાનત્તં નામ. એવમેત્થ એકેનેવ યોજનામુખેન પટિચ્છન્નપરિવાસો ચ પટિચ્છન્નમાનત્તઞ્ચ વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં. પક્ખમાનત્તં સમોધાનમાનત્તઞ્ચ અવસેસપરિવાસકથાવસાને કથયિસ્સામ.

સુદ્ધન્તપરિવાસો સમોધાનપરિવાસોતિ હિ દ્વે પરિવાસા અવસેસા. તત્થ ''**સુદ્ધન્તપરિવાસો**'' નામ પરતો અધમ્મિકમાનત્તચારાવસાને ''તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ સમ્બહુલા સઙ્ઘાદિસેસા આપત્તિયો આપન્નો હોતિ, આપત્તિપરિયન્તં ન જાનાતિ, રત્તિપરિયન્તં ન જાનાતી''તિ ઇમસ્મિં વત્થુસ્મિં અનુઞ્ઞાતપરિવાસો. સો દુવિધો – ચૂળસુદ્ધન્તો, મહાસુદ્ધન્તોતિ. દુવિધોપિ ચેસ રત્તિપરિચ્છેદં સકલં વા એકચ્ચં વા અજાનન્તસ્સ ચ અસ્સરન્તસ્સ ચ તત્થ વેમતિકસ્સ ચ દાતબ્બો. આપત્તિપરિયન્તં પન એત્તકા અહં આપત્તિયો આપન્નોતિ જાનાતુ વા મા વા, અકારણમેતં.

તત્થ યો ઉપસમ્પદતો પટ્ઠાય અનુલોમક્કમેન વા આરોચિતદિવસતો પટ્ઠાય પટિલોમક્કમેન વા ''અસુકઞ્ચ અસુકઞ્ચ દિવસં વા પક્ખં વા માસં વા સંવચ્છરં વા તવ સુદ્ધભાવં જાનાસી''તિ પુચ્છિયમાનો ''આમ, ભન્તે, જાનામિ, એત્તકં નામ કાલં અહં સુદ્ધો''તિ વદતિ, તસ્સ દિન્નો સુદ્ધન્તપરિવાસો "**ચૂળસુદ્ધન્તો**"તિ વુચ્ચતિ.

તં ગહેત્વા પરિવસન્તેન યત્તકં કાલં અત્તનો સુદ્ધિં જાનાતિ, તત્તકં અપનેત્વા અવસેસં માસં વા દ્વેમાસં વા પરિવસિતબ્બં. સચે માસમત્તં અસુદ્ધોમ્હીતિ સલ્લક્ખેત્વા અગ્ગહેસિ પરિવસન્તો ચ પુન અઞ્ઞં માસં સરતિ, તમ્પિ માસં પરિવસિતબ્બમેવ. પુન પરિવાસદાનકિચ્ચં નત્થિ. અથ દ્વેમાસં અસુદ્ધોમ્હીતિ સલ્લક્ખેત્વા અગ્ગહેસિ, પરિવસન્તો ચ માસમત્તમેવાહં અસુદ્ધોમ્હીતિ સન્નિટ્ઠાનં કરોતિ, માસમેવ પરિવસિતબ્બં. પુન પરિવાસદાનકિચ્ચં નત્થિ. અયઞ્હિ સુદ્ધન્તપરિવાસો નામ ઉદ્ધમ્પિ આરોહતિ, હેટ્ઠાપિ ઓરોહતિ, ઇદમસ્સ લક્ખણં. અઞ્ઞસ્મિં પન આપત્તિવુટ્ઠાને ઇદં લક્ખણં – યો અપ્પટિચ્છન્નં આપત્તિં પટિચ્છન્નાતિ વિનયકમ્મં કરોતિ, તસ્સ આપત્તિ વુટ્ઠાતિ. યો પટિચ્છન્નં અપ્પટિચ્છન્નાતિ વિનયકમ્મં કરોતિ, તસ્સ ન વુટ્ઠાતિ. અચિરપટિચ્છન્નં ચિરપટિચ્છન્નાતિ કરોન્તસ્સાપિ વુટ્ઠાતિ. ચિરપટિચ્છન્નં અચિરપટિચ્છન્નાતિ કરોન્તસ્સ ન વુટ્ઠાતિ. એકં આપત્તિં આપજ્જિત્વા સમ્બહુલાતિ કરોન્તસ્સાપિ વુટ્ઠાતિ, એકં વિના સમ્બહુલાનં અભાવતો. સમ્બહુલા પન આપજ્જિત્વા એકં આપજ્જિન્તિ કરોન્તસ્સ ન વુટ્ઠાતિ.

યો પન યથાવુત્તેન અનુલોમપટિલોમનયેન પુચ્છિયમાનોપિ રત્તિપરિયન્તં ન જાનાતિ નેવ સરતિ વેમતિકો વા હોતિ, તસ્સ દિન્નો સુદ્ધન્તપરિવાસો "**મહાસુદ્ધન્તો**"તિ વુચ્ચતિ. તં ગહેત્વા ગહિતદિવસતો પટ્ઠાય યાવ ઉપસમ્પદદિવસો, તાવ રત્તિયો ગણેત્વા પરિવસિતબ્બં. અયં ઉદ્ધં નારોહતિ, હેટ્ઠા પન ઓરોહતિ. તસ્મા સચે પરિવસન્તો રત્તિપરિચ્છેદે સન્નિટ્ઠાનં કરોતિ, માસો વા સંવચ્છરો વા મય્હં આપન્નસ્સાતિ માસં વા સંવચ્છરં વા પરિવસિતબ્બં. પરિવાસયાચનદાનલક્ખણં પનેત્થ પરતો પાળિયં આગતનયેનેવ વેદિતબ્બં. કમ્મવાચાપરિયોસાને વત્તસમાદાનમાનત્તઅબ્ભાનાનિ વુત્તનયાનેવ. અયં સુદ્ધન્તપરિવાસો નામ.

"**સમોધાનપરિવાસો**" નામ તિવિધો હોતિ – ઓધાનસમોધાનો, અગ્ઘસમોધાનો, મિસ્સકસમોધાનોતિ. તત્થ "**ઓધાનસમોધાનો**" નામ – અન્તરાપત્તિં આપજ્જિત્વા પટિચ્છાદેન્તસ્સ પરિવુત્થદિવસે ઓધુનિત્વા મક્ખેત્વા પુરિમાય આપત્તિયા મૂલદિવસપરિચ્છેદે પચ્છા આપન્નં આપત્તિં સમોદહિત્વા દાતબ્બપરિવાસો વુચ્ચતિ. સો પરતો ''તેન હિ ભિક્ખવે સઙ્ઘો ઉદાયિં ભિક્ખું અન્તરા એકિસ્સા આપત્તિયા સઞ્ચેતનિકાય સુક્કવિસ્સટ્ઠિયા પઞ્ચાહપટિચ્છન્નાય મૂલાય પટિકસ્સિત્વા પુરિમાય આપત્તિયા સમોધાનપરિવાસં દેતૂ''તિ ઇતો પટ્ઠાય વિત્થારતો પાળિયંયેવ આગતો.

અયં પનેત્થ વિનિચ્છયો – યો પટિચ્છન્નાય આપત્તિયા પરિવાસં ગહેત્વા પરિવસન્તો વા માનત્તારહો વા માનત્તં ચરન્તો વા અબ્ભાનારહો વા અઞ્ઞં આપત્તિં આપજ્જિત્વા પુરિમાય આપત્તિયા સમા વા ઊનતરા વા રત્તિયો પટિચ્છાદેતિ, તસ્સ મૂલાયપટિકસ્સનેન તે પરિવુત્થદિવસે ચ માનત્તચિણ્ણદિવસે ચ સબ્બે ઓધુનિત્વા અદિવસે કત્વા પચ્છા આપન્નાપત્તિં મૂલાપત્તિયં સમોધાય પરિવાસો દાતબ્બો. તેન સચે મૂલાપત્તિ પક્ખપટિચ્છન્ના, અન્તરાપત્તિ ઊનકપક્ખપટિચ્છન્ના, પુન પક્ખમેવ પરિવાસો પરિવસિતબ્બો. અથાપિ અન્તરાપત્તિ પક્ખપટિચ્છન્નાવ પક્ખમેવ પરિવસિતબ્બં. એતેનુપાયેન યાવ સટ્ઠિવસ્સપટિચ્છન્ના મૂલાપત્તિ, તાવ વિનિચ્છયો વેદિતબ્બો. સટ્ઠિવસ્સાનિ પરિવસિત્વા માનત્તારહો હુત્વાપિ હિ એકદિવસં અન્તરાપત્તિં પટિચ્છાદેત્વા પુનપિ સટ્ઠિવસ્સાનિ પરિવાસારહો હોતિ.

સચે પન અન્તરાપત્તિ મૂલાપત્તિતો અતિરેકપટિચ્છન્ના હોતિ, તત્થ ''કિં કાતબ્બ''ન્તિ વુત્તે મહાસુમત્થેરો આહ – ''અતેકિચ્છો અયં પુગ્ગલો, અતેકિચ્છો નામ આવિકારાપેત્વા વિસ્સજ્જેતબ્બો''તિ. મહાપદુમત્થેરો પનાહ – ''કસ્મા અતેકિચ્છો નામ, નનુ અયં સમુચ્ચયક્ખન્ધકો નામ બુદ્ધાનં ઠિતકાલસદિસો, આપત્તિ નામ પટિચ્છન્ના વા હોતુ અપ્પટિચ્છન્ના વા સમકઊનતરઅતિરેકપટિચ્છન્ના વા વિનયધરસ્સ કમ્મવાચં યોજેતું સમત્થભાવોયેવેત્થ પમાણં, તસ્મા યા અતિરેકપટિચ્છન્ના હોતિ, તં મૂલાપત્તિં કત્વા તત્થ ઇતરં સમોધાય પરિવાસો દાતબ્બો''તિ. અયં ''ઓધાનસમોધાનો'' નામ.

''**અગ્ઘસમોધાનો**'' નામ સમ્બહુલાસુ આપત્તીસુ યા એકા વા દ્વે વા તિસ્સો વા સમ્બહુલા વા આપત્તિયો સબ્બચિરપટિચ્છન્નાયો, તાસં અગ્ઘેન સમોધાય તાસં રત્તિપરિચ્છેદવસેન અવસેસાનં ઊનતરપટિચ્છન્નાનં આપત્તીનં પરિવાસો દિય્યતિ. અયં વુચ્ચતિ અગ્ઘસમોધાનો. સોપિ પરતો ''તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ સમ્બહુલા સઙ્ઘાદિસેસા આપત્તિયો આપન્નો હોતિ, એકા આપત્તિ એકાહપટિચ્છન્ના એકા આપત્તિ દ્વીહપટિચ્છન્ના''તિઆદિના નયેન પાળિયં આગતોયેવ.

યસ્સ પન સતં આપત્તિયો દસાહપટિચ્છન્ના, અપરમ્પિ સતં આપત્તિયો દસાહપટિચ્છન્નાતિ એવં દસક્ખત્તું કત્વા આપત્તિસહસ્સં દિવસસતપટિચ્છન્નં હોતિ, તેન કિં કાતબ્બન્તિ? સબ્બં સમોદહિત્વા દસ દિવસે પરિવસિતબ્બં. એવં એકેનેવ દસાહેન દિવસસતમ્પિ પરિવસિતમેવ હોતિ. વુત્તમ્પિ ચેતં –

> ''દસસતં રત્તિસતં, આપત્તિયો છાદયિત્વાન;
> દસ રત્તિયો વસિત્વાન, મુચ્ચેય્ય પારિવાસિકો''તિ. (પરિ॰ ૪૭૭);

અયં અગ્ઘસમોધાનો નામ.

''**મિસ્સકસમોધાનો**'' નામ – યો નાનાવત્થુકા આપત્તિયો એકતો કત્વા દિય્યતિ. તત્રાયં નયો –

> ''અહં, ભન્તે, સમ્બહુલા સઙ્ઘાદિસેસા આપત્તિયો આપજ્જિં એકં સુક્કવિસ્સટ્ઠિં, એકં કાયસંસગ્ગં, એકં દુટ્ઠુલ્લવાચં, એકં અત્તકામં, એકં સઞ્ચરિત્તં, એકં કુટિકારં, એકં વિહારકારં, એકં દુટ્ઠદોસં, એકં અઞ્ઞભાગિયં, એકં સઙ્ઘભેદં, એકં ભેદાનુવત્તકં, એકં દુબ્બચં, એકં કુલદૂસકં, સોહં, ભન્તે, સઙ્ઘં તાસં આપત્તીનં સમોધાનપરિવાસં યાચામી''તિ –

તિક્ખત્તું યાચાપેત્વા તદનુરૂપાય કમ્મવાચાય પરિવાસો દાતબ્બો.

એત્થ ચ સઙ્ઘાદિસેસા આપત્તિયો આપજ્જિં નાનાવત્થુકાયોતિપિ સઙ્ઘાદિસેસા આપત્તિયો આપજ્જિન્તિપિ એવં પુબ્બે વુત્તનયેન વત્થુવસેનપિ ગોત્તવસેનપિ નામવસેનપિ આપત્તિવસેનપિ યોજેત્વા કમ્મવાચં કાતું વટ્ટતિયેવાતિ અયં મિસ્સકસમોધાનો. સબ્બપરિવાસકમ્મવાચાવસાને પન નિક્ખિત્તાનિક્ખિત્તવત્તાદિકથા પુરિમનયેનેવ વેદિતબ્બાતિ.

પરિવાસકથા નિટ્ઠિતા.

ઇદાનિ યં વુત્તં ''પક્ખમાનત્તઞ્ચ સમોધાનમાનત્તઞ્ચ અવસેસપરિવાસકથાવસાને કથયિસ્સામા''તિ, તસ્સોકાસો સમ્પત્તો, તસ્મા વુચ્ચતિ – ''**પક્ખમાનત્ત**''ન્તિ ભિક્ખુનિયા દાતબ્બમાનત્તં. તં પન પટિચ્છન્નાયપિ અપ્પટિચ્છન્નાયપિ આપત્તિયા અડ્ઢમાસમેવ દાતબ્બં. વુત્તઞ્હેતં – ''ગરુધમ્મં અજ્ઝાપન્નાય ભિક્ખુનિયા ઉભતોસઙ્ઘે પક્ખમાનત્તં ચરિતબ્બ''ન્તિ (ચૂળવ॰ ૪૦૩). તં પન ભિક્ખુનીહિ અત્તનો સીમં સોધેત્વા વિહારસીમાય વા વિહારસીમં સોધેતું અસક્કોન્તીહિ ખણ્ડસીમાય વા સબ્બન્તિમેન પરિચ્છેદેન ચતુવગ્ગગણં સન્નિપાતાપેત્વા દાતબ્બં. સચે એકા આપત્તિ હોતિ એકિસ્સા વસેન, સચે દ્વે વા તિસ્સો વા સમ્બહુલા વા એકવત્થુકા વા નાનાવત્થુકા વા તાસં તાસં વસેન વત્થુગોત્તનામઆપત્તીસુ યં યં ઇચ્છતિ તં તં આદાય યોજના કાતબ્બા.

તત્રિદં એકાપત્તિવસેન મુખમત્તદસ્સનં, તાય આપન્નાય ભિક્ખુનિયા ભિક્ખુનિસઙ્ઘં ઉપસઙ્કમિત્વા એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા વુડ્ઢાનં ભિક્ખુનીનં પાદે વન્દિત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા એવમસ્સ વચનીયો – ''અહં, અય્યે, એકં આપત્તિં આપજ્જિં ગામન્તરં, સાહં, અય્યે, એકિસ્સા આપત્તિયા ગામન્તરાય પક્ખમાનત્તં યાચામી''તિ.

એવં તિક્ખત્તું યાચાપેત્વા બ્યત્તાય ભિક્ખુનિયા પટિબલાય સઙ્ઘો ઞાપેતબ્બો –

> ''સુણાતુ મે અય્યે સઙ્ઘો, અયં ઇત્થન્નામા ભિક્ખુની એકં આપત્તિં આપજ્જિ ગામન્તરં, સા સઙ્ઘં એકિસ્સા આપત્તિયા ગામન્તરાય પક્ખમાનત્તં યાચતિ, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, સઙ્ઘો ઇત્થન્નામાય ભિક્ખુનિયા એકિસ્સા આપત્તિયા ગામન્તરાય પક્ખમાનત્તં દદેય્ય, એસા ઞત્તિ.
>
> ''સુણાતુ મે અય્યે સઙ્ઘો, અયં...પે॰... દુતિયમ્પિ... તતિયમ્પિ એતમત્થં વદામિ. સુણાતુ મે અય્યે સઙ્ઘો...પે॰... દેતિ... દિન્નં સઙ્ઘેન ઇત્થન્નામાય ભિક્ખુનિયા એકિસ્સા આપત્તિયા ગામન્તરાય પક્ખમાનત્તં, ખમતિ સઙ્ઘસ્સ, તસ્મા તુણ્હી; એવમેતં ધારયામી''તિ.

કમ્મવાચાપરિયોસાને વત્તં સમાદિયિત્વા ભિક્ખુમાનત્તકથાય વુત્તનયેનેવ સઙ્ઘસ્સ આરોચેત્વા નિક્ખિત્તવત્તં વસિતુકામાય તત્થેવ સઙ્ઘમજ્ઝે વા પક્કન્તાસુ ભિક્ખુનીસુ એકભિક્ખુનિયા વા દુતિયિકાય વા સન્તિકે વુત્તનયેનેવ નિક્ખિપિતબ્બં. અઞ્ઞિસ્સા પન આગન્તુકાય સન્તિકે આરોચેત્વા નિક્ખિપિતબ્બં. નિક્ખિત્તકાલતો પટ્ઠાય પકતત્તટ્ઠાને તિટ્ઠતિ. પુન સમાદિયિત્વા અરુણં ઉટ્ઠાપેન્તિયા પન ભિક્ખુનીનંયેવ સન્તિકે વસિતું ન લભતિ. ''ઉભતોસઙ્ઘે પક્ખમાનત્તં ચરિતબ્બ''ન્તિ હિ વુત્તં. તસ્મા અસ્સા આચરિયુપજ્ઝાયાહિ વિહારં ગન્ત્વા સઙ્ગાહકપક્ખે ઠિતો એકો મહાથેરો વા ધમ્મકથિકો વા ભિક્ખુ વત્તબ્બો – ''એકિસ્સા ભિક્ખુનિયા વિનયકમ્મં કત્તબ્બમત્થિ, તત્ર નો અય્યા, ચત્તારો ભિક્ખૂ પેસેથા''તિ. સઙ્ગહં અકાતું ન લબ્ભતિ, પેસેસ્સામીતિ વત્તબ્બં. ચતૂહિ પકતત્તભિક્ખુનીહિ માનત્તચારિનિં ભિક્ખુનિં ગહેત્વા અન્તોઅરુણેયેવ નિક્ખમિત્વા ગામૂપચારતો દ્વે લેડ્ડુપાતે અતિક્કમિત્વા મગ્ગા ઓક્કમ્મ ગુમ્બવતિઆદીહિ પટિચ્છન્નટ્ઠાને નિસીદિતબ્બં. વિહારૂપચારતોપિ દ્વે લેડ્ડુપાતા અતિક્કમિતબ્બા ચતૂહિ પકતત્તભિક્ખૂહિપિ તત્થ ગન્તબ્બં. ગન્ત્વા પન ભિક્ખુનીહિ સદ્ધિં ન એકટ્ઠાને નિસીદિતબ્બં, પટિક્કમિત્વા અવિદૂરટ્ઠાને નિસીદિતબ્બં. કુરુન્દિમહાપચ્ચરીસુ પન ''ભિક્ખુનીહિપિ બ્યત્તં એકં વા દ્વે વા ઉપાસિકાયો ભિક્ખૂહિપિ એકં વા દ્વે વા ઉપાસકે અત્તરક્ખણત્થાય ગહેત્વા ગન્તબ્બ''ન્તિ વુત્તં. કુરુન્દિયંયેવ ચ ભિક્ખુનુપસ્સયસ્સ ચ વિહારસ્સ ચ ઉપચારં મુઞ્ચિતું વટ્ટતી''તિ વુત્તં, ગામસ્સાતિ ન વુત્તં.

એવં નિસિન્નેસુ પન ભિક્ખૂસુ ચ ભિક્ખુનીસુ ચ તાય ભિક્ખુનિયા ''માનત્તં સમાદિયામિ, વત્તં સમાદિયામી''તિ વત્તં સમાદિયિત્વા ભિક્ખુનીસઙ્ઘસ્સ તાવ એવં આરોચેતબ્બં –

> ''અહં, અય્યે, એકં આપત્તિં આપજ્જિં ગામન્તરં, સાહં સઙ્ઘં એકિસ્સા આપત્તિયા ગામન્તરાય પક્ખમાનત્તં યાચિં, તસ્સ મે સઙ્ઘો એકિસ્સા આપત્તિયા ગામન્તરાય પક્ખમાનત્તં અદાસિ, સાહં પક્ખમાનત્તં ચરામિ, 'વેદયામહં, અય્યે, વેદયતી'તિ મં સઙ્ઘો ધારેતૂ''તિ.

તતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા એવં આરોચેતબ્બં – ''અહં, અય્યા, એકં આપત્તિં આપજ્જિં ...પે॰... વેદયામહં, અય્યા, વેદયતીતિ મં સઙ્ઘો ધારેતૂ''તિ. ઇધાપિ યાય કાયચિ ભાસાય આરોચેતું વટ્ટતિ.

આરોચેત્વા ચ ભિક્ખુનિસઙ્ઘસ્સેવ સન્તિકે નિસીદિતબ્બં, આરોચિતકાલતો પટ્ઠાય ભિક્ખૂનં ગન્તું વટ્ટતિ. સચે સાસઙ્કં હોતિ, ભિક્ખુનિયો તત્થેવ ઠાનં પચ્ચાસીસન્તિ, ઠાતબ્બં. સચે અઞ્ઞો ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા તં ઠાનં એતિ, પસ્સન્તિયા આરોચેતબ્બં. નો ચે આરોચેતિ, રત્તિચ્છેદો ચેવ વત્તભેદદુક્કટઞ્ચ. સચે અજાનન્તિયા એવ ઉપચારં ઓક્કમિત્વા ગચ્છતિ, રત્તિચ્છેદોવ હોતિ, ન વત્તભેદદુક્કટં. સચે ભિક્ખુનિયો ઉપજ્ઝાયાદીનં વત્તકરણત્થં પગેવ ગન્તુકામા હોન્તિ, રત્તિવિપ્પવાસગણઓહીયનગામન્તરાપત્તિરક્ખણત્થં એકં ભિક્ખુનિં ઠપેત્વા ગન્તબ્બં. તાય અરુણે ઉટ્ઠિતે તસ્સા સન્તિકે વત્તં નિક્ખિપિતબ્બં. એતેનુપાયેન અખણ્ડા પઞ્ચદસ રત્તિયો માનત્તં ચરિતબ્બં.

અનિક્ખિત્તવત્તાય પન પારિવાસિકક્ખન્ધકે વુત્તનયેનેવ સમ્મા વત્તિતબ્બં. અયં પન વિસેસો – ''આગન્તુકસ્સ આરોચેતબ્બ''ન્તિ એત્થ યત્તકા પુરેભત્તં વા પચ્છાભત્તં વા તં ગામં ભિક્ખૂ વા ભિક્ખુનિયો વા આગચ્છન્તિ, સબ્બેસં આરોચેતબ્બં. અનારોચેન્તિયા રત્તિચ્છેદો ચ વત્તભેદદુક્કટઞ્ચ. સચેપિ રત્તિં કોચિ ભિક્ખુ તં ગામૂપચારં ઓક્કમિત્વા ગચ્છતિ, રત્તિચ્છેદો હોતિયેવ, અજાનનપચ્ચયા પન વત્તભેદતો મુચ્ચતિ. કુરુન્દિઆદીસુ પન અનિક્ખિત્તવત્તભિક્ખૂનં વુત્તનયેનેવ કથેતબ્બન્તિ વુત્તં. તં પારિવાસિકવત્તાદીનં ઉપચારસીમાય પરિચ્છિન્નત્તા યુત્તતરં દિસ્સતિ. ઉપોસથે આરોચેતબ્બં, પવારણાય આરોચેતબ્બં, ચતુન્નં ભિક્ખૂનઞ્ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ દેવસિકં આરોચેતબ્બં. સચે ભિક્ખૂનં તસ્મિં ગામે ભિક્ખાચારો સમ્પજ્જતિ, તત્થેવ ગન્તબ્બં. નો ચે સમ્પજ્જતિ, અઞ્ઞત્ર ચરિત્વાપિ તત્ર આગન્ત્વા અત્તાનં દસ્સેત્વા ગન્તબ્બં. બહિગામે વા સઙ્કેતટ્ઠાનં કાતબ્બં – ''અસુકસ્મિં નામ ઠાને અમ્હે પસ્સિસ્સસી''તિ. તાય સઙ્કેતટ્ઠાનં ગન્ત્વા આરોચેતબ્બં. સઙ્કેતટ્ઠાને અદિસ્વા વિહારં ગન્ત્વા આરોચેતબ્બં. વિહારે સબ્બભિક્ખૂનં આરોચેતબ્બં. સચે સબ્બેસં સક્કા ન હોતિ આરોચેતું, બહિઉપચારસીમાય ઠત્વા ભિક્ખુનિયો પેસેતબ્બા. તાહિ આનીતાનં ચતુન્નં ભિક્ખૂનં આરોચેતબ્બં. સચે વિહારો દૂરો હોતિ સાસઙ્કો, ઉપાસકે ચ ઉપાસિકાયો ચ ગહેત્વા ગન્તબ્બં. સચે પન અયં એકા વસતિ, રત્તિવિપ્પવાસં આપજ્જતિ, તસ્માસ્સા એકા પકતત્તા ભિક્ખુની સમ્મન્નિત્વા દાતબ્બા એકચ્છન્ને વસનત્થાય.

એવં અખણ્ડં માનત્તં ચરિત્વા વીસતિગણે ભિક્ખુનિસઙ્ઘે વુત્તનયેનેવ અબ્ભાનં કાતબ્બં. સચે માનત્તં ચરમાના અન્તરાપત્તિં આપજ્જતિ, મૂલાય પટિકસ્સિત્વા તસ્સા આપત્તિયા માનત્તં દાતબ્બન્તિ કુરુન્દિયં વુત્તં. ઇદં ''પક્ખમાનત્તં'' નામ.

''**સમોધાનમાનત્તં**'' પન તિવિધં હોતિ – ઓધાનસમોધાનં, અગ્ઘસમોધાનં, મિસ્સકસમોધાનન્તિ. તત્થ યદેતં પરતો ઉદાયિત્થેરસ્સ પઞ્ચાહપટિચ્છન્નાય આપત્તિયા પરિવાસં પરિવસન્તસ્સ પરિવાસે ચ માનત્તારહટ્ઠાને ચ અન્તરાપત્તિં આપજ્જિત્વા મૂલાયપટિકસ્સિતસ્સ ''તેન હિ, ભિક્ખવે, સઙ્ઘો ઉદાયિસ્સ ભિક્ખુનો તિસ્સન્નં આપત્તીનં

છારત્તં માનત્તં દેતૂ’’તિ માનત્તં અનુઞ્ઞાતં, ઇદં ‘‘**ઓધાનસમોધાનં**’’ નામ. ઇદઞ્હિ પુનપ્પુનં મૂલાયપટિકસ્સનેન પરિવુત્થદિવસે ઓધુનિત્વા પુરિમાપત્તીહિ સદ્ધિં સમોધાય દિન્નં, તસ્મા ઓધાનસમોધાનન્તિ વુચ્ચતિ. કુરુન્દિયં પન ‘‘સમોધાનપરિવાસં વુત્થસ્સ દાતબ્બં માનત્તં સમોધાનમાનત્ત’’ન્તિ વુત્તં. તમ્પિ તેન પરિયાયેન યુજ્જતિ.

**અગ્ઘસમોધાનં** પન **મિસ્સકસમોધાનઞ્ચ** અગ્ઘસમોધાનમિસ્સકસમોધાનપરિવાસાવસાને દાતબ્બમાનત્તમેવ વુચ્ચતિ, તં પરિવાસકમ્મવાચાનુસારેન યોજેત્વા દાતબ્બં. એત્તાવતા યં વુત્તં ‘‘તેન હિ, ભિક્ખવે, સઙ્ઘો ઉદાયિસ્સ ભિક્ખુનો એકિસ્સા આપત્તિયા સઞ્ચેતનિકાય સુક્કવિસ્સટ્ઠિયા એકાહપટિચ્છન્નાય એકાહપરિવાસં દેતૂતિઆદિના નયેન પાળિયં અનેકેહિ આકારેહિ પરિવાસો ચ માનત્તઞ્ચ વુત્તં, તસ્સ યસ્મા આગતાગતટ્ઠાને વિનિચ્છયો વુચ્ચમાનો પાળિ વિય અતિવિત્થારં આપજ્જતિ, ન ચ સક્કા હોતિ સુખેન પરિગ્ગહેતું, તસ્મા નં સમોધાનેત્વા ઇધેવ દસ્સેસ્સામા’’તિ, તદિદં અત્થતો સમ્પાદિતં હોતિ.

### પટિચ્છન્નપરિવાસકથા

**૧૦૨**. ઇદાનિ યા તાવ અયં પટિચ્છન્નાય એકિસ્સા આપત્તિયા વસેન પાળિ વુત્તા, સા ઉત્તાનત્થાવ.

**૧૦૮**. તતો પરં દ્વીહતીહચતૂહપઞ્ચાહપટિચ્છન્નાનં વસેન પાળિં વત્વા પઞ્ચાહપટિચ્છન્નાય પરિવાસતો પટ્ઠાય અન્તરાપત્તિ દસ્સિતા. યસ્મા પન તં આપત્તિં આપન્નો મૂલાયપટિકસ્સનારહો નામ હોતિ, તસ્માસ્સ તત્થ મૂલાયપટિકસ્સનં અનુઞ્ઞાતં. સચે પન નિક્ખિત્તવત્તો આપજ્જતિ, મૂલાયપટિકસ્સનારહો ન હોતિ. કસ્મા? યસ્મા ન સો પરિવસન્તો આપન્નો, પકતત્તટ્ઠાને ઠિતો આપન્નો, તસ્મા તસ્સા આપત્તિયા વિસું માનત્તં ચરિતબ્બં. સચે પટિચ્છન્ના હોતિ પરિવાસોપિ વસિતબ્બો. યઞ્ચેતં મૂલાયપટિકસ્સનં વુત્તં, તસ્મિમ્પિ કતે પરિવુત્થદિવસા મક્ખિતા હોન્તિ. ઇતિ પરિવાસે અન્તરાપત્તિં દસ્સેત્વા પુન માનત્તારહસ્સ અન્તરાપત્તિં દસ્સેત્વા મૂલાયપટિકસ્સનં વુત્તં, તસ્મિમ્પિ કતે પરિવુત્થદિવસા મક્ખિતાવ હોન્તિ. તતો પરિવુત્થપરિવાસસ્સ તાસં તિસ્સન્નમ્પિ આપત્તીનં સમોધાનમાનત્તં દસ્સિતં. તતો માનત્તચારિકસ્સ અન્તરાપત્તિં દસ્સેત્વા મૂલાયપટિકસ્સનં વુત્તં. તસ્મિં પન પટિકસ્સને કતે માનત્તચિણ્ણદિવસાપિ પરિવુત્થદિવસાપિ મક્ખિતાવ હોન્તિ. તતો અબ્ભાનારહસ્સ અન્તરાપત્તિં દસ્સેત્વા મૂલાયપટિકસ્સનં વુત્તં. તસ્મિમ્પિ કતે સબ્બે તે મક્ખિતાવ હોન્તિ. તતો પરં સબ્બા અન્તરાપત્તિયો યોજેત્વા અબ્ભાનકમ્મં દસ્સિતં. એવં પટિચ્છન્નવારે એકાહપટિચ્છન્નાદિવસેન પઞ્ચ, અન્તરાપત્તિવસેન ચતસ્સોતિ નવ કમ્મવાચા દસ્સિતા હોન્તિ.

પટિચ્છન્નપરિવાસકથા નિટ્ઠિતા.

### સમોધાનપરિવાસકથા

**૧૨૫**. તતો પરં પક્ખપટિચ્છન્નાય આપત્તિયા અન્તોપરિવાસતો પટ્ઠાય પઞ્ચાહપટિચ્છન્નાય અન્તરાપત્તિયા વસેન સમોધાનપરિવાસો ચ, સમોધાનમાનત્તઞ્ચ દસ્સિતં. એત્થ ચ માનત્તચારિકમાનત્તારહકાલેપિ આપન્નાય આપત્તિયા મૂલાયપટિકસ્સને કતે માનત્તચિણ્ણદિવસાપિ પરિવાસપરિવુત્થદિવસાપિ સબ્બે મક્ખિતાવ હોન્તિ. કસ્મા? યસ્મા પટિચ્છન્ના અન્તરાપત્તિ. તેનેવ વુત્તં – ‘‘મૂલાય પટિકસ્સિત્વા પુરિમાય આપત્તિયા સમોધાનપરિવાસં દત્વા છારત્તં માનત્તં દેતૂ’’તિ. તતો પરં સબ્બા અન્તરાપત્તિયો યોજેત્વા અબ્ભાનકમ્મં દસ્સેત્વા સુક્કવિસ્સટ્ઠિવત્થુ નિટ્ઠાપિતં.

સમોધાનપરિવાસકથા નિટ્ઠિતા.

સુક્કવિસ્સટ્ઠિકથા ચ નિટ્ઠિતા.

**અગ્ઘસમોધાનપરિવાસકથા**

**૧૩૪.** તતો એકાપત્તિમૂલકઞ્ચ આપત્તિવડ્ઢનકઞ્ચાતિ દ્વે નયે દસ્સેત્વા અગ્ઘસમોધાનપરિવાસો દસ્સિતો.

તતો સઞ્ચિચ્ચ અનારોચિતાપત્તિવત્થું દસ્સેત્વા સઞ્ચિચ્ચ અજાનનઅસ્સરણવેમતિકભાવેહિ અનારોચિતાય આપત્તિયા પચ્છા લજ્જિધમ્મે વા ઞાણસરણનિબ્બેમતિકભાવેસુ વા ઉપ્પન્નેસુ યં કાતબ્બં, તં દસ્સેતું ''ઇધ પન ભિક્ખવે''તિઆદિના નયેન પાળિ ઠપિતા. તતો અજાનનઅસ્સરણવેમતિકપટિચ્છન્નાનં અપ્પટિચ્છન્નભાવં દસ્સેતું તથેવ પાળિ ઠપિતા.

અગ્ઘસમોધાનપરિવાસકથા નિટ્ઠિતા.

**દ્વેમાસપરિવાસકથા**

**૧૩૮.** તતો દ્વિન્નં આપત્તીનં દ્વેમાસપટિચ્છન્નાનં એકમાસપરિવાસયાચનવત્થું દસ્સેત્વા અસઞ્ચિચ્ચ અજાનનઅસ્સરણવેમતિકભાવેહિ અનારોચિતે ઇતરસ્મિં માસે પચ્છા લજ્જિધમ્માદીસુ ઉપ્પન્નેસુ યં કાતબ્બં, તં દસ્સેતું અજાનનઅસ્સરણવેમતિકપટિચ્છન્નસ્સ ચ આપન્નભાવં દસ્સેતું પુરિમનયેનેવ પાળિ ઠપિતા.

દ્વેમાસપરિવાસકથા નિટ્ઠિતા.

**સુદ્ધન્તપરિવાસાદિકથા**

**૧૫૬.** તતો ''આપત્તિપરિયન્તં ન જાનાતિ, રત્તિપરિયન્તં ન જાનાતી''તિઆદિના નયેન સુદ્ધન્તપરિવાસો દસ્સિતો.

**૧૬૦.** તતો પરં પારિવાસિકં આદિં કત્વા વિબ્ભમિત્વા પુનઉપસમ્પન્નાદીસુ પટિપત્તિદસ્સનત્થં પાળિ ઠપિતા.

**૧૬૫.** તત્થ ''**અન્તરા સમ્બહુલા આપત્તિયો આપજ્જતિ પરિમાણા અપ્પટિચ્છન્નાયો**''તિઆદીસુ આપત્તિપરિચ્છેદવસેન પરિમાણાયો ચેવ અપ્પટિચ્છન્નાયો ચાતિ અત્થો.

**૧૬૬. પચ્છિમસ્મિં આપત્તિક્ખન્ધે**તિ એકોવ સો આપત્તિક્ખન્ધો, પચ્છા છાદિતત્તા પન ''પચ્છિમસ્મિં આપત્તિક્ખન્ધે''તિ વુત્તં. **પુરિમસ્મિ**ન્તિ એત્થાપિ એસેવ નયો.

**૧૮૦. વવત્થિતા સમ્ભિન્ના**તિ સભાગવિસભાગાનમેવેતં પરિયાયવચનં.

સુદ્ધન્તપરિવાસાદિકથા નિટ્ઠિતા.

**દ્વેભિક્ખુવારએકાદસકાદિકથા**

**૧૮૧.** તતો પરં યો પટિચ્છાદેતિ, તસ્મિં પટિપત્તિદસ્સનત્થં “**દ્વે ભિક્ખૂ**”તિઆદિ વુત્તં. તત્થ **મિસ્સક**ન્તિ થુલ્લચ્ચયાદીહિ મિસ્સકં. **સુદ્ધક**ન્તિ સઙ્ઘાદિસેસં વિના લહુકાપત્તિક્ખન્ધમેવ.

**૧૮૪.** તતો પરં અવિસુદ્ધવિસુદ્ધભાવદસ્સનત્થં “**ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્બહુલા સઙ્ઘાદિસેસા**”તિઆદિ વુત્તં. તત્થ બ્યઞ્જનતો વા અધિપ્પાયતો વા અનુત્તાનં નામ કિઞ્ચિ નત્થિ, તસ્મા તઞ્ચ ઇતો પુબ્બે અવુત્તઞ્ચ સબ્બં પાળિઅનુસારેનેવ વેદિતબ્બન્તિ.

દ્વેભિક્ખુવારએકાદસકાદિકથા નિટ્ઠિતા.

સમુચ્ચયક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

# ૪. સમથક્ખન્ધકં

## સમ્મુખાવિનયકથા

**૧૮૬-૧૮૭.** સમથક્ખન્ધકે – ''અધમ્મવાદી પુગ્ગલો''તિઆદીનિ છ માતિકાપદાનિ નિક્ખિપિત્વા ''અધમ્મવાદી પુગ્ગલો ધમ્મવાદિં પુગ્ગલં સઞ્ઞાપેતી''તિઆદિના નયેન વિત્થારો વુત્તો. તત્થ **સઞ્ઞાપેતી**તિ કારણપતિરૂપકાનિ વત્વા પરિતોસેત્વા જાનાપેતિ. **નિજ્ઝાપેતી**તિ યથા સો તં અત્થં નિજ્ઝાયતિ, ઓલોકેતિ; એવં કરોતિ. **પેક્ખતિ અનુપેક્ખતી**તિ યથા સો તં અત્થં પેક્ખતિ ચેવ પુનપ્પુનઞ્ચ પેક્ખતિ; એવં કરોતિ. **દસ્સેતિ અનુદસ્સેતી**તિ તેસઞ્ઞેવ પરિયાયવચનાનિ. **અધમ્મેન વૂપસમ્મતી**તિ યસ્મા સો અધમ્મમેવ ''અયં ધમ્મો''તિઆદિના નયેન મોહેત્વા દસ્સેતિ, તસ્મા અધમ્મેન વૂપસમ્મતિ નામ.

**૧૮૮. ધમ્મેન વૂપસમ્મતી**તિ યસ્મા ધમ્મવાદી ધમ્મમેવ ''અયં ધમ્મો''તિઆદિના નયેન અમોહેત્વા દસ્સેતિ, તસ્મા ધમ્મેન વૂપસમ્મતિ નામ.

સમ્મુખાવિનયકથા નિટ્ઠિતા.

## સતિવિનયકથા

**૧૯૫. પઞ્ચિમાનિ ભિક્ખવે ધમ્મિકાનિ સતિવિનયસ્સ દાનાની**તિ એત્થ સુદ્ધસ્સ અનાપત્તિકસ્સ દાનં એકં, અનુવદિતસ્સ દાનં એકં, યાચિતસ્સ દાનં એકં, સઙ્ઘેન દાનં એકં, ધમ્મેન સમગ્ગદાનં એકન્તિ એવં પઞ્ચ. એતાનિ પન એકેકઅઙ્ગવસેન ન લબ્ભન્તિ, તસ્મા દેસનામત્તમેવેતં, પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતં પન સતિવિનયદાનં ધમ્મિકન્તિ અયમેત્થ અત્થો. તત્થ ચ **અનુવદન્તી**તિ ચોદેન્તિ. સેસં ઉત્તાનમેવ. અયં પન સતિવિનયો ખીણાસવસ્સેવ દાતબ્બો ન અઞ્ઞસ્સ, અન્તમસો અનાગામિનોપિ. સો ચ ખો અઞ્ઞેન ચોદિયમાનસ્સેવ, ન અચોદિયમાનસ્સ. દિન્ને ચ પન તસ્મિં ચોદકસ્સ કથા ન રુહતિ. ચોદેન્તોપિ ''અયં ખીણાસવો સતિવિનયલદ્ધો, કો તુય્હં કથં ગહેસ્સતી''તિ અપસાદેતબ્બતં આપજ્જતિ.

સતિવિનયકથા નિટ્ઠિતા.

## અમૂળ્હવિનયકથા

**૧૯૬. ભાસિતપરિક્કન્ત**ન્તિ વાચાય ભાસિતં કાયેન પરિક્કન્તં; પરિક્કમિત્વા કતન્તિ અત્થો. **સરતાયસ્મા એવરૂપિં આપત્તિં આપજ્જિતા**તિ એત્થ સરતુ આયસ્મા એવરૂપિં આપત્તિં આપજ્જિતા; આયસ્મા એવરૂપિયા આપત્તિયાતિ અયમત્થો. આપજ્જિત્વાતિ વા પાઠો, તસ્સત્થો – પઠમં આપજ્જિત્વા પચ્છા તં આપત્તિં સરતુ આયસ્માતિ.

અમૂળ્હવિનયકથા નિટ્ઠિતા.

## યેભુય્યસિકાકથા

**૨૦૨. યેભુય્યસિકાય વૂપસમેતુ**ન્તિ એત્થ યસ્સા કિરિયાય ધમ્મવાદિનો બહુતરા, એસા યેભુય્યસિકા નામ.

**૨૦૪.** અધમ્મિકસલાકગ્ગાહેસુ **ઓરમત્તક**ન્તિ પરિત્તં અપ્પમત્તકં ભણ્ડનમત્તમેવ. **ન ચ ગતિગત**ન્તિ દ્વે તયો આવાસે ન ગતં, તત્થ તત્થેવ વા દ્વત્તિક્ખત્તું અવિનિચ્છિતં. **ન ચ સરિતસારિત**ન્તિ દ્વત્તિક્ખત્તું તેહિ ભિક્ખૂહિ સયં સરિતં વા અઞ્ઞેહિ સારિતં વા ન હોતિ. **જાનાતી**તિ સલાકં ગાહેન્તો જાનાતિ ''અધમ્મવાદી બહુતરા''તિ. **અપ્પેવ નામા**તિ ઇમિના નીહારેન સલાકાય ગાહિયમાનાય ''અપિ નામ અધમ્મવાદિનો બહુતરા અસ્સૂ''તિ અયમસ્સ અજ્ઝાસયો હોતિ. અપરેસુપિ દ્વીસુ એસેવ નયો.

**અધમ્મેન ગણ્હન્તી**તિ અધમ્મવાદિનો ''એવં મયં બહૂ ભવિસ્સામા''તિ દ્વે દ્વે સલાકાયો ગણ્હન્તિ. **વગ્ગા ગણ્હન્તી**તિ દ્વે ધમ્મવાદિનો એકં ધમ્મવાદિસલાકં ગણ્હન્તિ ''એવં ધમ્મવાદિનો ન બહૂ ભવિસ્સન્તી''તિ મઞ્ઞમાના. **ન ચ યથાદિટ્ઠિયા ગણ્હન્તી**તિ ધમ્મવાદિનો હુત્વા ''બલવપક્ખં ભજિસ્સામા''તિ અધમ્મવાદિસલાકં ગણ્હન્તિ. ધમ્મિકસલાકગ્ગાહેસુ અયમેવત્થો પરિવત્તેત્વા વેદિતબ્બો. એવં સલાકં ગાહેત્વા સચે બહુતરા ધમ્મવાદિનો હોન્તિ; યથા તે વદન્તિ, એવં તં અધિકરણં વૂપસમેતબ્બં, એવં યેભુય્યસિકાય વૂપસન્તં હોતિ. અયમેત્થ સઙ્ખેપો. વિત્થારો પન પરતોપિ આગમિસ્સતિ.

યેભુય્યસિકાકથા નિટ્ઠિતા.

### તસ્સપાપિયસિકાકથા

**૨૦૭. અસુચી**તિ અસુચીહિ કાયવચીકમ્મેહિ સમન્નાગતો. **અલજ્જી**તિ સઞ્ચિચ્ચ આપજ્જનાદિના અલજ્જિલક્ખણેન સમન્નાગતો. **સાનુવાદો**તિ સઉપવાદો. ઇતિ ઇમેસઞ્ચ તિણ્ણં અઙ્ગાનં વસેન તીણિ કરણાનિ, સઙ્ઘેન કરણં, ધમ્મેન સમગ્ગેન કરણન્તિ ઇમાનિ ચ દ્વેતિ પઞ્ચ તસ્સપાપિયસિકાકમ્મસ્સ કરણાનિ નામ હોન્તિ. સેસમેત્થ તજ્જનીયાદીસુ વુત્તનયમેવ. અયં પનેત્થ વચનત્થો – ઇદઞ્હિ યો પાપુસ્સન્નતાય પાપિયો પુગ્ગલો, તસ્સ કત્તબ્બતો ''તસ્સપાપિયસિકાકમ્મ''ન્તિ વુચ્ચતિ.

તસ્સપાપિયસિકાકથા નિટ્ઠિતા.

### તિણવત્થારકાદિકથા

**૨૧૨. કક્ખળત્તાય વાળત્તાયા**તિ કક્ખળભાવાય ચેવ વાળભાવાય ચ. **ભેદાયા**તિ સઙ્ઘભેદાય. **સબ્બેહેવ એકજ્ઝ**ન્તિ કસ્સચિ છન્દં અનાહરિત્વા ગિલાનેપિ તત્થેવ આનેત્વા એકતો સન્નિપતિતબ્બં. **તિણવત્થારકેન વૂપસમેય્યા**તિ એત્થ ઇદં કમ્મં તિણવત્થારકસદિસત્તા ''તિણવત્થારકો''તિ વુત્તં. યથા હિ ગૂથં વા મુત્તં વા ઘટ્ટિયમાનં દુગ્ગન્ધતાય બાધતિ, તિણેહિ અવત્થરિત્વા સુપ્પટિચ્છાદિતસ્સ પનસ્સ સો ગન્ધો ન બાધતિ; એવમેવ યં અધિકરણં મૂલાનુમૂલં ગન્ત્વા વૂપસમિયમાનં કક્ખળત્તાય વાળત્તાય ભેદાય સંવત્તતિ, તં ઇમિના કમ્મેન વૂપસન્તં ગૂથં વિય તિણવત્થારકેન પટિચ્છન્નં સુવૂપસન્તં હોતીતિ ઇદં કમ્મં તિણવત્થારકસદિસત્તા ''તિણવત્થારકો''તિ વુત્તં.

**૨૧૩. થુલ્લવજ્જ**ન્તિ પારાજિકઞ્ચેવ સઙ્ઘાદિસેસઞ્ચ. **ગિહિપટિસંયુત્ત**ન્તિ ગિહીનં હીનેન ખુંસનવમ્ભનધમ્મિકપટિસ્સવેસુ આપન્નં આપત્તિં.

**૨૧૪. એવઞ્ચ પન ભિક્ખવે તે ભિક્ખૂ તાહિ આપત્તીહિ વુટ્ઠિતા હોન્તી**તિ એવં તિણવત્થારકકમ્મવાચાય કતાય કમ્મવાચાપરિયોસાને યત્તકા તત્થ સન્નિપતિતા અન્તમસો સુત્તાપિ સમાપન્નાપિ અઞ્ઞવિહિતાપિ સબ્બે તે ભિક્ખૂ યાવ ઉપસમ્પદમણ્ડલતો પટ્ઠાય થુલ્લવજ્જઞ્ચ ગિહિપટિસંયુત્તઞ્ચ ઠપેત્વા અવસેસા આપત્તિયો આપન્ના, સબ્બાહિ તાહિ આપત્તીહિ વુટ્ઠિતા હોન્તિ. યે પન ''ન મેતં ખમતી''તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં દિટ્ઠાવિકમ્મં કરોન્તિ, તેહિ વા સદ્ધિં આપત્તિં આપજ્જિત્વાપિ તત્થ અનાગતા, આગન્ત્વા વા છન્દં દત્વા પરિવેણાદીસુ નિસિન્ના, તે આપત્તીહિ ન વુટ્ઠહન્તિ. તેન વુત્તં – ''ઠપેત્વા દિટ્ઠાવિકમ્મં ઠપેત્વા યે ન તત્થ હોન્તી''તિ.

તિણવત્થારકાદિકથા નિટ્ઠિતા.

**અધિકરણકથા**

**૨૧૫. ભિક્ખુનીનં અનુપખજ્જા**તિ ભિક્ખુનીનં અન્તો પવિસિત્વા. વિવાદાધિકરણાદીનં વચનત્થો દુટ્ઠદોસવણ્ણનાયં વુત્તોયેવ. **વિપચ્ચતાય વોહારો**તિ ચિત્તદુક્ખત્થં વોહારો; ફરુસવચનન્તિ અત્થો. **યો તત્થ અનુવાદો**તિ યો તેસુ અનુવદન્તેસુ ઉપવાદો. **અનુવદના**તિ આકારનિદસ્સનમેતં; ઉપવદનાતિ અત્થો. **અનુલ્લપના અનુભણના**તિ ઉભયં અનુવદનવેવચનમત્તમેવ. **અનુસમ્પવઙ્કતા**તિ પુનપ્પુનં કાયચિત્તવાચાહિ તત્થેવ સમ્પવઙ્કતા; અનુવદનભાવોતિ અત્થો. **અબ્ભુસ્સહનતા**તિ ''કસ્મા એવં ન ઉપવદિસ્સામિ, ઉપવદિસ્સામિયેવા''તિ ઉસ્સાહં કત્વા અનુવદના. **અનુબલપ્પદાનન્તિ** પુરિમવચનસ્સ કારણં દસ્સેત્વા પચ્છિમવચનેન બલપ્પદાનં.

**કિચ્ચયતા કરણીયતા**તિ એત્થ કિચ્ચમેવ કિચ્ચયં, કિચ્ચયસ્સ ભાવો કિચ્ચયતા, કરણીયસ્સ ભાવો કરણીયતા; ઉભયમ્પેતં સઙ્ઘકમ્મસ્સેવ અધિવચનં. **અપલોકનકમ્મન્તિ**આદિ પન તસ્સેવ પભેદવચનં. તત્થ **અપલોકનકમ્મં** નામ સીમટ્ઠકસઙ્ઘં સોધેત્વા છન્દારહાનં છન્દં આહરિત્વા સમગ્ગસ્સ સઙ્ઘસ્સ અનુમતિયા તિક્ખત્તું સાવેત્વા કત્તબ્બકમ્મં. **ઞત્તિકમ્મં** નામ વુત્તનયેનેવ સમગ્ગસ્સ સઙ્ઘસ્સ અનુમતિયા એકાય ઞત્તિયા કત્તબ્બકમ્મં. **ઞત્તિદુતિયકમ્મં** નામ વુત્તનયેનેવ સમગ્ગસ્સ સઙ્ઘસ્સ અનુમતિયા એકાય ઞત્તિયા એકાય ચ અનુસ્સાવનાયાતિ એવં ઞત્તિદુતિયાય અનુસ્સાવનાય કત્તબ્બકમ્મં. **ઞત્તિચતુત્થકમ્મં** નામ વુત્તનયેનેવ સમગ્ગસ્સ સઙ્ઘસ્સ અનુમતિયા એકાય ઞત્તિયા તીહિ ચ અનુસ્સાવનાહીતિ એવં ઞત્તિચતુત્થાહિ તીહિ અનુસ્સાવનાહિ કત્તબ્બકમ્મં.

તત્થ અપલોકનકમ્મં અપલોકેત્વાવ કાતબ્બં, ઞત્તિકમ્માદિવસેન ન કાતબ્બં. ઞત્તિકમ્મમ્પિ એકં ઞત્તિં ઠપેત્વાવ કાતબ્બં, અપલોકનકમ્માદિવસેન ન કાતબ્બં. ઞત્તિદુતિયકમ્મં પન અપલોકેત્વા કત્તબ્બમ્પિ અત્થિ, અકત્તબ્બમ્પિ અત્થિ. તત્થ સીમાસમ્મુતિ સીમાસમૂહનનં કથિનદાનં કથિનુબ્ભારો કુટિવત્થુદેસના વિહારવત્થુદેસનાતિ ઇમાનિ છ કમ્માનિ ગરુકાનિ, અપલોકેત્વા કાતું ન વટ્ટન્તિ. ઞત્તિદુતિયકમ્મવાચં સાવેત્વાવ કાતબ્બાનિ. અવસેસા તેરસ સમ્મુતિયો સેનાસનગ્ગાહકમતકચીવરદાનાદિસમ્મુતિયો ચાતિ એવરૂપાનિ લહુકકમ્માનિ અપલોકેત્વાપિ કાતું વટ્ટન્તિ. ઞત્તિકમ્મઞત્તિચતુત્થકમ્મવસેન પન ન કાતબ્બમેવ. ઞત્તિચતુત્થકમ્મં ઞત્તિઞ્ચ તિસ્સો ચ કમ્મવાચાયો સાવેત્વાવ કાતબ્બં, અપલોકનકમ્માદિવસેન ન કાતબ્બન્તિ અયમેત્થ સઙ્ખેપો.

વિત્થારતો પન ઇમાનિ ચત્તારિ કમ્માનિ ''કતિહાકારેહિ વિપજ્જન્તી''તિઆદિના નયેન પરિવારાવસાને કમ્મવગ્ગે એતેસં વિનિચ્છયો આગતોયેવ. યં પન તત્થ અનુત્તાનં, તં કમ્મવગ્ગેયેવ વણ્ણયિસ્સામ. એવઞ્હિ સતિ ન અટ્ઠાને વણ્ણના ભવિસ્સતિ, આદિતો પટ્ઠાય ચ તસ્સ તસ્સ કમ્મસ્સ વિઞ્ઞાતત્તા સુવિઞ્ઞેય્યો ભવિસ્સતિ.

**૨૧૯. વિવાદાધિકરણસ્સ કિં મૂલ**ન્તિઆદીનિ પાળિવસેનેવ વેદિતબ્બાનિ.

**૨૨૦.** ''**વિવાદાધિકરણં સિયા કુસલ**''ન્તિઆદીસુ યેન વિવદન્તિ, સો ચિત્તુપ્પાદો વિવાદો, સમથેહિ ચ અધિકરણીયતાય અધિકરણન્તિ એવમાદિના નયેન અત્થો દટ્ઠબ્બો.

**૨૨૨. આપત્તાધિકરણં સિયા અકુસલં સિયા અબ્યાકતં, નત્થિ આપત્તાધિકરણં કુસલ**ન્તિ એત્થ સન્ધાય ભાસિતવસેન અત્થો વેદિતબ્બો. યસ્મિઞ્હિ પથવિખણનાદિકે આપત્તાધિકરણે કુસલચિત્તં અઙ્ગં હોતિ, તસ્મિં સતિ ન સક્કા વત્તું ''નત્થિ આપત્તાધિકરણં કુસલ''ન્તિ, તસ્મા નયિદં અઙ્ગપ્પહોનકચિત્તં સન્ધાય વુત્તં. ઇદં પન સન્ધાય વુત્તં. યં તાવ આપત્તાધિકરણં લોકવજ્જં, તં એકન્તતો અકુસલમેવ, તત્થ ''સિયા અકુસલ''ન્તિ વિકપ્પો નત્થિ. યં પન પણ્ણત્તિવજ્જં, તં યસ્મા સઞ્ચિચ્ચ ''ઇમં આપત્તિં વીતિક્કમામી''તિ વીતિક્કમન્તસ્સેવ અકુસલં હોતિ, અસઞ્ચિચ્ચ પન કિઞ્ચિ અજાનન્તસ્સ સહસેય્યાદિવસેન આપજ્જતો અબ્યાકતં હોતિ, તસ્મા તત્થ સઞ્ચિચ્ચાસઞ્ચિચ્ચવસેન ઇમં વિકપ્પભાવં સન્ધાય ઇદં વુત્તં – ''આપત્તાધિકરણં સિયા અકુસલં, સિયા અબ્યાકતં, નત્થિ આપત્તાધિકરણં કુસલ''ન્તિ.

સચે પન ''યં કુસલચિત્તો આપજ્જતિ, ઇદં વુચ્ચતિ આપત્તાધિકરણં કુસલ''ન્તિ વદેય્ય, અચિત્તકાનં પન એળકલોમપદસોધમ્માદિસમુટ્ઠાનાનમ્પિ કુસલચિત્તં આપજ્જેય્ય, ન ચ તત્થ વિજ્જમાનમ્પિ કુસલચિત્તં આપત્તિયા અઙ્ગં. કાયવચીવિઞ્ઞત્તિવસેન પન ચલિતપ્પવત્તાનં કાયવાચાનં અઞ્ઞતરમેવ અઙ્ગં, તઞ્ચ રૂપક્ખન્ધપરિયાપન્નત્તા અબ્યાકતન્તિ.

**યં જાનન્તો**તિઆદિમ્હિ પન અયમત્થો – યં ચિત્તં આપત્તિયા અઙ્ગં હોતિ, તેન વત્થું જાનન્તો ''ઇદં વીતિક્કમામી''તિ ચ વીતિક્કમાકારેન સદ્ધિં જાનન્તો સઞ્જાનન્તો વીતિક્કમચેતનાવસેન ચેતેત્વા પકપ્પેત્વા ઉપક્કમવસેન મદ્દન્તો અભિવિતરિત્વા નિરાસઙ્કચિત્તં પેસેત્વા યં આપત્તાધિકરણં વીતિક્કમં આપજ્જતિ, તસ્સ એવં વીતિક્કમતો યો વીતિક્કમો, ઇદં વુચ્ચતિ ''આપત્તાધિકરણં અકુસલ''ન્તિ.

અબ્યાકતવારેપિ યં ચિત્તં આપત્તિયા અઙ્ગં હોતિ, તસ્સ અભાવેન અજાનન્તો વીતિક્કમાકારેન ચ સદ્ધિં અજાનન્તો અસઞ્જાનન્તો આપત્તિઅઙ્ગભૂતાય વીતિક્કમચેતનાય અભાવેન અચેતેત્વા સઞ્ચિચ્ચ મદ્દનસ્સ અભાવેન અનભિવિતરિત્વા નિરાસઙ્કચિત્તં અપેસેત્વા યં આપત્તાધિકરણં વીતિક્કમં આપજ્જતિ, તસ્સ એવં વીતિક્કમતો યો વીતિક્કમો, ઇદં વુચ્ચતિ ''આપત્તાધિકરણં અબ્યાકત''ન્તિ.

**૨૨૪. અયં વિવાદો નો અધિકરણ**ન્તિઆદીસુ સમથેહિ અધિકરણીયતાય અભાવતો નોઅધિકરણન્તિ એવમત્થો વેદિતબ્બો.

અધિકરણકથા નિટ્ઠિતા.

### અધિકરણવૂપસમનસમથકથા

**૨૨૮. યાવતિકા ચ ભિક્ખૂ કમ્મપ્પત્તા**તિ એત્થ ચતુવગ્ગકરણે કમ્મે ચત્તારો, પઞ્ચવગ્ગકરણે પઞ્ચ, દસવગ્ગકરણે દસ, વીસતિવગ્ગકરણે વીસતિ ભિક્ખૂ કમ્મપ્પત્તાતિ વેદિતબ્બા.

૨૩૦. **સુપરિગ્ગહિત**ન્તિ સુટ્ઠુ પરિગ્ગહિતં કત્વા સમ્પટિચ્છિતબ્બં. સમ્પટિચ્છિત્વા ચ પન ''અજ્જ ભણ્ડકં ધોવામ, અજ્જ પત્તં પચામ, અજ્જેકો પલિબોધો અત્થી''તિ માનનિગ્ગહત્થાય કતિપાહં અતિક્કામેતબ્બં.

૨૩૧. **અનન્તાનિ ચેવ ભસ્સાનિ જાયન્તી**તિ અપરિમાણાનિ ઇતો ચિતો ચ વચનાનિ ઉપ્પજ્જન્તિ. ''ભાસાની''તિપિ પાઠો, અયમેવત્થો. **ઉબ્બાહિકાય સમ્મન્નિતબ્બો**તિ અપલોકેત્વા વા સમ્મન્નિતબ્બો પરતો વુત્તાય ઞત્તિદુતિયાય વા કમ્મવાચાય. એવં સમ્મતેહિ પન ભિક્ખૂહિ વિસું વા નિસીદિત્વા તસ્સાયેવ વા પરિસાય ''અઞ્ઞેહિ અસમ્મતેહિ ન કિઞ્ચિ કથેતબ્બ''ન્તિ સાવેત્વા તં અધિકરણં વિનિચ્છિતબ્બં.

૨૩૩. **તત્રાસ્સા**તિ તસ્સં પરિસતિ ભવેય્ય. **નેવ સુત્તં આગત**ન્તિ ન માતિકા આગતા. **નો સુત્તવિભઙ્ગો**તિ વિનયોપિ ન પગુણો. **બ્યઞ્જનચ્છાયાય અત્થં પટિબાહતી**તિ બ્યઞ્જનમત્તમેવ ગહેત્વા અત્થં પટિસેધેતિ. જાતરૂપરજતખેત્તવત્થુપટિગ્ગહણાદીસુ વિનયધરેહિ ભિક્ખૂહિ આપત્તિયા કારિયમાને દિસ્વા ''કિં ઇમે આપત્તિયા કારેથ, 'નનુ જાતરૂપરજતપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતી'તિ એવં સુત્તે પટિવિરતિમત્તમેવ વુત્તં, નત્થિ એત્થ આપત્તી''તિ વદતિ. અપરો ધમ્મકથિકો સુત્તસ્સ આગતત્તા ઓલમ્બેત્વા નિવાસેન્તાનં આપત્તિયા આરોપિયમાનાય ''કિં ઇમેસં આપત્તિં રોપેથ, 'નનુ પરિમણ્ડલં નિવાસેસ્સામીતિ સિક્ખા કરણીયા'તિ એવં સિક્ખાકરણમત્તમેવેત્થ વુત્તં, નત્થિ એત્થ આપત્તી''તિ વદતિ.

૨૩૪. **યથા બહુતરા ભિક્ખૂ**તિ એત્થ એકેનપિ અધિકા બહુતરાવ કો પન વાદો દ્વીહિ તીહીતિ.

અધિકરણવૂપસમનસમથકથા નિટ્ઠિતા.

**તિવિધસલાકગ્ગાહકથા**

૨૩૫. **સઞ્ઞત્તિયા**તિ સઞ્ઞાપનત્થાય. **ગૂળ્હક**ન્તિઆદીસુ અલજ્જુસ્સન્નાય પરિસાય ગૂળ્હકો સલાકગ્ગાહો કાતબ્બો, લજ્જુસ્સન્નાય પરિસાય વિવટકો, બાલુસ્સન્નાય સકણ્ણજપ્પકો. **વણ્ણાવણ્ણાયો કત્વા**તિ ધમ્મવાદીનઞ્ચ અધમ્મવાદીનઞ્ચ સલાકાયો નિમિત્તસઞ્ઞં આરોપેત્વા અઞ્ઞમઞ્ઞં વિસભાગા કાતબ્બા. તતો તા સબ્બાપિ ચીવરભોગે કત્વા વુત્તનયેન ગાહેતબ્બા. **દુગ્ગહોતિ પચ્ચુક્કડ્ઢિતબ્બ**ન્તિ ''દુગ્ગહિતા સલાકાયો''તિ વત્વા પુન ગહેત્વા યાવતતિયં ગાહેતબ્બા. **સુગ્ગહોતિ સાવેતબ્બ**ન્તિ એકસ્મિમ્પિ ધમ્મવાદિમ્હિ અતિરેકજાતે ''સુગ્ગહિતા સલાકાયો''તિ સાવેતબ્બં. યથા ચ તે ધમ્મવાદિનો વદન્તિ તથા તં અધિકરણં વૂપસમેતબ્બન્તિ. અથ યાવતતિયમ્પિ અધમ્મવાદિનોવ બહુતરા હોન્તિ, અજ્જ ''અકાલો, સ્વે જાનિસ્સામા''તિ વુટ્ઠહિત્વા અલજ્જીનં પક્ખભેદત્થાય ધમ્મવાદિપક્ખં પરિયેસિત્વા પુનદિવસે સલાકગ્ગાહો કાતબ્બો. અયં ગૂળ્હકો સલાકગ્ગાહો.

સકણ્ણજપ્પકે પન **ગહિતે વત્તબ્બો**તિ એત્થ સચે સઙ્ઘત્થેરો અધમ્મવાદિસલાકં ગણ્હાતિ, સો એવં અવબોધેતબ્બો – ''ભન્તે, તુમ્હે મહલ્લકા વયોઅનુપ્પત્તા, તુમ્હાકં એતં ન યુત્તં, અયં પન ધમ્મવાદિસલાકા''તિ અસ્સ ઇતરા સલાકા દસ્સેતબ્બા. સચે સો તં ગણ્હાતિ, દાતબ્બા. અથ નેવ અવબુજ્ઝતિ, તતો ''મા કસ્સચિ આરોચેહી''તિ વત્તબ્બો. સેસં વુત્તનયમેવ. વિવટકો વિવટત્થોયેવ.

તિવિધસલાકગ્ગાહકથા નિટ્ઠિતા.

**તસ્સપાપિયસિકાવિનયકથા**

૨૩૮. **પારાજિકસામન્તં** વાતિ એત્થ મેથુનધમ્મે પારાજિકસામન્તં નામ દુક્કટં હોતિ. અદિન્નાદાનાદીસુ થુલ્લચ્ચયં. **નિબ્બેઠેન્ત**ન્તિ ''ન સરામી''તિ વચનેન નિબ્બેઠયમાનં. **અતિવેઠેતી**તિ ''ઇઙ્ઘાયસ્મા''તિઆદિવચનેહિ અતિવેઠિયતિ. **સરામિ ખો અહં આવુસો**તિ પારાજિકપટિચ્છાદનત્થાય એવં પટિજાનાતિ. પુન તેન અતિવેઠિયમાનો ''સરામિ ખો''તિ પટિઞ્ઞં દત્વા ''ઇદાનિ મં નાસેસ્સન્તી''તિ ભયેન ''**દવાય મે**''તિઆદિમાહ. એતસ્સ તસ્સપાપિયસિકાકમ્મં કાતબ્બં. સચે સીલવા ભવિસ્સતિ, વત્તં પરિપૂરેત્વા પટિપ્પસ્સદ્ધિં લભતિ, નો ચે તથા નાસિતકોવ ભવિસ્સતિ. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

તસ્સપાપિયસિકાવિનયકથા નિટ્ઠિતા.

સમથક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

# ૫. ખુદ્દકવત્થુક્ખન્ધકં

## ખુદ્દકવત્થુકથા

૨૪૩. ખુદ્દકવત્થુક્ખન્ધકે – **મલ્લમુટ્ઠિકા**તિ મુટ્ઠિકમલ્લા. **ગામમુદ્દવા**તિ છવિરાગમણ્ડનાનુયુત્તા નાગરિકમનુસ્સા. ગામમોદ્દવાતિપિ પાઠો; એસેવત્થો. **થમ્ભે**તિ ન્હાનતિત્થે નિખણિત્વા ઠપિતત્થમ્ભે.

**કુટ્ટે**તિ ઇટ્ઠકાસિલાદારુકુટ્ટાનં અઞ્ઞતરસ્મિં. **અટ્ટાને ન્હાયન્તી**તિ એત્થ અટ્ટાનં નામ રુક્ખં ફલકં વિય તચ્છેત્વા અટ્ઠપદાકારેન રાજિયો છિન્દિત્વા ન્હાનતિત્થે નિખણન્તિ, તત્થ ચુણ્ણાનિ આકિરિત્વા મનુસ્સા કાયં ઘંસન્તિ. **ગન્ધબ્બહત્થકેના**તિ ન્હાનતિત્થે ઠપિતેન દારુમયહત્થેન, તેન કિર ચુણ્ણાનિ ગહેત્વા મનુસ્સા સરીરં ઘંસન્તિ . **કુરુવિન્દકસુત્તિયા**તિ કુરુવિન્દકપાસાણચુણ્ણાનિ લાખાય બન્ધિત્વા કતગુળિકકલાપકો વુચ્ચતિ, તં ઉભોસુ અન્તેસુ ગહેત્વા સરીરં ઘંસન્તિ. **વિગ્ગય્હ પરિકમ્મં કારાપેન્તી**તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં સરીરેન સરીરં ઘંસન્તિ. **મલ્લકં** નામ મકરદન્તકે છિન્દિત્વા મલ્લકમૂલસણ્ઠાનેન કતં મલ્લકન્તિ વુચ્ચતિ, ઇદં ગિલાનસ્સાપિ ન વટ્ટતિ.

૨૪૪. **અકતમલ્લકં** નામ દન્તે અચ્છિન્દિત્વા કતં, ઇદં અગિલાનસ્સેવ ન વટ્ટતિ; ઇટ્ઠકાખણ્ડં પન કપાલખણ્ડં વા વટ્ટતિ. **ઉક્કાસિક**ન્તિ વત્થવટ્ટિં; તસ્મા ન્હાયન્તસ્સ યસ્સ કસ્સચિ ન્હાનસાટકવટ્ટિયા પિટ્ઠિં ઘંસિતું વટ્ટતિ. **પુથુપાણિક**ન્તિ હત્થપરિકમ્મં વુચ્ચતિ, તસ્મા સબ્બેસં હત્થેન પિટ્ઠિપરિકમ્મં કાતું વટ્ટતિ.

૨૪૫. **વલ્લિકા**તિ કણ્ણતો નિક્ખન્તમુત્તોલમ્બકાદીનં એતં અધિવચનં; ન કેવલઞ્ચ વલ્લિકા એવ, યંકિઞ્ચિ કણ્ણપિળન્ધનં અન્તમસો તાલપણ્ણમ્પિ ન વટ્ટતિ. **પામઙ્ગ**ન્તિ યંકિઞ્ચિ પલમ્બકસુત્તં. **કણ્ઠસુત્તક**ન્તિ યંકિઞ્ચિ ગીવૂપગઆભરણં. **કટિસુત્તક**ન્તિ યંકિઞ્ચિ કટિપિળન્ધનં અન્તમસો સુત્તતન્તુમત્તમ્પિ. **ઓવટ્ટિક**ન્તિ વલયં. **કાયૂરા**દીનિ પાકટાનેવ, અક્ખકાનં હેટ્ઠા બાહાભરણં યંકિઞ્ચિ આભરણં ન વટ્ટતિ.

૨૪૬. **દુમાસિકં વા દુવઙ્ગુલં વા**તિ એત્થ સચે કેસા અન્તોદ્વેમાસે દ્વઙ્ગુલં પાપુણન્તિ, અન્તોદ્વેમાસેવ છિન્દિતબ્બા. દ્વઙ્ગુલેહિ અતિક્કામેતું ન વટ્ટતિ. સચેપિ ન દીઘા, દ્વેમાસતો એકદિવસમ્પિ અતિક્કામેતું ન વટ્ટતિયેવ; એવમયં ઉભયેનપિ ઉક્કટ્ઠપરિચ્છેદોવ વુત્તો, તતો ઓરં પન નવટ્ટનભાવો નામ નત્થિ.

**કોચ્છેન ઓસણ્ઠેન્તી**તિ કોચ્છેન ઓલિખિત્વા સન્નિસીદાપેન્તિ. **ફણકેના**તિ દન્તમયાદીસુ યેન કેનચિ. **હત્થફણકેના**તિ હત્થેનેવ ફણકિચ્ચં કરોન્તા અઙ્ગુલીહિ ઓસણ્ઠેન્તિ. **સિત્થતેલકેના**તિ મધુસિત્થકનિય્યાસાદીસુ યેન કેનચિ ચિક્કલેન. **ઉદકતેલકેના**તિ ઉદકમિસ્સકેન તેલેન. મણ્ડનત્થાય સબ્બત્થ દુક્કટં, ઉદ્ધલોમેન પન અનુલોમનિપાતનત્થં હત્થં તેમેત્વા સીસં પુઞ્છિતબ્બં. ઉણ્હાભિતત્તરજસિરાનમ્પિ અલ્લહત્થેન પુઞ્છિતું વટ્ટતિ.

૨૪૭. **ન ભિક્ખવે આદાસે વા ઉદકપત્તે વા**તિ એત્થ કંસપત્તાદીનિપિ યેસુ મુખનિમિત્તં પઞ્ઞાયતિ, સબ્બાનિ આદાસસઙ્ખમેવ ગચ્છન્તિ. કઞ્જિયાદીનિપિ ચ ઉદકપત્તસઙ્ખમેવ. તસ્મા યત્થ કત્થચિ ઓલોકેન્તસ્સ દુક્કટં. **આબાધપચ્ચયા**તિ ''સઞ્છવિ નુ ખો મે વણો, ઉદાહુ ન તાવા''તિ જાનનત્થં; ''જિણ્ણો નુ ખોમ્હિ નો''તિ એવં આયુસઙ્ખારં ઓલોકનત્થમ્પિ વટ્ટતીતિ વુત્તં.

**મુખં આલિમ્પન્તી**તિ વિપ્પસન્નછવિરાગકરેહિ મુખાલેપનેહિ આલિમ્પન્તિ. **ઉમ્મદ્દેન્તી**તિ નાનાઉમ્મદ્દનેહિ ઉમ્મદ્દેન્તિ. **ચુણ્ણેન્તી**તિ મુખચુણ્ણકેન મક્ખેન્તિ. **મનોસિલિકાય મુખં લઞ્છેન્તી**તિ મનોસિલાય તિલકાદીનિ લઞ્છનાનિ કરોન્તિ, તાનિ હરિતાલાદીહિપિ ન વટ્ટન્તિયેવ. **અઙ્ગરાગા**દયો પાકટાયેવ. સબ્બત્થ દુક્કટં.

**૨૪૮. ન ભિક્ખવે નચ્ચં વા**તિઆદીસુ યંકિઞ્ચિ નચ્ચં અન્તમસો મોરનચ્ચમ્પિ દસ્સનાય ગચ્છન્તસ્સ દુક્કટં. સયમ્પિ નચ્ચન્તસ્સ વા નચ્ચાપેન્તસ્સ વા દુક્કટમેવ. **ગીતમ્પિ** યંકિઞ્ચિ નટગીતં વા સાધુગીતં વા અન્તમસો દન્તગીતમ્પિ ''યં ગાયિસ્સામા''તિ પુબ્બભાગે ઓક્કૂજન્તા કરોન્તિ, એતમ્પિ ન વટ્ટતિ. સયં ગાયન્તસ્સાપિ ગાયાપેન્તસ્સાપિ દુક્કટમેવ. **વાદિતમ્પિ** યંકિઞ્ચિ ન વટ્ટતિ. યં પન નિક્કુભન્તો વા સાસઙ્કે વા ઠિતો અચ્છરિકં વા ફોટેતિ , પાણિં વા પહરતિ, તત્થ અનાપત્તિ. સબ્બં અન્તરારામે ઠિતસ્સ પસ્સતો અનાપત્તિ. ''પસ્સિસ્સામી''તિ વિહારતો વિહારં ગચ્છન્તસ્સ આપત્તિયેવ. આસનસાલાય નિસિન્નો પસ્સતિ, અનાપત્તિ. ''પસ્સિસ્સામી''તિ ઉટ્ઠહિત્વા ગચ્છતો આપત્તિ. વીથિયં ઠત્વા ગીવં પરિવત્તેત્વા પસ્સતોપિ આપત્તિયેવ.

**૨૪૯. સરકુત્તિ**ન્તિ સરકિરિયં. **ભઙ્ગો હોતી**તિ અલદ્ધં ઉપ્પાદેતું ન સક્કોતિ; લદ્ધં સમાપજ્જિતું. **પચ્છિમા જનતા**તિ અમ્હાકં આચરિયાપિ ઉપજ્ઝાયાપિ એવં ગાયિંસૂતિ પચ્છિમો જનો દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જતિ; તથેવ ગાયતિ. **ન ભિક્ખવે આયતકેના**તિ એત્થ આયતકો નામ તં તં વત્તં ભિન્દિત્વા અક્ખરાનિ વિનાસેત્વા પવત્તો. ધમ્મે પન સુત્તન્તવત્તં નામ અત્થિ, જાતકવત્તં નામ અત્થિ, ગાથાવત્તં નામ અત્થિ, તં વિનાસેત્વા અતિદીઘં કાતું ન વટ્ટતિ. ચતુરસ્સેન વત્તેન પરિમણ્ડલાનિ પદબ્યઞ્જનાનિ દસ્સેતબ્બાનિ. **સરભઞ્ઞ**ન્તિ સરેન ભણનં. સરભઞ્ઞે કિર તરઙ્ગવત્તધોતકવત્તગલિતવત્તાદીનિ દ્વત્તિંસ વત્તાનિ અત્થિ. તેસુ યં ઇચ્છતિ, તં કાતું લભતિ. સબ્બેસં પદબ્યઞ્જનં અવિનાસેત્વા વિકારં અકત્વા સમણસારુપ્પેન ચતુરસ્સેન નયેન પવત્તનંયેવ લક્ખણં.

**બાહિરલોમિં ઉણ્ણિ**ન્તિ ઉણ્ણલોમાનિ બહિ કત્વા ઉણ્ણપાવારં પારુપન્તિ; તથા ધારેન્તસ્સ દુક્કટં. લોમાનિ અન્તો કત્વા પારુપિતું વટ્ટતિ. **સમણકપ્પકથા** ભૂતગામસિક્ખાપદવણ્ણનાયં વુત્તા.

**૨૫૧. ન ભિક્ખવે અત્તનો અઙ્ગજાત**ન્તિ અઙ્ગજાતં છિન્દન્તસ્સેવ થુલ્લચ્ચયં. અઞ્ઞં પન કણ્ણનાસાઅઙ્ગુલિઆદિં યંકિઞ્ચિ છિન્દન્તસ્સ તાદિસં વા દુક્ખં ઉપ્પાદેન્તસ્સ દુક્કટં. અહિકીટદટ્ઠાદીસુ પન અઞ્ઞઆબાધપચ્ચયા વા લોહિતં વા મોચેન્તસ્સ છિન્દન્તસ્સ વા અનાપત્તિ.

**૨૫૨. ચન્દનગણ્ઠિ ઉપ્પન્ના હોતી**તિ ચન્દનઘટિકા ઉપ્પન્ના હોતિ. સો કિર ઉદ્ધઞ્ચ અધો ચ જાલાનિ પરિક્ખિપાપેત્વા ગઙ્ગાય નદિયા કીળતિ, તસ્સ નદીસોતેન વુય્હમાના ચન્દનગણ્ઠિ આગન્ત્વા જાલે લગ્ગા, તમસ્સ પુરિસા આહરિત્વા અદંસુ; એવં સા ઉપ્પન્ના હોતિ. **ઇદ્ધિપાટિહારિય**ન્તિ એત્થ વિકુબ્બનિદ્ધિપાટિહારિયં પટિક્ખિત્તં, અધિટ્ઠાનિદ્ધિ પન અપ્પટિક્ખિત્તાતિ વેદિતબ્બા.

**ન ભિક્ખવે સોવણ્ણમયો પત્તો**તિઆદીસુ સચેપિ ગિહી ભત્તગ્ગે સુવણ્ણતટ્ટિકાદીસુ બ્યઞ્જનં કત્વા ઉપનામેન્તિ, આમસિતુમ્પિ ન વટ્ટતિ. ફલિકમયકાચમયકંસમયાનિ પન તટ્ટિકાદીનિ ભાજનાનિ પુગ્ગલિકપરિભોગેનેવ ન વટ્ટન્તિ, સઙ્ઘિકપરિભોગેન વા ગિહિવિકટાનિ વા વટ્ટન્તિ. ''તમ્બલોહમયોપિ પત્તોવ ન વટ્ટતિ, થાલકં પન વટ્ટતી''તિ ઇદં સબ્બં કુરુન્દિયં વુત્તં. **મણિમયો**તિ એત્થ પન ઇન્દનીલાદિમણિમયો વુત્તો. **કંસમયો**તિ એત્થ વટ્ટલોહમયોપિ સઙ્ગહિતો.

૨૫૩. **લિખિતુન્તિ** તનુકરણત્થાયેતં વુત્તં. **પકતિમણ્ડલન્તિ** મકરદન્તચ્છિન્નકમણ્ડલમેવ.

૨૫૪. **આવટ્ટિત્વા**તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં પહરિત્વા. **પત્તાધારકન્તિ** એત્થ ''દન્તવલ્લિવેત્તાદીહિ કતે ભૂમિઆધારકે તયો, દારુઆધારકે દ્વે પત્તે ઉપરૂપરિ ઠપેતું વટ્ટતી''તિ કુરુન્દિયં વુત્તં. મહાઅટ્ઠકથાયં પન વુત્તં – ''ભૂમિઆધારકે તિણ્ણં પત્તાનં અનોકાસો, દ્વે ઠપેતું વટ્ટતિ. દારુઆધારકદણ્ડાધારકેસુપિ સુસજ્જિતેસુ એસેવ નયો. ભમકોટિસદિસો પન દારુઆધારકો તીહિ દણ્ડકેહિ બદ્ધો દણ્ડકાધારો ચ એકસ્સપિ પત્તસ્સ અનોકાસો, તત્થ ઠપેત્વાપિ હત્થેન ગહેત્વા એવ નિસીદિતબ્બં. ભૂમિયં પન નિક્કુજ્જિત્વા એકમેવ ઠપેતબ્બ''ન્તિ.

**મિડ્ઢન્તે**તિ આલિન્દકમિડ્ઢિકાદીનં અન્તે. સચે પન પરિવત્તેત્વા તત્થેવ પતિટ્ઠાતિ, એવરૂપાય વિત્થિણ્ણાય મિડ્ઢિયા ઠપેતું વટ્ટતિ. **પરિભણ્ડન્તે**તિ બાહિરપસ્સે કતાય તનુકમિડ્ઢિકાય અન્તે. મિડ્ઢિયં વુત્તનયેનેવેત્થાપિ વિનિચ્છયો વેદિતબ્બો.

**ચોળકન્તિ** યં પત્થરિત્વા પત્તો ઠપીયતિ; તસ્મિં પન અસતિ કટસારકે વા તટ્ટિકાય વા મત્તિકાપરિભણ્ડકતાય ભૂમિયા વા યત્થ ન દુસ્સતિ, તથારૂપાય વાલિકાય વા ઠપેતું વટ્ટતિ. પંસુરજાદીસુ પન ખરભૂમિયં વા ઠપેન્તસ્સ દુક્કટં. **પત્તમાળકં** ઇટ્ઠકાહિ વા દારૂહિ વા કાતું વટ્ટતિ . **પત્તકુણ્ડોલિકા**તિ મહામુખકુણ્ડસણ્ઠાના ભણ્ડકુક્ખલિકા વુચ્ચતિ. **યો લગ્ગેય્યા**તિ યત્થ કત્થચિ લગ્ગેન્તસ્સ દુક્કટમેવ. ચીવરવંસેપિ બન્ધિત્વા ઠપેતું ન વટ્ટતિ. ભણ્ડકટ્ઠપનત્થમેવ વા કતં હોતુ નિસીદનસયનત્થં વા યત્થ કત્થચિ મઞ્ચે વા પીઠે વા ઠપેન્તસ્સ દુક્કટં, અઞ્ઞેન પન ભણ્ડકેન સદ્ધિં બન્ધિત્વા ઠપેતું વટ્ટતિ. અટનિયં બન્ધિત્વા ઓલમ્બેતું વા વટ્ટતિ, બન્ધિત્વાપિ ઉપરિ ઠપેતું ન વટ્ટતિયેવ. સચે પન મઞ્ચો વા પીઠં વા ઉક્ખિપિત્વા ચીવરવંસાદીસુ અટ્ટકછન્નેન ઠપિતં હોતિ, તત્થ ઠપેતું વટ્ટતિ. અંસવદ્ધનકેન અંસકૂટે લગ્ગેત્વા અઙ્કે ઠપેતું વટ્ટતિ. છત્તે ભત્તપૂરોપિ અંસકૂટે લગ્ગિતપત્તોપિ ઠપેતું ન વટ્ટતિ, ભણ્ડકેન પન સદ્ધિં બન્ધિત્વા વા અટ્ટકં કત્વા વા ઠપિતે યો કોચિ ઠપેતું વટ્ટતિ.

૨૫૫. **પત્તહત્થેના**તિ એત્થ ન કેવલં યસ્સ પત્તો હત્થે, સો એવ પત્તહત્થો, ન કેવલઞ્ચ કવાટમેવ પણામેતું ન લભતિ; અપિચ ખો પન હત્થે વા પિટ્ઠિપાદે વા યત્થ કત્થચિ સરીરાવયવે પત્તસ્મિં સતિ હત્થેન વા પાદેન વા સીસેન વા યેન કેનચિ સરીરાવયવેન કવાટં વા પણામેતું ઘટિકં વા ઉક્ખિપિતું સૂચિં વા કુઞ્ચિકાય અપાપુરિતું ન લભતિ. અંસકૂટે પન પત્તં લગ્ગેત્વા યથાસુખં અવાપુરિતું લભતિ.

**તુમ્બકટાહન્તિ** લાબુકટાહં વુચ્ચતિ, તં પરિહરિતું ન વટ્ટતિ. લભિત્વા પન તાવકાલિકં પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. ઘટિકટાહેપિ એસેવ નયો. **ઘટિકટાહન્તિ** ઘટિકપાલં. **અભું મે**તિ ઉત્રાસવચનમેતં. **સબ્બપંસુકૂલિકેના**તિ એત્થ ચીવરઞ્ચ મઞ્ચપીઠઞ્ચ પંસુકૂલં વટ્ટતિ, અજ્ઝોહરણીયં પન દિન્નકમેવ ગહેતબ્બં.

**ચલકાની**તિ ચબ્બેત્વા અપવિદ્ધામિસાનિ. **અટ્ઠિકાની**તિ મચ્છમંસઅટ્ઠિકાનિ. **ઉચ્છિટ્ઠોદકન્તિ** મુખવિક્ખાલનોદકં. એતેસુ યંકિઞ્ચિ પત્તેન નીહરન્તસ્સ દુક્કટં. પત્તં પટિગ્ગહં કત્વા હત્થં ધોવિતુમ્પિ ન લભતિ. હત્થધોતપાદધોતઉદકમ્પિ પત્તે આકિરિત્વા નીહરિતું ન વટ્ટતિ. અનુચ્છિટ્ઠં સુદ્ધપત્તં ઉચ્છિટ્ઠહત્થેન ગણ્હિતું ન વટ્ટતિ, વામહત્થેન પનેત્થ ઉદકં આસિઞ્ચિત્વા એકં ઉદકગણ્ડુસં ગહેત્વા ઉચ્છિટ્ઠહત્થેન ગણ્હિતું વટ્ટતિ. એત્તાવતાપિ હિ સો ઉચ્છિટ્ઠપત્તો હોતિ, હત્થં પન બહિ ઉદકેન વિક્ખાલેત્વા ગહેતું વટ્ટતિ. મચ્છમંસફલાફલાદીનિ ખાદન્તો યં તત્થ અટ્ઠિં વા ચલકં વા છડ્ડેતુકામો હોતિ, તં પત્તે ઠપેતું ન લભતિ. યં પન પટિખાદિતુકામો હોતિ, તં પત્તે ઠપેતું

લભતિ. અટ્ઠિકકણ્ટકાદીનિ તત્થેવ કત્વા હત્થેન લુઞ્ચિત્વા ખાદિતું વટ્ટતિ. મુખતો નીહટં પન યંકિઞ્ચિ પુન ખાદિતુકામો હોતિ, તં પત્તે ઠપેતું ન લભતિ. સિઙ્ગિવેરનાળિકેરખણ્ડાનિ ડંસિત્વા પુન ઠપેતું લભતિ.

૨૫૬. **નમતક**ન્તિ સત્થકવેઠનકં પિલોતિકખણ્ડં. **દણ્ડસત્થક**ન્તિ પિપ્ફલકં વા અઞ્ઞમ્પિ વા યંકિઞ્ચિ દણ્ડં યોજેત્વા કતસત્થકં.

**કણ્ણકિતા હોન્તી**તિ મલગ્ગહિતા હોન્તિ. **કિણ્ણેન પૂરેતુ**ન્તિ કિણ્ણચુણ્ણેન પૂરેતું. **સત્તુયા**તિ હલિદ્દિમિસ્સકેન પિટ્ઠચુણ્ણેન. **સરિતક**ન્તિ પાસાણચુણ્ણં વુચ્ચતિ; તેન પૂરેતું અનુજાનામીતિ અત્થો. **મધુસિત્થકેન સારેતુ**ન્તિ મધુસિત્થકેન મક્ખેતું. **સરિતકં પરિભિજ્જતી**તિ તં મક્ખિતમધુસિત્થકં ભિજ્જતિ. **સરિતસિપાટિક**ન્તિ મધુસિત્થકપિલોતિકં; સત્થકોસકસિપાટિયા પન સરિતસિપાટિકાય અનુલોમાતિ કુરુન્દિયં વુત્તં. **કથિન**ન્તિ નિસ્સેણિમ્પિ તત્થ અત્થરિતબ્બકટસારકકિલઞ્જાનં અઞ્ઞતરમ્પિ. **કથિનરજ્જુ**ન્તિ યાય દુપટ્ટચીવરં સિબ્બન્તા કથિને ચીવરમ્પિ બન્ધન્તિ. **કથિનં નપ્પહોતી**તિ દીઘસ્સ ભિક્ખુનો પમાણેન કતં કથિનં; તત્થ રસ્સસ્સ ભિક્ખુનો ચીવરં પત્થરિયમાનં નપ્પહોતિ, અન્તોયેવ હોતિ; દણ્ડકે ન પાપુણાતીતિ અત્થો. **દણ્ડકથિન**ન્તિ તસ્સ મજ્ઝે ઇતરસ્સ ભિક્ખુનો પમાણેન અઞ્ઞં નિસ્સેણિં બન્ધિતું અનુજાનામીતિ અત્થો.

**બિદલક**ન્તિ દણ્ડકથિનપ્પમાણેન કટસારકસ્સ પરિયન્તે પટિસંહરિત્વા દુગુણકરણં. **સલાક**ન્તિ દુપટ્ટચીવરસ્સ અન્તરે પવેસનસલાકં. **વિનન્ધનરજ્જુ**ન્તિ મહાનિસ્સેણિયા સદ્ધિં ખુદ્દકં નિસ્સેણિં વિનન્ધિતું રજ્જું. **વિનન્ધનસુત્ત**ન્તિ ખુદ્દકનિસ્સેણિયા ચીવરં વિનન્ધિતું સુત્તકં. **વિનન્ધિત્વા ચીવરં સિબ્બેતુ**ન્તિ તેન સુત્તકેન તત્થ ચીવરં વિનન્ધિત્વા સિબ્બિતું. **વિસમા હોન્તી**તિ કાચિ ખુદ્દકા હોન્તિ, કાચિ મહન્તા. **કળિમ્ભક**ન્તિ પમાણસઞ્ઞાકરણં યંકિઞ્ચિ તાલપણ્ણાદિં. **મોઘસુત્તક**ન્તિ વટ્ટકીનં દારૂસુ કાળસુત્તેન વિય હલિદ્દિસુત્તેન સઞ્ઞાકરણં . **અઙ્ગુલિયા પટિગ્ગણ્હન્તી**તિ સૂચિમુખં અઙ્ગુલિયા પટિચ્છન્તિ. **પટિગ્ગહ**ન્તિ અઙ્ગુલિકોસકં.

૨૫૭. **આવેસનવિત્થકં** નામ યંકિઞ્ચિ પાતિચઙ્કોટકાદિ. **ઉચ્ચવત્થુક**ન્તિ પંસું આકિરિત્વા ઉચ્ચવત્થુકં કાતું અનુજાનામીતિ અત્થો. **ઓગુમ્ફેત્વા ઉલ્લિત્તાવલિત્તં કાતુ**ન્તિ છદનં ઓધુનિત્વા ઘનદણ્ડકં કત્વા અન્તો ચેવ બહિ ચ મત્તિકાય લિમ્પિતુન્તિ અત્થો. **ગોઘંસિકાયા**તિ વેળું વા રુક્ખદણ્ડં વા અન્તોકત્વા તેન સદ્ધિં સઙ્ઘરિતુન્તિ અત્થો. **બન્ધનરજ્જુ**ન્તિ તથા સઙ્ઘરિતસ્સ બન્ધનરજ્જું.

૨૫૮. **કટચ્છુપરિસ્સાવનં** નામ તીસુ દણ્ડકેસુ વિનન્ધિત્વા કતં.

૨૫૯. **યો ન દદેય્યા**તિ અપરિસ્સાવનકસ્સેવ યો ન દદાતિ, તસ્સ આપત્તિ. યો પન અત્તનો હત્થે પરિસ્સાવને વિજ્જમાનેપિ યાચતિ, તસ્સ ન અકામા દાતબ્બં. **દણ્ડપરિસ્સાવન**ન્તિ રજકાનં ખારપરિસ્સાવનં વિય ચતૂસુ પાદેસુ બદ્ધનિસ્સેણિકાય સાટકં બન્ધિત્વા મજ્ઝેદણ્ડકે ઉદકં આસિઞ્ચિતબ્બં, તં ઉભોપિ કોટ્ઠાસે પૂરેત્વા પરિસ્સવતિ. **ઓત્થરકં** નામ યં ઉદકે ઓત્થરિત્વા ઘટકેન ઉદકં ગણ્હન્તિ, તઞ્હિ ચતૂસુ દણ્ડકેસુ વત્થં બન્ધિત્વા ઉદકે ચત્તારો ખાણુકે નિખણિત્વા તેસુ બન્ધિત્વા સબ્બપરિયન્તે ઉદકતો મોચેત્વા મજ્ઝે ઓત્થરિત્વા ઘટેન ઉદકં ગણ્હન્તિ. **મકસકુટિકા**તિ ચીવરકુટિકા વુચ્ચતિ.

૨૬૦. **અભિસન્નકાયા**તિ સેમ્હાદિદોસુસ્સન્નકાયા. **અગ્ગળવટ્ટિ** નામ દ્વારબાહાય સમપ્પમાણોયેવ અગ્ગળત્થમ્ભો વુચ્ચતિ, યત્થ તીણિ ચત્તારિ છિદ્દાનિ કત્વા સૂચિયો દેન્તિ. **કપિસીસકં** નામ દ્વારબાહં વિજ્ઝિત્વા

તત્થ પવેસિતો અગ્ગળપાસકો વુચ્ચતિ. **સૂચિકા**તિ તત્થ મજ્ઝે છિદ્દં કત્વા પવેસિતા. **ઘટિકા**તિ ઉપરિ યોજિતા. **મણ્ડલિકં કાતુન્તિ** નીચવત્થુકં ચિનિતું. **ધૂમનેત્તન્તિ** ધૂમનિક્ખમનછિદ્દં. **વાસેતુન્તિ** ગન્ધેન વાસેતું. **ઉદકટ્ઠાનન્તિ** ઉદકત્થપનટ્ઠાનં. તત્થ ઘટેન ઉદકં ઠપેત્વા સરાવકેન વળઞ્જેતબ્બં. **કોટ્ઠકો**તિ દ્વારકોટ્ઠકો.

૨૬૧. **તિસ્સો પટિચ્છાદિયો**તિ એત્થ જન્તાઘરપટિચ્છાદિ ચ ઉદકપટિચ્છાદિ ચ પરિકમ્મં કરોન્તસ્સેવ વટ્ટતિ, સેસેસુ અભિવાદનાદીસુ ન વટ્ટતિ. વત્થપટિચ્છાદિ સબ્બકમ્મેસુ વટ્ટતિ. **ઉદકં ન હોતી**તિ ન્હાનોદકં ન હોતિ.

૨૬૨. **તુલન્તિ** પણ્ણિકાનં વિય ઉદકઉબ્બાહનકતુલં. **કરકટકો** વુચ્ચતિ ગોણે વા યોજેત્વા હત્થેહિ વા ગહેત્વા દીઘવરત્તાદીહિ આકડ્ઢનયન્તં. **ચક્કવટ્ટકન્તિ** અરહટઘટિયન્તં. **ચમ્મખણ્ડં** નામ તુલાય વા કરકટકે વા યોજેતબ્બકં ચમ્મભાજનં. **પાકટા હોતી**તિ અપરિક્ખિત્તા હોતિ. **ઉદકપુઞ્છની**તિ દણ્ડમયાપિ વિસાણમયાપિ દારુમયાપિ વટ્ટતિ, તસ્સા અસતિ ચોળકેનાપિ ઉદકં પચ્ચુદ્ધરિતું વટ્ટતિ.

૨૬૩. **ઉદકમાતિકન્તિ** ઉદકસ્સ આગમનમાતિકં. **નિલ્લેખજન્તાઘરં** નામ આવિદ્ધપક્ખપાસકં વુચ્ચતિ, ગોપાનસીનં ઉપરિ મણ્ડલે પક્ખપાસકે ઠપેત્વા કતકૂટચ્છદનસ્સેતં નામં. **ચાતુમાસં નિસીદનેના**તિ નિસીદનેન ચત્તારો માસે ન વિપ્પવસિતબ્બન્તિ અત્થો.

૨૬૪. **પુપ્ફાભિકિણ્ણેસૂ**તિ પુપ્ફેહિ સન્થતેસુ. **નમતકં** નામ એળકલોમેહિ કતં અવાયિમં ચમ્મખણ્ડપરિહારેન પરિભુઞ્જિતબ્બં. **આસિત્તકૂપધાનં** નામ તમ્બલોહેન વા રજતેન વા કતાય પેળાય એતં અધિવચનં, પટિક્ખિત્તત્તા પન દારુમયાપિ ન વટ્ટતિ. **મળોરિકા**તિ દણ્ડધારકો વુચ્ચતિ. યટ્ઠિઆધારકપણ્ણાધારકપચ્છિકપિટ્ઠાનિપિ એત્થેવ પવિટ્ઠાનિ. આધારકસઙ્ખેપગમનતો હિ પટ્ઠાય છિદ્દં વિદ્ધમ્પિ અવિદ્ધમ્પિ વટ્ટતિયેવ. **એકભાજને**તિ એત્થ સચે એકો ભિક્ખુ ભાજનતો ફલં વા પૂવં વા ગહેત્વા ગચ્છતિ, તસ્મિં અપગતે ઇતરસ્સ સેસકં ભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. ઇતરસ્સાપિ તસ્મિં ખીણે પુન ગહેતું વટ્ટતિ.

૨૬૫. **અટ્ઠહઙ્ગેહી**તિ એત્થ એકેકેનપિ અઙ્ગેન સમન્નાગતસ્સ અન્તોસીમાય વા નિસ્સીમં ગન્ત્વા નદીઆદીસુ વા નિક્કુજ્જિતું વટ્ટતિયેવ. એવં નિક્કુજ્જિતે પન પત્તે તસ્સ ગેહે કોચિ દેય્યધમ્મો ન ગહેતબ્બો – ''અસુકસ્સ ગેહે ભિક્ખં મા ગણ્હિત્થા''તિ અઞ્ઞેસુ વિહારેસુપિ પેસેતબ્બં. ઉક્કુજ્જનકાલે પન યાવતતિયં યાચાપેત્વા હત્થપાસં વિજહાપેત્વા ઞત્તિદુતિયકમ્મેન ઉક્કુજ્જિતબ્બો.

૨૬૮. **પુરક્ખત્વા**તિ અગ્ગતો કત્વા. **સંહરન્તૂ**તિ સંહરિયન્તુ. **ચેલપટિકન્તિ** ચેલસન્થરં. સો કિર ''સચે અહં પુત્તં લચ્છામિ, અક્કમિસ્સતિ મે ભગવા ચેલપટિક''ન્તિ ઇમિના અજ્ઝાસયેન સન્થરિ, અભબ્બો ચેસ પુત્તલાભાય; તસ્મા ભગવા ન અક્કમિ. યદિ અક્કમેય્ય, પચ્છા પુત્તં અલભન્તો ''નાયં સબ્બઞ્ઞૂ''તિ દિટ્ઠિં ગણ્હેય્ય. ઇદં તાવ ભગવતો અનક્કમને કારણં. યસ્મા પન ભિક્ખૂપિ યે અજાનન્તા અક્કમેય્યું, તે ગિહીનં પરિભૂતા ભવેય્યું; તસ્મા ભિક્ખૂ પરિભવતો મોચેતું સિક્ખાપદં પઞ્ઞપેસિ. ઇદં સિક્ખાપદપઞ્ઞાપને કારણં.

**મઙ્ગલત્થાય યાચિયમાનેના**તિ અપગતગબ્ભા વા હોતુ ગરુગબ્ભા વા, એવરૂપેસુ ઠાનેસુ મઙ્ગલત્થાય યાચિયમાનેન અક્કમિતું વટ્ટતિ. **ધોતપાદકં** નામ પાદધોવનટ્ઠાને ધોતેહિ પાદેહિ અક્કમનત્થાય પચ્ચત્થરણં અત્થતં હોતિ, તં અક્કમિતું વટ્ટતિ.

**૨૬૯. કતકં** નામ પદુમકણ્ણિકાકારં પાદઘંસનત્થં કણ્ટકે ઉટ્ઠાપેત્વા કતં. તં વટ્ટં વા હોતુ ચતુરસ્સાદિભેદં વા, બાહુલિકાનુયોગત્તા પટિક્ખિત્તમેવ, નેવ પટિગ્ગહેતું ન પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. **સક્ખરા**તિ પાસાણો વુચ્ચતિ; પાસાણફેણકોપિ વટ્ટતિ. **વિધૂપનન્તિ** વીજની વુચ્ચતિ . તાલવણ્ટં પન તાલપણ્ણેહિ વા કતં હોતુ વેળુદન્તવિલીવેહિ વા મોરપિઞ્છેહિ વા ચમ્મવિકતીહિ વા સબ્બં વટ્ટતિ. **મકસબીજની** દન્તમયવિસાણમયદણ્ડકાપિ વટ્ટતિ, વાકમયબીજનિયા કેતકપારોહકુન્તાલપણ્ણાદિમયાપિ સઙ્ગહિતા.

**૨૭૦. ગિલાનસ્સ છત્તન્તિ** એત્થ યસ્સ કાયડાહો વા પિત્તકોપો વા હોતિ, ચક્ખુ વા દુબ્બલં, અઞ્ઞો વા કોચિ આબાધો વિના છત્તેન ઉપ્પજ્જતિ, તસ્સ ગામે વા અરઞ્ઞે વા છત્તં વટ્ટતિ. વસ્સે પન ચીવરગુત્તત્થં વાળમિગચોરભયેસુ ચ અત્તગુત્તત્થમ્પિ વટ્ટતિ. એકપણ્ણચ્છત્તં પન સબ્બત્થેવ વટ્ટતિ.

**અસિસ્સા**તિ અસિ અસ્સ. **વિજ્જોતલતી**તિ વિજ્જોતતિ. **દણ્ડસમ્મુતિન્તિ** એત્થ પમાણયુત્તો ચતુહત્થોયેવ દણ્ડો સમ્મન્નિત્વા દાતબ્બો. તતો ઊનાતિરિત્તો વિનાપિ સમ્મુતિયા સબ્બેસં વટ્ટતિ. **સિક્કા** પન અગિલાનસ્સ ન વટ્ટતિ, ગિલાનસ્સાપિ સમ્મન્નિત્વાવ દાતબ્બા.

**૨૭૩. રોમન્થકસ્સા**તિ એત્થ ઠપેત્વા રોમન્થકં સેસાનં આગતં ઉગ્ગારં મુખે સન્ધારેત્વા ગિલન્તાનં આપત્તિ. સચે પન અસન્ધારિતમેવ પરગલં ગચ્છતિ, વટ્ટતિ.

**યં દિય્યમાનન્તિ** યં દાયકેહિ દિય્યમાનં પટિગ્ગહિતભાજનતો બહિ પતિતં, તં ભિક્ખુના સામં ગહેત્વા પરિભુઞ્જિતું અનુજાનામીતિ અત્થો. ઇદં ભોજનવગ્ગે વણ્ણિતમેવ.

**૨૭૪. કુપ્પં કરિસ્સામી**તિ સદ્દં કરિસ્સામિ. નખાદીહિ નખચ્છેદને આપત્તિ નત્થિ, અનુરક્ખણત્થં પન નખચ્છેદનં અનુઞ્ઞાતં. **વીસતિમટ્ઠન્તિ** વીસતિપિ નખે લિખિતમટ્ઠે કારાપેન્તિ. **મલમત્તન્તિ** નખતો મલમત્તં અપકડ્ઢિતું અનુજાનામીતિ અત્થો.

**૨૭૫. ખુરસિપાટિકન્તિ** ખુરકોસકં . **મસ્સું કપ્પાપેન્તી**તિ કત્તરિયા મસ્સું છેદાપેન્તિ. **મસ્સું વડ્ઢાપેન્તી**તિ મસ્સું દીઘં કારેન્તિ. **ગોલોમિકન્તિ** હનુકમ્હિ દીઘં કત્વા ઠપિતં એળકમસ્સુ વુચ્ચતિ. **ચતુરસ્સકન્તિ** ચતુકોણં. **પરિમુખન્તિ** ઉરે લોમસંહરણં. **અડ્ઢદુકન્તિ** ઉદરે લોમરાજિટ્ઠપનં. **આપત્તિ દુક્કટસ્સા**તિ મસ્સુકપ્પાપનાદીસુ સબ્બત્થ આપત્તિ દુક્કટસ્સ. **આબાધપ્પચ્ચયા સમ્બાધે લોમન્તિ** ગણ્ડવણરુધિઆદિઆબાધપ્પચ્ચયા. **કત્તરિકાયા**તિ ગણ્ડવણરુધિસીસરોગાબાધપ્પચ્ચયા. સક્ખરાદીહિ નાસિકાલોમગ્ગાહાપને આપત્તિ નત્થિ. અનુરક્ખણત્થં પન સણ્ડાસો અનુઞ્ઞાતો. **ન ભિક્ખવે પલિતં ગાહાપેતબ્બન્તિ** એત્થ યં ભમુકાય વા નલાટે વા દાઠિકાય વા ઉગ્ગન્ત્વા બીભચ્છં ઠિતં, તાદિસં લોમં પલિતં વા અપલિતં વા ગાહાપેતું વટ્ટતિ.

**૨૭૭. કંસપત્થરિકા**તિ કંસભણ્ડવાણિજા. **બન્ધનમત્તન્તિ** વાસિકત્તરયટ્ઠિઆદીનં બન્ધનમત્તં.

**૨૭૮. ન ભિક્ખવે અકાયબન્ધનેના**તિ એત્થ અબન્ધિત્વા નિક્ખમન્તેન યત્થ સરતિ, તત્થ બન્ધિતબ્બં. આસનસાલાય બન્ધિસ્સામીતિ ગન્તું વટ્ટતિ. સરિત્વા યાવ ન બન્ધતિ, ન તાવ પિણ્ડાય ચરિતબ્બં. **કલાબુકં** નામ બહુરજ્જુકં. **દેડ્ડુભકં** નામ ઉદકસપ્પસીસસદિસં. **મુરજં** નામ મુરજવટ્ટિસણ્ઠાનં વેઠેત્વા કતં. **મદ્દવીણં** નામ પામઙ્ગસણ્ઠાનં. ઈદિસઞ્હિ એકમ્પિ ન વટ્ટતિ, પગેવ બહૂનિ. **પટ્ટિકં સૂકરન્તકન્તિ** એત્થ પકતિવીતા વા

મચ્છકણ્ટકવાયિમા વા પટ્ટિકા વટ્ટતિ, સેસા કુઞ્જરચ્છિકાદિભેદા ન વટ્ટન્તિ. **સૂકરન્તકં** નામ કુઞ્ચિકાકોસકસણ્ઠાનં હોતિ. એકરજ્જુકં પન મુદ્દિકકાયબન્ધનઞ્ચ સૂકરન્તકં અનુલોમેતિ. **અનુજાનામિ ભિક્ખવે મુરજં મદ્દવીણન્તિ** ઇદં દસાસુયેવ અનુઞ્ઞાતં . પામઙ્ગદસા ચેત્થ ચતુન્નં ઉપરિ ન વટ્ટતિ. **સોભણં** નામ વેઠેત્વા મુખવટ્ટિસિબ્બનં. **ગુણકં** નામ મુદિઙ્ગસણ્ઠાનેન સિબ્બનં; એવં સિબ્બિતા હિ અન્તા થિરા હોન્તિ. **પવનન્તો**તિ પાસન્તો વુચ્ચતિ.

૨૮૦. **હત્થિસોણ્ડકં** નામ નાભિમૂલતો હત્થિસોણ્ડસણ્ઠાનં ઓલમ્બકં કત્વા નિવત્થં ચોળિકઇત્થીનં નિવાસનં વિય. **મચ્છવાળકં** નામ એકતો દસન્તં એકતો પાસન્તં ઓલમ્બેત્વા નિવત્થં. **ચતુકણ્ણકં** નામ ઉપરિ દ્વે, હેટ્ઠતો દ્વેતિ એવં ચત્તારો કણ્ણે દસ્સેત્વા નિવત્થં. **તાલવણ્ટકં** નામ તાલવણ્ટાકારેન સાટકં ઓલમ્બેત્વા નિવાસનં. **સતવલિકં** નામ દીઘસાટકં અનેકક્ખત્તું ઓભઞ્જિત્વા ઓવટ્ટિકં કરોન્તેન નિવત્થં, વામદક્ખિણપસ્સેસુ વા નિરન્તરં વલિયો દસ્સેત્વા નિવત્થં. સચે પન જાણુતો પટ્ઠાય એકા વા દ્વે વા વલિયો પઞ્ઞાયન્તિ, વટ્ટતિ.

**સંવેલ્લિયં નિવાસેન્તી**તિ મલ્લકમ્મકારાદયો વિય કચ્છં બન્ધિત્વા નિવાસેન્તિ; એવં નિવાસેતું ગિલાનસ્સપિ મગ્ગપ્પટિપન્નસ્સપિ ન વટ્ટતિ. યમ્પિ મગ્ગં ગચ્છન્તા એકં વા દ્વે વા કોણે ઉક્ખિપિત્વા અન્તરવાસકસ્સ ઉપરિ લગ્ગેન્તિ, અન્તો વા એકં કાસાવં તથા નિવાસેત્વા બહિ અપરં નિવાસેન્તિ, સબ્બં ન વટ્ટતિ. ગિલાનો પન અન્તો કાસાવસ્સ ઓવટ્ટિકં દસ્સેત્વા અપરં ઉપરિ નિવાસેતું લભતિ. અગિલાનેન દ્વે નિવાસેન્તેન સગુણં કત્વા નિવાસેતબ્બાનિ. ઇતિ યઞ્ચ ઇધ પટિક્ખિત્તં, યઞ્ચ સેખિયવણ્ણનાયં; તં સબ્બં વજ્જેત્વા નિબ્બિકારં તિમણ્ડલં પટિચ્છાદેન્તેન પરિમણ્ડલં નિવાસેતબ્બં. યંકિઞ્ચિ વિકારં કરોન્તો દુક્કટા ન મુચ્ચતિ. ન ભિક્ખવે ગિહિપારુતં પારુપિતબ્બન્તિ એવં પટિક્ખિત્તં ગિહિપારુતં અપારુપિત્વા, ઉભો કણ્ણે સમં કત્વા પારુપનં પરિમણ્ડલપારુપનં નામ, તં પારુપિતબ્બં.

તત્થ યંકિઞ્ચિ સેતપટપારુતં પરિબ્બાજકપારુતં એકસાટકપારુતં સોણ્ડપારુતં અન્તેપુરિકપારુતં મહાજેટ્ઠકપારુતં કુટિપવેસકપારુતં બ્રાહ્મણપારુતં પાળિકારકપારુતન્તિ એવમાદિ પરિમણ્ડલલક્ખણતો અઞ્ઞથા પારુતં, સબ્બમેતં ગિહિપારુતં નામ. તસ્મા યથા સેતપટા અડ્ઢપાલકનિગણ્ઠા પારુપન્તિ, યથા ચ એકચ્ચે પરિબ્બાજકા ઉરં વિવરિત્વા દ્વીસુ અંસકૂટેસુ પાવુરણં ઠપેન્તિ, યથા ચ એકસાટકા મનુસ્સા નિવત્થસાટકસ્સ એકેનન્તેન પિટ્ઠિં પારુપિત્વા ઉભો કણ્ણે ઉભોસુ અંસકૂટેસુ ઠપેન્તિ, યથા ચ સુરાસોણ્ડાદયો સાટકેન ગીવં પરિક્ખિપન્તા ઉભો અન્તે ઉદરે વા ઓલમ્બેન્તિ; પિટ્ઠિયં વા ખિપન્તિ, યથા ચ અન્તેપુરિકાયો અક્ખિતારકમત્તં દસ્સેત્વા ઓગુણ્ઠિકં પારુપન્તિ, યથા ચ મહાજેટ્ઠા દીઘસાટકં નિવાસેત્વા તસ્સેવ એકેનન્તેન સકલસરીરં પારુપન્તિ, યથા ચ કસ્સકા ખેત્તકુટિં પવિસન્તા સાટકં પલિવેઠેત્વા ઉપકચ્છકે પક્ખિપિત્વા તસ્સેવ એકેનન્તેન સરીરં પારુપન્તિ, યથા ચ બ્રાહ્મણા ઉભિન્નં ઉપકચ્છકાનં અન્તરેન સાટકં પવેસેત્વા અંસકૂટેસુ પક્ખિપન્તિ, યથા ચ પાળિકારકો ભિક્ખુ એકંસપારુપનેન પારુતં વામબાહું વિવરિત્વા ચીવરં અંસકૂટં આરોપેતિ; એવં અપારુપિત્વા સબ્બેપિ એતે અઞ્ઞે ચ એવરૂપે પારુપનદોસે વજ્જેત્વા નિબ્બિકારં પરિમણ્ડલં પારુપિતબ્બં. તથા અપારુપિત્વા આરામે વા અન્તરઘરે વા અનાદરેન યંકિઞ્ચિ વિકારં કરોન્તસ્સ દુક્કટં.

૨૮૧. **મુણ્ડવટ્ટી**તિ યથા રઞ્ઞો કુહિઞ્ચિ ગચ્છતો પરિક્ખારભણ્ડવહનમનુસ્સાતિ અધિપ્પાયો. **અન્તરાકાજન્તિ** મજ્ઝે લગ્ગેત્વા દ્વીહિ વહિતબ્બભારં.

२८२. **अचक्खुस्सन्ति** चक्खूनं हितं न होति; परिहानिं जनेति. **नच्छादेतीति** न रुच्चति. **अड्ढुलपरमन्ति** मनुस्सानं पमाणड्ढुलेन अड्ढुलपरमं. **अतिमटाहकन्ति** अतिखुद्दकं.

२८३. **दायं आलिम्पेन्तीति** तिणवनादीसु अग्गिं देन्ति. **पटग्गिन्ति** पटिअग्गिं. **परित्तन्ति** अप्पहरितकरणेन वा परिखाखणनेन वा परित्ताणं. एत्थ पन अनुपसम्पन्ने सति सयं अग्गिं दातुं न लभति, असति अग्गिम्पि दातुं लभति, भूमिं तच्छेत्वा तिणानिपि हरितुं, परिखम्पि खणितुं, अल्लसाखं भञ्जित्वापि अग्गिं निब्बापेतुं लभति, सेनासनं पत्तं वा अप्पत्तं वा तथा निब्बापेतुं लभतियेव. उदकेन पन कप्पियेनेव लभति, न इतरेन.

२८४. **सति करणीयेति** सुक्खकट्ठादिग्गहणकिच्चे सति. **पोरिसियन्ति** पुरिसप्पमाणं. **आपदासूति** वाळमिगादयो वा दिस्वा मग्गमूळ्हो वा दिसा ओलोकेतुकामो हुत्वा दवडाहं वा उदकोघं वा आगच्छन्तं दिस्वा एवरूपासु आपदासु अतिउच्चम्पि रुक्खं आरोहितुं वट्टति.

२८५. **कल्याणवाक्करणाति** मधुरसद्दा. **छन्दसो आरोपेमाति** वेदं विय सक्कतभासाय वाचनामग्गं आरोपेम. **सकाय निरुत्तियाति** एत्थ सका निरुत्ति नाम सम्मासम्बुद्धेन वुत्तप्पकारो मागधिको वोहारो.

२८६. **लोकायतं** नाम सब्बं उच्छिट्ठं, सब्बं अनुच्छिट्ठं, सेतो काको, काळो बको; इमिना च इमिना च कारणेनाति एवमादिनिरत्थककारणपटिसंयुत्तं तित्थियसत्थं.

२८८. **अन्तरा अहोसीति** अन्तरिता अहोसि पटिच्छन्ना.

२८९. **आबाधप्पच्चयाति** यस्स आबाधस्स लसुणं भेसज्जं; तप्पच्चयाति अत्थो.

२९०. **पस्सावपादुकन्ति** एत्थ पादुका इट्ठकाहिपि सिलाहिपि दारुहिपि कातुं वट्टति. **वच्चपादुकायपि** एसेव नयो. **परिवेणन्ति** वच्चकुटिपरिक्खेपब्भन्तरं.

२९३. **यथाधम्मो कारेतब्बोति** दुक्कटवत्थुम्हि दुक्कटेन पाचित्तियवत्थुम्हि पाचित्तियेन कारेतब्बो. पहरणत्थं कतं **पहरणीति** वुच्चति, यस्स कस्सचि आवुधसङ्खातस्सेतं अधिवचनं, तं ठपेत्वा अञ्ञं सब्बं लोहभण्डं अनुजानामीति अत्थो. **कतकञ्च कुम्भकारिकञ्चाति** एत्थ कतकं वुत्तमेव. **कुम्भकारिकञ्चाति** धनियस्सेव सब्बमत्तिकामयकुटि वुच्चति. सेसं सब्बत्थ उत्तानमेवाति.

खुद्दकवत्थुकथा निट्ठिता.

खुद्दकवत्थुक्खन्धकवण्णना निट्ठिता.

# ૬. સેનાસનક્ખન્ધકં

## વિહારાનુજાનનકથા

૨૯૪. સેનાસનક્ખન્ધકે – **અપઞ્ઞત્તં હોતી**તિ અનનુઞ્ઞાતં હોતિ. **વિહારો** નામ અડ્ઢયોગાદિમુત્તકો અવસેસાવાસો. **અડ્ઢયોગો**તિ સુપણ્ણવઙ્કગેહં. **પાસાદો**તિ દીઘપાસાદો. **હમ્મિય**ન્તિ ઉપરિઆકાસતલે પતિટ્ઠિતકૂટાગારો પાસાદોયેવ. **ગુહા**તિ ઇટ્ઠકાગુહા સિલાગુહા દારુગુહા પંસુગુહા. **આગતાનાગતસ્સ ચાતુદ્દિસસ્સ સઙ્ઘસ્સા**તિ આગતસ્સ ચ અનાગતસ્સ ચ ચતૂસુ દિસાસુ અપ્પટિહતચારસ્સ ચાતુદ્દિસસ્સ સઙ્ઘસ્સ.

૨૯૫. અનુમોદનગાથાસુ – **સીતં ઉણ્હ**ન્તિ ઉતુવિસભાગવસેન વુત્તં. **સિસિરે ચાપિ વુટ્ઠિયો**તિ એત્થ **સિસિરો**તિ સમ્ફુસિતકવાતો વુચ્ચતિ. **વુટ્ઠિયો**તિ ઉજુકમેઘવુટ્ઠિયો એવ. એતાનિ સબ્બાનિ **પટિહન્તી**તિ ઇમિનાવ પદેન યોજેતબ્બાનિ.

**પટિહઞ્ઞતી**તિ વિહારેન પટિહઞ્ઞતિ. **લેણત્થ**ન્તિ નિલીયનત્થં. **સુખત્થ**ન્તિ સીતાદિપરિસ્સયાભાવેન સુખવિહારત્થં. **ઝાયિતુઞ્ચ વિપસ્સિતુ**ન્તિ ઇદમ્પિ પદદ્વયં ''સુખત્થઞ્ચા''તિ ઇમિનાવ પદેન યોજેતબ્બં. ઇદઞ્હિ વુત્તં હોતિ – સુખત્થઞ્ચ વિહારદાનં, કતમં સુખત્થં? ઝાયિતું વિપસ્સિતુઞ્ચ યં સુખં, તદત્થં. અથ વા પરપદેનપિ યોજેતબ્બં – ઝાયિતુઞ્ચ વિપસ્સિતુઞ્ચ વિહારદાનં; ઇધ ઝાયિસ્સન્તિ વિપસ્સિસ્સન્તીતિ દદતો **વિહારદાનં સઙ્ઘસ્સ અગ્ગં બુદ્ધેન વણ્ણિતં**. વુત્તઞ્હેતં – ''સો ચ સબ્બદદો હોતિ, યો દદાતિ ઉપસ્સય''ન્તિ (સં॰ નિ॰ ૧.૪૨).

યસ્મા ચ અગ્ગં વણ્ણિતં , ''**તસ્મા હિ પણ્ડિતો પોસો**''તિ ગાથા. **વાસયેત્થ બહુસ્સુતે**તિ એત્થ વિહારે પરિયત્તિબહુસ્સુતે ચ પટિવેધબહુસ્સુતે ચ વાસેય્ય. **તેસં અન્નઞ્ચા**તિ યં તેસં અનુચ્છવિકં અન્નઞ્ચ પાનઞ્ચ વત્થાનિ ચ મઞ્ચપીઠાદિસેનાસનાનિ ચ, તં સબ્બં તેસુ ઉજુભૂતેસુ અકુટિલચિત્તેસુ. **દદેય્યા**તિ નિદહેય્ય. તઞ્ચ ખો વિપ્પસન્નેન ચેતસા ન ચિત્તપ્પસાદં વિરાધેત્વા, એવં વિપ્પસન્નચિત્તસ્સ હિ **તે તસ્સ ધમ્મં દેસેન્તિ...પે॰... પરિનિબ્બાતિ અનાસવો**તિ.

૨૯૬. **આવિઞ્છનચ્છિદ્દં આવિઞ્છનરજ્જુ**ન્તિ એત્થ રજ્જુ નામ સચેપિ દીપિનઙ્ગુટ્ઠેન કતા હોતિ, વટ્ટતિયેવ; ન કાચિ ન વટ્ટતિ. **તીણિ તાળાની**તિ તિસ્સો કુઞ્ચિકાયો. **યન્તકં સૂચિક**ન્તિ એત્થ યં યં જાનાતિ તં તં યન્તકં, તસ્સ વિવરણસૂચિકઞ્ચ કાતું વટ્ટતિ. **વેદિકાવાતપાનં** નામ ચેતિયે વેદિકાસદિસં. **જાલવાતપાનં** નામ જાલકબદ્ધં. **સલાકવાતપાનં** નામ થમ્ભકવાતપાનં. **ચક્કલિક**ન્તિ એત્થ ચોળકપાદપુઞ્છનં બન્ધિતું અનુજાનામીતિ અત્થો. **વાતપાનભિસી**તિ વાતપાનપ્પમાણેન ભિસિં કત્વા બન્ધિતું અનુજાનામીતિ અત્થો. **મિડ્ઢિ**ન્તિ મિડ્ઢકં. **બિદલમઞ્ચક**ન્તિ વેત્તમઞ્ચં; વેળુવિલીવેહિ વા વીતં.

૨૯૭. **આસન્દિકો**તિ ચતુરસ્સપીઠં વુચ્ચતિ. ઉચ્ચકમ્પિ આસન્દિકન્તિ વચનતો એકતોભાગેન દીઘપીઠમેવ હિ અટ્ઠઙ્ગુલપાદકં વટ્ટતિ, ચતુરસ્સઆસન્દિકો પન પમાણાતિક્કન્તોપિ વટ્ટતીતિ વેદિતબ્બો. **સત્તઙ્ગો** નામ તીસુ દિસાસુ અપસ્સયં કત્વા કતમઞ્ચો, અયમ્પિ પમાણાતિક્કન્તો વટ્ટતિ. **ભદ્દપીઠ**ન્તિ વેત્તમયં પીઠં વુચ્ચતિ. **પીઠિકા**તિ પિલોતિકાબદ્ધપીઠમેવ. **એળકપાદપીઠં** નામ દારુપટ્ટિકાય ઉપરિ પાદે ઠપેત્વા ભોજનફલકં વિય કતપીઠં વુચ્ચતિ.

**આમલકવટ્ટિકપીઠં** નામ આમલકાકારેન યોજિતં બહુપાદકપીઠં. ઇમાનિ તાવ પાળિયં આગતપીઠાનિ. દારુમયં પન સબ્બં પીઠં વટ્ટતીતિ અયમેત્થ વિનિચ્છયો. **કોચ્છ**ન્તિ ઉસિરમયં વા મુઞ્જપબ્બજમયં વા.

**અટ્ઠઙ્ગુલપરમં મઞ્ચપટિપાદક**ન્તિ એત્થ મનુસ્સાનં પમાણઙ્ગુલમેવ અટ્ઠઙ્ગુલં. **ચિમિલિકા** નામ પરિકમ્મકતાય ભૂમિયા છવિસંરક્ખણત્થાય અત્થરણં વુચ્ચતિ. **રુક્ખતૂલ**ન્તિ સિમ્બલિરુક્ખાદીનં યેસં કેસઞ્ચિ રુક્ખાનં તૂલં. **લતાતૂલ**ન્તિ ખીરવલ્લિઆદીનં યાસં કાસઞ્ચિ વલ્લીનં તૂલં. **પોટકિતૂલ**ન્તિ પોટકિતિણાદીનં યેસં કેસઞ્ચિ તિણજાતિકાનં અન્તમસો ઉચ્છુનળાદીનમ્પિ તૂલં. એતેહિ તીહિ સબ્બભૂતગામા સઙ્ગહિતા હોન્તિ. રુક્ખવલ્લિતિણજાતિયો હિ મુઞ્ચિત્વા અઞ્ઞો ભૂતગામો નામ નત્થિ, તસ્મા યસ્સ કસ્સચિ ભૂતગામસ્સ તૂલં બિમ્બોહને વટ્ટતિ, ભિસિં પન પાપુણિત્વા સબ્બમ્પેતં અકપ્પિયતૂલન્તિ વુચ્ચતિ. ન કેવલઞ્ચ બિમ્બોહને એતં તૂલમેવ, હંસમોરાદીનં સબ્બસકુણાનં સીહાદીનં સબ્બચતુપ્પદાનઞ્ચ લોમમ્પિ વટ્ટતિ. પિયઙ્ગુપુપ્ફબકુળપુપ્ફાદિ પન યંકિઞ્ચિ પુપ્ફં ન વટ્ટતિ. તમાલપત્તં સુદ્ધમેવ ન વટ્ટતિ, મિસ્સકં પન વટ્ટતિ. ભિસીનં અનુઞ્ઞાતં પઞ્ચવિધં ઉણ્ણાદિતૂલમ્પિ વટ્ટતિ.

**અદ્ધકાયિકાની**તિ ઉપડ્ઢકાયપ્પમાણાનિ, યેસુ કટિતો પટ્ઠાય યાવ સીસં ઉપદહન્તિ. **સીસપ્પમાણં** નામ યસ્સ વિત્થારતો તીસુ કણ્ણેસુ દ્વિન્નં કણ્ણાનં અન્તરં મિનીયમાનં વિદત્થિ ચેવ ચતુરઙ્ગુલઞ્ચ હોતિ, મજ્ઝટ્ઠાનં મુટ્ઠિરતનં હોતિ. દીઘતો પન દિયડ્ઢરતનં વા દ્વિરતનં વાતિ કુરુન્દિયં વુત્તં. અયં સીસપ્પમાણસ્સ ઉક્કટ્ઠપરિચ્છેદો. ઇતો ઉદ્ધં ન વટ્ટતિ, હેટ્ઠા પન વટ્ટતિ. અગિલાનસ્સ સીસુપધાનઞ્ચ પાદુપધાનઞ્ચાતિ દ્વયમેવ વટ્ટતિ . ગિલાનસ્સ બિમ્બોહનાનિ સન્થરિત્વા ઉપરિ પચ્ચત્થરણં કત્વા નિપજ્જિતુમ્પિ વટ્ટતિ. ''યાનિ પન ભિસીનં અનુઞ્ઞાતાનિ પઞ્ચ કપ્પિયતૂલાનિ, તેહિ બિમ્બોહનં મહન્તમ્પિ વટ્ટતી''તિ ફુસ્સદેવત્થેરો આહ. વિનયધરઉપતિસ્સત્થેરો પન ''બિમ્બોહનં કરિસ્સામી'તિ કપ્પિયતૂલં વા અકપ્પિયતૂલં વા પક્ખિપિત્વા કરોન્તસ્સ પમાણમેવ વટ્ટતી''તિ આહ.

**પઞ્ચ ભિસિયો**તિ પઞ્ચહિ ઉણ્ણાદીહિ પૂરિતભિસિયો. તૂલગણનાય હિ એતાસં ગણના વુત્તા. તત્થ ઉણ્ણગ્ગહણેન ન કેવલં એળકલોમમેવ ગહિતં, ઠપેત્વા મનુસ્સલોમં યંકિઞ્ચિ કપ્પિયાકપ્પિયમંસજાતીનં પક્ખિચતુપ્પદાનં લોમં, સબ્બં ઇધ ઉણ્ણગ્ગહણેનેવ ગહિતં. તસ્મા છન્નં ચીવરાનં છન્નં અનુલોમચીવરાનઞ્ચ અઞ્ઞતરેન ભિસિચ્છવિં કત્વા તં સબ્બં પક્ખિપિત્વા ભિસિં કાતું વટ્ટતિ. એળકલોમાનિ પન અપક્ખિપિત્વા કમ્બલમેવ ચતુગ્ગુણં વા પઞ્ચગુણં વા પક્ખિપિત્વા કતાપિ ઉણ્ણભિસિસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ.

ચોળભિસિઆદીસુ યંકિઞ્ચિ નવચોળં વા પુરાણચોળં વા સંહરિત્વા વા અન્તો પક્ખિપિત્વા વા કતા **ચોળભિસિ**, યંકિઞ્ચિ વાકં પક્ખિપિત્વા કતા **વાકભિસિ**, યંકિઞ્ચિ તિણં પક્ખિપિત્વા કતા **તિણભિસિ**, અઞ્ઞત્ર સુદ્ધતમાલપત્તં યંકિઞ્ચિ પણ્ણં પક્ખિપિત્વા કતા **પણ્ણભિસી**તિ વેદિતબ્બા. તમાલપત્તં પન અઞ્ઞેન મિસ્સમેવ વટ્ટતિ, સુદ્ધં ન વટ્ટતિ. ભિસિયા પમાણનિયમો નત્થિ, મઞ્ચભિસિ પીઠભિસિ ભૂમત્થરણભિસિ ચઙ્કમનભિસિ પાદપુઞ્છનભિસીતિ એતાસં અનુરૂપતો સલ્લક્ખેત્વા અત્તનો રુચિવસેન પમાણં કાતબ્બં. યં પનેતં ઉણ્ણાદિપઞ્ચવિધતૂલમ્પિ ભિસિયં વટ્ટતિ, તં ''મસૂરકેપિ વટ્ટતી''તિ કુરુન્દિયં વુત્તં. એતેન મસૂરકં પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતીતિ સિદ્ધં હોતિ.

**મઞ્ચભિસિં પીઠે સન્થરન્તી**તિ મઞ્ચભિસિં પીઠે અત્થરન્તિ; અત્થરણત્થાય હરન્તીતિ યુજ્જતિ. **ઉલ્લોકં અકરિત્વા**તિ હેટ્ઠા ચિમિલિકં અદત્વા. **ફોસિતુ**ન્તિ રજનેન વા હલિદ્દિયા વા ઉપરિ ફુસિતાનિ દાતું. **ભત્તિકમ્મ**ન્તિ ભિસિચ્છવિયા ઉપરિ ભત્તિકમ્મં. **હત્થભત્તિ**ન્તિ પઞ્ચઙ્ગુલિભત્તિં.

૨૯૮. **ઇક્કાસ**ન્તિ રુક્ખનિય્યાસં વા સિલેસં વા. **પિટ્ઠમદ્દ**ન્તિ પિટ્ઠખલિં. **કુણ્ડકમત્તિક**ન્તિ કુણ્ડકમિસ્સકમત્તિકં. **સાસપકુટ્ટ**ન્તિ સાસપપિટ્ઠં. **સિત્થતેલક**ન્તિ વિલીનમધુસિત્થકં. **અચ્ચુસ્સન્નં હોતી**તિ બિન્દુ બિન્દુ હુત્વા તિટ્ઠતિ. **પચ્ચુદ્ધરિતુ**ન્તિ પુઞ્છિતું. **ગણ્ડુમત્તિક**ન્તિ ગણ્ડુપ્પાદગૂથમત્તિકં. **કસાવ**ન્તિ આમલકહરીતકાનં કસાવં.

૨૯૯. **ન ભિક્ખવે પટિભાનચિત્ત**ન્તિ એત્થ ન કેવલં ઇત્થિપુરિસરૂપમેવ, તિરચ્છાનરૂપમ્પિ અન્તમસો ગણ્ડુપ્પાદરૂપમ્પિ ભિક્ખુનો સયં કાતું વા ‘‘કરોહી’’તિ વત્તું વા ન વટ્ટતિ, ‘‘ઉપાસક દ્વારપાલં કરોહી’’તિ વત્તુમ્પિ ન લબ્ભતિ. જાતકપકરણઅસદિસદાનાદીનિ પન પસાદનીયાનિ નિબ્બિદાપટિસંયુત્તાનિ વા વત્થૂનિ પરેહિ કારાપેતું લબ્ભતિ. માલાકમ્માદીનિ સયમ્પિ કાતું લબ્ભતિ.

૩૦૦. **અળકમન્દા**તિ એકઙ્ગણા મનુસ્સાભિકિણ્ણા. **તયો ગબ્ભે**તિ એત્થ **સિવિકાગબ્ભો**તિ ચતુરસ્સગબ્ભો. **નાળિકાગબ્ભો**તિ વિત્થારતો દિગુણતિગુણાયામો દીઘગબ્ભો. **હમ્મિયગબ્ભો**તિ આકાસતલે કૂટાગારગબ્ભો વા મુણ્ડચ્છદનગબ્ભો વા.

**કલઙ્કપાદક**ન્તિ રુક્ખં વિજ્ઝિત્વા તત્થ ખાણુકે આકોટેત્વા કતં, તં આહરિમં ભિત્તિપાદં જિણ્ણકુટ્ટપાદસ્સ ઉપત્થમ્ભનત્થં ભૂમિયં પતિટ્ઠાપેતું અનુજાનામીતિ અત્થો. **પરિત્તાણકિટિક**ન્તિ વસ્સપરિત્તાણત્થં કિટિકં. **ઉદ્દસુધ**ન્તિ વચ્છકગોમયેન ચેવ છારિકાય ચ સદ્ધિં મદ્દિતમત્તિકં.

**આળિન્દો** નામ પમુખં વુચ્ચતિ. **પઘનં** નામ યં નિક્ખમન્તા ચ પવિસન્તા ચ પાદેહિ હનન્તિ, તસ્સ વિહારદ્વારે ઉભતો કુટ્ટં નીહરિત્વા કતપદેસસ્સેતં અધિવચનં, ‘‘પઘાન’’ન્તિપિ વુચ્ચતિ. **પકુટ્ટ**ન્તિ મજ્ઝે ગબ્ભસ્સ સમન્તા પરિયાગારો વુચ્ચતિ. ‘‘પકુટ’’ન્તિપિ પાઠો. **ઓસારક**ન્તિ અનાળિન્દકે વિહારે વંસં દત્વા તતો દણ્ડકે ઓસારેત્વા કતછદનપમુખં. **સંસારણકિટિકો** નામ ચક્કલયુત્તો કિટિકો.

૩૦૧. **પાનીયભાજન**ન્તિ પિવન્તાનં પાનીયદાનભાજનં. ઉળુઙ્કો ચ થાલકઞ્ચ પાનીયસઙ્ખસ્સ અનુલોમાનિ.

૩૦૩. **અપેસી**તિ દીઘદારુમ્હિ ખાણુકે પવેસેત્વા કણ્ટકસાખાહિ વિનન્ધિત્વા કતં દ્વારથકનકં. **પલિઘો**તિ ગામદ્વારેસુ વિય ચક્કયુત્તં દ્વારથકનકં.

૩૦૫. અસ્સતરીહિ યુત્તા રથા **અસ્સતરીરથા. આમુત્તમણિકુણ્ડલા**તિ આમુત્તમણિકુણ્ડલાનિ.

**પરિનિબ્બુતો**તિ કિલેસપરિનિબ્બાનેન પરિનિબ્બુતો. **સીતિભૂતો**તિ કિલેસાતપાભાવેન સીતિભૂતો. **નિરૂપધી**તિ કિલેસુપધિઅભાવેન નિરૂપધીતિ વુચ્ચતિ.

**સબ્બા આસત્તિયો છેત્વા**તિ રૂપાદીસુ વા વિસયેસુ સબ્બભવેસુ વા પત્થનાયો છિન્દિત્વા. **હદયે દર**ન્તિ ચિત્તે કિલેસદરથં વિનેત્વા. **વેય્યાયિક**ન્તિ વયકરણં વુચ્ચતિ.

૩૦૭. **આદેય્યવાચો**તિ તસ્સ વચનં બહૂ જના આદિયિતબ્બં સોતબ્બં મઞ્ઞન્તીતિ અત્થો. **આરામે અકંસૂ**તિ યે સધના, તે અત્તનો ધનેન અકંસુ. યે મન્દધના ચેવ અધના ચ, તેસં ધનં અદાસિ. ઇતિ સો સતસહસ્સકહાપણે સતસહસ્સગ્ઘનકઞ્ચ ભણ્ડં દત્વા પઞ્ચચત્તાલીસયોજનિકે અદ્ધાને યોજને યોજને વિહારપતિટ્ઠાનં કત્વા સાવત્થિં અગમાસિ.

**કોટિસન્થરં સન્થરાપેસી**તિ કહાપણકોટિયા કહાપણકોટિં પટિપાદેત્વા સન્થરિ. યે તત્થ રુક્ખા વા પોક્ખરણિયો વા તેસં પરિક્ખેપપ્પમાણં ગહેત્વા અઞ્ઞસ્મિં ઠાને સન્થરિત્વા અદાસિ. એવમસ્સ અટ્ઠારસકોટિકં નિધાનં પરિક્ખયં અગમાસિ.

**કુમારસ્સ એતદહોસી**તિ ગહપતિનો એવં બહુધનં ચજન્તસ્સાપિ મુખસ્સ વિપ્પસન્નાકારં દિસ્વા એતં અહોસિ. **કોટ્ઠકં માપેસી**તિ સત્તભૂમિકં દ્વારકોટ્ઠકપાસાદં માપેસિ.

**અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ જેતવને વિહારે કારાપેસિ...પે॰... મણ્ડપે કારાપેસી**તિ અપરાહિપિ અટ્ઠારસહિ કોટીહિ એતે વિહારાદયો કારાપેસિ અટ્ઠકરીસપ્પમાણાય ભૂમિયા. વિપસ્સિસ્સ હિ ભગવતો પુનબ્બસુમિત્તો ગહપતિ યોજનપ્પમાણં ભૂમિં સુવણ્ણિટ્ઠકાસન્થરેન કિણિત્વા વિહારં કારાપેસિ. સિખિસ્સ પન સિરિવડ્ઢો ગહપતિ તિગાવુતપ્પમાણં સુવણ્ણયટ્ઠિસન્થરેન, વેસ્સભુસ્સ સોત્થિજો ગહપતિ અડ્ઢયોજનપ્પમાણં સુવણ્ણફાલસન્થરેન, કકુસન્ધસ્સ પન અચ્ચુતો ગહપતિ ગાવુતપ્પમાણં સુવણ્ણહત્થિપદસન્થરેન, કોણાગમનસ્સ ઉગ્ગો ગહપતિ અડ્ઢગાવુતપ્પમાણં સુવણ્ણિટ્ઠકાસન્થરેન, કસ્સપસ્સ સુમઙ્ગલો ગહપતિ વીસતિઉસભપ્પમાણં સુવણ્ણકચ્છપસન્થરેન, અમ્હાકં ભગવતો સુદત્તો ગહપતિ અટ્ઠકરીસપ્પમાણં ભૂમિં કહાપણસન્થરેન કિણિત્વા વિહારં કારાપેસીતિ; એવં અનુપુબ્બેન પરિહાયન્તિ સમ્પત્તિયોતિ અલમેવ સબ્બસમ્પત્તીસુ વિરજ્જિતું અલં વિમુચ્ચિતુન્તિ.

૩૦૮. **ખણ્ડ**ન્તિ ભિન્નોકાસો. **ફુલ્લ**ન્તિ ફલિતોકાસો. **પટિસઙ્ખરિસ્સતી**તિ પાકતિકં કરિસ્સતિ. લદ્ધનવકમ્મેન પન ભિક્ખુના વાસિફરસુનિખાદનાદીનિ ગહેત્વા સયં ન કાતબ્બં, કતાકતં જાનિતબ્બં.

૩૧૦. **પિટ્ઠિતો પિટ્ઠિતો ગન્ત્વા**તિ થેરો કિર ગિલાને પટિજગ્ગન્તો જિણ્ણે વુટ્ટે સઙ્ગણ્હન્તો સબ્બપચ્છતો આગચ્છતિ. ઇદમસ્સ ચારિત્તં. તેન વુત્તં – ''પિટ્ઠિતો પિટ્ઠિતો ગન્ત્વા''તિ. **અગ્ગાસન**ન્તિ થેરાસનં. **અગ્ગોદક**ન્તિ દક્ખિણોદકં. **અગ્ગપિણ્ડ**ન્તિ સઙ્ઘત્થેરપિણ્ડં. **અન્તરા સત્થીનં કરિત્વા**તિ ચતુન્નં પાદાનં અન્તરે કરિત્વા.

૩૧૫. **પતિટ્ઠાપેસી**તિ અટ્ઠારસકોટિપરિચ્ચાગં કત્વા પતિટ્ઠાપેસિ. એવં સબ્બાપિ ચતુપણ્ણાસકોટિયો પરિચ્ચજિ.

વિહારાનુજાનનકથા નિટ્ઠિતા.

### આસનપ્પટિબાહનાદિકથા

૩૧૬. **વિપ્પકતભોજનો**તિ અન્તરઘરે વા વિહારે વા અરઞ્ઞે વા યત્થ કત્થચિ ભુઞ્જમાનો ભિક્ખુ અનિટ્ઠિતે ભોજને ન વુટ્ઠાપેતબ્બો. અન્તરઘરે પચ્છા આગતેન ભિક્ખં ગહેત્વા ગન્તબ્બં. સચે મનુસ્સા વા ભિક્ખૂ વા ''પવિસથા''તિ વદન્તિ, ''મયિ પવિસન્તે ભિક્ખૂ ઉટ્ઠહિસ્સન્તી''તિ વત્તબ્બં. ''એથ, ભન્તે, આસનં અત્થી''તિ વુત્તેન પન પવિસિતબ્બં. સચે કોચિ કિઞ્ચિ ન વદતિ, આસનસાલં ગન્ત્વા અતિસમીપં અગન્ત્વા સભાગટ્ઠાને ઠાતબ્બં. ઓકાસે કતે ''પવિસથા''તિ વુત્તેન પન પવિસિતબ્બં. સચે પન યં આસનં તસ્સ પાપુણાતિ, તત્થ અભુઞ્જન્તો ભિક્ખુ નિસિન્નો હોતિ, તં ઉટ્ઠાપેતું વટ્ટતિ. યાગુખજ્જકાદીસુ પન યંકિઞ્ચિ પિવિત્વા વા ખાદિત્વા વા યાવ અઞ્ઞો આગચ્છતિ, તાવ નિસિન્નં રિત્તહત્થમ્પિ વુટ્ઠાપેતું ન વટ્ટતિ. વિપ્પકતભોજનોયેવ હિ સો હોતિ.

**સચે વુટ્ઠાપેતી**તિ સચે આપત્તિં અતિક્કમિત્વાપિ વુટ્ઠાપેતિયેવ. **પવારિતો ચ હોતી**તિ યં સો વુટ્ઠાપેતિ, અયઞ્ચ ભિક્ખુ પવારિતો ચ હોતિ, તેન વત્તબ્બો – ''ગચ્છ ઉદકં આહરાહી''તિ. વુડ્ઢતરઞ્હિ ભિક્ખું આણાપેતું ઇદમેવ એકં ઠાનન્તિ. સચે સો ઉદકમ્પિ ન આહરતિ, તતો યઞ્ચ નવકતરેન કત્તબ્બં, તં દસ્સેન્તો ''**સાધુકં સિત્થાની**''તિઆદિમાહ.

**ગિલાનસ્સ પતિરૂપં સેય્ય**ન્તિ એત્થ યો કાસભગન્દરાતિસારાદીહિ ગિલાનો હોતિ, ખેળમલ્લકવચ્ચકપાલાદીનિ ઠપેતબ્બાનિ હોન્તિ. કુટ્ઠિ વા હોતિ, સેનાસનં દૂસેતિ; એવરૂપસ્સ હેટ્ઠાપાસાદપણ્ણસાલાદીસુ અઞ્ઞતરં એકમન્તં સેનાસનં દાતબ્બં. યસ્મિં વસન્તે સેનાસનં ન દુસ્સતિ, તસ્સ વરસેય્યાપિ દાતબ્બાવ. યોપિ સિનેહપાનવિરેચનનત્થુકમ્માદીસુ યંકિઞ્ચિ ભેસજ્જં કરોતિ, સબ્બો સો ગિલાનોયેવ, તસ્સાપિ સલ્લક્ખેત્વા પતિરૂપં સેનાસનં દાતબ્બં . **લેસકપ્પેના**તિ અપ્પકેન સીસાબાધાદિમત્તેન. **ભિક્ખૂ ગણેત્વા**તિ ''એત્તકા નામ ભિક્ખૂ''તિ વિહારે ભિક્ખૂનં પરિચ્છેદં ઞત્વા.

આસનપ્પટિબાહનાદિકથા નિટ્ઠિતા.

### સેનાસનગ્ગાહકથા

૩૧૮. **સેય્યા**તિ મઞ્ચટ્ઠાનાનિ વુચ્ચન્તિ. **સેય્યગ્ગેના**તિ સેય્યાપરિચ્છેદેન, વસ્સૂપનાયિકદિવસે કાલં ઘોસેત્વા એકમઞ્ચટ્ઠાનં એકસ્સ ભિક્ખુનો ગાહેતું અનુજાનામીતિ અત્થો. **સેય્યગ્ગેન ગાહેન્તા**તિ સેય્યાપરિચ્છેદેન ગાહિયમાના. **સેય્યા ઉસ્સારયિંસૂ**તિ મઞ્ચટ્ઠાનાનિ અતિરેકાનિ અહેસું. વિહારગ્ગાદીસુપિ એસેવ નયો. **અનુભાગ**ન્તિ પુન અપરમ્પિ ભાગં દાતું. અતિમન્દેસુ હિ ભિક્ખૂસુ એકેકસ્સ ભિક્ખુનો દ્વે તીણિ પરિવેણાનિ દાતબ્બાનિ. **ન અકામા દાતબ્બો**તિ અનિચ્છાય ન દાતબ્બો. તત્થ વસ્સૂપનાયિકદિવસે ગહિતે અનુભાગે પચ્છા આગતાનં ન અત્તનો અરુચિયા સો અનુભાગો દાતબ્બો. સચે પન યેન ગહિતો, સો ચ અત્તનો રુચિયા તં અનુભાગં વા પઠમભાગં વા દેતિ, વટ્ટતિ.

**નિસ્સીમે ઠિતસ્સા**તિ ઉપચારસીમતો બહિ ઠિતસ્સ. અન્તો ઉપચારસીમાય પન દૂરે ઠિતસ્સાપિ લબ્ભતિયેવ. **સેનાસનં ગહેત્વા**તિ વસ્સૂપનાયિકદિવસે ગહેત્વા. **સબ્બકાલં પટિબાહન્તી**તિ ચતુમાસચ્ચયેન ઉતુકાલેપિ પટિબાહન્તિ. તીસુ સેનાસનગ્ગાહેસુ પુરિમકો ચ પચ્છિમકો ચાતિ ઇમે દ્વે ગાહા થાવરા.

**અન્તરામુત્તકે** અયં વિનિચ્છયો – એકસ્મિં વિહારે મહાલાભસેનાસનં હોતિ. સેનાસનસામિકા વસ્સૂપગતં ભિક્ખું સબ્બપચ્ચયેહિ સક્કચ્ચં ઉપટ્ઠહિત્વા પવારેત્વા ગમનકાલે બહું સમણપરિક્ખારં દેન્તિ. મહાથેરા દૂરતોપિ આગન્ત્વા વસ્સૂપનાયિકદિવસે તં ગહેત્વા ફાસું વસિત્વા વુત્થવસ્સા લાભં ગણ્હિત્વા પક્કમન્તિ. આવાસિકા ''મયં એત્થુપ્પન્નં લાભં ન લભામ, નિચ્ચં આગન્તુકમહાથેરાવ લભન્તિ, તેયેવ નં આગન્ત્વા પટિજગ્ગિસ્સન્તી''તિ પલુજ્જન્તમ્પિ ન ઓલોકેન્તિ. ભગવા તસ્સ પટિજગ્ગનત્થં ''અપરજ્જુગતાય પવારણાય આયતિં વસ્સાવાસત્થાય અન્તરામુત્તકો ગાહેતબ્બો''તિ આહ.

તં ગાહેન્તેન સઙ્ઘત્થેરો વત્તબ્બો – ''ભન્તે અન્તરામુત્તકસેનાસનં ગણ્હથા''તિ. સચે ગણ્હાતિ, દાતબ્બં; નો ચે એતેનેવ ઉપાયેન અનુથેરં આદિં કત્વા યો ગણ્હાતિ, તસ્સ અન્તમસો સામણેરસ્સાપિ દાતબ્બં. તેન તં સેનાસનં અટ્ઠમાસે પટિજગ્ગિતબ્બં. છદનભિત્તિભૂમીસુ યં કિઞ્ચિ ખણ્ડં વા ફુલ્લં વા હોતિ, તં સબ્બં પટિસઙ્ખરિતબ્બં.

ઉદ્દેસપરિપુચ્છાદીહિ દિવસં ખેપેત્વા રત્તિં તત્થ વસિતુમ્પિ વટ્ટતિ. રત્તિં પરિવેણે વસિત્વા તત્થ દિવસં ખેપેતુમ્પિ વટ્ટતિ. રત્તિન્દિવં તત્થેવ વસિતુમ્પિ વટ્ટતિ. ઉતુકાલે આગતાનં વુડ્ઢાનં ન પટિબાહિતબ્બં. વસ્સૂપનાયિકદિવસે પન સમ્પત્તે સચે સઙ્ઘત્થેરો ''મય્હં ઇદં સેનાસનં દેથા''તિ વદતિ, ન લભતિ. ''ભન્તે, ઇદં અન્તરામુત્તકં ગહેત્વા અટ્ઠમાસે એકેન ભિક્ખુના પટિજગ્ગિત''ન્તિ વત્વા ન દાતબ્બં. અટ્ઠમાસે પટિજગ્ગકભિક્ખુસ્સેવ ગહિતં હોતિ.

યસ્મિં પન સેનાસને એકસંવચ્છરે દ્વિક્ખત્તું પચ્ચયે દેન્તિ છમાસચ્ચયેન છમાસચ્ચયેન, તં અન્તરામુત્તકં ન ગાહેતબ્બં. યસ્મિં વા તિક્ખત્તું દેન્તિ ચતુમાસચ્ચયેન ચતુમાસચ્ચયેન, યસ્મિં વા ચતુક્ખત્તું દેન્તિ તેમાસચ્ચયેન તેમાસચ્ચયેન, તં અન્તરામુત્તકં ન ગાહેતબ્બં. પચ્ચયેનેવ હિ તં પટિજગ્ગનં લભિસ્સતિ. યસ્મિં પન એકસંવચ્છરે સકિદેવ બહુપચ્ચયે દેન્તિ, એતં અન્તરામુત્તકં ગાહેતબ્બન્તિ. અયં તાવ અન્તોવસ્સે વસ્સૂપનાયિકદિવસેન પાળિયં આગતસેનાસનગ્ગાહકથા.

અયં પન સેનાસનગ્ગાહો નામ દુવિધો હોતિ – ઉતુકાલે ચ વસ્સાવાસે ચ. તત્થ ઉતુકાલે તાવ કેચિ આગન્તુકા ભિક્ખૂ પુરેભત્તં આગચ્છન્તિ, કેચિ પચ્છાભત્તં પઠમયામં વા મજ્ઝિમયામં વા પચ્છિમયામં વા યે યદા આગચ્છન્તિ, તેસં તદાવ ભિક્ખૂ ઉટ્ઠાપેત્વા સેનાસનં દાતબ્બં. અકાલો નામ નત્થિ. સેનાસનપઞ્ઞાપકેન પન પણ્ડિતેન ભવિતબ્બં, એકં વા દ્વે વા મઞ્ચટ્ઠાનાનિ ઠપેતબ્બાનિ. સચે વિકાલે એકો વા દ્વે વા થેરા આગચ્છન્તિ, તે વત્તબ્બા – ''ભન્તે, આદિતો પટ્ઠાય વુટ્ઠાપિયમાને સબ્બેપિ ભિક્ખૂ ઉબ્ભણ્ડિકા ભવિસ્સન્તિ, તુમ્હે અમ્હાકં વસનટ્ઠાનેયેવ વસથા''તિ.

બહૂસુ પન આગતેસુ વુટ્ઠાપેત્વા પટિપાટિયા દાતબ્બં. સચે એકેકં પરિવેણં પહોતિ, એકેકં પરિવેણં દાતબ્બં. તત્થ અગ્ગિસાલદીઘસાલમણ્ડલમાલાદયો સબ્બેપિ તસ્સેવ પાપુણન્તિ . એવં અપ્પહોન્તે પાસાદગ્ગેન દાતબ્બં. પાસાદેસુ અપ્પહોન્તેસુ ઓવરકગ્ગેન દાતબ્બં. ઓવરકેસુ અપ્પહોન્તેસુ સેય્યગ્ગેન દાતબ્બં. સેય્યગ્ગેસુ અપ્પહોન્તેસુ મઞ્ચટ્ઠાનેન દાતબ્બં. મઞ્ચટ્ઠાને અપ્પહોન્તે એકપીઠકટ્ઠાનવસેન દાતબ્બં. ભિક્ખુનો પન ઠિતોકાસમત્તં ન ગાહેતબ્બં. એતઞ્હિ સેનાસનં નામ ન હોતિ. પીઠકટ્ઠાને પન અપ્પહોન્તે એકં મઞ્ચટ્ઠાનં વા પીઠકટ્ઠાનં વા વારેન વારેન ગહેત્વા ''ભન્તે, વિસ્સમથા''તિ તિણ્ણં જનાનં દાતબ્બં, ન હિ સક્કા સીતસમયે સબ્બરત્તિં અજ્ઝોકાસે વસિતું. મહાથેરેન પઠમયામં વિસ્સમિત્વા નિક્ખમિત્વા દુતિયત્થેરસ્સ વત્તબ્બં – ''આવુસો, ઇધ પવિસાહી''તિ. સચે મહાથેરો નિદ્દાગરુકો હોતિ, કાલં ન જાનાતિ, ઉક્કાસિત્વા દ્વારં આકોટેત્વા ''ભન્તે, કાલો જાતો, સીતં અનુદહતી''તિ વત્તબ્બં. તેન નિક્ખમિત્વા ઓકાસો દાતબ્બો, અદાતું ન લભતિ. દુતિયત્થેરેનપિ મજ્ઝિમયામં વિસ્સમિત્વા પુરિમનયેનેવ ઇતરસ્સ દાતબ્બં. નિદ્દાગરુકો વુત્તનયેનેવ વુટ્ઠાપેતબ્બો. એવં એકરત્તિં એકમઞ્ચટ્ઠાનં તિણ્ણં દાતબ્બં. જમ્બુદીપે પન એકચ્ચે ભિક્ખૂ ''સેનાસનં નામ મઞ્ચટ્ઠાનં વા પીઠટ્ઠાનં વા કિઞ્ચિદેવ કસ્સચિ સપ્પાયં હોતિ, કસ્સચિ અસપ્પાય''ન્તિ આગન્તુકા હોન્તુ વા મા વા, દેવસિકં સેનાસનં ગાહેન્તિ. અયં ઉતુકાલે સેનાસનગ્ગાહો નામ.

વસ્સાવાસે પન અત્થિ આગન્તુકવત્તં, અત્થિ આવાસિકવત્તં, આગન્તુકેન તાવ સકટ્ઠાનં મુઞ્ચિત્વા અઞ્ઞત્થ ગન્ત્વા વસિતુકામેન વસ્સૂપનાયિકદિવસમેવ તત્થ ન ગન્તબ્બં. વસનટ્ઠાનં વા હિ તત્ર સમ્બાધં ભવેય્ય, ભિક્ખાચારો વા ન સમ્પજ્જેય્ય, તેન ન ફાસું વિહરેય્ય. તસ્મા ''ઇદાનિ માસમત્તેન વસ્સૂપનાયિકા ભવિસ્સતી''તિ તં વિહારં પવિસિતબ્બં. તત્થ માસમત્તં વસન્તો સચે ઉદ્દેસત્થિકો ઉદ્દેસસમ્પત્તિં સલ્લક્ખેત્વા, સચે કમ્મટ્ઠાનિકો કમ્મટ્ઠાનસપ્પાયતં સલ્લક્ખેત્વા, સચે પચ્ચયત્થિકો પચ્ચયલાભં સલ્લક્ખેત્વા અન્તોવસ્સે સુખં વસિસ્સતિ.

સકટ્ઠાનતો ચ તત્થ ગચ્છન્તેન ન ગોચરગામો ઘટ્ટેતબ્બો, ન તત્થ મનુસ્સા વત્તબ્બા – ‘‘તુમ્હે નિસ્સાય સલાકભત્તાદીનિ વા યાગુખજ્જકાદીનિ વા વસ્સાવાસિકં વા નત્થિ, અયં ચેતિયસ્સ પરિક્ખારો, અયં ઉપોસથાગારસ્સ, ઇદં તાળઞ્ચેવ સૂચિ ચ સમ્પટિચ્છથ તુમ્હાકં વિહાર’’ન્તિ. સેનાસનં પન જગ્ગિત્વા દારુભણ્ડમત્તિકાભણ્ડાનિ પટિસામેત્વા ગમિયવત્તં પૂરેત્વા ગન્તબ્બં. એવં ગચ્છન્તેનાપિ દહરેહિ પત્તચીવરભણ્ડિકાયો ઉક્ખિપાપેત્વા તેલનાળિકત્તરદણ્ડાદીનિ ગાહાપેત્વા છત્તં પગ્ગય્હ અત્તાનં દસ્સેન્તેન ગામદ્વારેનેવ ન ગન્તબ્બં, પટિચ્છન્નેન અટવિમગ્ગેન ગન્તબ્બં. અટવિમગ્ગે અસતિ ગુમ્બાદીનિ મદ્દન્તેન ન ગન્તબ્બં, ગમિયવત્તં પન પૂરેત્વા વિતક્કં છિન્દિત્વા સુદ્ધચિત્તેન ગમનવત્તેનેવ ગન્તબ્બં. સચે પન ગામદ્વારેન મગ્ગો હોતિ, ગચ્છન્તઞ્ચ નં સપરિવારં દિસ્વા મનુસ્સા ‘‘અમ્હાકં થેરો વિયા’’તિ ઉપધાવિત્વા ‘‘કુહિં, ભન્તે, સબ્બપરિક્ખારે ગહેત્વા ગચ્છથા’’તિ વદન્તિ, તેસુ ચે એકો એવં વદતિ – ‘‘વસ્સૂપનાયિકકાલો નામાયં, યત્થ અન્તોવસ્સે નિબદ્ધભિક્ખાચારો ભણ્ડપટિચ્છાદનઞ્ચ લબ્ભતિ, તત્થ ભિક્ખૂ ગચ્છન્તી’’તિ. તસ્સ ચે સુત્વા તે મનુસ્સા ‘‘ભન્તે, ઇમસ્મિમ્પિ ગામે જનો ભુઞ્જતિ ચેવ નિવાસેતિ ચ, મા અઞ્ઞત્થ ગચ્છથા’’તિ વત્વા મિત્તામચ્ચે પક્કોસાપેત્વા સબ્બે સમ્મન્તયિત્વા વિહારે નિબદ્ધવત્તઞ્ચ સલાકભત્તાદીનિ ચ વસ્સાવાસિકઞ્ચ પટ્ઠપેત્વા ‘‘ઇધેવ ભન્તે વસથા’’તિ યાચન્તિ, સબ્બં સાદિતું વટ્ટતિ. સબ્બઞ્હેતં કપ્પિયઞ્ચેવ અનવજ્જઞ્ચ. કુરુન્દિયં પન ‘‘‘કુહિં ગચ્છથા’તિ વુત્તે ‘અસુકટ્ઠાન’ન્તિ વત્વા, ‘કસ્મા તત્થ ગચ્છથા’તિ વુત્તે ‘કારણં આચિક્ખિતબ્બ’’’ન્તિ વુત્તં. ઉભયમ્પિ પનેત્થ સુદ્ધચિત્તત્તાવ અનવજ્જં. ઇદં આગન્તુકવત્તં નામ.

ઇદં પન આવાસિકવત્તં – પટિકચ્ચેવ હિ આવાસિકેહિ વિહારો જગ્ગિતબ્બો. ખણ્ડફુલ્લપટિસઙ્ખરણપરિભણ્ડાનિ કાતબ્બાનિ. રત્તિટ્ઠાનદિવાટ્ઠાનવચ્ચકુટિપસ્સાવટ્ઠાનાનિ પધાનઘરવિહારમગ્ગોતિ ઇમાનિ સબ્બાનિ પટિજગ્ગિતબ્બાનિ, ચેતિયે સુધાકમ્મં મુદ્દવેદિકાય તેલમક્ખનં મઞ્ચપીઠપટિજગ્ગનન્તિ ઇદમ્પિ સબ્બં કાતબ્બં – ‘‘વસ્સં વસિતુકામા આગન્ત્વા ઉદ્દેસપરિપુચ્છાકમ્મટ્ઠાનાનુયોગાદીનિ કરોન્તા સુખં વસિસ્સન્તી’’તિ. કતપરિકમ્મેહિ આસાળ્હીજુણ્હપઞ્ચમિતો પટ્ઠાય વસ્સાવાસિકં પુચ્છિતબ્બં. કત્થ પુચ્છિતબ્બં? યતો પકતિયા લબ્ભતિ. યેહિ પન ન દિન્નપુબ્બં, તે પુચ્છિતું ન વટ્ટતિ. કસ્મા પુચ્છિતબ્બં? કદાચિ હિ મનુસ્સા દેન્તિ, કદાચિ દુબ્ભિક્ખાદીહિ ઉપદ્દુતા ન દેન્તિ. તત્થ યે ન દસ્સન્તિ, તે અપુચ્છિત્વા વસ્સાવાસિકે ગાહિતે ગાહિતભિક્ખૂનં લાભન્તરાયો હોતિ, તસ્મા પુચ્છિત્વાવ ગાહેતબ્બં, પુચ્છન્તેન ‘‘તુમ્હાકં વસ્સાવાસિકગ્ગાહકકાલો ઉપકટ્ઠો’’તિ વત્તબ્બં. સચે વદન્તિ ‘‘ભન્તે, ઇમં સંવચ્છરં છાતકાદીહિ ઉપદ્દુતમ્હ, ન સક્કોમ દાતુ’’ન્તિ વા ‘‘યં મયં પુબ્બે દેમ, તતો ઊનતરં દસ્સામા’’તિ વા ‘‘ઇદાનિ કપ્પાસો સુલભો, યં પુબ્બે દેમ, તતો બહુતરં દસ્સામા’’તિ વા વદન્તિ, તં સલ્લક્ખેત્વા તદનુરૂપેન નયેન તેસં તેસં સેનાસને ભિક્ખૂનં વસ્સાવાસિકં ગાહેતબ્બં.

સચે મનુસ્સા વદન્તિ – ‘‘યસ્સ અમ્હાકં વસ્સાવાસિકં પાપુણાતિ, સો તેમાસં પાનીયં ઉપટ્ઠાપેતુ, વિહારમગ્ગં જગ્ગતુ, ચેતિયઙ્ગણબોધિયઙ્ગણાનિ જગ્ગતુ, બોધિરુક્ખે ઉદકં આસિઞ્ચતૂ’’તિ, યસ્સ તં પાપુણાતિ, તસ્સ આચિક્ખિતબ્બં. યો પન ગામો પટિક્કમ્મ યોજનદ્વિયોજનન્તરે હોતિ, તત્ર ચે કુલાનિ ઉપનિક્ખેપં ઠપેત્વા વિહારે વસ્સાવાસિકં દેન્તિયેવ, તાનિ કુલાનિ અપુચ્છિત્વાપિ તેસં સેનાસને વત્તં કત્વા વસન્તસ્સ વસ્સાવાસિકં ગાહેતબ્બં. સચે પન તેસં સેનાસને પંસુકૂલિકો વસતિ, આગતઞ્ચ તં દિસ્વા ‘‘તુમ્હાકં વસ્સાવાસિકં દેમા’’તિ વદન્તિ, તેન સઙ્ઘસ્સ આચિક્ખિતબ્બં. સચે તાનિ કુલાનિ સઙ્ઘસ્સ દાતું ન ઇચ્છન્તિ, ‘‘તુમ્હાકંયેવ દેમા’’તિ વદન્તિ, સભાગો ભિક્ખુ ‘‘વત્તં કત્વા ગણ્હાહી’’તિ વત્તબ્બો. પંસુકૂલિકસ્સ પનેતં ન વટ્ટતિ, ઇતિ સદ્ધાદેય્યે દાયકમનુસ્સા પુચ્છિતબ્બા.

તત્રુપ્પાદે પન કપ્પિયકારકા પુચ્છિતબ્બા. કથં પુચ્છિતબ્બા? ‘‘કિં, આવુસો, સઙ્ઘસ્સ ભણ્ડપટિચ્છાદનં ભવિસ્સતી’’તિ. સચે વદન્તિ – ‘‘ભવિસ્સતિ, ભન્તે, એકેકસ્સ નવહત્થં સાટકં દસ્સામ, વસ્સાવાસિકં ગાહેથા’’તિ, ગાહેતબ્બં. સચેપિ વદન્તિ – ‘‘સાટકં નત્થિ; વત્થુ પન અત્થિ, ગાહેથ, ભન્તે’’તિ, વત્થુમ્હિ સન્તેપિ ગાહેતું વટ્ટતિયેવ. કપ્પિયકારકાનઞ્હિ હત્થે ‘‘કપ્પિયભણ્ડં પરિભુઞ્જથા’’તિ દિન્નવત્થુતો યં યં કપ્પં, તં તં સબ્બં પરિભુઞ્જિતું અનુઞ્ઞાતં.

યં પનેત્થ પિણ્ડપાતત્થાય ગિલાનપચ્ચયત્થાય વા ઉદ્દિસ્સ દિન્નં, તં ચીવરે ઉપનામેન્તેહિ સઙ્ઘસુટ્ઠુતાય અપલોકેત્વા ઉપનામેતબ્બં. સેનાસનત્થાય ઉદ્દિસ્સ દિન્નં ગરુભણ્ડં હોતિ, ચીવરવસેનેવ ચતુપચ્ચયવસેન વા દિન્નં ચીવરે ઉપનામેન્તાનં અપલોકનકમ્મકિચ્ચં નત્થિ, અપલોકનકમ્મં કરોન્તેહિ ચ પુગ્ગલવસેનેવ કાતબ્બં, સઙ્ઘવસેન ન કાતબ્બં. જાતરૂપરજતવસેનાપિ આમકધઞ્ઞવસેન વા અપલોકનકમ્મં ન વટ્ટતિ. કપ્પિયભણ્ડવસેન ચીવરતણ્ડુલાદિવસેનેવ ચ વટ્ટતિ. તં પન એવં કત્તબ્બં – ‘‘ઇદાનિ સુભિક્ખં સુલભપિણ્ડં, ભિક્ખૂ ચીવરેન કિલમન્તિ, એત્તકં નામ તણ્ડુલભાગં ભિક્ખૂનં ચીવરં કાતું રુચ્ચતી’’તિ. ‘‘ગિલાનપચ્ચયો સુલભો ગિલાનો વા નત્થિ, એત્તકં નામ તણ્ડુલભાગં ભિક્ખૂનં ચીવરં કાતું રુચ્ચતી’’તિ.

એવં ચીવરપચ્ચયં સલ્લક્ખેત્વા સેનાસનસ્સ કાલે ઘોસિતે સન્નિપતિતે સઙ્ઘે સેનાસનગ્ગાહકો સમ્મન્નિતબ્બો. સમ્મન્નન્તેન ચ દ્વે સમ્મન્નિતબ્બાતિ વુત્તં. એવઞ્હિ નવકો વુડ્ઢતરસ્સ, વુડ્ઢો ચ નવકસ્સ ગાહેસ્સતિ. મહન્તે પન મહાવિહારસદિસે વિહારે તયો ચત્તારો જના સમ્મન્નિતબ્બા. કુરુન્દિયં પન ‘‘અટ્ઠપિ સોળસપિ જને સમ્મન્નિતું વટ્ટતી’’તિ વુત્તં. તેસં સમ્મુતિ કમ્મવાચાયપિ અપલોકનેનપિ વટ્ટતિયેવ.

તેહિ સમ્મતેહિ ભિક્ખૂહિ સેનાસનં સલ્લક્ખેતબ્બં, ચેતિયઘરં બોધિઘરં આસનઘરં સમ્મુઞ્જનિઅટ્ટો દારુઅટ્ટો વચ્ચકુટિ ઇટ્ઠકસાલા વડ્ઢકિસાલા દ્વારકોટ્ઠકો પાનીયમાળો મગ્ગો પોક્ખરણીતિ એતાનિ હિ અસેનાસનાનિ, વિહારો અડ્ઢયોગો પાસાદો હમ્મિયં ગુહા મણ્ડપો રુક્ખમૂલં વેળુગુમ્બોતિ ઇમાનિ સેનાસનાનિ, તાનિ ગાહેતબ્બાનિ. ગાહેન્તેન ચ ‘‘પઠમં ભિક્ખૂ ગણેતું, ભિક્ખૂ ગણેત્વા સેય્યા ગણેતુ’’ન્તિ એત્થ વુત્તનયેન ગાહેતબ્બાનિ. સચે સઙ્ઘિકો ચ સદ્ધાદેય્યો ચાતિ દ્વે ચીવરપચ્ચયા હોન્તિ, તેસુ યં ભિક્ખૂ પઠમં ગણ્હિતું ઇચ્છન્તિ, તં ગાહેત્વા તસ્સ ઠિતિકતો પટ્ઠાય ઇતરો ગાહેતબ્બો.

સચે પન ભિક્ખૂનં અપ્પતાય પરિવેણગ્ગેન સેનાસને ગાહિયમાને એકં પરિવેણં મહાલાભં હોતિ, દસ વા દ્વાદસ વા ચીવરાનિ લભન્તિ, તં વિજટેત્વા અઞ્ઞેસુ અલાભકેસુ આવાસેસુ પક્ખિપિત્વા અઞ્ઞેસમ્પિ ભિક્ખૂનં ગાહેતબ્બન્તિ મહાસુમત્થેરો આહ. મહાપદુમત્થેરો પનાહ – ‘‘ન એવં કાતબ્બં, મનુસ્સા હિ અત્તનો આવાસજગ્ગનત્થાય પચ્ચયં દેન્તિ, તસ્મા અઞ્ઞેહિ ભિક્ખૂહિ તત્થ પવિસિતબ્બ’’ન્તિ. સચે પનેત્થ મહાથેરો પટિક્કોસતિ – ‘‘માવુસો, એવં ગાહેથ, ભગવતો અનુસિટ્ઠિં કરોથ, વુત્તઞ્હેતં ભગવતા – ‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, પરિવેણગ્ગેન ગાહેતુ’’’ન્તિ તસ્સ પટિક્કોસનાય અટ્ઠત્વા ‘‘ભન્તે ભિક્ખૂ બહૂ, પચ્ચયો મન્દો, સઙ્ગહં કાતું વટ્ટતી’’તિ તં સઞ્ઞાપેત્વા ગાહેતબ્બમેવ.

ગાહેન્તેન ચ સમ્મતેન ભિક્ખુના મહાથેરસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા એવં વત્તબ્બં – ‘‘ભન્તે, તુમ્હાકં સેનાસનં પાપુણાતિ, ગણ્હથ પચ્ચયં ધારેથા’’તિ. ‘‘અસુકકુલસ્સ પચ્ચયો અસુકસેનાસનઞ્ચ મય્હં પાપુણાતિ, આવુસો’’તિ, ‘‘પાપુણાતિ, ભન્તે, ગણ્હથ ન’’ન્તિ, ‘‘ગણ્હામિ, આવુસો’’તિ, ગહિતં હોતિ. સચે પન ‘‘ગહિતં વો, ભન્તે’’તિ વુત્તે

‘‘ગહિતં મે’’તિ વા ‘‘ગણ્હિસ્સથ, ભન્તે’’તિ વુત્તે ‘‘ગણ્હિસ્સામી’’તિ વા વદતિ, ‘‘અગહિતં હોતી’’તિ મહાસુમત્થેરો આહ. મહાપદુમત્થેરો પનાહ – ‘‘અતીતાનાગતવચનં વા હોતુ, વત્તમાનવચનં વા, સતુપ્પાદમત્તઆલયકરણમત્તમેવ ચેત્થ પમાણં, તસ્મા ગહિતમેવ હોતી’’તિ.

યોપિ પંસુકૂલિકો ભિક્ખુ સેનાસનં ગહેત્વા પચ્ચયં વિસ્સજ્જેતિ, અયમ્પિ ન અઞ્ઞસ્મિં આવાસે પક્ખિપિતબ્બો. તસ્મિંયેવ પરિવેણે અગ્ગિસાલાય વા દીઘસાલાય વા રુક્ખમૂલે વા અઞ્ઞસ્સ ગાહેતું વટ્ટતિ. પંસુકૂલિકો ‘‘વસામી’’તિ સેનાસનં જગ્ગિસ્સતિ, ઇતરો ‘‘પચ્ચયં ગણ્હામી’’તિ, એવં દ્વીહિ કારણેહિ સેનાસનં સુજગ્ગિતતરં ભવિસ્સતિ. મહાપચ્ચરિયં પન વુત્તં – ‘‘પંસુકૂલિકે વાસત્થાય સેનાસનં ગણ્હન્તે સેનાસનગ્ગાહાપકેન વત્તબ્બં – ‘ભન્તે, ઇધ પચ્ચયો અત્થિ, સો કિં કાતબ્બો’તિ. તેન ‘હેટ્ઠા અઞ્ઞં ગાહાપેહી’તિ વત્તબ્બો. સચે પન કિઞ્ચિ અવત્વાવ વસતિ, વુત્થવસ્સસ્સ ચ પાદમૂલે ઠપેત્વા સાટકં દેન્તિ, વટ્ટતિ. અથ વસ્સાવાસિકં દેમાતિ વદન્તિ, તસ્મિં સેનાસને વસ્સંવુત્થભિક્ખૂનં પાપુણાતી’’તિ. યેસં પન સેનાસનં નત્થિ; કેવલં પચ્ચયમેવ દેન્તિ, તેસં પચ્ચયં અવસ્સાવાસિકે સેનાસને ગાહેતું વટ્ટતિ.

મનુસ્સા થૂપં કત્વા વસ્સાવાસિકં ગાહાપેન્તિ, થૂપો નામ અસેનાસનં, તસ્સ સમીપે રુક્ખે વા મણ્ડપે વા ઉપનિબન્ધિત્વા ગાહાપેતબ્બં. તેન ભિક્ખુના ચેતિયં પટિજગ્ગિતબ્બં. બોધિરુક્ખબોધિઘરઆસનઘરસમ્મુઞ્જનિઅટ્ટદારુઅટ્ટવચ્ચકુટિદ્વારકોટ્ઠકપાનીયમાળકદન્તકટ્ઠમાળકેસુપિ એસેવ નયો. ભોજનસાલા પન સેનાસનમેવ, તસ્મા તં એકસ્સ વા બહૂનં વા પરિચ્છિન્દિત્વા ગાહેતું વટ્ટતીતિ સબ્બમિદં વિત્થારેન મહાપચ્ચરિયં વુત્તં.

સેનાસનગ્ગાહાપકેન પન પાટિપદઅરુણતો પટ્ઠાય યાવ પુન અરુણં ન ભિજ્જતિ તાવ ગાહેતબ્બં, ઇદઞ્હિ સેનાસનગ્ગાહસ્સ ખેત્તં. સચે પાતોવ ગહિતે સેનાસને અઞ્ઞો વિતક્કચારિકો ભિક્ખુ આગન્ત્વા સેનાસનં યાચતિ, ‘‘ગહિતં, ભન્તે, સેનાસનં, વસ્સૂપગતો સઙ્ઘો, રમણીયો વિહારો, રુક્ખમૂલાદીસુ યત્થ ઇચ્છથ તત્થ વસથા’’તિ વત્તબ્બો. વસ્સૂપગતેહિ અન્તોવસ્સે નિબદ્ધવત્તં ઠપેત્વા વસ્સૂપગતા ભિક્ખૂ ‘‘સમ્મુઞ્જનિયો બન્ધથા’’તિ વત્તબ્બા. સુલભા ચે દણ્ડકા ચેવ સલાકાયો ચ હોન્તિ, એકેકેન છ પઞ્ચ મુટ્ઠિસમ્મુઞ્જનિયો, દ્વે તિસ્સો યટ્ઠિસમ્મુઞ્જનિયો વા બન્ધિતબ્બા. દુલ્લભા ચે હોન્તિ, દ્વે તિસ્સો મુટ્ઠિસમ્મુઞ્જનિયો એકા યટ્ઠિસમ્મુઞ્જની બન્ધિતબ્બા. સામણેરેહિ પઞ્ચ પઞ્ચ ઉક્કા કોટ્ટેતબ્બા. વસનટ્ઠાને કસાવપરિભણ્ડં કાતબ્બં.

વત્તં કરોન્તેહિ પન ‘‘ન ઉદ્દિસિતબ્બં, ન ઉદ્દિસાપેતબ્બં, ન સજ્ઝાયો કાતબ્બો, ન પબ્બાજેતબ્બં, ન ઉપસમ્પાદેતબ્બં, ન નિસ્સયો દાતબ્બો, ન ધમ્મસવનં કાતબ્બં, સબ્બેવ હિ એતે પપઞ્ચા. નિપ્પપઞ્ચા હુત્વા સમણધમ્મમેવ કરિસ્સામા’’તિ વા ‘‘સબ્બે તેરસ ધુતઙ્ગાનિ સમાદિયન્તુ, સેય્યં અકપ્પેત્વા ઠાનચઙ્કમેહિ વીતિનામેન્તુ, મૂગબ્બતં ગણ્હન્તુ, સત્તાહકરણીયેન ગતાપિ ભાજનીયભણ્ડં લભન્તૂ’’તિ વા એવરૂપં અધમ્મિકવત્તં ન કાતબ્બં. એવં પન કાતબ્બં – પરિયત્તિધમ્મો નામ તિવિધમ્પિ સદ્ધમ્મં પતિટ્ઠાપેતિ; તસ્મા સક્કચ્ચં ઉદ્દિસથ, ઉદ્દિસાપેથ, સજ્ઝાયં કરોથ, પધાનઘરે વસન્તાનં સઙ્ઘટ્ટનં અકત્વા અન્તોવિહારે નિસીદિત્વા ઉદ્દિસથ, ઉદ્દિસાપેથ, સજ્ઝાયં કરોથ, ધમ્મસવનં સમિદ્ધં કરોથ, પબ્બાજેન્તા સોધેત્વા પબ્બાજેથ, સોધેત્વા ઉપસમ્પાદેથ, સોધેત્વા નિસ્સયં દેથ, એકોપિ હિ કુલપુત્તો પબ્બજ્જં ઉપસમ્પદઞ્ચ લભિત્વા સકલસાસનં પતિટ્ઠાપેતિ, અત્તનો થામેન યત્તકાનિ સક્કોથ તત્તકાનિ ધુતઙ્ગાનિ સમાદિયથ. અન્તોવસ્સં નામેતં સકલદિવસં રત્તિયા ચ પઠમપચ્છિમયામેસુ અપ્પમત્તેહિ ભવિતબ્બં, વીરિયં આરભિતબ્બં. પોરાણકમહાથેરાપિ સબ્બપલિબોધે છિન્દિત્વા અન્તોવસ્સે

એકચારિકવત્તં પૂરયિંસુ, ભસ્સે મત્તં જાનિત્વા દસવત્થુકકથં દસઅસુભદસાનુસ્સતિઅટ્ઠતિંસારમ્મણકથઞ્ચ કાતું વટ્ટતિ, આગન્તુકાનં વત્તં કાતું સત્તાહકરણીયેન ગતાનં અપલોકેત્વા દાતું વટ્ટતીતિ એવરૂપં વત્તં કાતબ્બં.

અપિચ ભિક્ખૂ ઓવદિતબ્બા – ''વિગ્ગાહિકપિસુણફરુસવચનાનિ મા વદથ, દિવસે દિવસે સીલાનિ આવજ્જેન્તા ચતુરારક્ખં અહાપેન્તા મનસિકારબહુલા વિહરથા''તિ. દન્તકટ્ઠખાદનવત્તં આચિક્ખિતબ્બં, ચેતિયં વા બોધિં વા વન્દન્તેન ગન્ધમાલં વા પૂજેન્તેન પત્તં વા થવિકાય પક્ખિપન્તેન ન કથેતબ્બં, ભિક્ખાચારવત્તં આચિક્ખિતબ્બં – ''અન્તોગામે મનુસ્સેહિ સદ્ધિં પચ્ચયસઞ્ઞુત્તકથા વા વિસભાગકથા વા ન કથેતબ્બા, રક્ખિતિન્દ્રિયેહિ ભવિતબ્બં, ખન્ધકવત્તઞ્ચ સેખિયવત્તઞ્ચ પૂરેતબ્બ''ન્તિ એવરૂપા બહુકાપિ નિય્યાનિકકથા આચિક્ખિતબ્બાતિ.

પચ્છિમવસ્સૂપનાયિકદિવસે પન સચે કાલં ઘોસેત્વા સન્નિપતિતે સઙ્ઘે કોચિ દસહત્થં વત્થં આહરિત્વા વસ્સાવાસિકં દેતિ, આગન્તુકો સચે ભિક્ખુ સઙ્ઘત્થેરો હોતિ, તસ્સ દાતબ્બં. નવકો ચે હોતિ, સમ્મતેન ભિક્ખુના સઙ્ઘત્થેરો વત્તબ્બો – ''સચે ભન્તે ઇચ્છથ, પઠમભાગં મુઞ્ચિત્વા ઇદં વત્થં ગણ્હથા''તિ, અમુઞ્ચન્તસ્સ ન દાતબ્બં. સચે પન પુબ્બે ગાહિતં મુઞ્ચિત્વા ગણ્હાતિ, દાતબ્બં. એતેનેવુપાયેન દુતિયત્થેરતો પટ્ઠાય પરિવત્તેત્વા પત્તટ્ઠાને આગન્તુકસ્સ દાતબ્બં. સચે પઠમવસ્સૂપગતા દ્વે તીણિ ચત્તારિ પઞ્ચ વા વત્થાનિ અલત્થું, લદ્ધં લદ્ધં એતેનેવુપાયેન વિસ્સજ્જાપેત્વા યાવ આગન્તુકસ્સ સમકં હોતિ, તાવ દાતબ્બં. તેન પન સમકે લદ્ધે અવસિટ્ઠો અનુભાગો થેરાસને દાતબ્બો. પચ્ચુપ્પન્ને લાભે સતિ ઠિતિકાય ગાહેતું કતિકં કાતું વટ્ટતિ.

સચે દુબ્ભિક્ખં હોતિ, દ્વીસુપિ વસ્સૂપનાયિકાસુ વસ્સૂપગતા ભિક્ખૂ ભિક્ખાય કિલમન્તા ''આવુસો, ઇધ વસન્તા સબ્બેવ કિલમામ, સાધુ વત દ્વેભાગા હોમ, યેસં ઞાતિપવારિતટ્ઠાનાનિ અત્થિ, તે તત્થ વસિત્વા પવારણાય આગન્ત્વા અત્તનો પત્તં વસ્સાવાસિકં ગણ્હન્તૂ''તિ વદન્તિ, તેસુ યે તત્થ વસિત્વા પવારણાય આગચ્છન્તિ, તેસં અપલોકેત્વા વસ્સાવાસિકં દાતબ્બં. સાદિયન્તાપિ હિ તે નેવ વસ્સાવાસિકસ્સ સામિનો, ખીયન્તાપિ ચ આવાસિકા નેવ અદાતું લભન્તિ. કુરુન્દિયં પન વુત્તં – ''કતિકવત્તં કાતબ્બં – 'સબ્બેસં નો ઇધ યાગુભત્તં નપ્પહોતિ, સભાગટ્ઠાને વસિત્વા આગચ્છથ, તુમ્હાકં પત્તં વસ્સાવાસિકં લભિસ્સથા'તિ. તઞ્ચે એકો પટિબાહતિ, સુપટિબાહિતં; નો ચે પટિબાહતિ, કતિકા સુકતા. પચ્છા તેસં તત્થ વસિત્વા આગતાનં અપલોકેત્વા દાતબ્બં, અપલોકનકાલે પટિબાહિતું ન લબ્ભતી''તિ. પુનપિ વુત્તં – ''સચે વસ્સૂપગતેસુ એકચ્ચાનં વસ્સાવાસિકે અપાપુણન્તે ભિક્ખૂ કતિકં કરોન્તિ – 'છિન્નવસ્સાનં વસ્સાવાસિકઞ્ચ ઇદાનિ ઉપ્પજ્જનકવસ્સાવાસિકઞ્ચ ઇમેસં દાતું રુચ્ચતી'તિ એવં કતિકાય કતાય ગાહિતસદિસમેવ હોતિ, ઉપ્પન્નુપ્પન્નં તેસમેવ દાતબ્બ''ન્તિ.

તેમાસં પાનીયં ઉપટ્ઠાપેત્વા વિહારમગ્ગચેતિયઙ્ગણબોધિયઙ્ગણાનિ જગ્ગિત્વા બોધિરુક્ખે ઉદકં સિઞ્ચિત્વા પક્કન્તોપિ વિબ્ભન્તોપિ વસ્સાવાસિકં લભતિયેવ. ભતિનિવિટ્ઠઞ્હિ તેન કતં. સઙ્ઘિકં પન અપલોકનકમ્મં કત્વા ગાહિતં અન્તોવસ્સે વિબ્ભન્તોપિ લભતેવ. પચ્ચયવસેન ગાહિતં પન ન લભતીતિ વદન્તિ.

સચે વુત્થવસ્સો દિસંગમિકો ભિક્ખુ આવાસિકસ્સ હત્થતો કિઞ્ચિદેવ કપ્પિયભણ્ડં ગહેત્વા ''અસુકકુલે મય્હં વસ્સાવાસિકં પત્તં, તં ગણ્હથા''તિ વત્વા ગતટ્ઠાને વિબ્ભમતિ, વસ્સાવાસિકં સઙ્ઘિકં હોતિ. સચે પન મનુસ્સે સમ્મુખા સમ્પટિચ્છાપેત્વા ગચ્છતિ, લભતિ. ''ઇદં વસ્સાવાસિકં અમ્હાકં સેનાસને વુત્થભિક્ખુનો દેમા''તિ વુત્તે, યસ્સ ગાહિતં તસ્સેવ હોતિ. સચે પન સેનાસનસામિકસ્સ પિયકમ્યતાય પુત્તધીતાદયો બહૂનિ વત્થાનિ આહરિત્વા

‘‘અમ્હાકં સેનાસને દેમા’’તિ દેન્તિ, તત્થ વસ્સૂપગતસ્સ એકમેવ વત્થં દાતબ્બં, સેસાનિ સઙ્ઘિકાનિ હોન્તિ, વસ્સાવાસિકટ્ઠિતિકાય ગાહેતબ્બાનિ. ઠિતિકાય અસતિ થેરાસનતો પટ્ઠાય ગાહેતબ્બાનિ. સેનાસને વસ્સૂપગતં ભિક્ખું નિસ્સાય ઉપ્પન્નેન ચિત્તપ્પસાદેન બહૂનિ વત્થાનિ આહરિત્વા ‘‘સેનાસનસ્સ દેમા’’તિ દિન્નેસુપિ એસેવ નયો. સચે પન પાદમૂલે ઠપેત્વા ‘‘એતસ્સ ભિક્ખુનો દેમા’’તિ વદન્તિ, તસ્સેવ હોન્તિ.

એકસ્સ ગેહે દ્વે વસ્સાવાસિકાનિ – પઠમભાગો સામણેરસ્સ ગાહિતો હોતિ, દુતિયો થેરાસને. સો એકં દસહત્થં, એકં અટ્ઠહત્થં સાટકં પેસેતિ ‘‘વસ્સાવાસિકં પત્તભિક્ખૂનં દેથા’’તિ વિચિનિત્વા વરભાગં સામણેરસ્સ દત્વા અનુભાગો થેરાસને દાતબ્બો. સચે પન ઉભોપિ ઘરં નેત્વા ભોજેત્વા સયમેવ પાદમૂલે ઠપેતિ, યં યસ્સ દિન્નં, તદેવ તસ્સ હોતિ.

ઇતો પરં મહાપચ્ચરિયં આગતનયો હોતિ – ‘‘એકસ્સ ઘરે દહરસામણેરસ્સ વસ્સાવાસિકં પાપુણાતિ, સો ચે પુચ્છતિ – ‘અમ્હાકં વસ્સાવાસિકં કસ્સ પત્ત’ન્તિ, ‘સામણેરસ્સા’તિ અવત્વા ‘દાનકાલે જાનિસ્સસી’તિ વત્વા દાનદિવસે એકં મહાથેરં પેસેત્વા નીહરાપેતબ્બં. સચે યસ્સ વસ્સાવાસિકં પત્તં, સો વિબ્ભમતિ વા કાલં વા કરોતિ, મનુસ્સા ચે પુચ્છન્તિ – ‘કસ્સ અમ્હાકં વસ્સાવાસિકં પત્ત’ન્તિ, તેસં યથાભૂતં આચિક્ખિતબ્બં. સચે તે વદન્તિ – ‘તુમ્હાકં દેમા’તિ, તસ્સ ભિક્ખુનો પાપુણાતિ. અથ સઙ્ઘસ્સ વા ગણસ્સ વા દેન્તિ, સઙ્ઘસ્સ વા ગણસ્સ વા પાપુણાતિ. સચે વસ્સૂપગતા સુદ્ધપંસુકૂલિકાયેવ હોન્તિ, આનેત્વા દિન્નં વસ્સાવાસિકં સેનાસનપરિક્ખારં વા કત્વા ઠપેતબ્બં, બિમ્બોહનાદીનિ વા કાતબ્બાની’’તિ. ઇદં નેવાસિકવત્તં.

સેનાસનગ્ગાહકથા નિટ્ઠિતા.

**ઉપનન્દવત્થુકથા**

૩૧૯. ઉપનન્દવત્થુસ્મિં – **તત્થ તયા મોઘપુરિસ ગહિતં ઇધ મુત્તં, ઇધ તયા ગહિતં તત્ર મુત્ત**ન્તિ એત્થ અયમત્થો – યં તયા તત્થ સેનાસનં ગહિતં, તં તે ગણ્હન્તેનેવ ઇધ મુત્તં હોતિ. ‘‘ઇધ દાનાહં, આવુસો, મુઞ્ચામી’’તિ વદન્તેન પન તં તત્રાપિ મુત્તં. એવં ત્વં ઉભયત્થ પરિબાહિરોતિ.

અયં પનેત્થ વિનિચ્છયો – ગહણેન ગહણં પટિપ્પસ્સમ્ભતિ, ગહણેન આલયો પટિપ્પસ્સમ્ભતિ, આલયેન ગહણં પટિપ્પસ્સમ્ભતિ, આલયેન આલયો પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. કથં? ઇધેકચ્ચો વસ્સૂપનાયિકદિવસે એકસ્મિં વિહારે સેનાસનં ગહેત્વા સામન્તવિહારં ગન્ત્વા તત્રાપિ ગણ્હાતિ, તસ્સ ઇમિના ગહણેન પુરિમં ગહણં પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. અપરો ‘‘ઇધ વસિસ્સામી’’તિ આલયમત્તં કત્વા સામન્તવિહારં ગન્ત્વા તત્થ સેનાસનં ગણ્હાતિ, તસ્સ ઇમિના ગહણેન પુરિમો આલયો પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. એકો ‘‘ઇધ વસિસ્સામી’’તિ સેનાસનં વા ગહેત્વા આલયં વા કત્વા સામન્તવિહારં ગન્ત્વા ‘‘ઇધેવ દાનિ વસિસ્સામી’’તિ આલયં કરોતિ, ઇચ્ચસ્સ આલયેન વા ગહણં આલયેન વા આલયો પટિપ્પસ્સમ્ભતિ, સબ્બત્થ પચ્છિમે ગહણે વા આલયે વા તિટ્ઠતિ. યો પન ‘‘એકસ્મિં વિહારે સેનાસનં ગહેત્વા અઞ્ઞસ્મિં વિહારે વસિસ્સામી’’તિ ગચ્છતિ, તસ્સ ઉપચારસીમાતિક્કમે સેનાસનગ્ગાહો પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. યદિ પન ‘‘તત્થ ફાસુ ભવિસ્સતિ, વસિસ્સામિ; નો ચે, આગમિસ્સામી’’તિ ગન્ત્વા અફાસુભાવં ઞત્વા પચ્ચાગચ્છતિ, વટ્ટતિ.

૩૨૦. **તિવસ્સન્તરેના**તિ એત્થ **તિવસ્સન્તરો** નામ યો દ્વીહિ વસ્સેહિ મહન્તતરો વા દહરતરો વા હોતિ. યો પન એકેન વસ્સેન મહન્તતરો વા દહરતરો વા હોતિ, યો વા સમાનવસ્સો, તત્થ વત્તબ્બમેવ નત્થિ. ઇમે સબ્બે એકસ્મિં મઞ્ચે વા પીઠે વા દ્વે દ્વે હુત્વા નિસીદિતું લભન્તિ. યં તિણ્ણં પહોતિ, તં સંહારિમં વા હોતુ અસંહારિમં વા, તથારૂપે અપિ ફલકખણ્ડે અનુપસમ્પન્નેનાપિ સદ્ધિં નિસીદિતું વટ્ટતિ.

**હત્થિનખક**ન્તિ હત્થિકુમ્ભે પતિટ્ઠિતં; એવં કતસ્સ કિરેતં નામં. **સબ્બં પાસાદપરિભોગ**ન્તિ સુવણ્ણરજતાદિવિચિત્રાનિ કવાટાનિ મઞ્ચપીઠાનિ તાલવણ્ટાનિ સુવણ્ણરજતમયપાનીયઘટપાનીયસરાવાનિ યંકિઞ્ચિ ચિત્તકમ્મકતં, સબ્બં વટ્ટતિ. ‘‘પાસાદસ્સ દાસિદાસં ખેત્તવત્થું ગોમહિંસં દેમા’’તિ વદન્તિ, પાટેક્કં ગહણકિચ્ચં નત્થિ, પાસાદે પટિગ્ગહિતે પટિગ્ગહિતમેવ હોતિ. ગોનકાદીનિ સઙ્ઘિકવિહારે વા પુગ્ગલિકવિહારે વા મઞ્ચપીઠકેસુ અત્થરિત્વા પરિભુઞ્જિતું ન વટ્ટન્તિ. ધમ્માસને પન ગિહિવિકટનિહારેન લબ્ભન્તિ, તત્રાપિ નિપજ્જિતું ન વટ્ટતિ.

ઉપનન્દવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

### અવિસ્સજ્જિયવત્થુકથા

૩૨૧. **પઞ્ચિમાની**તિ રાસિવસેન પઞ્ચ, સરૂપવસેન પનેતાનિ બહૂનિ હોન્તિ. તત્થ **આરામો** નામ પુપ્ફારામો વા ફલારામો વા. **આરામવત્થુ** નામ તેસંયેવ આરામાનં અત્થાય પરિચ્છિન્દિત્વા ઠપિતોકાસો; તેસુ વા આરામેસુ વિનટ્ઠેસુ તેસં પોરાણકભૂમિભાગો. **વિહારો** નામ યંકિઞ્ચિ પાસાદાદિસેનાસનં. **વિહારવત્થુ** નામ તસ્સ પતિટ્ઠાનોકાસો. **મઞ્ચો** નામ – મસારકો, બુન્દિકાબદ્ધો, કુળીરપાદકો આહચ્ચપાદકોતિ ઇમેસં પુબ્બે વુત્તાનં ચતુન્નં મઞ્ચાનં અઞ્ઞતરો . **પીઠં** નામ મસારકાદીનંયેવ ચતુન્નં પીઠાનં અઞ્ઞતરં. **ભિસિ** નામ ઉણ્ણભિસિઆદીનં પઞ્ચન્નં અઞ્ઞતરા. **બિમ્બોહનં** નામ વુત્તપ્પકારાનં બિમ્બોહનાનં અઞ્ઞતરં. **લોહકુમ્ભી** નામ કાળલોહેન વા તમ્બલોહેન વા યેન કેનચિ લોહેન કતા કુમ્ભી. **લોહભાણકાદી**સુપિ એસેવ નયો. એત્થ પન **ભાણક**ન્તિ અરઞ્જરો વુચ્ચતિ. **વારકો**તિ ઘટો. **કટાહં** કટાહમેવ. **વાસિ**આદીસુ **વલ્લિ**આદીસુ ચ દુવિઞ્ઞેય્યં નામ નત્થિ. એવં –

દ્વિસઙ્ગહાનિ દ્વે હોન્તિ, તતિયં ચતુસઙ્ગહં;
ચતુત્થં નવકોટ્ઠાસં, પઞ્ચમં અટ્ઠભેદનં.

ઇતિ પઞ્ચહિ રાસીહિ, પઞ્ચનિમ્મલલોચનો;
પઞ્ચવીસવિધં નાથો, ગરુભણ્ડં પકાસયિ.

તત્રાયં વિનિચ્છયકથા – ઇદઞ્હિ સબ્બમ્પિ ગરુભણ્ડં ઇધ અવિસ્સજ્જિયં, કીટાગિરિવત્થુસ્મિં ‘‘અવેભઙ્ગિય’’ન્તિ વુત્તં. પરિવારે પન –

‘‘અવિસ્સજ્જિયં અવેભઙ્ગિયં, પઞ્ચ વુત્તા મહેસિના;
વિસ્સજ્જેન્તસ્સ પરિભુઞ્જન્તસ્સ અનાપત્તિ,
પઞ્હા મેસા કુસલેહિ ચિન્તિતા’’તિ. (પરિ॰ ૪૭૯) –

આગતં. તસ્મા મૂલચ્છેજ્જવસેન અવિસ્સજ્જિયં અવેભઙ્ગિયઞ્ચ પરિવત્તનવસેન પન વિસ્સજ્જેન્તસ્સ પરિભુઞ્જન્તસ્સ ચ અનાપત્તીતિ એવમેત્થ અધિપ્પાયો વેદિતબ્બો.

તત્રાયં અનુપુબ્બિકથા – ઇદં તાવ પઞ્ચવિધમ્પિ ચીવરપિણ્ડપાતભેસજ્જત્થાય ઉપનેતું ન વટ્ટતિ. થાવરેન ચ થાવરં ગરુભણ્ડેન ચ ગરુભણ્ડં પરિવત્તેતું વટ્ટતિ. થાવરે પન ખેત્તં વત્થુ તળાકં માતિકાતિ એવરૂપં ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ વિચારેતું વા સમ્પટિચ્છિતું વા અધિવાસેતું વા ન વટ્ટતિ, કપ્પિયકારકેહેવ વિચારિતતો કપ્પિયભણ્ડં વટ્ટતિ. આરામેન પન આરામં આરામવત્થું વિહારં વિહારવત્થુન્તિ ઇમાનિ ચત્તારિ પરિવત્તેતું વટ્ટતિ.

તત્રાયં પરિવત્તનનયો – સઙ્ઘસ્સ નાળિકેરારામો દૂરે હોતિ, કપ્પિયકારકા વા બહુતરં ખાદન્તિ. યમ્પિ ન ખાદન્તિ, તતો સકટવેતનં દત્વા અપ્પમેવ હરન્તિ. અઞ્ઞેસં પન તસ્સ આરામસ્સ અવિદૂરગામવાસીનં મનુસ્સાનં વિહારસ્સ સમીપે આરામો હોતિ, તે સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમિત્વા સકેન આરામેન તં આરામં યાચન્તિ, સઙ્ઘેન ''રુચ્ચતિ સઙ્ઘસ્સા''તિ અપલોકેત્વા સમ્પટિચ્છિતબ્બો. સચેપિ ભિક્ખૂનં રુક્ખસહસ્સં હોતિ, મનુસ્સાનં પઞ્ચ સતાનિ, ''તુમ્હાકં આરામો ખુદ્દકો''તિ ન વત્તબ્બં. કિઞ્ચાપિ હિ અયં ખુદ્દકો, અથ ખો ઇતરતો બહુતરં આયં દેતિ. સચેપિ સમકમેવ દેતિ; એવમ્પિ ઇચ્છિતિચ્છિતક્ખણે પરિભુઞ્જિતું સક્કાતિ ગહેતબ્બમેવ. સચે પન મનુસ્સાનં બહુતરા રુક્ખા હોન્તિ, ''નનુ તુમ્હાકં બહુતરા રુક્ખા''તિ વત્તબ્બં. સચે ''અતિરેકં અમ્હાકં પુઞ્ઞં હોતુ, સઙ્ઘસ્સ દેમા''તિ વદન્તિ, જાનાપેત્વા સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતિ. ભિક્ખૂનં રુક્ખા ફલધારિનો, મનુસ્સાનં રુક્ખા ન તાવ ફલં ગણ્હન્તિ, કિઞ્ચાપિ ન ગણ્હન્તિ, ન ચિરેન ગણ્હિસ્સન્તીતિ સમ્પટિચ્છિતબ્બમેવ. મનુસ્સાનં રુક્ખા ફલધારિનો, ભિક્ખૂનં ન તાવ ફલં ગણ્હન્તિ, ''નનુ તુમ્હાકં રુક્ખા ફલધારિનો''તિ વત્તબ્બં. સચે ''ગણ્હથ, ભન્તે, અમ્હાકં પુઞ્ઞં ભવિસ્સતી''તિ દેન્તિ, જાનાપેત્વા સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતિ; એવં આરામેન આરામો પરિવત્તેતબ્બો. એતેનેવ નયેન આરામવત્થુપિ વિહારોપિ વિહારવત્થુપિ આરામેન પરિવત્તેતબ્બં. આરામવત્થુના ચ મહન્તેન વા ખુદ્દકેન વા આરામઆરામવત્થુ વિહારવિહારવત્થૂનિ .

કથં વિહારેન વિહારો પરિવત્તેતબ્બો? સઙ્ઘસ્સ અન્તોગામે ગેહં હોતિ, મનુસ્સાનં વિહારમજ્ઝે પાસાદો, ઉભોપિ અગ્ઘેન સમકા, સચે મનુસ્સા તેન પાસાદેન તં ગેહં યાચન્તિ, સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતિ. ભિક્ખૂનં ચે મહગ્ઘતરં ગેહં હોતિ, ''મહગ્ઘતરં અમ્હાકં ગેહ''ન્તિ વુત્તે ''કિઞ્ચાપિ મહગ્ઘતરં, પબ્બજિતાનં અસારુપ્પં, ન સક્કા તત્થ પબ્બજિતેહિ વસિતું, ઇદં પન સારુપ્પં ગણ્હથા''તિ વદન્તિ; એવમ્પિ સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતિ. સચે પન મનુસ્સાનં મહગ્ઘં હોતિ, ''નનુ તુમ્હાકં ગેહં મહગ્ઘ''ન્તિ વત્તબ્બં. ''હોતુ, ભન્તે, અમ્હાકં પુઞ્ઞં ભવિસ્સતિ, ગણ્હથા''તિ વુત્તે પન સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતિ. એવં વિહારેન વિહારો પરિવત્તેતબ્બો. એતેનેવ નયેન વિહારવત્થુપિ આરામોપિ આરામવત્થુપિ વિહારેન પરિવત્તેતબ્બં. વિહારવત્થુના ચ મહગ્ઘેન વા અપ્પગ્ઘેન વા વિહારવિહારવત્થુઆરામઆરામવત્થૂનિ. એવં તાવ થાવરેન થાવરપરિવત્તનં વેદિતબ્બં.

ગરુભણ્ડેન ગરુભણ્ડપરિવત્તને પન મઞ્ચપીઠં મહન્તં વા હોતુ ખુદ્દકં વા, અન્તમસો ચતુરઙ્ગુલપાદકં વા ગામદારકેહિ પંસ્વાગારકેસુ કીળન્તેહિ કતમ્પિ સઙ્ઘસ્સ દિન્નકાલતો પટ્ઠાય ગરુભણ્ડં હોતિ. સચેપિ રાજરાજમહામત્તાદયો એકપ્પહારેનેવ મઞ્ચસતં વા મઞ્ચસહસ્સં વા દેન્તિ, સબ્બે કપ્પિયમઞ્ચા સમ્પટિચ્છિતબ્બા, સમ્પટિચ્છિત્વા વુડ્ઢપટિપાટિયા ''સઙ્ઘિકપરિભોગેન પરિભુઞ્જથા''તિ દાતબ્બા, પુગ્ગલિકવસેન ન દાતબ્બા. અતિરેકમઞ્ચે ભણ્ડાગારાદીસુ પઞ્ઞપેત્વા પત્તચીવરં નિક્ખિપિતુમ્પિ વટ્ટતિ. બહિસીમાય ''સઙ્ઘસ્સ દેમા''તિ દિન્નમઞ્ચો સઙ્ઘત્થેરસ્સ વસનટ્ઠાને દાતબ્બો. તત્થ ચે બહૂ મઞ્ચા હોન્તિ, મઞ્ચેન કમ્મં નત્થિ; યસ્સ વસનટ્ઠાને કમ્મં અત્થિ, તત્થ ''સઙ્ઘિકપરિભોગેન પરિભુઞ્જથા''તિ દાતબ્બો. મહગ્ઘેન સતગ્ઘનકેન વા સહસ્સગ્ઘનકેન વા સતસહસ્સગ્ઘનકેન વા મઞ્ચેન અઞ્ઞં મઞ્ચસતં લભતિ, પરિવત્તેત્વા ગહેતબ્બં. ન કેવલં મઞ્ચેન મઞ્ચોયેવ, આરામઆરામવત્થુવિહારવિહારવત્થુપીઠભિસિબિમ્બોહનાનિપિ પરિવત્તેતું વટ્ટન્તિ. એસ નયો

પીઠભિસિબિમ્બોહનેસુપિ. એતેસુ હિ કપ્પિયાકપ્પિયં વુત્તનયમેવ. તત્થ અકપ્પિયં ન પરિભુઞ્જિતબ્બં, કપ્પિયં સઙ્ઘિકપરિભોગેન પરિભુઞ્જિતબ્બં. અકપ્પિયં વા મહગ્ઘં કપ્પિયં વા પરિવત્તેત્વા વુત્તવત્થૂનિ ગહેતબ્બાનિ. અગરુભણ્ડુપગં પન ભિસિબિમ્બોહનં નામ નત્થિ.

લોહકુમ્ભી લોહભાણકં લોહકટાહન્તિ ઇમાનિ તીણિ મહન્તાનિ વા હોન્તુ ખુદ્દકાનિ વા અન્તમસો પસતમત્તઉદકગણ્હનકાનિપિ ગરુભણ્ડાનિયેવ. લોહવારકો પન કાળલોહતમ્બલોહવટ્ટલોહકંસલોહાનં યેન કેનચિ કતો સીહળદીપે પાદગણ્હનકો ભાજેતબ્બો. પાદો ચ નામ મગધનાળિયા પઞ્ચનાળિમત્તં ગણ્હાતિ, તતો અધિકગણ્હનકો ગરુભણ્ડં. ઇમાનિ તાવ પાળિયં આગતાનિ લોહભાજનાનિ.

પાળિયં પન અનાગતાનિપિ ભિઙ્ગારપટિગ્ગહઉળુઙ્કદબ્બિકટચ્છુપાતિતટ્ટકસરકસમુગ્ગઅઙ્ગારકપલ્લધૂમકટચ્છુઆદીનિ ખુદ્દકાનિ વા મહન્તાનિ વા સબ્બાનિ ગરુભણ્ડાનિ. પત્તો, અયથાલકં, તમ્બલોહથાલકન્તિ ઇમાનિ પન ભાજનીયાનિ. કંસલોહવટ્ટલોહભાજનવિકતિ સઙ્ઘિકપરિભોગેન વા ગિહિવિકટા વા વટ્ટતિ, પુગ્ગલિકપરિભોગેન ન વટ્ટતિ. કંસલોહાદિભાજનં સઙ્ઘસ્સ દિન્નમ્પિ હિ પારિહારિયં ન વટ્ટતિ. ‘‘ગિહિવિકટનિહારેનેવ પરિભુઞ્જિતબ્બ’’ન્તિ મહાપચ્ચરિયં વુત્તં.

ઠપેત્વા પન ભાજનવિકતિં અઞ્ઞસ્મિમ્પિ કપ્પિયલોહભણ્ડે – અઞ્જની, અઞ્જનિસલાકા, કણ્ણમલહરણી, સૂચિ, પણ્ણસૂચિ, ખુદ્દકો, પિપ્ફલકો, ખુદ્દકં, આરકણ્ટકં, કુઞ્ચિકા, તાળં, કત્તરયટ્ઠિ વેધકો, નત્થુદાનં, ભિન્દિવાલો, લોહકૂટો, લોહકુટ્ટિ, લોહગુળો, લોહપિણ્ડિ, લોહચક્કલિકં, અઞ્ઞમ્પિ વિપ્પકતલોહભણ્ડં ભાજનીયં. ધૂમનેત્તફાલદીપરુક્ખદીપકપલ્લકઓલમ્બકદીપઇત્થિપુરિસતિરચ્છાનગતરૂપકાનિ પન અઞ્ઞાનિ વા ભિત્તિચ્છદનકવાટાદીસુ ઉપનેતબ્બાનિ, અન્તમસો લોહખિલકં ઉપાદાય સબ્બાનિ લોહભણ્ડાનિ ગરુભણ્ડાનિયેવ હોન્તિ, અત્તના લદ્ધાનિપિ પરિહરિત્વા પુગ્ગલિકપરિભોગેન ન પરિભુઞ્જિતબ્બાનિ, સઙ્ઘિકપરિભોગેન વા ગિહિવિકટાનિ વા વટ્ટન્તિ. તિપુભણ્ડેપિ એસેવ નયો. ખીરપાસાણમયાનિ તટ્ટકસરકાદીનિ ગરુભણ્ડાનિયેવ.

ઘટકો પન તેલભાજનં વા પાદગણ્હનકતો અતિરેકમેવ ગરુભણ્ડં. સુવણ્ણરજતહારકૂટજાતિફલિકભાજનાનિ ગિહિવિકટાનિપિ ન વટ્ટન્તિ, પગેવ સઙ્ઘિકપરિભોગેન વા પુગ્ગલિકપરિભોગેન વા. સેનાસનપરિભોગે પન આમાસમ્પિ અનામાસમ્પિ સબ્બં વટ્ટતિ.

વાસિઆદીસુ યાય વાસિયા ઠપેત્વા દણ્ડકટ્ઠચ્છેદનં વા ઉચ્છુતચ્છનં વા અઞ્ઞં મહાકમ્મં કાતું ન સક્કા, અયં ભાજનીયા. તતો મહત્તરી યેન કેનચિ આકારેન કતા વાસિ ગરુભણ્ડમેવ. ફરસુ પન અન્તમસો વેજ્જાનં સિરાવેધનફરસુપિ ગરુભણ્ડમેવ. કુઠારિયં ફરસુસદિસો એવ વિનિચ્છયો. યા પન આવુધસઙ્ખેપેન કતા, અયં અનામાસા. કુદાલો અન્તમસો ચતુરઙ્ગુલમત્તોપિ ગરુભણ્ડમેવ. નિખાદનં ચતુરસ્સમુખં વા હોતુ દોણિમુખં વા વઙ્કં વા ઉજુકં વા, અન્તમસો સમ્મુઞ્જનિદણ્ડકવેધનમ્પિ દણ્ડબદ્ધં ચે, ગરુભણ્ડમેવ. સમ્મુઞ્જનિદણ્ડખણનકં પન અદણ્ડકં ફલમત્તમેવ, યં સક્કા સિપાટિકાય પક્ખિપિત્વા પરિહરિતું, તં ભાજનીયં. સિખરમ્પિ નિખાદનેનેવ સઙ્ગહિતં. યેહિ મનુસ્સેહિ વિહારે વાસિઆદીનિ દિન્નાનિ હોન્તિ, તે ચ ઘરે દડ્ઢે વા ચોરેહિ વા વિલુત્તે ‘‘દેથ નો, ભન્તે, ઉપકરણે, પુન પાકતિકે કરિસ્સામા’’તિ વદન્તિ, દાતબ્બા. સચે આહરન્તિ , ન વારેતબ્બા; અનાહરન્તાપિ ન ચોદેતબ્બા.

કમ્મારતટ્ટકારચુન્દકારનળકારમણિકારપત્તબન્ધકાનં અધિકરણિમુટ્ઠિકસણ્ડાસતુલાદીનિ સબ્બાનિ લોહમયઉપકરણાનિ સઙ્ઘે દિન્નકાલતો પટ્ઠાય ગરુભણ્ડાનિ. તિપુકોટ્ટકસુવણ્ણકારચમ્મકારઉપકરણેસુપિ એસેવ નયો. અયં પન વિસેસો – તિપુકોટ્ટકઉપકરણેસુપિ તિપુચ્છેદનસત્થકં, સુવણ્ણકારઉપકરણેસુ સુવણ્ણચ્છેદનસત્થકં, ચમ્મકારઉપકરણેસુ કતપરિકમ્મચમ્મછિદ્દનકં ખુદ્દકસત્થકન્તિ ઇમાનિ ભાજનીયભણ્ડાનિ. નહાપિતતુન્નકારઉપકરણેસુપિ ઠપેત્વા મહાકત્તરિં મહાસણ્ડાસં મહાપિપ્ફલકઞ્ચ સબ્બં ભાજનીયં. મહાકત્તરિઆદીનિ ગરુભણ્ડાનિ.

વલ્લિઆદીસુ વેત્તવલ્લિઆદિકા યા કાચિ અડ્ઢબાહુપ્પમાણા વલ્લિ સઙ્ઘસ્સ દિન્ના વા તત્થજાતકા વા રક્ખિતગોપિતા ગરુભણ્ડં હોતિ, સા સઙ્ઘકમ્મે ચ ચેતિયકમ્મે ચ કતે સચે અતિરેકા હોતિ, પુગ્ગલિકકમ્મેપિ ઉપનેતું વટ્ટતિ; અરક્ખિતા પન ગરુભણ્ડમેવ ન હોતિ. સુત્તમકચિવાકનાળિકેરહીરચમ્મમયા રજ્જુકા વા યોત્તાનિ વા વાકે ચ નાળિકેરહીરે ચ વટ્ટેત્વા કતા એકવટ્ટા વા દ્વિવટ્ટા વા સઙ્ઘસ્સ દિન્નકાલતો પટ્ઠાય ગરુભણ્ડં. સુત્તં પન અવટ્ટેત્વા દિન્નં મકચિવાકનાળિકેરહીરા ચ ભાજનીયા. યેહિ પનેતાનિ રજ્જુકયોત્તાદીનિ દિન્નાનિ હોન્તિ, તે અત્તનો કરણીયેન હરન્તા ન વારેતબ્બા.

યો કોચિ અન્તમસો અટ્ઠઙ્ગુલસૂચિદણ્ડમત્તોપિ વેળુ સઙ્ઘસ્સ દિન્નો વા તત્થજાતકો વા રક્ખિતગોપિતો ગરુભણ્ડં, સોપિ સઙ્ઘકમ્મે ચ ચેતિયકમ્મે ચ કતે અતિરેકો પુગ્ગલિકકમ્મે દાતું વટ્ટતિ. પાદગણ્હનકતેલનાળિ પન કત્તરયટ્ઠિ, ઉપાહનદણ્ડકો, છત્તદણ્ડો, છત્તસલાકાતિ ઇદમેત્થ ભાજનીયભણ્ડં. દડ્ઢગેહમનુસ્સા ગણ્હિત્વા ગચ્છન્તા ન વારેતબ્બા. રક્ખિતગોપિતં વેળું ગણ્હન્તેન સમકં વા અતિરેકં વા થાવરં અન્તમસો તંઅગ્ઘનકમ્પિ ફાતિકમ્મં કત્વા ગહેતબ્બો . ફાતિકમ્મં અકત્વા ગણ્હન્તેન તત્થેવ વળઞ્જેતબ્બો , ગમનકાલે સઙ્ઘિકાવાસે ઠપેત્વા ગન્તબ્બં. અસતિયા ગહેત્વા ગતેન પહિણિત્વા દાતબ્બો. દેસન્તરં ગતેન સમ્પત્તવિહારે સઙ્ઘિકાવાસે ઠપેતબ્બો.

**તિણ**ન્તિ મુઞ્જં પબ્બજઞ્ચ ઠપેત્વા અવસેસં યંકિઞ્ચિ તિણં. યત્થ પન તિણં નત્થિ, તત્થ પણ્ણેહિ છાદેન્તિ; તસ્મા પણ્ણમ્પિ તિણેનેવ સઙ્ગહિતં. ઇતિ મુઞ્જાદીસુ યંકિઞ્ચિ મુટ્ઠિપ્પમાણમ્પિ તિણં તાલપણ્ણાદીસુ ચ એકં પણ્ણમ્પિ સઙ્ઘસ્સ દિન્નં વા તત્થજાતકં વા બહારામે સઙ્ઘસ્સ તિણવત્થુતો જાતતિણં વા રક્ખિતગોપિતં ગરુભણ્ડં હોતિ, તમ્પિ સઙ્ઘકમ્મે ચ ચેતિયકમ્મે ચ કતે અતિરેકં પુગ્ગલિકકમ્મે દાતું વટ્ટતિ. દડ્ઢગેહમનુસ્સા ગહેત્વા ગચ્છન્તા ન વારેતબ્બા. અટ્ઠઙ્ગુલપ્પમાણોપિ રિત્તપોત્થકો ગરુભણ્ડમેવ.

**મત્તિકા** પકતિમત્તિકા વા હોતુ પઞ્ચવણ્ણા વા સુધા વા સજ્જુરસકઙ્ગુટ્ઠસિલેસાદીસુ વા યંકિઞ્ચિ, દુલ્લભટ્ઠાને આનેત્વા વા દિન્નં તત્થજાતકં વા રક્ખિતગોપિતં તાલફલપક્કમત્તં ગરુભણ્ડં હોતિ. તમ્પિ સઙ્ઘકમ્મે ચ ચેતિયકમ્મે ચ નિટ્ઠિતે અતિરેકં પુગ્ગલિકકમ્મે દાતું વટ્ટતિ. હિઙ્ગુહિઙ્ગુલકહરિતાલમનોસિલઞ્જનાનિ પન ભાજનીયભણ્ડાનિ.

**દારુભણ્ડે** યો કોચિ અટ્ઠઙ્ગુલસૂચિદણ્ડમત્તોપિ દારુભણ્ડકો દારુદુલ્લભટ્ઠાને સઙ્ઘસ્સ દિન્નો વા તત્થજાતકો વા રક્ખિતગોપિતો, અયં ગરુભણ્ડં હોતીતિ કુરુન્દિયં વુત્તં. મહાઅટ્ઠકથાયં પન સબ્બમ્પિ દારુવેળુચમ્મપાસાણાદિવિકતિં દારુભણ્ડેન સઙ્ગણ્હિત્વા ''તેન ખો પન સમયેન સઙ્ઘસ્સ આસન્દિકો ઉપ્પન્નો હોતી''તિ ઇતો પટ્ઠાય દારુભણ્ડવિનિચ્છયો વુત્તો.

તત્રાયં અત્થુદ્ધારો, આસન્દિકો, સત્તઙ્ગો, ભદ્દપીઠં, પીઠિકા, એળકપાદકપીઠં, આમલકવટ્ટકપીઠં, ફલકં, કોચ્છં, પલાલપીઠકન્તિ ઇમેસુ તાવ યંકિઞ્ચિ ખુદ્દકં વા હોતુ મહન્તં વા, સઙ્ઘસ્સ દિન્નં ગરુભણ્ડં હોતિ. પલાલપીઠેન ચેત્થ

કદલિપત્તાદિપીઠાનિપિ સઙ્ગહિતાનિ. બ્યગ્ઘચમ્મઓનદ્ધમ્પિ વાળરૂપપરિક્ખિત્તં, રતનપરિસિબ્બિતં, કોચ્છકં ગરુભણ્ડમેવ.

વક્કફલકં, દીઘફલકં, ચીવરધોવનફલકં, ઘટ્ટનફલકં, ઘટ્ટનમુગ્ગરો, દન્તકટ્ઠચ્છેદનગણ્ઠિકા, દણ્ડમુગ્ગરો, અમ્બણં, રજનદોણિ, ઉદકપટિચ્છકો, દારુમયો વા દન્તમયો વા વેળુમયો વા સપાદકોપિ અપાદકોપિ સમુગ્ગો, મઞ્જૂસા, પાદગણ્હનકતો અતિરેકપ્પમાણો કરણ્ડો, ઉદકદોણિ, ઉદકકટાહં, ઉળુઙ્કો, કટચ્છુ, પાનીયસરાવં, પાનીયસઙ્ખોતિ એતેસુપિ યંકિઞ્ચિ સઙ્ઘે દિન્નં ગરુભણ્ડં. સઙ્ખથાલકં પન ભાજનીયં, તથા દારુમયો ઉદકતુમ્બો.

પાદકથલિકમણ્ડલં દારુમયં વા હોતુ ચોળપણ્ણાદિમયં વા સબ્બં ગરુભણ્ડં. આધારકો પત્તપિધાનં, તાલવણ્ટં, બીજની, ચઙ્કોટકં, પચ્છિ, યટ્ઠિસમ્મુઞ્જની મુટ્ઠિસમ્મુઞ્જનીતિ એતેસુપિ યંકિઞ્ચિ ખુદ્દકં વા મહન્તં વા દારુવેળુપણ્ણચમ્માદીસુ યેન કેનચિ કતં ગરુભણ્ડમેવ.

થમ્ભતુલાસોપાનફલકાદીસુ દારુમયં વા પાસાણમયં વા યંકિઞ્ચિ ગેહસમ્ભારરૂપં, યો કોચિ કટસારકો, યંકિઞ્ચિ ભૂમત્થરણં, યંકિઞ્ચિ અકપ્પિયચમ્મં, સબ્બં સઙ્ઘે દિન્નં ગરુભણ્ડં, ભૂમત્થરણં કાતું વટ્ટતિ. એળકચમ્મં પન પચ્ચત્થરણગતિકં હોતિ, તમ્પિ ગરુભણ્ડમેવ. કપ્પિયચમ્માનિ ભાજનીયાનિ. કુરુન્દિયં પન ''સબ્બં મઞ્ચપ્પમાણં ચમ્મં ગરુભણ્ડ''ન્તિ વુત્તં.

ઉદુક્ખલં, મુસલં, સુપ્પં, નિસદં, નિસદપોતો, પાસાણદોણિ, પાસાણકટાહં, તુરિવેમભસ્તાદિ સબ્બં પેસકારાદિભણ્ડં, સબ્બં કસિભણ્ડં, સબ્બં ચક્કયુત્તકયાનં ગરુભણ્ડમેવ. મઞ્ચપાદો , મઞ્ચઅટની, પીઠપાદો, પીઠઅટની, વાસિફરસુઆદીનં દણ્ડાતિ એતેસુ યંકિઞ્ચિ વિપ્પકતતચ્છનકમ્મં અનિટ્ઠિતમેવ ભાજનીયં, તચ્છિતમટ્ઠં પન ગરુભણ્ડં હોતિ. અનુઞ્ઞાતવાસિયા પન દણ્ડો છત્તમુટ્ઠિપણ્ણં કત્તરયટ્ઠિ ઉપાહના અરણિસહિતં ધમ્મકરણો પાદગણ્હનકતો અનતિરિત્તં આમલકતુમ્બં આમલકઘટો લાબુકતુમ્બં લાબુઘટો વિસાણકતુમ્બન્તિ સબ્બમેતં ભાજનીયં, તતો મહન્તતરં ગરુભણ્ડં.

હત્થિદન્તો વા યંકિઞ્ચિ વિસાણં વા અતચ્છિતં યથાજાતમેવ ભાજનીયં, તેહિ કતમઞ્ચપાદાદીસુ પુરિમસદિસોયેવ વિનિચ્છયો. તચ્છિતનિટ્ઠિતોપિ હિઙ્ગુકરણ્ડકો અઞ્જનકરણ્ડકો ગણ્ઠિકા વિધો અઞ્જની અઞ્જનિસલાકા ઉદકપુઞ્છનીતિ ઇદં સબ્બં ભાજનીયમેવ.

મત્તિકાભણ્ડે સબ્બં મનુસ્સાનં ઉપભોગપરિભોગં ઘટપિઠરાદિકુલાલભાજનં પત્તકટાહં અઙ્ગારકટાહં ધૂમદાનકં દીપરુક્ખકો દીપકપલ્લિકા ચયનિટ્ઠકા છદનિટ્ઠકા થૂપિકાતિ સઙ્ઘસ્સ દિન્નકાલતો પટ્ઠાય ગરુભણ્ડં, પાદગણ્હનકતો અનતિરિત્તપ્પમાણો પન ઘટકો પત્તં થાલકં કઞ્ચનકો કુણ્ડિકાતિ ઇદમેત્થ ભાજનીયભણ્ડં. યથા ચ મત્તિકાભણ્ડે; એવં લોહભણ્ડેપિ કુણ્ડિકા ભાજનીયકોટ્ઠાસમેવ ભજતીતિ અયમેત્થ અનુપુબ્બિકથા.

અવિસ્સજ્જિયવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

**નવકમ્મદાનકથા**

૩૨૩. **ભણ્ડિકાટ્ઠપનમત્તેના**તિ દ્વારબાહાનં ઉપરિ કપોતભણ્ડિકયોજનમત્તેન. **પરિભણ્ડકરણમત્તેના**તિ ગોમયપરિભણ્ડકસાવપરિભણ્ડકરણમત્તેન. **ધૂમકાલિક**ન્તિ ઇદં યાવસ્સ ચિતકધૂમો ન પઞ્ઞાયતિ, તાવ અયં

વિહારો એતસ્સેવાતિ એવં ધૂમકાલે અપલોકેત્વા કતપરિયોસિતં વિહારં દેન્તિ. **વિપ્પકતન્તિ** એત્થ વિપ્પકતો નામ યાવ ગોપાનસિયો ન આરોહન્તિ. ગોપાનસીસુ પન આરુળ્હાસુ બહુકતો નામ હોતિ, તસ્મા તતો પટ્ઠાય ન દાતબ્બો, કિઞ્ચિદેવ સમાદપેત્વા કારેસ્સતિ. **ખુદ્દકે વિહારે કમ્મં ઓલોકેત્વા છપ્પઞ્ચવસ્સિક**ન્તિ કમ્મં ઓલોકેત્વા ચતુહત્થવિહારે ચતુવસ્સિકં, પઞ્ચહત્થે પઞ્ચવસ્સિકં, છહત્થે છવસ્સિકં દાતબ્બં. અડ્ઢયોગો પન યસ્મા સત્તટ્ઠહત્થો હોતિ, તસ્મા એત્થ ''સત્તટ્ઠવસ્સિક''ન્તિ વુત્તં. સચે પન સો નવહત્થો હોતિ નવવસ્સિકમ્પિ દાતબ્બં. મહલ્લકે પન દસહત્થે એકાદસહત્થે વિહારે વા પાસાદે વા દસવસ્સિકં વા એકાદસવસ્સિકં વા દાતબ્બં. દ્વાદસહત્થે પન તતો અધિકે વા લોહપાસાદસદિસેપિ દ્વાદસવસ્સિકમેવ દાતબ્બં, ન તતો ઉત્તરિ.

નવકમ્મિકો ભિક્ખુ અન્તોવસ્સે તં આવાસં લભતિ, ઉતુકાલે પટિબાહિતું ન લભતિ. સચે સો આવાસો જીરતિ, આવાસસામિકસ્સ વા તસ્સ વંસે ઉપ્પન્નસ્સ વા કસ્સચિ કથેતબ્બં – ''આવાસો તે નસ્સતિ, જગ્ગથ એતં આવાસ''ન્તિ. સચે સો ન સક્કોતિ, ભિક્ખૂહિ ઞાતી વા ઉપટ્ઠાકે વા સમાદપેત્વા જગ્ગિતબ્બો. સચે તેપિ ન સક્કોન્તિ, સઙ્ઘિકેન પચ્ચયેન જગ્ગિતબ્બો. તસ્મિમ્પિ અસતિ એકં આવાસં વિસ્સજ્જેત્વા અવસેસા જગ્ગિતબ્બા. બહૂ વિસ્સજ્જેત્વા એકં સણ્ઠાપેતુમ્પિ વટ્ટતિયેવ.

દુબ્ભિક્ખે ભિક્ખૂસુ પક્કન્તેસુ સબ્બે આવાસા નસ્સન્તિ, તસ્મા એકં વા દ્વે વા તયો વા આવાસે વિસ્સજ્જેત્વા તતો યાગુભત્તચીવરાદીનિ પરિભુઞ્જન્તેહિ સેસાવાસા જગ્ગિતબ્બાયેવ. કુરુન્દિયં પન વુત્તં ''સઙ્ઘિકે પચ્ચયે અસતિ એકો ભિક્ખુ 'તુય્હં એકં મઞ્ચટ્ઠાનં ગહેત્વા જગ્ગાહી'તિ વત્તબ્બો. સચે બહુતરં ઇચ્છતિ, તિભાગં વા ઉપડ્ઢભાગં વા દત્વાપિ જગ્ગાપેતબ્બં. અથ 'થમ્ભમત્તમેવેત્થ અવસિટ્ઠં, બહુકમ્મં કાતબ્બ'ન્તિ ન ઇચ્છતિ, 'તુય્હં પુગ્ગલિકમેવ કત્વા જગ્ગ; એવમ્પિ હિ સઙ્ઘસ્સ ભણ્ડકટ્ઠપનટ્ઠાનં નવકાનઞ્ચ વસનટ્ઠાનં લભિસ્સતી'તિ જગ્ગાપેતબ્બો. એવં જગ્ગિતો પન તસ્મિં જીવન્તે પુગ્ગલિકો હોતિ, મતે સઙ્ઘિકોયેવ . સચે સદ્ધિવિહારિકાનં દાતુકામો હોતિ, કમ્મં ઓલોકેત્વા તિભાગં વા ઉપડ્ઢં વા પુગ્ગલિકં કત્વા જગ્ગાપેતબ્બો. એવઞ્હિ સદ્ધિવિહારિકાનં દાતું લભતિ. એવં જગ્ગનકે પન અસતિ 'એકં આવાસં વિસ્સજ્જેત્વા'તિઆદિના નયેન જગ્ગાપેતબ્બો''તિ.

ઇદમ્પિ ચ અઞ્ઞં તત્થેવ વુત્તં – દ્વે ભિક્ખૂ સઙ્ઘિકં ભૂમિં ગહેત્વા સોધેત્વા સઙ્ઘિકં સેનાસનં કરોન્તિ. યેન સા ભૂમિ પઠમં ગહિતા, સો સામી. ઉભોપિ પુગ્ગલિકં કરોન્તિ, સોયેવ સામી. સો સઙ્ઘિકં કરોતિ, ઇતરો પુગ્ગલિકં કરોતિ, અઞ્ઞં ચે બહું સેનાસનટ્ઠાનં અત્થિ , પુગ્ગલિકં કરોન્તોપિ ન વારેતબ્બો. અઞ્ઞસ્મિં પન તાદિસે પટિરૂપે ઠાને અસતિ તં પટિબાહિત્વા સઙ્ઘિકં કરોન્તેનેવ કાતબ્બં. યં પન તસ્સ તત્થ વયકમ્મં કતં, તં દાતબ્બં. સચે પન કતાવાસે વા આવાસકરણટ્ઠાને વા છાયૂપગફલૂપગરુક્ખા હોન્તિ, અપલોકેત્વા હારેતબ્બા. પુગ્ગલિકા ચે હોન્તિ, સામિકા આપુચ્છિતબ્બા; નો ચે દેન્તિ, યાવતતિયં આપુચ્છિત્વા ''રુક્ખઅગ્ઘનકમૂલં દસ્સામા''તિ હારેતબ્બા.

યો પન સઙ્ઘિકવલ્લિમત્તમ્પિ અગ્ગહેત્વા આહરિમેન ઉપકરણેન સઙ્ઘિકાય ભૂમિયા પુગ્ગલિકવિહારં કારેતિ, ઉપડ્ઢં સઙ્ઘિકં હોતિ; ઉપડ્ઢં પુગ્ગલિકં. પાસાદો ચે હોતિ, હેટ્ઠાપાસાદો સઙ્ઘિકો; ઉપરિ પુગ્ગલિકો. સચે સો હેટ્ઠાપાસાદં ઇચ્છતિ, તસ્સ હોતિ. અથ હેટ્ઠા ચ ઉપરિ ચ ઇચ્છતિ, ઉભયત્થ ઉપડ્ઢં લભતિ. દ્વે સેનાસનાનિ કારેતિ – એકં સઙ્ઘિકં, એકં પુગ્ગલિકં. સચે વિહારે ઉટ્ઠિતેન દબ્બસમ્ભારેન કારેતિ, તતિયભાગં લભતિ. સચે અકતટ્ઠાને ચયં વા પમુખં વા કરોતિ, બહિકુટ્ટે ઉપડ્ઢં સઙ્ઘસ્સ, ઉપડ્ઢં તસ્સ. અથ મહન્તં વિસમં પૂરેત્વા અપદે પદં દસ્સેત્વા કતં હોતિ, અનિસ્સરો તત્થ સઙ્ઘો.

**એકં વરસેય્યન્તિ** એત્થ નવકમ્મદાનટ્ઠાને વા વસ્સગ્ગેન પત્તટ્ઠાને વા યં ઇચ્છતિ, તં એકં વરસેય્યં અનુજાનામીતિ અત્થો.

**પરિયોસિતે પક્કમતિ તસ્સેવેતન્તિ** પુન આગન્ત્વા વસન્તસ્સ અન્તોવસ્સં તસ્સેવ તં; અનાગચ્છન્તસ્સ પન સદ્ધિવિહારિકાદયો ગહેતું ન લભન્તિ.

નવકમ્મદાનકથા નિટ્ઠિતા.

**અઞ્ઞત્રપટિભોગપટિક્ખેપાદિકથા**

**૩૨૪. નાતિહરન્તીતિ** અઞ્ઞત્ર હરિત્વા ન પરિભુઞ્જન્તિ. **ગુત્તત્થાયાતિ** યં તત્થ મઞ્ચપીઠાદિ, તસ્સ ગુત્તત્થાય, તં અઞ્ઞત્ર હરિતું અનુજાનામીતિ અત્થો. તસ્મા તં અઞ્ઞત્ર હરિત્વા સઙ્ઘિકપરિભોગેન પરિભુઞ્જન્તસ્સ નટ્ઠં સુનટ્ઠં, જિણ્ણં સુજિણ્ણં. સચે અરોગં તસ્મિં વિહારે પટિસઙ્ખતે પુન પાકતિકં કાતબ્બં. પુગ્ગલિકપરિભોગેન પરિભુઞ્જતો નટ્ઠં વા જિણ્ણં વા ગીવા હોતિ, તસ્મિં પટિસઙ્ખતે દાતબ્બમેવ. સચે તતો ગોપાનસિઆદીનિ ગહેત્વા અઞ્ઞસ્મિં સઙ્ઘિકાવાસે યોજેન્તિ, સુયોજિતાનિ. પુગ્ગલિકાવાસે યોજેન્તેહિ પન મૂલં વા દાતબ્બં, પટિપાકતિકં વા કાતબ્બં છડ્ડિતવિહારતો મઞ્ચપીઠાદીનિ થેય્યચિત્તેન ગણ્હન્તો ઉદ્ધારેયેવ ભણ્ડગ્ઘેન કારેતબ્બો. પુન આવાસિકકાલે દસ્સામીતિ ગહેત્વા સઙ્ઘિકપરિભોગેન પરિભુઞ્જન્તસ્સ નટ્ઠં સુનટ્ઠં, જિણ્ણં સુજિણ્ણં. અરોગઞ્ચે પાકતિકં કાતબ્બં . પુગ્ગલિકપરિભોગેન પરિભુઞ્જન્તસ્સ નટ્ઠં ગીવા હોતિ. તતો દ્વારવાતપાનાદીનિ સઙ્ઘિકાવાસે વા પુગ્ગલિકાવાસે વા યોજિતાનિ પટિદાતબ્બાનિયેવ.

**ફાતિકમ્મત્થાયાતિ** વડ્ઢિકમ્મત્થાય. ફાતિકમ્મઞ્ચેત્થ સમકં વા અતિરેકં વા અગ્ઘનકં મઞ્ચપીઠાદિસેનાસનમેવ વટ્ટતિ.

**ચક્કલિકન્તિ** કમ્બલાદીહિ વેઠેત્વા કતચક્કલિકં. **અલ્લેહિ પાદેહીતિ** યેહિ અક્કન્તટ્ઠાને ઉદકં પઞ્ઞાયતિ, એવરૂપેહિ પાદેહિ પરિભણ્ડકતભૂમિ વા સેનાસનં વા ન અક્કમિતબ્બં . સચે પન ઉદકસિનેહમત્તમેવ પઞ્ઞાયતિ, ન ઉદકં, વટ્ટતિ. પાદપુઞ્છનિં પન અલ્લપાદેહિપિ અક્કમિતું વટ્ટતિયેવ. સઉપાહનેન ધોતપાદેહિ અક્કમિતબ્બટ્ઠાનેયેવ ન વટ્ટતિ.

**ચોળકેન પલિવેઠેતુન્તિ** સુધાભૂમિયં વા પરિભણ્ડભૂમિયં વા સચે તટ્ટિકા વા કટસારકો વા નત્થિ, ચોળકેન પાદા વેઠેતબ્બા, તસ્મિં અસતિ પણ્ણમ્પિ અત્થરિતું વટ્ટતિ. કિઞ્ચિ અનત્થરિત્વા ઠપેન્તસ્સ પન દુક્કટં. યદિ પન તત્થ નેવાસિકા અનત્થતાયપિ ભૂમિયા ઠપેન્તિ, અધોતપાદેહિપિ વળઞ્જેન્તિ, તથેવ વળઞ્જેતું વટ્ટતિ.

**ન ભિક્ખવે પરિકમ્મકતા ભિત્તીતિ** સેતભિત્તિ વા ચિત્તકમ્મકતા વા. ન કેવલઞ્ચ ભિત્તિમેવ, દ્વારમ્પિ વાતપાનમ્પિ અપસ્સેનફલકમ્પિ પાસાણત્થમ્ભમ્પિ રુક્ખત્થમ્ભમ્પિ ચીવરેન વા કેનચિ વા અપ્પટિચ્છાદેત્વા અપસ્સયિતું ન લબ્ભતિયેવ.

**ધોતપાદકાતિ** ધોતપાદકા હુત્વા ધોતેહિ પાદેહિ અક્કમિતબ્બટ્ઠાને નિપજ્જિતું કુક્કુચ્ચાયન્તિ. ''ધોતપાદકે''તિપિ પાઠો. ધોતેહિ પાદેહિ અક્કમિતબ્બટ્ઠાનસ્સેતં અધિવચનં . **પચ્ચત્થરિત્વાતિ** પરિભણ્ડકતં ભૂમિં વા ભૂમત્થરણસેનાસનં વા સઙ્ઘિકમઞ્ચપીઠં વા અત્તનો સન્તકેન પચ્ચત્થરણેન પચ્ચત્થરિત્વાવ નિપજ્જિતબ્બં.

સચે નિદ્દાયતોપિ પચ્ચત્થરણે સઙ્કુટિતે કોચિ સરીરાવયવો મઞ્ચં વા પીઠં વા ફુસતિ, આપત્તિયેવ. લોમેસુ પન લોમગણનાય આપત્તિયેવ. પરિભોગસીસેન અપસ્સયન્તસ્સાપિ એસેવ નયો. હત્થતલપાદતલેહિ પન ફુસિતું વા અક્કમિતું વા વટ્ટતિ. મઞ્ચપીઠં નીહરન્તસ્સ કાયે પટિહઞ્ઞતિ, અનાપત્તિ.

અઞ્ઞત્રપરિભોગપટિક્ખેપાદિકથા નિટ્ઠિતા.

**સઙ્ઘભત્તાદિઅનુજાનનકથા**

**૩૨૫. ન સક્કોન્તિ સઙ્ઘભત્તં કાતુ**ન્તિ સકલસ્સ સઙ્ઘસ્સ ભત્તં કાતું ન સક્કોન્તિ. **ઉદ્દેસભત્ત**ન્તિઆદીસુ ''એકં વા દ્વે વા...પે॰... દસ વા ભિક્ખૂ સઙ્ઘતો ઉદ્દિસિત્વા દેથા''તિ એવં ઉદ્દેસેન લદ્ધભિક્ખૂનં ભત્તં કાતું ઇચ્છન્તિ. અપરે તથેવ ભિક્ખૂ પરિચ્છિન્દિત્વા નિમન્તેત્વા તેસં ભત્તં કાતું ઇચ્છન્તિ. અપરે સલાકાયો છિન્દિત્વા, અપરે પક્ખિકં ઉપોસથિકં પાટિપદિકન્તિ એવં નિયામેત્વા, એકસ્સ વા દ્વિન્નં વા...પે॰... દસન્નં વા ભિક્ખૂનં ભત્તં કાતું ઇચ્છન્તિ. ઇતિ એતાનિ ભત્તાનિ ઉદ્દેસભત્તં નિમન્તનન્તિ ઇમં વોહારં પત્તાનિ. યસ્મા પન તે સચેપિ દુબ્ભિક્ખે ન સક્કોન્તિ, સુભિક્ખે જાતે પન પુન સઙ્ઘભત્તં કાતું સક્ખિસ્સન્તિ, તસ્મા ભગવા તમ્પિ અન્તો કત્વા ''**અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, સઙ્ઘભત્તં ઉદ્દેસભત્ત**''ન્તિઆદિમાહ.

તત્થ **સઙ્ઘભત્તે** ઠિતિકા નામ નત્થિ, તસ્મા ''અમ્હાકં અજ્જ દસ દ્વાદસ દિવસા ભુઞ્જન્તાનં ઇદાનિ અઞ્ઞતો ભિક્ખૂ આનેથા''તિ ન એવં તત્થ વત્તબ્બં. ''પુરિમદિવસેસુ અમ્હેહિ ન લદ્ધં, ઇદાનિ તં અમ્હાકં ગાહેથા''તિ એવમ્પિ વત્તું ન લબ્ભતિ. તઞ્હિ આગતાગતાનં પાપુણાતિયેવ.

સઙ્ઘભત્તાદિઅનુજાનનકથા નિટ્ઠિતા.

**ઉદ્દેસભત્તકથા**

**ઉદ્દેસભત્તાદીસુ** પન અયં નયો – રઞ્ઞા વા રાજમહામત્તેન વા સઙ્ઘતો ઉદ્દિસિત્વા ''એત્તકે ભિક્ખૂ આનેથા''તિ પહિતે કાલં ઘોસેત્વા ઠિતિકા પુચ્છિતબ્બા. સચે અત્થિ, તતો પટ્ઠાય ગાહેતબ્બં; નો ચે, થેરાસનતો પટ્ઠાય ગાહેતબ્બં. ઉદ્દેસકેન પિણ્ડપાતિકાનમ્પિ ન અતિક્કામેતબ્બં. તે પન ધુતઙ્ગં રક્ખન્તા સયમેવ અતિક્કમિસ્સન્તિ; એવં ગાહિયમાને અલસજાતિકા મહાથેરા પચ્છા આગચ્છન્તિ, ''ભન્તે, વીસતિવસ્સાનં ગાહિયતિ, તુમ્હાકં ઠિતિકા અતિક્કન્તા''તિ ન વત્તબ્બા, ઠિતિકં ઠપેત્વા તેસં ગાહેત્વા પચ્છા ઠિતિકાય ગાહેતબ્બં. ''અસુકવિહારે બહું ઉદ્દેસભત્તં ઉપ્પન્ન''ન્તિ સુત્વા યોજનન્તરિકવિહારતોપિ ભિક્ખૂ આગચ્છન્તિ, સમ્પત્તસમ્પત્તાનં ઠિતટ્ઠાનતો પટ્ઠાય ગાહેતબ્બં. અસમ્પત્તાનમ્પિ ઉપચારસીમં પવિટ્ઠાનં અન્તેવાસિકાદીસુ ગણ્હન્તેસુ ગાહેતબ્બમેવ. બહિઉપચારસીમાય ઠિતાનં ગાહેથાતિ વદન્તિ, ન ગાહેતબ્બં. સચે પન ઉપચારસીમં ઓક્કન્તેહિ એકાબદ્ધા હુત્વા અત્તનો વિહારદ્વારે વા અન્તોવિહારેયેવ વા હોન્તિ, પરિસાવસેન વડ્ઢિતા નામ સીમા હોતિ, તસ્મા ગાહેતબ્બં. સઙ્ઘનવકસ્સ દિન્નેપિ પચ્છા આગતાનં ગાહેતબ્બમેવ . દુતિયભાગે પન થેરાસનં આરુળ્હે પુન આગતાનં પઠમભાગો ન પાપુણાતિ, દુતિયભાગતો વસ્સગ્ગેન ગાહેતબ્બં.

એકસ્મિં વિહારે એકં ભત્તુદ્દેસટ્ઠાનં પરિચ્છિન્દિત્વા ગાવુતપ્પમાણાયપિ ઉપચારસીમાય યત્થ કત્થચિ આરોચિતં ઉદ્દેસભત્તં, તસ્મિંયેવ ભત્તુદ્દેસટ્ઠાને ગાહેતબ્બં. એકો એકસ્સ ભિક્ખુનો પહિણાતિ ''સ્વેપિ સઙ્ઘતો ઉદ્દિસિત્વા

દસ ભિક્ખૂ પહિણથા''તિ, તેન સો અત્થો ભત્તુદ્દેસકસ્સ આરોચેતબ્બો. સચે તં દિવસં પમુસ્સતિ, દુતિયદિવસે પાતોવ આરોચેતબ્બો. અથ પમુસ્સિત્વાવ પિણ્ડાય પવિસન્તો સરતિ, યાવ ઉપચારસીમં નાતિક્કમતિ, તાવ યા ભોજનસાલાય પકતિટ્ઠિતિકા, તસ્સાયેવ વસેન ગાહેતબ્બં. સચેપિ ઉપચારસીમં અતિક્કન્તા ભિક્ખૂ ચ ઉપચારસીમટ્ઠકેહિ એકાબદ્ધા હોન્તિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં દ્વાદસહત્થન્તરં અવિજહિત્વા ગચ્છન્તિ, પકતિટ્ઠિતિકાય વસેન ગાહેતબ્બં. ભિક્ખૂનં પન તાદિસે એકાબદ્ધે અસતિ બહિઉપચારસીમાય યસ્મિં ઠાને સરતિ, તત્થ નવં ઠિતિકં કત્વા ગાહેતબ્બં. અન્તોગામે આસનસાલાય સરન્તેન આસનસાલાય ઠિતિકાય ગાહેતબ્બં. યત્થ કત્થચિ સરિત્વા ગાહેતબ્બમેવ, અગાહેતું ન વટ્ટતિ. ન હિ એતં દુતિયદિવસે લબ્ભતીતિ.

સચે સકવિહારતો અઞ્ઞં વિહારં ગચ્છન્તે ભિક્ખૂ દિસ્વા કોચિ ઉદ્દેસભત્તં ઉદ્દિસાપેતિ, યાવ અન્તોઉપચારે વા ઉપચારસીમટ્ઠકેહિ સદ્ધિં વુત્તનયેન એકાબદ્ધા વા હોન્તિ, તાવ સકવિહારે ઠિતિકાવસેનેવ ગાહેતબ્બં. બહિઉપચારે ઠિતાનં દિન્નં પન ''સઙ્ઘતો ભન્તે એત્તકે નામ ભિક્ખૂ ઉદ્દિસથા''તિ વુત્તે સમ્પત્તાનં ગાહેતબ્બં. તત્થ દ્વાદસહત્થન્તરં અવિજહિત્વા એકાબદ્ધનયેન દૂરે ઠિતાપિ સમ્પત્તાયેવાતિ વેદિતબ્બં. સચે યં વિહારં ગચ્છન્તિ, તત્થ પવિટ્ઠાનં આરોચેન્તિ, તસ્સ વિહારસ્સ ઠિતિકાવસેન ગાહેતબ્બં. સચેપિ ગામદ્વારે વા વીથિયં વા ચતુક્કે વા અન્તરઘરે વા ભિક્ખૂ દિસ્વા કોચિ સઙ્ઘુદ્દેસં આરોચેતિ, તસ્મિં તસ્મિં ઠાને અન્તોઉપચારગતાનં ગાહેતબ્બં.

ઘરૂપચારો ચેત્થ ''એકં ઘરં એકૂપચારં, એકં ઘરં નાનૂપચારં, નાનાઘરં એકૂપચારં, નાનાઘરં નાનૂપચાર''ન્તિ ઇમેસં વસેન વેદિતબ્બો. તત્થ યં એકકુલસ્સ ઘરં એકવળઞ્જં હોતિ, તં સુપ્પપાતપરિચ્છેદસ્સ અન્તો એકૂપચારં નામ. તત્થુપ્પન્નો ઉદ્દેસલાભો તસ્મિં ઉપચારે ભિક્ખાચારવત્તેનપિ ઠિતાનં સબ્બેસં પાપુણાતિ, એતં "**એકં ઘરં એકૂપચારં**" નામ.

યં પન એકં ઘરં દ્વિન્નં ભરિયાનં સુખવિહારત્થાય મજ્ઝે ભિત્તિં ઉટ્ઠાપેત્વા નાનાદ્વારવળઞ્જં કતં, તત્થુપ્પન્નો ઉદ્દેસલાભો ભિત્તિઅન્તરિકસ્સ ન પાપુણાતિ, તસ્મિં તસ્મિં ઠાને નિસિન્નસ્સેવ પાપુણાતિ, એતં "**એકં ઘરં નાનૂપચારં**" નામ.

યસ્મિં પન ઘરે બહૂ ભિક્ખૂ નિમન્તેત્વા અન્તોગેહતો પટ્ઠાય એકાબદ્ધે કત્વા પટિવિસ્સકઘરાનિપિ પૂરેત્વા નિસીદાપેન્તિ, તત્થુપ્પન્નો ઉદ્દેસલાભો સબ્બેસં પાપુણાતિ. યમ્પિ નાનાકુલસ્સ નિવેસનં મજ્ઝે ભિત્તિં અકત્વા એકદ્વારેનેવ વળઞ્જન્તિ, તત્રાપિ એસેવ નયો. એતં "**નાનાઘરં એકૂપચારં**" નામ.

યો પન નાનાનિવેસનેસુ નિસિન્નાનં ભિક્ખૂનં ઉદ્દેસલાભો ઉપ્પજ્જતિ, કિઞ્ચાપિ ભિત્તિચ્છિદ્દેન ભિક્ખૂ દિસ્સન્તિ, તસ્મિં તસ્મિં નિવેસને નિસિન્નાનંયેવ પાપુણાતિ, એતં "**નાનાઘરં નાનૂપચારં**" નામ.

યો પન ગામદ્વારવીથિચતુક્કેસુ અઞ્ઞતરસ્મિં ઠાને ઉદ્દેસભત્તં લભિત્વા અઞ્ઞસ્મિં ભિક્ખુસ્મિં અસતિ અત્તનોવ પાપુણાપેત્વા દુતિયદિવસેપિ તસ્મિંયેવ ઠાને અઞ્ઞં લભતિ, તેન યં અઞ્ઞં નવકં વા વુડ્ઢં વા ભિક્ખું પસ્સતિ, તસ્સ ગાહેતબ્બં. સચે કોચિ નત્થિ, અત્તનોવ પાપેત્વા ભુઞ્જિતબ્બં.

સચે આસનસાલાય નિસીદિત્વા કાલં પટિમાનેન્તેસુ ભિક્ખૂસુ કોચિ આગન્ત્વા ''સઙ્ઘુદ્દેસપત્તં દેથ, ઉદ્દેસપત્તં દેથ, સઙ્ઘતો ઉદ્દિસિત્વા પત્તં દેથ, સઙ્ઘિકં પત્તં દેથા''તિ વા વદતિ, ઉદ્દેસપત્તં ઠિતિકાય ગાહેત્વા દાતબ્બં. ''સઙ્ઘુદ્દેસભિક્ખું દેથ, સઙ્ઘતો ઉદ્દિસિત્વા ભિક્ખું દેથ, સઙ્ઘિકં ભિક્ખું દેથા''તિ વુત્તેપિ એસેવ નયો.

**ઉદ્દેસકો** પનેત્થ પેસલો લજ્જી મેધાવી ઇચ્છિતબ્બો, તેન તિક્ખત્તું ઠિતિકં પુચ્છિત્વા સચે કોચિ ઠિતિકં જાનન્તો નત્થિ, થેરાસનતો ગાહેતબ્બં. સચે પન ‘‘અહં જાનામિ, દસવસ્સેન લદ્ધ’’ન્તિ કોચિ ભણતિ, ‘‘અત્થાવુસો, દસવસ્સા ભિક્ખૂ’’તિ પુચ્છિતબ્બં. સચે તસ્સ સુત્વા ‘‘દસવસ્સમ્હ દસવસ્સમ્હા’’તિ બહૂ આગચ્છન્તિ, ‘‘તુય્હં પાપુણાતિ, તુય્હં પાપુણાતી’’તિ અવત્વા ‘‘સબ્બે અપ્પસદ્દા હોથા’’તિ વત્વા પટિપાટિયા ઠપેતબ્બા. ઠપેત્વા ‘‘કતિ ઇચ્છથા’’તિ ઉપાસકો પુચ્છિતબ્બો. ‘‘એત્તકે નામ, ભન્તે, ભિક્ખૂ’’તિ વુત્તે ‘‘તુય્હં પાપુણાતિ, તુય્હં પાપુણાતી’’તિ અવત્વા સબ્બનવકસ્સ વસ્સગ્ગઞ્ચ ઉતુ ચ દિવસભાગો ચ છાયા ચ પુચ્છિતબ્બા. સચે છાયાયપિ પુચ્છિયમાનાય અઞ્ઞો વુડ્ઢતરો આગચ્છતિ, તસ્સ દાતબ્બં. અથ છાયં પુચ્છિત્વા ‘‘તુય્હં પાપુણાતી’’તિ વુત્તે વુડ્ઢતરો આગચ્છતિ, ન લભતિ. કથાપપઞ્ચેન હિ નિસિન્નસ્સાપિ નિદ્દાયન્તસ્સાપિ ગાહિતં સુગ્ગાહિતં, અતિક્કન્તં સુઅતિક્કન્તં, ભાજનીયભણ્ડઞ્હિ નામેતં સમ્પત્તસ્સેવ પાપુણાતિ, તત્થ સમ્પત્તભાવો ઉપચારેન પરિચ્છિન્દિતબ્બો. આસનસાલાય ચ અન્તોપરિક્ખેપો ઉપચારો, તસ્મિં ઠિતસ્સ લાભો પાપુણાતીતિ.

કોચિ આસનસાલતો અટ્ઠ ઉદ્દેસપત્તે આહરાપેત્વા સત્ત પત્તે પણીતભોજનાનં એકં ઉદકસ્સ પૂરેત્વા આસનસાલાયં પહિણાતિ, ગહેત્વા આગતા કિઞ્ચિ અવત્વા ભિક્ખૂનં હત્થેસુ પતિટ્ઠાપેત્વા પક્કમન્તિ. યેન યં લદ્ધં, તસ્સેવ તં હોતિ. યેન પન ઉદકં લદ્ધં, તસ્સ અતિક્કન્તમ્પિ ઠિતિકં ઠપેત્વા અઞ્ઞં ઉદ્દેસભત્તં ગાહેતબ્બં. તઞ્ચ લૂખં વા લભતુ પણીતં વા તિચીવરપરિવારં વા, તસ્સેવેતં. ઈદિસો હિસ્સ પુઞ્ઞવિસેસો. ઉદકં પન યસ્મા આમિસં ન હોતિ, તસ્મા અઞ્ઞં ઉદ્દેસભત્તં લબ્ભતિ.

સચે પન તે ગહેત્વા આગતા ‘‘ઇદં કિર ભન્તે સબ્બં ભાજેત્વા ભુઞ્જથા’’તિ વત્વા ગચ્છન્તિ, સબ્બેહિ ભાજેત્વા ભુઞ્જિત્વા ઉદકં પાતબ્બં. સઙ્ઘતો ઉદ્દિસિત્વા ‘‘અટ્ઠ મહાથેરે દેથ, મજ્ઝિમે દેથ, નવકે દેથ, પરિપુણ્ણવસ્સસામણેરે દેથ, મજ્ઝિમભાણકાદયો દેથ, મય્હં ઞાતિભિક્ખૂ દેથા’’તિ વદન્તસ્સ પન ‘‘ઉપાસક, ત્વં એવં વદસિ, ઠિતિકાય પન તેસં ન પાપુણાતી’’તિ વત્વા ઠિતિકાવસેનેવ દાતબ્બા. દહરસામણેરેહિ પન ઉદ્દેસભત્તેસુ લદ્ધેસુ સચે દાયકાનં ઘરે મઙ્ગલં હોતિ, ‘‘તુમ્હાકં આચરિયુપજ્ઝાયે પેસેથા’’તિ વત્તબ્બં.

યસ્મિં પન ઉદ્દેસભત્તે પઠમભાગો સામણેરાનં પાપુણાતિ, અનુભાગો મહાથેરાનં, ન તત્થ સામણેરા ‘‘મયં પઠમભાગં લભિમ્હા’’તિ પુરતો ગન્તું લભન્તિ, યથાપટિપાટિયા એવ ગન્તબ્બં. ‘‘સઙ્ઘતો ઉદ્દિસિત્વા ‘તુમ્હે એથા’તિ વુત્તે ‘મય્હં અઞ્ઞદાપિ જાનિસ્સસિ, ઠિતિકા પન એવં ગચ્છતી’’’તિ ઠિતિકાવસેનેવ ગાહેતબ્બં. અથ ‘‘સઙ્ઘુદ્દેસપત્તં દેથા’’તિ વત્વા અગાહિતેયેવ પત્તે યસ્સ કસ્સચિ પત્તં ગહેત્વા પૂરેત્વા આહરતિ, આહટમ્પિ ઠિતિકાય એવ ગાહેતબ્બં.

એકો ‘‘સઙ્ઘુદ્દેસપત્તં આહરા’’તિ પેસિતો ‘‘ભન્તે, એકં પત્તં દેથ, નિમન્તનભત્તં આહરિસ્સામી’’તિ વદતિ, સો ચે ઉદ્દેસભત્તઘરતો અયં આગતોતિ ઞત્વા ભિક્ખૂહિ ‘‘નનુ ત્વં અસુકઘરતો આગતો’’તિ વુત્તો ‘‘આમ, ભન્તે, ન નિમન્તનભત્તં, ઉદ્દેસભત્ત’’ન્તિ ભણતિ, ઠિતિકાય ગહેતબ્બં. યો પન ‘‘એકં પત્તં આહરા’’તિ વુત્તો ‘‘‘કિ’ન્તિ વત્વા આહરામી’’તિ વત્વા ‘‘યથા તે રુચ્ચતી’’તિ વુત્તો આગચ્છતિ, અયં વિસ્સટ્ઠદૂતો નામ. ઉદ્દેસપત્તં વા પટિપાટિપત્તં વા પુગ્ગલિકપત્તં વા યં ઇચ્છતિ, તં તસ્સ દાતબ્બં. એકો બાલો અબ્યત્તો ‘‘ઉદ્દેસપત્તં આહરા’’તિ પેસિતો વત્તું ન જાનાતિ, તુણ્હીભૂતો તિટ્ઠતિ, સો ‘‘કસ્સ સન્તિકં આગતોસી’’તિ વા ‘‘કસ્સ પત્તં હરિસ્સસી’’તિ વા ન વત્તબ્બો. એવઞ્હિ વુત્તો પુચ્છાસભાગેન ‘‘તુમ્હાકં સન્તિકં આગતોમ્હી’’તિ ‘‘તુમ્હાકં પત્તં હરિસ્સામી’’તિ વા વદેય્ય, તતો તં

ભિક્ખું અઞ્ઞે ભિક્ખૂ જિગુચ્છન્તા ન ઓલોકેય્યું. "કુહિં ગચ્છસિ, કિં કરોન્તો આહિણ્ડસી"તિ પન વત્તબ્બો. તસ્સ "ઉદ્દેસપત્તત્થાય આગતોમ્હી"તિ વદન્તસ્સ ગાહેત્વા પત્તો દાતબ્બો.

એકા **કૂટટ્ઠિતિકા** નામ હોતિ. રઞ્ઞો વા હિ રાજમહામત્તસ્સ વા ગેહે અતિપણીતાનિ અટ્ઠ ઉદ્દેસભત્તાનિ નિચ્ચં દિય્યન્તિ, તાનિ એકચારિકભત્તાનિ કત્વા ભિક્ખૂ વિસું ઠિતિકાય પરિભુઞ્જન્તિ. એકચ્ચે ભિક્ખૂ "સ્વે દાનિ અમ્હાકં પાપુણિસ્સન્તી"તિ અત્તનો ઠિતિકં સલ્લક્ખેત્વા ગતા, તેસુ અનાગતેસુયેવ અઞ્ઞે આગન્તુકા ભિક્ખૂ આગન્ત્વા આસનસાલાય નિસીદન્તિ; તઙ્ખણઞ્ઞેવ રાજપુરિસા આગન્ત્વા "પણીતભત્તપત્તે દેથા"તિ વદન્તિ. આગન્તુકા ઠિતિકં અજાનન્તા ગાહેન્તિ. તઙ્ખણઞ્ઞેવ ચ ઠિતિકં જાનનકભિક્ખૂ આગન્ત્વા "કિં ગાહેથા"તિ વદન્તિ. "રાજગેહે પણીતભત્ત"ન્તિ. "કતિવસ્સતો પટ્ઠાયા"તિ? "એત્તકવસ્સતો નામા"તિ. "મા ગાહેથા"તિ નિવારેત્વા ઠિતિકાય ગાહેતબ્બં. ગાહિતે આગતેહિપિ પત્તદાનકાલે આગતેહિપિ દિન્નકાલે આગતેહિપિ રાજગેહતો પત્તે પૂરેત્વા આહટકાલે આગતેહિપિ રાજા "અજ્જ ભિક્ખૂયેવ આગચ્છન્તૂ"તિ પેસેત્વા ભિક્ખૂનંયેવ હત્થે પિણ્ડપાતં દેતિ; એવં દિન્નપિણ્ડપાતં ગહેત્વા આગતકાલે આગતેહિપિ ઠિતિકં જાનનકભિક્ખૂહિ "મા ભુઞ્જિત્થા"તિ વારેત્વા ઠિતિકાયમેવ ગાહેતબ્બં.

અથ ને રાજા ભોજેત્વા પત્તેપિ નેસં પૂરેત્વા દેતિ, યં આહટં તં ઠિતિકાય ગાહેતબ્બં. સચે પન "મા તુચ્છહત્થા ગચ્છન્તૂ"તિ થોકમેવ પત્તેસુ પક્ખિત્તં હોતિ, તં ન ગાહેતબ્બં. અથ ભુઞ્જિત્વા તુચ્છપત્તાવ આગચ્છન્તિ, યં તેહિ ભુત્તં, તં નેસં ગીવા હોતીતિ મહાસુમત્થેરો આહ. મહાપદુમત્થેરો પનાહ – "ગીવાકિચ્ચં એત્થ નત્થિ, ઠિતિકં પન અજાનન્તેહિ યાવ જાનનકા આગચ્છન્તિ, તાવ નિસીદિતબ્બં સિયા; એવં સન્તેપિ ભુત્તં સુભુત્તં, ઇદાનિ પત્તટ્ઠાનેન ગાહેતબ્બ"ન્તિ.

એકો તિચીવરપરિવારો સતગ્ઘનકો પિણ્ડપાતો અવસ્સિકસ્સ ભિક્ખુનો પત્તો, વિહારે ચ "એવરૂપો પિણ્ડપાતો અવસ્સિકસ્સ પત્તો"તિ લિખિત્વા ઠપેસું. અથ સટ્ઠિવસ્સચ્ચયેન અઞ્ઞો તથારૂપો પિણ્ડપાતો ઉપ્પન્નો, અયં કિં અવસ્સિકટ્ઠિતિકાય ગાહેતબ્બો, ઉદાહુ સટ્ઠિવસ્સિકટ્ઠિતિકાયાતિ. સટ્ઠિવસ્સિકટ્ઠિતિકાયાતિ વુત્તં, અયઞ્હિ ભિક્ખુ ઠિતિકં ગહેત્વાયેવ વડ્ઢિતોતિ.

એકો ઉદ્દેસભત્તં ભુઞ્જિત્વા સામણેરો જાતો, પુન તં ભત્તં સામણેરટ્ઠિતિકાય પત્તં ગણ્હિતું લભતિ. અયં કિર **અન્તરાભટ્ઠકો** નામ. યો પન પરિપુણ્ણવસ્સો સામણેરો "સ્વે ઉદ્દેસભત્તં લભિસ્સતી"તિ અજ્જેવ ઉપસમ્પજ્જતિ, અતિક્કન્તા તસ્સ ઠિતિકા. એકસ્સ ભિક્ખુનો ઉદ્દેસભત્તં પત્તં, પત્તો ચસ્સ ન તુચ્છો હોતિ, સો અઞ્ઞસ્સ સમીપે નિસિન્નસ્સ પત્તં દાપેતિ, તઞ્ચે થેય્યાય હરન્તિ, ગીવા હોતિ . સચે પન સો ભિક્ખુ "મય્હં પત્તં દમ્મી"તિ સયમેવ દેતિ, અસ્સ ગીવા ન હોતિ. અથાપિ તેન ભત્તેન અનત્થિકો હુત્વા "અલં મય્હં, તવેતં ભત્તં દમ્મિ, પત્તં પેસેત્વા આહરાપેહી"તિ અઞ્ઞં વદતિ, યં તતો આહરીયતિ સબ્બં પત્તસામિકસ્સ હોતિ. પત્તઞ્ચે થેય્યાય હરન્તિ, સુહટો; ભત્તસ્સ દિન્નત્તા ગીવા ન હોતિ.

વિહારે દસ ભિક્ખૂ હોન્તિ, તેસુ નવ પિણ્ડપાતિકા, એકો સાદિયનકો. "દસ ઉદ્દેસપત્તે દેથા"તિ વુત્તે પિણ્ડપાતિકા ગહેતું ન ઇચ્છન્તિ. ઇતરો ભિક્ખુ "સબ્બાનિ મય્હં પાપુણન્તી"તિ ગણ્હાતિ, ઠિતિકા ન હોતિ. એકેકં ચે પાપેત્વા ગણ્હાતિ, ઠિતિકા તિટ્ઠતિ. એવં ગાહેત્વા દસહિપિ પત્તેહિ આહરાપેત્વા "ભન્તે, મય્હં સઙ્ગહં કરોથા"તિ નવ પત્તે પિણ્ડપાતિકાનં દેતિ, ભિક્ખુદત્તિયં નામેતં, ગણ્હિતું વટ્ટતિ.

સચે સો ઉપાસકો ‘‘ભન્તે, ઘરં આગન્તબ્બ’’ન્તિ વદતિ, સો ચ ભિક્ખુ તે ભિક્ખૂ ‘‘એથ, ભન્તે, મય્હં સહાયા હોથા’’તિ તસ્સ ઘરં ગચ્છતિ. યં તત્થ લભતિ, સબ્બં તસ્સેવ હોતિ. ઇતરે તેન દિન્નં લભન્તિ. અથ નેસં ઘરેયેવ નિસીદાપેત્વા દક્ખિણોદકં દત્વા યાગુખજ્જકાદીનિ દેન્તિ, ‘‘ભન્તે, યં મનુસ્સા દેન્તિ, તં ગણ્હથા’’તિ તસ્સ ભિક્ખુનો વચનેનેવ ઇતરેસં વટ્ટતિ. ભુત્તાવીનં પત્તે પૂરેત્વા ગણ્હિત્વા ગમનત્થાય દેન્તિ, સબ્બં તસ્સેવ ભિક્ખુનો હોતિ, તેન દિન્નં ઇતરેસં વટ્ટતિ.

યદિ પન તે વિહારેયેવ તેન ભિક્ખુના ‘‘ભન્તે, મય્હં ભિક્ખં ગણ્હથ, મનુસ્સાનઞ્ચ વચનં કાતું વટ્ટતી’’તિ વુત્તા ગચ્છન્તિ, યં તત્થ ભુઞ્જન્તિ ચેવ નીહરન્તિ ચ, સબ્બં તં તસ્સેવ સન્તકં. અથાપિ ‘‘મય્હં ભિક્ખં ગણ્હથા’’તિ અવુત્તા ‘‘મનુસ્સાનં વચનં કાતું વટ્ટતી’’તિ ગચ્છન્તિ, તત્ર ચે એકસ્સ મધુરેન સરેન અનુમોદનં કરોન્તસ્સ સુત્વા થેરાનઞ્ચ ઉપસમે પસીદિત્વા બહું સમણપરિક્ખારં દેન્તિ, અયં થેરેસુ પસાદેન ઉપ્પન્નો ‘‘અકતભાગો’’ નામ, તસ્મા સબ્બેસં પાપુણાતિ.

એકો સઙ્ઘતો ઉદ્દિસાપેત્વા ઠિતિકાય ગાહિતં પત્તં હરિત્વા પણીતસ્સ ખાદનીયભોજનીયસ્સ પૂરેત્વા આહરિત્વા ‘‘ઇમં, ભન્તે, સબ્બો સઙ્ઘો પરિભુઞ્જતૂ’’તિ દેતિ, સબ્બેહિ ભાજેત્વા પરિભુઞ્જિતબ્બં. પત્તસામિકસ્સ પન અતિક્કન્તમ્પિ ઠિતિકં ઠપેત્વા અઞ્ઞં ઉદ્દેસભત્તં દાતબ્બં. અથ ‘‘પઠમંયેવ સબ્બં સઙ્ઘિકં પત્તં દેથા’’તિ વદતિ, એકસ્સ લજ્જિભિક્ખુનો સન્તકો પત્તો દાતબ્બો. આહરિત્વા ચ ‘‘સબ્બો સઙ્ઘો પરિભુઞ્જતૂ’’તિ વુત્તે ભાજેત્વા પરિભુઞ્જિતબ્બં.

એકો પાતિયા ભત્તં આહરિત્વા ‘‘સઙ્ઘુદ્દેસં દમ્મી’’તિ વદતિ, એકેકં આલોપં અદત્વા ઠિતિકાય એકસ્સ યાપનમત્તં કત્વા દાતબ્બં. અથ સો ભત્તં આહરિત્વા કિઞ્ચિ વત્તું અજાનન્તો તુણ્હીભૂતો અચ્છતિ, ‘‘કસ્સ તે આનીતં, કસ્સ દાતુકામોસી’’તિ ન વત્તબ્બં. પુચ્છાસભાગેન હિ ‘‘તુમ્હાકં આનીતં, તુમ્હાકં દાતુકામોમ્હી’’તિ વદેય્ય, તતો તં ભિક્ખું અઞ્ઞે ભિક્ખૂ જિગુચ્છન્તા ગીવં પરિવત્તેત્વા ઓલોકેતબ્બમ્પિ ન મઞ્ઞેય્યું. સચે પન ‘‘કુહિં યાસિ, કિં કરોન્તો આહિણ્ડસી’’તિ વુત્તે ‘‘ઉદ્દેસભત્તં ગહેત્વા આગતોમ્હી’’તિ વદતિ, એકેન લજ્જિભિક્ખુના ઠિતિકાય ગાહેતબ્બં. સચે આભતં બહુ હોતિ, સબ્બેસં પહોતિ, ઠિતિકાકિચ્ચં નત્થિ, થેરાસનતો પટ્ઠાય પત્તં પૂરેત્વા દાતબ્બં.

‘‘સઙ્ઘુદ્દેસપત્તં દેથા’’તિ વુત્તે ‘‘કિં આહરિસ્સસી’’તિ અવત્વા પકતિટ્ઠિતિકાય એવ ગાહેતબ્બં. યો પન પાયાસો વા રસપિણ્ડપાતો વા નિચ્ચં લબ્ભતિ; એવરૂપાનં પણીતભોજનાનં આવેણિકા ઠિતિકા કાતબ્બા, તથા સપરિવારાય યાગુયા મહગ્ઘાનં ફલાનં પણીતાનઞ્ચ ખજ્જકાનં. પકતિભત્તયાગુફલખજ્જકાનં પન એકાવ ઠિતિકા કાતબ્બા. ‘‘સપ્પિં આહરિસ્સામી’’તિ વુત્તે સબ્બસપ્પીનં એકાવ ઠિતિકા વટ્ટતિ, તથા સબ્બતેલાનં. ‘‘મધું આહરિસ્સામી’’તિ વુત્તે પન મધુનો એકાવ ઠિતિકા વટ્ટતિ, તથા ફાણિતસ્સ લટ્ઠિમધુકાદીનઞ્ચ ભેસજ્જાનં. સચે પન ગન્ધમાલં સઙ્ઘુદ્દેસં દેન્તિ, પિણ્ડપાતિકસ્સ વટ્ટતિ, ન વટ્ટતીતિ. આમિસસ્સેવ પટિક્ખિત્તત્તા વટ્ટતિ, સઙ્ઘં ઉદ્દિસ્સ દિન્નત્તા પન ન ગહેતબ્બન્તિ વદન્તિ.

ઉદ્દેસભત્તકથા નિટ્ઠિતા.

### નિમન્તનભત્તકથા

**નિમન્તનં** પુગ્ગલિકઞ્ચે, સયમેવ ઇસ્સરો. સઙ્ઘિકં પન ઉદ્દેસભત્તે વુત્તનયેનેવ ગાહેતબ્બં. સચે પનેત્થ દૂતો બ્યત્તો હોતિ, ‘‘ભન્તે , રાજગેહે ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ભત્તં ગણ્હથા’’તિ અવત્વા ‘‘ભિક્ખં ગણ્હથા’’તિ વદતિ,

પિણ્ડપાતિકાનમ્પિ વટ્ટતિ. અથ દૂતો અબ્યત્તો ''ભત્તં ગણ્હથા''તિ વદતિ, ભત્તુદ્દેસકો બ્યત્તો ''ભત્ત''ન્તિ અવત્વા ''ભન્તે, તુમ્હે યાથા''તિ વદતિ; એવમ્પિ પિણ્ડપાતિકાનમ્પિ વટ્ટતિ. તુમ્હાકં પટિપાટિયા ''ભત્તં પાપુણાતી''તિ વુત્તે પન ન વટ્ટતિ. સચે નિમન્તેતું આગતમનુસ્સો આસનસાલં પવિસિત્વા ''અટ્ઠ ભિક્ખૂ દેથા''તિ વા ''અટ્ઠ પત્તે દેથા''તિ વા વદતિ; એવમ્પિ પિણ્ડપાતિકાનં વટ્ટતિ, ''તુમ્હે ચ તુમ્હે ચ ગચ્છથા''તિ વત્તબ્બં. સચે પન ''અટ્ઠ ભિક્ખૂ દેથ; ભત્તં ગણ્હથ, અટ્ઠ પત્તે દેથ; ભત્તં ગણ્હથા''તિ વદતિ, પટિપાટિયા ગાહેતબ્બં. ગાહેન્તેન પન વિચ્છિન્દિત્વા ''ભત્ત''ન્તિ અવદન્તેન ''તુમ્હે ચ તુમ્હે ચ ગચ્છથા''તિ વુત્તે પિણ્ડપાતિકાનં વટ્ટતિ. ''ભન્તે, તુમ્હાકં પત્તં દેથ, તુમ્હે એથા''તિ વુત્તે પન ''સાધુ, ઉપાસકા''તિ ગન્તબ્બં. સઙ્ઘતો ઉદ્દિસિત્વા ''તુમ્હે એથા''તિ વુત્તેપિ યથાઠિતિકાય ગાહેતબ્બં.

નિમન્તનભત્તઘરતો પન પત્તત્થાય આગતસ્સ ઉદ્દેસભત્તે વુત્તનયેનેવ ઠિતિકાય પત્તો દાતબ્બો. એકો ''સઙ્ઘતો પટિપાટિયા પત્ત''ન્તિ અવત્વા કેવલં ''એકં પત્તં દેથા''તિ વત્વા અગાહિતેયેવ પત્તે યસ્સ કસ્સચિ પત્તં ગહેત્વા પૂરેત્વા આહરતિ, તં પત્તસામિકસ્સેવ હોતિ, ઉદ્દેસભત્તે વિય ઠિતિકાય ન ગાહેતબ્બં. ઇધાપિ યો આગન્ત્વા તુણ્હીભૂતો તિટ્ઠતિ, સો ''કસ્સ સન્તિકં આગતોસી''તિ વા ''કસ્સ પત્તં હરિસ્સસી''તિ વા ન વત્તબ્બો.

પુચ્છાસભાગેન હિ ''તુમ્હાકં સન્તિકં આગતો, તુમ્હાકં પત્તં હરિસ્સામી''તિ વદેય્ય, તતો સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ જિગુચ્છનીયો અસ્સ. ''કુહિં ગચ્છસિ, કિં કરોન્તો આહિણ્ડસી''તિ પન વુત્તે ''તસ્સ પત્તત્થાય આગતોમ્હી''તિ વદન્તસ્સ પટિપાટિયા ભત્તટ્ઠિતિકાય ગાહેત્વા પત્તો દાતબ્બો. ''ભત્તાહરણકપત્તં દેથા''તિ વુત્તેપિ પટિપાટિયા ભત્તટ્ઠિતિકાય એવ દાતબ્બો. સચે આહરિત્વા ''સબ્બો સઙ્ઘો ભુઞ્જતૂ''તિ વદતિ, ભાજેત્વા ભુઞ્જિતબ્બં. પત્તસામિકસ્સ અતિક્કન્તમ્પિ ઠિતિકં ઠપેત્વા અઞ્ઞં પટિપાટિભત્તં ગાહેતબ્બં.

એકો પાતિયા ભત્તં આહરિત્વા ''સઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ વદતિ, આલોપભત્તટ્ઠિતિકતો પટ્ઠાય આલોપસઙ્ખેપેન ભાજેતબ્બં. સચે પન તુણ્હીભૂતો અચ્છતિ, ''કસ્સ તે આભતં, કસ્સ દાતુકામોસી''તિ ન વત્તબ્બો. સચે પન ''કુહિં ગચ્છસિ, કિં કરોન્તો આહિણ્ડસી''તિ વુત્તે ''સઙ્ઘસ્સ મે ભત્તં આભતં, થેરાનં મે ભત્તં આભત''ન્તિ વદતિ, ગહેત્વા આલોપભત્તટ્ઠિતિકાય ભાજેતબ્બં. સચે પન એવં આભતં બહું હોતિ, સકલસ્સ સઙ્ઘસ્સ બહુ હોતિ, અભિહટભિક્ખા નામ પિણ્ડપાતિકાનમ્પિ વટ્ટતિ, ઠિતિકાપુચ્છનકિચ્ચં નત્થિ, થેરાસનતો પટ્ઠાય પત્તં પૂરેત્વા દાતબ્બં.

ઉપાસકો સઙ્ઘત્થેરસ્સ વા ગન્થધુતઙ્ગવસેન અભિઞ્ઞાતસ્સ વા ભત્તુદ્દેસકસ્સ વા પહિણાતિ ''અમ્હાકં ભત્તગહણત્થાય અટ્ઠ ભિક્ખૂ ગહેત્વા આગચ્છથા''તિ, સચેપિ ઞાતિઉપટ્ઠાકેહિ પેસિતં હોતિ, ઇમે તયો જના પુચ્છિતું ન લભન્તિ, આરુળ્હાયેવ માતિકં, સઙ્ઘતો અટ્ઠ ભિક્ખૂ ઉદ્દિસાપેત્વા અત્તનવમેહિ ગન્તબ્બં. કસ્મા? ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ હિ એતે ભિક્ખૂ નિસ્સાય લાભો ઉપ્પજ્જતીતિ. ગન્થધુતઙ્ગાદીહિ પન અનભિઞ્ઞાતો આવાસિકભિક્ખુ પુચ્છિતું લભતિ, તસ્મા તેન ''કિં સઙ્ઘતો ગણ્હામિ, ઉદાહુ યે જાનામિ, તેહિ સદ્ધિં આગચ્છામી''તિ માતિકં આરોપેત્વા યથા દાયકા વદન્તિ, તથા પટિપજ્જિતબ્બં. ''તુમ્હાકં નિસ્સિતકે વા યે વા જાનાથ, તે ગહેત્વા એથા''તિ વુત્તે પન યે ઇચ્છન્તિ, તેહિ સદ્ધિં ગન્તું લભતિ. સચે ''અટ્ઠ ભિક્ખૂ પહિણથા''તિ પેસેન્તિ, સઙ્ઘતોવ પેસેતબ્બા. અત્તના સચે અઞ્ઞસ્મિં ગામે સક્કા હોતિ ભિક્ખા લભિતું, અઞ્ઞો ગામો ગન્તબ્બો. ન સક્કા ચે હોતિ લભિતું, સોયેવ ગામો પિણ્ડાય પવિસિતબ્બો.

નિમન્તિતભિક્ખૂ આસનસાલાય નિસિન્ના હોન્તિ, તત્ર યે મનુસ્સા ‘‘પત્તે દેથા’’તિ આગચ્છન્તિ, અનિમન્તિતેહિ ન દાતબ્બા. ‘‘એતે નિમન્તિતભિક્ખૂ’’તિ વત્તબ્બં. ‘‘તુમ્હેપિ દેથા’’તિ વુત્તે પન દાતું વટ્ટતિ. ઉસ્સવાદીસુ મનુસ્સા સયમેવ પરિવેણાનિ ચ પધાનઘરાનિ ચ ગન્ત્વા તિપિટકે ચ ધમ્મકથિકે ચ ભિક્ખુસતેનપિ સદ્ધિં નિમન્તેન્તિ. તદા યેપિ જાનન્તિ, તે ગહેત્વા ગન્તું વટ્ટતિ. કસ્મા? ન હિ મહાભિક્ખુસઙ્ઘેન અત્થિકા મનુસ્સા પરિવેણાનિ ચ પધાનઘરાનિ ગચ્છન્તિ, સન્નિપાતટ્ઠાનતોવ યથાસત્તિ યથાબલં ભિક્ખૂ ગણ્હિત્વા ગચ્છન્તીતિ.

સચે પન સઙ્ઘત્થેરો વા ગન્થધુતઙ્ગવસેન અભિઞ્ઞાતકો વા ભત્તુદ્દેસકો વા અઞ્ઞત્ર વા વસ્સં વસિત્વા કત્થચિ વા ગન્ત્વા પુન સકટ્ઠાનં આગચ્છન્તિ, મનુસ્સા ચ આગન્તુકસ્સ સક્કારં કરોન્તિ, એકવારં યે જાનન્તિ, તે ગહેત્વા ગન્તબ્બં. પટિબદ્ધકાલતો પન પટ્ઠાય દુતિયવારે આરદ્ધે સઙ્ઘતોયેવ ગહેત્વા ગન્તબ્બં. અભિનવઆગન્તુકાવ હુત્વા ઞાતી વા ઉપટ્ઠાકે વા પસ્સિસ્સામાતિ ગચ્છન્તિ, તત્ર તેસં ઞાતી ચ ઉપટ્ઠાકા ચ સક્કારં કરોન્તિ. એત્થ પન યે જાનન્તિ, તે ગહેત્વા ગન્તું વટ્ટતિ.

યો પન અતિલાભી હોતિ, સકટ્ઠાનઞ્ચ આગન્તુકટ્ઠાનઞ્ચ એકસદિસં, સબ્બત્થ મનુસ્સા સઙ્ઘભત્તં સજ્જેત્વાવ નિસીદન્તિ, તેન સઙ્ઘતોવ ગહેત્વા ગન્તબ્બન્તિ અયં નિમન્તને વિસેસો. અવસેસો સબ્બપઞ્હો ઉદ્દેસભત્તે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બો. કુરુન્દિયં પન ‘‘અટ્ઠ મહાથેરે દેથા’’તિ વુત્તે ‘‘અટ્ઠ મહાથેરાવ દાતબ્બા’’તિ વુત્તં. એસ નયો મજ્ઝિમાદીસુ. સચે પન અવિસેસેત્વા ‘‘અટ્ઠ ભિક્ખૂ દેથા’’તિ વદતિ, સઙ્ઘતો દાતબ્બા.

નિમન્તનભત્તકથા નિટ્ઠિતા.

**સલાકભત્તકથા**

**સલાકભત્તે** પન ‘‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, સલાકાય વા પટ્ટિકાય વા ઉપનિબન્ધિત્વા ઓપુઞ્જિત્વા ઉદ્દિસિતુ’’ન્તિ વચનતો રુક્ખસારમયાય સલાકાય વા વેળુવિલીવતાલપણ્ણાદિમયાય પટ્ટિકાય વા ‘‘અસુકસ્સ નામ સલાકભત્ત’’ન્તિ એવં અક્ખરાનિ ઉપનિબન્ધિત્વા પચ્છિયં વા ચીવરભોગે વા કત્વા સબ્બા સલાકાયો ઓપુઞ્જિત્વા પુનપ્પુનં હેટ્ઠુપરિવસેનેવ આલોળેત્વા પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતેન ભત્તુદ્દેસકેન સચે ઠિતિકા અત્થિ, ઠિતિકતો પટ્ઠાય; નો ચે અત્થિ, થેરાસનતો પટ્ઠાય સલાકા દાતબ્બા. પચ્છા આગતાનમ્પિ એકાબદ્ધવસેન દૂરે ઠિતાનમ્પિ ઉદ્દેસભત્તે વુત્તનયેનેવ દાતબ્બા.

સચે વિહારસ્સ સમન્તતો બહૂ ગોચરગામા, ભિક્ખૂ પન ન બહુકા, ગામવસેનપિ સલાકાયો પાપુણન્તિ, ‘‘તુમ્હાકં અસુકગામે સલાકભત્તં પાપુણાતી’’તિ ગામવસેનેવ ગાહેતબ્બા. એવં ગાહેન્તેન સચેપિ એકેકસ્મિં ગામે નાનપ્પકારાનિ સટ્ઠિસલાકભત્તાનિ, સબ્બાનિ ગાહિતાનેવ હોન્તિ, તસ્સ પત્તગામસમીપે અઞ્ઞાનિપિ દ્વે તીણિ સલાકભત્તાનિ હોન્તિ, તાનિપિ તસ્સેવ દાતબ્બાનિ. ન હિ સક્કા તેસં કારણા અઞ્ઞં ભિક્ખું પહિણિતુન્તિ.

સચે એકચ્ચેસુ ગામેસુ બહૂનિ સલાકભત્તાનિ સલ્લક્ખેત્વા સત્તન્નમ્પિ અટ્ઠન્નમ્પિ ભિક્ખૂનં દાતબ્બાનિ. દદન્તેન પન ચતુન્નં પઞ્ચન્નં ભત્તાનં સલાકાયો એકતો બન્ધિત્વા દાતબ્બા. સચે તં ગામં અતિક્કમિત્વા અઞ્ઞો ગામો હોતિ, તસ્મિઞ્ચ એકમેવ સલાકભત્તં, તં પન પાતોવ દેન્તિ, તમ્પિ એતેસુ ભિક્ખૂસુ એકસ્સ નિગ્ગહેન દત્વા ‘‘પાતોવ તં ગહેત્વા પચ્છા ઓરિમગામે ઇતરાનિ ભત્તાનિ ગણ્હાહી’’તિ વત્તબ્બો. સચે ઓરિમગામે સલાકભત્તેસુ અગાહિતેસ્વેવ

ગાહિતસઞ્ઞાય ગચ્છતિ, પરભાગગામે સલાકભત્તં ગાહેત્વા પુન વિહારં આગન્ત્વા ઇતરાનિ ગાહેત્વા ઓરિમગામો ગન્તબ્બો. ‘‘ન હિ બહિસીમાય સઙ્ઘલાભો ગાહેતું લબ્ભતી’’તિ અયં નયો કુરુન્દિયં વુત્તો.

સચે પન ભિક્ખૂ બહૂ હોન્તિ, ગામવસેન સલાકા ન પાપુણન્તિ, વીથિવસેન વા વીથિયં એકગેહવસેન વા કુલવસેન વા ગાહેતબ્બા. વીથિઆદીસુ ચ યત્થ બહૂનિ ભત્તાનિ, તત્થ ગામે વુત્તનયેનેવ બહૂનં ભિક્ખૂનં ગાહેતબ્બાનિ. સલાકાસુ અસતિ ઉદ્દિસિત્વાપિ ગાહેતબ્બાનિ.

સલાકદાયકેન પન વત્તં જાનિતબ્બં. તેન હિ કાલસ્સેવ વુટ્ઠાય પત્તચીવરં ગહેત્વા ભોજનસાલં ગન્ત્વા અસમ્મટ્ઠટ્ઠાનં સમ્મજ્જિત્વા પાનીયં પરિભોજનીયં ઉપટ્ઠાપેત્વા ‘‘ઇદાનિ ભિક્ખૂહિ વત્તં કતં ભવિસ્સતી’’તિ કાલં સલ્લક્ખેત્વા ઘણ્ટિં પહરિત્વા ભિક્ખૂસુ સન્નિપતિતેસુ પઠમમેવ વારગામે સલાકભત્તં ગાહેતબ્બં. ‘‘તુય્હં અસુકસ્મિં નામ વારગામે સલાકા પાપુણાતિ તત્ર ગચ્છા’’તિ વત્તબ્બં.

સચે અતિરેકગાવુતે ગામો હોતિ, તં દિવસં ગચ્છન્તા કિલમન્તિ, ‘‘સ્વે તુય્હં વારગામે પાપુણાતી’’તિ અજ્જેવ ગાહેતબ્બં. યો વારગામં પેસિયમાનો ન ગચ્છતિ, અઞ્ઞં સલાકં મગ્ગતિ, ન દાતબ્બા. સદ્ધાનઞ્હિ મનુસ્સાનં પુઞ્ઞહાનિ સઙ્ઘસ્સ ચ લાભચ્છેદો હોતિ, તસ્મા તસ્સ દુતિયેપિ તતિયેપિ દિવસે અઞ્ઞા સલાકા ન દાતબ્બા, ‘‘અત્તનો પત્તટ્ઠાનં ગન્ત્વા ભુઞ્જાહી’’તિ વત્તબ્બો, તીણિ પન દિવસાનિ અગચ્છન્તસ્સ વારગામતો ઓરિમવારગામે સલાકા ગાહેતબ્બા. તઞ્ચે ન ગણ્હાતિ, તતો પટ્ઠાય તસ્સ અઞ્ઞં સલાકં દાતું ન વટ્ટતિ, દણ્ડકમ્મં પન ગાળ્હં કાતબ્બં, સટ્ઠિતો વા પણ્ણાસતો વા ન પરિહાપેતબ્બં. વારગામે ગાહેત્વા વિહારવારો ગાહેતબ્બો, ‘‘તુય્હં વિહારવારો પાપુણાતી’’તિ વત્તબ્બં. વિહારવારિકસ્સ દ્વે તિસ્સો યાગુસલાકાયો તિસ્સો ચતસ્સો વા ભત્તસલાકાયો ચ દાતબ્બા, નિબદ્ધં કત્વા પન ન દાતબ્બા. યાગુભત્તદાયકા હિ ‘‘અમ્હાકં યાગુભત્તં વિહારગોપકાવ ભુઞ્જન્તી’’તિ અઞ્ઞથત્તં આપજ્જેય્યું, તસ્મા અઞ્ઞેસુ કુલેસુ દાતબ્બા.

સચે વિહારવારિકાનં સભાગા આહરિત્વા દેન્તિ, ઇચ્ચેતં કુસલં; નો ચે, વારં ગાહેત્વા તેસં યાગુભત્તં આહરાપેતબ્બં. તાવ નેસં સલાકા ઞાતિકમ્મમેવ ભવન્તિ, વસ્સગ્ગેન પત્તટ્ઠાને પન અઞ્ઞમ્પિ પણીતભત્તસલાકં ગણ્હિતું લભન્તિયેવ. અતિરેકઉત્તરિભઙ્ગસ્સ એકચારિકભત્તસ્સ વિસું ઠિતિકં કત્વા સલાકા દાતબ્બા.

સચે યેન સલાકા લદ્ધા, સો તંદિવસં તં ભત્તં ન લભતિ, પુનદિવસે ગાહેતબ્બં. ભત્તમેવ લભતિ, ન ઉત્તરિભઙ્ગં; એવમ્પિ પુન ગાહેતબ્બં. ખીરભત્તસ્સ સલાકાયપિ એસેવ નયો. સચે પન ખીરમેવ લભતિ, ન ભત્તં; ખીરલાભતો પટ્ઠાય પુન ન ગાહેતબ્બં. દ્વે તીણિ એકચારિકભત્તાનિ એકસ્સેવ પાપુણન્તિ, દુબ્ભિક્ખસમયે સઙ્ઘનવકેન લદ્ધકાલે વિજટેત્વા વિસું ગાહેતબ્બાનિ, પાકતિકસલાકભત્તં અલદ્ધસ્સાપિ પુનદિવસે ગાહેતબ્બં.

સચે ખુદ્દકો વિહારો હોતિ, સબ્બે ભિક્ખૂ એકસમ્ભોગા, ઉચ્છુસલાકં ગાહેન્તેન યસ્સ કસ્સચિ સમ્મુખીભૂતસ્સ પાપેત્વા મહાથેરાદીનં દિવા તચ્છેત્વા દાતું વટ્ટતિ. રસસલાકં પાપેત્વા પચ્છાભત્તં પરિસ્સાવેત્વા વા ફાણિતં વા કારેત્વા પિણ્ડપાતિકાદીનમ્પિ દાતબ્બં . આગન્તુકાનં આગતાનાગતભાવં ઞત્વા ગાહેતબ્બા, મહાઆવાસે ઠિતિકં કત્વા ગાહેતબ્બા.

તક્કસલાકમ્પિ સભાગટ્ઠાને પાપેત્વા વા પચાપેત્વા વા ધૂમાપેત્વા વા થેરાનં દાતું વટ્ટતિ. મહાઆવાસે વુત્તનયેનેવ પટિપજ્જિતબ્બં ફલસલાકપૂવસલાકભેસજ્જગન્ધમાલસલાકાયોપિ વિસું ઠિતિકાય ગાહેતબ્બા.

ભેસજ્જાદિસલાકાયો ચેત્થ કિઞ્ચાપિ પિણ્ડપાતિકાનમ્પિ વટ્ટન્તિ, સલાકવસેન ગાહિતત્તા પન ન સાદિતબ્બા. અગ્ગભિક્ખામત્તં સલાકભત્તં દેન્તિ, ઠિતિકં પુચ્છિત્વા ગાહેતબ્બં. અસતિયા ઠિતિકાય થેરાસનતો પટ્ઠાય ગાહેતબ્બં. સચે તાદિસાનિ ભત્તાનિ બહૂનિ હોન્તિ, એકેકસ્સ ભિક્ખુનો દ્વે તીણિ દાતબ્બાનિ; નો ચે, એકેકમેવ દત્વા પટિપાટિયા ગતાય પુન થેરાસનતો પટ્ઠાય દાતબ્બં. સચે અન્તરાવ ઉપચ્છિજ્જતિ, ઠિતિકા સલ્લક્ખેતબ્બા. યદિ પન તાદિસં ભત્તં નિબદ્ધમેવ હોતિ, યસ્સ પાપુણાતિ, સો વત્તબ્બો ''લદ્ધા વા અલદ્ધા વા સ્વેપિ ગણ્હેય્યાસી''તિ. એકં અનિબદ્ધં હોતિ, લભનદિવસે પન યાવદત્થં લભતિ, અલભનદિવસા બહુતરા હોન્તિ, તં યસ્સ પાપુણાતિ, સો અલભિત્વા ''સ્વે ગણ્હેય્યાસી''તિ વત્તબ્બો.

યો સલાકાસુ ગાહિતાસુ પચ્છા આગચ્છતિ, તસ્સ અતિક્કન્તાવ સલાકા ન ઉપટ્ઠાપેત્વા દાતબ્બા. સલાકં નામ ઘણ્ટિપ્પહરણતો પટ્ઠાય આગન્ત્વા હત્થં પસારેન્તોવ લભતિ. અઞ્ઞસ્સ આગન્ત્વા સમીપે ઠિતસ્સાપિ અતિક્કન્તા અતિક્કન્તાવ હોતિ. સચે પનસ્સ અઞ્ઞો ગણ્હન્તો અત્થિ, સયં અનાગતોપિ લભતિ. સભાગટ્ઠાને અસુકો અનાગતોતિ ઞત્વા ''અયં તસ્સ સલાકા''તિ ઠપેતું વટ્ટતિ. સચે ''અનાગતસ્સ ન દાતબ્બા''તિ કતિકં કરોન્તિ, અધમ્મિકા હોતિ. અન્તોઉપચારે ઠિતસ્સ હિ ભાજનીયભણ્ડં પાપુણાતિ. સચે પન ''અનાગતસ્સ દેથા''તિ મહાસદ્દં કરોન્તિ, દણ્ડકમ્મં ઠપેતબ્બં, ''આગન્ત્વા ગણ્હન્તૂ''તિ વત્તબ્બં.

છપ્પઞ્ચસલાકા નટ્ઠા હોન્તિ, ભત્તુદ્દેસકો દાયકાનં નામં નસ્સરતિ, સો ચે નટ્ઠસલાકા મહાથેરસ્સ વા અત્તનો વા પાપેત્વા ભિક્ખૂ વદેય્ય, ''મયા અસુકગામે સલાકભત્તં મય્હં પાપિતં, તુમ્હે તત્થ લદ્ધં સલાકભત્તં ભુઞ્જેય્યાથા''તિ, વટ્ટતિ. વિહારે અપાપિતં પન આસનસાલાય તં ભત્તં લભિત્વા તત્થેવ પાપેત્વા ભુઞ્જિતું ન વટ્ટતિ. ''અજ્જ પટ્ઠાય મય્હં સલાકભત્તં ગણ્હથા''તિ વુત્તે તત્ર આસનસાલાય ગાહેતું ન વટ્ટતિ, વિહારં આનેત્વા ગાહેતબ્બં. ''સ્વે પટ્ઠાયા''તિ વુત્તે પન ભત્તુદ્દેસકસ્સ આચિક્ખિતબ્બં ''સ્વે પટ્ઠાય અસુકકુલં નામ સલાકભત્તં દેતિ, સલાકગ્ગાહણકાલે સરેય્યાસી''તિ. દુબ્ભિક્ખે સલાકભત્તં પચ્છિન્દિત્વા સુભિક્ખે જાતે કિઞ્ચિ દિસ્વા ''અજ્જ પટ્ઠાય અમ્હાકં સલાકભત્તં ગણ્હથા''તિ પુન પટ્ઠપેન્તિ, અન્તોગામે અગાહેત્વા વિહારં આનેત્વાવ ગાહેતબ્બં. ઇદઞ્હિ ''સલાકભત્તં'' નામ. ઉદ્દેસભત્તસદિસં ન હોતિ, વિહારમેવ સન્ધાય દિય્યતિ, તસ્મા બહિઉપચારે ગાહેતું ન વટ્ટતિ. ''સ્વે પટ્ઠાયા''તિ વુત્તે પન વિહારે ગાહેતબ્બમેવ.

ગમિકો ભિક્ખુ યં દિસાભાગં ગન્તુકામો, તત્થ અઞ્ઞેન વારગામસલાકા લદ્ધા હોતિ, તં ગહેત્વા ઇતરં ભિક્ખું ''મય્હં પત્તસલાકં ત્વં ગણ્હાહી''તિ વત્વા ગન્તું વટ્ટતિ. તેન પન ઉપચારસીમં અનતિક્કન્તેયેવ તસ્મિં તસ્સ સલાકા ગાહેતબ્બા.

છડ્ડિતવિહારે મનુસ્સા બોધિચેતિયાદીનિ જગ્ગિત્વા ભુઞ્જન્તૂતિ સલાકભત્તં પટ્ઠપેન્તિ, ભિક્ખૂ સકટ્ઠાનેસુ વસિત્વા કાલસ્સેવ ગન્ત્વા તત્થ વત્તં કરિત્વા તં ભત્તં ભુઞ્જન્તિ, વટ્ટતિ. સચે તેસુ સ્વાતનાય અત્તનો પાપેત્વા ગતેસુ આગન્તુકો ભિક્ખુ છડ્ડિતવિહારે વસિત્વા કાલસ્સેવ વત્તં કત્વા ઘણ્ટિં પહરિત્વા સલાકભત્તં અત્તનો પાપેત્વા આસનસાલં ગચ્છતિ, સોવ તસ્સ ભત્તસ્સ ઇસ્સરો. યો પન ભિક્ખૂસુ વત્તં કરોન્તેસુયેવ ભૂમિયં દ્વે તયો સમ્મુઞ્જનિપ્પહારે દત્વા ઘણ્ટિં પહરિત્વા ''ધુરગામે સલાકભત્તં મય્હં પાપુણાતી''તિ ગચ્છતિ, તસ્સ તં ચોરિકાય ગહિતત્તા ન પાપુણાતિ, વત્તં કત્વા પાપેત્વા પચ્છા ગતભિક્ખૂનંયેવ હોતિ.

એકો ગામો અતિદૂરે હોતિ, ભિક્ખૂ નિચ્ચં ગન્તું ન ઇચ્છન્તિ, મનુસ્સા ‘‘મયં પુઞ્ઞેન પરિબાહિરા હોમા’’તિ વદન્તિ, યે તસ્સ ગામસ્સ આસન્નવિહારે સભાગભિક્ખૂ, તે વત્તબ્બા ‘‘ઇમેસં ભિક્ખૂનં અનાગતદિવસે તુમ્હે ભુઞ્જથા’’તિ. સલાકા પન દેવસિકં પાપેતબ્બા, તા ચ ખો પન ઘણ્ટિપ્પહરણમત્તેન વા પચ્છિચાલનમત્તેન વા પાપિતા ન હોન્તિ, પચ્છિં પન ગહેત્વા સલાકા પીઠકે આકિરિતબ્બા, પચ્છિ પન મુખવટ્ટિયં ન ગહેતબ્બા. સચે હિ તત્થ અહિ વા વિચ્છિકો વા ભવેય્ય, દુક્ખં ઉપ્પાદેય્ય; તસ્મા હેટ્ઠા ગહેત્વા પચ્છિં પરમ્મુખં કત્વા સલાકા આકિરિતબ્બા ‘‘સચેપિ સપ્પો ભવિસ્સતિ, એત્તોવ પલાયિસ્સતી’’તિ. એવં સલાકા આકિરિત્વા ગામાદિવસેન પુબ્બે વુત્તનયેનેવ ગાહેતબ્બા. અપિચ એકં મહાથેરસ્સ પાપેત્વા ‘‘અવસેસા મય્હં પાપુણન્તી’’તિ અત્તનો પાપેત્વા વત્તં કત્વા ચેતિયં વન્દિત્વા વિતક્કમાળકે ઠિતેહિ ભિક્ખૂહિ ‘‘પાપિતા, આવુસો, સલાકા’’તિ વુત્તે ‘‘આમ, ભન્તે, તુમ્હે ગતગતગામે સલાકભત્તં ગણ્હથા’’તિ વત્તબ્બં; એવં પાપિતાપિ હિ સુપાપિતાવ હોન્તિ.

ભિક્ખૂ સબ્બરત્તિં ધમ્મસવનત્થં અઞ્ઞં વિહારં ગચ્છન્તા ‘‘મયં તત્થ દાનં અગ્ગહેત્વાવ અમ્હાકં ગોચરગામેવ પિણ્ડાય ચરિત્વા આગમિસ્સામા’’તિ સલાકા અગ્ગહેત્વાવ ગતા, વિહારે થેરસ્સ પત્તસલાકભત્તં ભુઞ્જિતું આગચ્છન્તિ, વટ્ટતિ. અથ મહાથેરોપિ ‘‘અહં ઇધ કિં કરોમી’’તિ તેહિયેવ સદ્ધિં ગચ્છતિ, તેહિ ગતવિહારે અભુઞ્જિત્વાવ ગોચરગામં અનુપ્પત્તેહિ ‘‘દેથ, ભન્તે, પત્તે સલાકયાગુઆદીનિ આહરિસ્સામા’’તિ વુત્તે પત્તા ન દાતબ્બા. ‘‘કસ્મા, ભન્તે, ન દેથા’’તિ ‘‘વિહારટ્ઠકં ભત્તં વિહારે વુત્થાનં પાપુણાતિ, મયં અઞ્ઞસ્મિં વિહારે વુત્થા’’તિ. ‘‘દેથ, ભન્તે, ન મયં વિહારે પાલિકાય દેમ, તુમ્હાકં દેમ, ગણ્હથ અમ્હાકં ભિક્ખ’’ન્તિ વુત્તે પન વટ્ટતિ.

સલાકભત્તકથા નિટ્ઠિતા.

### પક્ખિકભત્તાદિકથા

પક્ખિકાદીસુ પન યં અભિલક્ખિતેસુ ચાતુદ્દસી પઞ્ચદસી પઞ્ચમી અટ્ઠમીતિ ઇમેસુ પક્ખેસુ કમ્મપ્પસુતેહિ ઉપોસથં કાતું સતિકરણત્થાય દિય્યતિ, તં **પક્ખિકં** નામ. તં સલાકભત્તગતિકમેવ હોતિ, ગાહેત્વા ભુઞ્જિતબ્બં. સચે સલાકભત્તમ્પિ પક્ખિકભત્તમ્પિ બહુ સબ્બેસં વિનિવિજ્ઝિત્વા ગચ્છતિ, દ્વેપિ ભત્તાનિ વિસું વિસું ગાહેતબ્બાનિ. સચે ભિક્ખુસઙ્ઘો મહા, પક્ખિકં ગાહેત્વા તસ્સ ઠિતિકાય સલાકભત્તં ગાહેતબ્બં , સલાકભત્તં વા ગાહાપેત્વા તસ્સ ઠિતિકાય પક્ખિકં ગાહેતબ્બં. યેસં ન પાપુણાતિ, તે પિણ્ડાય ચરિસ્સન્તિ. સચે દ્વેપિ ભત્તાનિ બહૂનિ, ભિક્ખૂ મન્દા; સલાકભત્તં નામ દેવસિકં લબ્ભતિ, તસ્મા તં ઠપેત્વા ‘‘પક્ખિકં આવુસો ભુઞ્જથા’’તિ પક્ખિકમેવ ગાહેતબ્બં. પક્ખિકં પણીતં દેન્તિ, વિસું ઠિતિકા કાતબ્બા. ‘‘સ્વે પક્ખો’’તિ અજ્જ પક્ખિકં ન ગાહેતબ્બં. સચે પન દાયકા વદન્તિ ‘‘સ્વે અમ્હાકં ઘરે લૂખભત્તં ભવિસ્સતિ, અજ્જેવ પક્ખિકભત્તં ઉદ્દિસથા’’તિ, એવં વટ્ટતિ.

**ઉપોસથિકં** નામ અન્વડ્ઢમાસે ઉપોસથઙ્ગાનિ સમાદિયિત્વા યં અત્તના ભુઞ્જતિ, તદેવ દિય્યતિ. **પાટિપદિકં** નામ ‘‘ઉપોસથે બહૂ સદ્ધા પસન્ના ભિક્ખૂનં સક્કારં કરોન્તિ, પાટિપદે પન ભિક્ખૂ કિલમન્તિ, પાટિપદે દિન્નં દુબ્ભિક્ખદાનસદિસં મહપ્ફલં હોતિ, ઉપોસથકમ્મેન વા પરિસુદ્ધસીલાનં દુતિયદિવસે દિન્નં મહપ્ફલં હોતી’’તિ સલ્લક્ખેત્વા પાટિપદે દિય્યનકદાનં, તમ્પિ ઉભયં સલાકભત્તગતિકમેવ. ઇતિ ઇમાનિ સત્તપિ ભત્તાનિ પિણ્ડપાતિકાનં ન વટ્ટન્તિ, ધુતઙ્ગભેદં કરોન્તિયેવ.

અપરાનિપિ ચીવરક્ખન્ધકે વિસાખાય વરં યાચિત્વા દિન્નાનિ આગન્તુકભત્તં ગમિયભત્તં ગિલાનભત્તં ગિલાનુપટ્ઠાકભત્તન્તિ ચત્તારિ ભત્તાનિ પાળિયં આગતાનેવ, તત્થ આગન્તુકાનં દિન્નં ભત્તં ‘‘**આગન્તુકભત્તં**’’. એસ

નયો સેસેસુ. સચે પનેત્થ આગન્તુકભત્તાનિપિ આગન્તુકાપિ બહૂ હોન્તિ, સબ્બેસં એકેકં ગાહેતબ્બં, ભત્તેસુ અપ્પહોન્તેસુ ઠિતિકાય ગાહેતબ્બં. એકો આગન્તુકો પઠમમેવ આગન્ત્વા સબ્બં આગન્તુકભત્તં અત્તનો ગાહેત્વા નિસીદતિ, સબ્બં તસ્સેવ હોતિ, પચ્છા આગતેહિ આગન્તુકેહિ તેન દિન્નાનિ પરિભુઞ્જિતબ્બાનિ. તેનપિ એકં અત્તનો ગહેત્વા સેસાનિ દાતબ્બાનિ. અયં ઉળારો.

સચે પન યો પઠમં આગન્ત્વાપિ અત્તનો અગ્ગહેત્વા તુણ્હીભૂતો નિસીદતિ, પચ્છા આગતેહિ સદ્ધિં પટિપાટિયા ગણ્હિતબ્બં. સચે નિચ્ચં આગન્તુકા આગચ્છન્તિ, આગતદિવસેયેવ ભુઞ્જિતબ્બં, અન્તરન્તરા ચે આગચ્છન્તિ, દ્વે તીણિ દિવસાનિ ભુઞ્જિતબ્બં. મહાપચ્ચરિયં પન ''સત્ત દિવસાનિ ભુઞ્જિતું વટ્ટતી''તિ વુત્તં.

આવાસિકો કત્થચિ ગન્ત્વા આગતો, તેનાપિ આગન્તુકભત્તં પરિભુઞ્જિતબ્બં. સચે પન તં વિહારે નિબન્ધાપિતં હોતિ, વિહારે ગાહેતબ્બં. અથ વિહારો દૂરે હોતિ, આસનસાલાય નિબન્ધાપિતં આસનસાલાય ગાહેતબ્બં. સચે પન દાયકા ''આગન્તુકેસુ અસતિ આવાસિકાપિ પરિભુઞ્જન્તૂ''તિ વદન્તિ, વટ્ટતિ.

**ગમિયભત્તેપિ** અયમેવ કથામગ્ગો. અયં પન વિસેસો – આગન્તુકો આગન્તુકભત્તમેવ લભતિ, ગમિકો આગન્તુકભત્તમ્પિ ગમિયભત્તમ્પિ. આવાસિકોપિ પક્કમિતુકામો ગમિકો હોતિ; ગમિયભત્તં લભતિ. યથા પન આગન્તુકભત્તં; એવમિદં દ્વે વા તીણિ વા સત્ત વા દિવસાનિ ન લબ્ભતિ. ''ગમિસ્સામી''તિ ભુત્તો તંદિવસં કેનચિદેવ કારણેન ન ગતો, પુનદિવસેપિ ભુઞ્જિતું વટ્ટતિ, સઉસ્સાહત્તા. ''ગમિસ્સામી''તિ ભુત્તસ્સ ચોરા વા પન્થં રુન્ધન્તિ ઉદકં વા, દેવો વા વસ્સતિ, સત્થો વા ન ગચ્છતિ, સઉસ્સાહેન ભુઞ્જિતબ્બં. એતે ઉપદ્દવે ઓલોકેન્તેન ''દ્વે તયો દિવસે ભુઞ્જિતું વટ્ટતી''તિ મહાપચ્ચરિયં વુત્તં. ''ગમિસ્સામી''તિ પન લેસં ઓડ્ડેત્વા ભુઞ્જિતું ન લભતિ.

**ગિલાનભત્તમ્પિ** સચે સબ્બેસં ગિલાનાનં પહોતિ, સબ્બેસં દાતબ્બં; નો ચે, ઠિતિકં કત્વા ગાહેતબ્બં. એકો ગિલાનો અરોગરૂપો સક્કોતિ અન્તોગામં ગન્તું, એકો ન સક્કોતિ, અયં **''મહાગિલાનો''** નામ. એતસ્સ ગિલાનભત્તં દાતબ્બં. દ્વે મહાગિલાના – એકો લાભી અભિઞ્ઞાતો બહું ખાદનીયં ભોજનીયં લભતિ, એકો અનાથો અપ્પલાભતાય અન્તોગામં પવિસતિ – એતસ્સ ગિલાનભત્તં દાતબ્બં. ગિલાનભત્તે પન દિવસપરિચ્છેદો નત્થિ. યાવ રોગો ન વૂપસમ્મતિ, સપ્પાયભોજનં અભુઞ્જન્તો ન યાપેતિ, તાવ ભુઞ્જિતબ્બં. યદા પન મિસ્સકયાગું વા મિસ્સકભત્તં વા ભુત્તસ્સાપિ રોગો ન કુપ્પતિ, તતો પટ્ઠાય ન ભુઞ્જિતબ્બં.

**ગિલાનુપટ્ઠાકભત્તમ્પિ** યં સબ્બેસં પહોતિ, તં સબ્બેસં દાતબ્બં; નો ચે પહોતિ, ઠિતિકં કત્વા ગાહેતબ્બં. ઇદમ્પિ દ્વીસુ ગિલાનેસુ મહાગિલાનુપટ્ઠાકસ્સ ગાહેતબ્બં, દ્વીસુ મહાગિલાનેસુ અનાથગિલાનુપટ્ઠાકસ્સ. યં કુલં ગિલાનભત્તમ્પિ દેતિ ગિલાનુપટ્ઠાકભત્તમ્પિ, તત્થ યસ્સ ગિલાનસ્સ ભત્તં પાપુણાતિ તદુપટ્ઠાકસ્સાપિ તત્થેવ ગાહેતબ્બં. ગિલાનુપટ્ઠાકભત્તેપિ દિવસપરિચ્છેદો નત્થિ, યાવ ગિલાનો લભતિ, તાવસ્સ ઉપટ્ઠાકોપિ લભતીતિ. ઇમાનિ ચત્તારિ ભત્તાનિ સચે એવં દિન્નાનિ હોન્તિ ''આગન્તુકગમિકગિલાનુપટ્ઠાકા મમ ભિક્ખં ગણ્હન્તૂ''તિ, પિણ્ડપાતિકાનમ્પિ વટ્ટતિ. સચે પન આગન્તુકાદીનં ભત્તં નિબન્ધાપેમિ, ''મમ ભત્તં ગણ્હન્તૂ''તિ એવં દિન્નાનિ હોન્તિ, પિણ્ડપાતિકાનં ન વટ્ટતિ.

અપરાનિપિ ''ધુરભત્તં, કુટિભત્તં, વારભત્ત''ન્તિ તીણિ ભત્તાનિ. તત્થ **ધુરભત્તન્તિ** નિચ્ચભત્તં વુચ્ચતિ, તં દુવિધં – સઙ્ઘિકં પુગ્ગલિકઞ્ચ. તત્થ યં ''સઙ્ઘસ્સ ધુરભત્તં દેમા''તિ નિબન્ધાપિતં, તં સલાકભત્તગતિકં. ''મમ નિબદ્ધં ભિક્ખં ગણ્હન્તૂ''તિ વત્વા દિન્નં પન પિણ્ડપાતિકાનમ્પિ વટ્ટતિ. પુગ્ગલિકેપિ ''તુમ્હાકં ધુરભત્તં દમ્મી''તિ વુત્તે

પિણ્ડપાતિકો ચે, ન વટ્ટતિ. ‘‘મમ નિબદ્ધં ભિક્ખં ગણ્હથા’’તિ વુત્તે પન વટ્ટતિ, સાદિતબ્બં. સચેપિ પચ્છા કતિપાહે વીતિવત્તે ‘‘ધુરભત્તં ગણ્હથા’’તિ વદતિ, મૂલે સુટ્ઠુ સમ્પટિચ્છિતત્તા વટ્ટતિ.

**કુટિભત્તં** નામ યં સઙ્ઘસ્સ આવાસં કારેત્વા ‘‘અમ્હાકં સેનાસનવાસિનો અમ્હાકંયેવ ભત્તં ગણ્હન્તૂ’’તિ એવં નિબન્ધાપિતં, તં સલાકભત્તગતિકમેવ હોતિ, ગહેત્વા ભુઞ્જિતબ્બં. ‘‘અમ્હાકં સેનાસનવાસિનો અમ્હાકંયેવ ભિક્ખં ગણ્હન્તૂ’’તિ વુત્તે પન પિણ્ડપાતિકાનમ્પિ વટ્ટતિ . યં પન પુગ્ગલે પસીદિત્વા તસ્સ વા આવાસં કત્વા ‘‘તુમ્હાકં દેમા’’તિ દિન્નં, તં તસ્સેવ હોતિ, તસ્મિં કત્થચિ ગતે નિસ્સિતકેહિ ભુઞ્જિતબ્બં.

**વારભત્તં** નામ દુબ્ભિક્ખસમયે ‘‘વારેન ભિક્ખૂ જગ્ગિસ્સામા’’તિ ધુરગેહતો પટ્ઠાય દિન્નં, તમ્પિ ભિક્ખાવચનેન દિન્નં પિણ્ડપાતિકાનં વટ્ટતિ. ‘‘વારભત્ત’’ન્તિ વુત્તે પન સલાકભત્તગતિકં હોતિ. સચે તણ્ડુલાદીનિ પેસેન્તિ, ‘‘સામણેરા પચિત્વા દેન્તૂ’’તિ, પિણ્ડપાતિકાનં વટ્ટતિ. ઇતિ ઇમાનિ ચ તીણિ આગન્તુકભત્તાદીનિ ચ ચત્તારીતિ સત્ત, તાનિ સઙ્ઘભત્તાદીહિ સહ ચુદ્દસ ભત્તાનિ હોન્તિ.

અટ્ઠકથાયં પન વિહારભત્તં, અટ્ઠકભત્તં, ચતુક્કભત્તં, ગુળ્હકભત્તન્તિ અઞ્ઞાનિપિ ચત્તારિ ભત્તાનિ વુત્તાનિ. તત્થ **વિહારભત્તં** નામ વિહારે તત્રુપ્પાદભત્તં, તં સઙ્ઘભત્તેન ગહિતં. તં પન તિસ્સમહાવિહારચિત્તલપબ્બતાદીસુ પટિસમ્ભિદાપત્તેહિ ખીણાસવેહિ યથા પિણ્ડપાતિકાનમ્પિ સક્કા હોતિ પરિભુઞ્જિતું, તથા પટિગ્ગાહિતત્તા તાદિસેસુ ઠાનેસુ પિણ્ડપાતિકાનમ્પિ વટ્ટતિ. ‘‘અટ્ઠન્નં ભિક્ખૂનં દેમ, ચતુન્નં દેમા’’તિ એવં દિન્નં પન **અટ્ઠકભત્તઞ્ચેવ ચતુક્કભત્તઞ્ચ**; તમ્પિ ભિક્ખાવચનેન દિન્નં પિણ્ડપાતિકાનં વટ્ટતિ. મહાભિસઙ્ખારિકેન અતિરસકપૂવેન પત્તં પૂરેત્વા થકેત્વા દિન્નં **ગુળ્હકભત્તં** નામ. ઇમાનિ તીણિ સલાકભત્તગતિકાનેવ.

અપરમ્પિ **ગુળકભત્તં** નામ અત્થિ, ઇધેકચ્ચે મનુસ્સા મહાધમ્મસવનઞ્ચ વિહારપૂજઞ્ચ કારેત્વા સકલસઙ્ઘસ્સ દાતું ન સક્કોમાતિ, ‘‘દ્વે તીણિ ભિક્ખુસતાનિ અમ્હાકં ભિક્ખં ગણ્હન્તૂ’’તિ ભિક્ખુપરિચ્છેદજાનનત્થં ગુળકે દેન્તિ, ઇદં પિણ્ડપાતિકાનમ્પિ વટ્ટતિ. ઇતિ ચીવરક્ખન્ધકે ચીવરભાજનીયં, ઇમસ્મિં પન સેનાસનક્ખન્ધકે સેનાસનભાજનીયઞ્ચેવ પિણ્ડપાતભાજનીયઞ્ચ વુત્તં.

ગિલાનપચ્ચયભાજનીયં પન એવં વેદિતબ્બં – સપ્પિઆદીસુ ભેસજ્જેસુ રાજરાજમહામત્તા સપ્પિસ્સ તાવ કુમ્ભસતમ્પિ કુમ્ભસહસ્સમ્પિ વિહારં પેસેન્તિ, ઘણ્ટિં પહરિત્વા થેરાસનતો પટ્ઠાય ગહિતભાજનં પૂરેત્વા દાતબ્બં , પિણ્ડપાતિકાનમ્પિ વટ્ટતિ. સચે અલસજાતિકા મહાથેરા પચ્છા આગચ્છન્તિ, ‘‘ભન્તે, વીસતિવસ્સાનં દિય્યતિ, તુમ્હાકં ઠિતિકા અતિક્કન્તા’’તિ ન વત્તબ્બા, ઠિતિકં ઠપેત્વા તેસં દત્વા પચ્છા ઠિતિકાય દાતબ્બં.

‘‘અસુકવિહારે બહુ સપ્પિ ઉપ્પન્ન’’ન્તિ સુત્વા યોજનન્તરવિહારતોપિ ભિક્ખૂ આગચ્છન્તિ, સમ્પત્તસમ્પત્તાનં ઠિતટ્ઠાનતો પટ્ઠાય દાતબ્બં. અસમ્પત્તાનમ્પિ ઉપચારસીમં પવિટ્ઠાનં અન્તેવાસિકાદીસુ ગણ્હન્તેસુ દાતબ્બમેવ. ‘‘બહિઉપચારસીમાય ઠિતાનં દેથા’’તિ વદન્તિ, ન દાતબ્બં. સચે પન ઉપચારસીમં ઓક્કન્તેહિ એકાબદ્ધા હુત્વા અત્તનો વિહારદ્વારે વા અન્તોવિહારેયેવ વા હોન્તિ, પરિસાવસેન વડ્ઢિતા નામ સીમા હોતિ, તસ્મા દાતબ્બં. સઙ્ઘનવકસ્સ દિન્નેપિ પચ્છા આગતાનં દાતબ્બમેવ. દુતિયભાગે પન થેરાસનં આરુળ્હે પચ્છા આગતાનં પઠમભાગો ન પાપુણાતિ, દુતિયભાગતો વસ્સગ્ગેન દાતબ્બં. ઉપચારસીમં પવિસિત્વા યત્થ કત્થચિ દિન્નં હોતિ, સબ્બસન્નિપાતટ્ઠાનેયેવ ભાજેતબ્બં.

યસ્મિં વિહારે દસ ભિક્ખૂ, દસેવ ચ સપ્પિકુમ્ભા દિય્યન્તિ, એકેકકુમ્ભવસેનેવ ભાજેતબ્બં. એકો સપ્પિકુમ્ભો હોતિ, દસ ભિક્ખૂહિ ભાજેત્વા ગહેતબ્બં. સચે યથાઠિતંયેવ ''અમ્હાકં પાપુણાતી''તિ ગણ્હન્તિ, દુગ્ગહિતં; ગતગતટ્ઠાને સઙ્ઘિકમેવ હોતિ. કુમ્ભં પન આવજ્જેત્વા થાલકે થોકં સપ્પિં કત્વા ''ઇદં મહાથેરસ્સ પાપુણાતિ, અવસેસં અમ્હાકં પાપુણાતી''તિ વત્વા તમ્પિ કુમ્ભેયેવ આકિરિત્વા યથિચ્છિતં ગહેત્વા ગન્તું વટ્ટતિ. સચે થિનં સપ્પિ હોતિ, લેખં કત્વા ''લેખતો પરભાગો મહાથેરસ્સ પાપુણાતિ, અવસેસં અમ્હાક''ન્તિ ગહિતમ્પિ સુગ્ગહિતં, વુત્તપરિચ્છેદતો ઊનાધિકેસુપિ ભિક્ખૂસુ ચ સપ્પિકુમ્ભેસુ ચ એતેનેવુપાયેન ભાજેતબ્બં.

સચે પનેકો ભિક્ખુ, એકોપિ કુમ્ભો હોતિ, ઘણ્ટિં પહરિત્વા ''અયં મય્હં પાપુણાતી''તિપિ ગહેતું વટ્ટતિ. ''અયં પઠમભાગો મય્હં પાપુણાતિ, અયં દુતિયભાગો''તિ એવં થોકં થોકમ્પિ પાપેતું વટ્ટતિ. એસ નયો નવનીતાદીસુપિ. યસ્મિં પન વિપ્પસન્ને તિલતેલાદિમ્હિ લેખા ન સન્તિટ્ઠતિ, તં ઉદ્ધરિત્વા ભાજેતબ્બં. સિઙ્ગિવેરમરિચાદિભેસજ્જમ્પિ અવસેસપત્તથાલકાદિસમણપરિક્ખારોપિ સબ્બો વુત્તાનુરૂપેનેવ નયેન સુટ્ઠુ સલ્લક્ખેત્વા ભાજેતબ્બોતિ.

પાળિં અટ્ઠકથઞ્ચેવ, ઓલોકેત્વા વિચક્ખણો;
સઙ્ઘિકે પચ્ચયે એવં, અપ્પમત્તોવ ભાજયેતિ.

ઇતિ સબ્બાકારેન પચ્ચયભાજનીયકથા નિટ્ઠિતા.

સમ્મન્નિત્વા ઠપિતયાગુભાજકાદીહિ ભાજનીયટ્ઠાનં આગતમનુસ્સાનં અનાપુચ્છિત્વાવ ઉપડ્ઢભાગો દાતબ્બો, અસમ્મતેહિ પન અપલોકેત્વા દાતબ્બો. સમ્મતેન અપ્પમત્તકવિસ્સજ્જનકેન ભિક્ખુના ચીવરકમ્મં કરોન્તસ્સ ''સૂચિં દેહી''તિ વદતો એકા દીઘા, એકા રસ્સાતિ દ્વે સૂચિયો દાતબ્બા. ''અવિભત્તં સઙ્ઘિકં ભણ્ડ''ન્તિ પુચ્છિતબ્બકિચ્ચં નત્થિ. પિપ્ફલકત્થિકસ્સ એકો પિપ્ફલકો, અદ્ધાનકન્તારં પટિપજ્જિતુકામસ્સ ઉપાહનયુગળં, કાયબન્ધનત્થિકસ્સ કાયબન્ધનં, ''અંસબદ્ધકો મે જિણ્ણો''તિ આગતસ્સ અંસબદ્ધકો, પરિસ્સાવનત્થિકસ્સ પરિસ્સાવનં દાતબ્બં. ધમ્મકરણત્થિકસ્સ ધમ્મકરણો. સચે પટકો ન હોતિ, ધમ્મકરણો પટકેન સદ્ધિં દાતબ્બો. ''આગન્તુકપટ્ટં આરોપેસ્સામી''તિ યાચન્તસ્સ કુસિયા ચ અડ્ઢકુસિયા ચ પહોનકં દાતબ્બં. ''મણ્ડલં નપ્પહોતી''તિ આગતસ્સ મણ્ડલં એકં દાતબ્બં, અડ્ઢમણ્ડલાનિ દ્વે દાતબ્બાનિ. દ્વે મણ્ડલાનિ યાચન્તસ્સ ન દાતબ્બાનિ. અનુવાતપરિભણ્ડત્થિકસ્સ એકસ્સ ચીવરસ્સ પહોનકં દાતબ્બં. સપ્પિનવનીતાદિઅત્થિકસ્સ ગિલાનસ્સ એકં ભેસજ્જં નાળિમત્તં કત્વા તતો તતિયકોટ્ઠાસો દાતબ્બો. એવં તીણિ દિવસાનિ દત્વા નાળિયા પરિપુણ્ણાય ચતુત્થદિવસતો પટ્ઠાય સઙ્ઘં પુચ્છિત્વા દાતબ્બં. ગુળપિણ્ડેપિ એકદિવસં તતિયભાગો દાતબ્બો. એવં તીહિ દિવસેહિ નિટ્ઠિતે પિણ્ડે તતો પરં સઙ્ઘં પુચ્છિત્વા દાતબ્બં. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

પક્ખિકભત્તાદિકથા નિટ્ઠિતા.

સેનાસનક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

# ૭. સઙ્ઘભેદકક્ખન્ધકં

### છસક્યપબ્બજ્જાકથા

૩૩૦. સઙ્ઘભેદકક્ખન્ધકે **અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા**તિ પાકટા પાકટા. **સક્યકુમારા** નામ કાળુદાયિપ્પભુતયો દસ દૂતા સદ્ધિં પરિવારેહિ અઞ્ઞે ચ બહૂ જના. **અમ્હાકન્તિ** અમ્હેસુ; અમ્હાકં કુલતોતિ વા વુત્તં હોતિ. **ઘરાવાસત્થં અનુસાસિસ્સામી**તિ ઘરાવાસે યં કત્તબ્બં, તં જાનાપેસ્સામિ. **ઉદકં નિન્નેતબ્બન્તિ** યથા ઉદકં સબ્બટ્ઠાને સમં હોતિ, એવં કાતબ્બં. **નિદ્ધાપેતબ્બન્તિ** તિણાનિ ઉદ્ધરિતબ્બાનિ. **ભુસિકા ઉદ્ધરાપેતબ્બા**તિ સુખુમપલાલમિસ્સધઞ્ઞા પલાલિકા પલાપેતબ્બા. **ઓપુનાપેતબ્બન્તિ** સુખુમપલાલં અપનેતબ્બં. **ત્વઞ્ઞેવ ઘરાવાસત્થેન ઉપજાનાહી**તિ ત્વઞ્ઞેવ ઘરાવાસત્થં જાનાહિ. **અહં તયા યથાસુખં પબ્બજાહી**તિ એત્થ અહં તયા સદ્ધિં પબ્બજિસ્સામીતિ સહાયસિનેહેન સહસા વત્તુકામો હુત્વા પુન રજ્જસિરિલોભેન પરિકડ્ઢિયમાનહદયો ''અહં તયા''તિ એત્તકમેવ વત્વા સેસં વત્તું નાસક્ખીતિ એવમત્થો વેદિતબ્બો .

૩૩૧. **નિપ્પાતિતા**તિ નિક્ખમિતા. **માનસ્સિનો**તિ માનસ્સયિનો; માનનિસ્સિતાતિ વુત્તં હોતિ.

૩૩૨. **યસ્સન્તરતો ન સન્તિ કોપા**તિ તતિયમગ્ગેન સમૂહતત્તા યસ્સ ચિત્તે કોપા ન સન્તિ. યસ્મા પન **ભવો**તિ સમ્પત્તિ, **વિભવો**તિ વિપત્તિ; તથા ભવોતિ વુદ્ધિ, વિભવોતિ હાનિ; ભવોતિ સસ્સતં, વિભવોતિ ઉચ્છેદો; ભવોતિ પુઞ્ઞં, વિભવોતિ પાપં; વિભવોતિ ચ અભવોતિ ચ અત્થતો એકમેવ, તસ્મા **ઇતિભવાભવતઞ્ચ વીતિવત્તો**તિ એત્થ યા એસા સમ્પત્તિવિપત્તિવુદ્ધિહાનિસસ્સતુચ્છેદપુઞ્ઞપાપવસેન ઇતિ અનેકપ્પકારા ભવાભવતા વુચ્ચતિ; ચતૂહિપિ મગ્ગેહિ યથાસમ્ભવં તેન તેન નયેન તં ઇતિભવાભવતઞ્ચ વીતિવત્તોતિ એવમત્થો દટ્ઠબ્બો. **નાનુભવન્તી**તિ ન સમ્પાપુણન્તિ; તસ્સ દસ્સનં દેવાનમ્પિ દુલ્લભન્તિ અધિપ્પાયો.

૩૩૩. **અહિમેખલિકા**તિ અહિં કટિયં બન્ધિત્વા. **ઉચ્છઙ્ગે**તિ અઙ્કે.

૩૩૪. **સમ્મન્નતી**તિ સમ્માનેતિ. **યં તુમો કરિસ્સતી**તિ યં સો કરિસ્સતિ.

છસક્યપબ્બજ્જાકથા નિટ્ઠિતા.

### પકાસનીયકમ્માદિકથા

૩૩૬. **ખેળાસકસ્સા**તિ એત્થ મિચ્છાજીવેન ઉપ્પન્નપચ્ચયા અરિયેહિ વન્તબ્બા ખેળસદિસા, તથારૂપે પચ્ચયે અયં અજ્ઝોહરતીતિ કત્વા ખેળાસકોતિ ભગવતા વુત્તો.

૩૪૦. **પત્થદ્ધેન કાયેના**તિ પોત્થકરૂપસદિસેન નિચ્ચલેન કાયેન.

૩૪૨. **મયં ખો ભણે રાજઞાતકા નામા**તિ રાજા અમ્હે જાનાતીતિ રાજઞાતકસ્સ ભાવેન અત્તાનં ઉક્કંસન્તો આહ. **પહટ્ઠકણ્ણવાલો**તિ બન્ધને નિચ્ચલે કત્વા.

**દુક્ખઞ્હિ કુઞ્જર નાગમાસદો**તિ ભો કુઞ્જર બુદ્ધનાગં આસાદનં વધકચિત્તેન ઉપગમનં નામ દુક્ખં. **નાગહતસ્સા**તિ બુદ્ધનાગં ઘાતકસ્સ.

**પટિકુટિયોવ ઓસક્કી**તિ તથાગતાભિમુખોયેવ પિટ્ઠિમેહિ પાદેહિ અવસક્કિ. **અલક્ખિકો**તિ એત્થ ન લક્ખેતીતિ અલક્ખિકો; ન જાનાતીતિ અત્થો , અહં પાપકમ્મં કરોમીતિ ન જાનાતિ. ન લક્ખિતબ્બોતિ વા અલક્ખિકો; ન પસ્સિતબ્બોતિ અત્થો.

૩૪૩. **તિકભોજનન્તિ** એત્થ તીહિ જનેહિ ભુઞ્જિતબ્બભોજનં. **તં પઞ્ઞાપેસ્સામી**તિ તં અનુજાનિસ્સામિ . ગણભોજને પન યથાધમ્મો કારેતબ્બોતિ. **પઞ્ચવત્થુયાચનકથા** સઙ્ઘાદિસેસવણ્ણનાયં વુત્તા. **કપ્પન્તિ** આયુકપ્પં. **બ્રહ્મં પુઞ્ઞન્તિ** સેટ્ઠં પુઞ્ઞં. **કપ્પં સગ્ગમ્હી**તિ આયુકપ્પમેવ.

પકાસનીયકમ્માદિકથા નિટ્ઠિતા.

**સઙ્ઘભેદકકથા**

૩૪૪. **અથ ખો દેવદત્તો સઙ્ઘં ભિન્દિત્વા**તિ સો કિર એવં સલાકં ગાહેત્વા તત્થેવ આવેણિકં ઉપોસથં કત્વા ગતો, તેનેતં વુત્તં.

૩૪૫. **પિટ્ઠિ મે આગિલાયતી**તિ ચિરનિસજ્જાય વેદનાભિભૂતા બાધતિ. **તમહં આયમિસ્સામી**તિ તં અહં પસારેસ્સામિ. **આદેસનાપાટિહારિયાનુસાસની** નામ ''એવમ્પિ તે મનો, તથાપિ તે મનો''તિ એવં પરસ્સ ચિત્તં જાનિત્વા તદનુરૂપા ધમ્મદેસના.

૩૪૬. **મમાનુકુબ્બન્તિ** મમાનુકિરિયં કુરુમાનો. **કપણો**તિ દુક્ખિતો. **મહાવરાહસ્સા**તિ મહાનાગસ્સ. **મહિં વિકુબ્બતો**તિ પથવિં પદાલેન્તસ્સ. **ભિસં ઘસમાનસ્સા**તિ ભિસં ખાદન્તસ્સ. **નદીસુ જગ્ગતો**તિ એત્થ સો કિર હત્થિનાગો સાયન્હસમયં તં નદિનામકં પોક્ખરણિં ઓગાહેત્વા કિલન્તો સબ્બરત્તિં વીતિનામેસિ, જાલિકં કરોતિ, તેન વુત્તં ''નદીસુ જગ્ગતો''તિ.

૩૪૭. **સુતા**તિ સોતા. **અસન્દિદ્ધો ચ અક્ખાતી**તિ નિસ્સન્દેહો હુત્વા અક્ખાતિ અનુસન્ધિવસેન યોજેત્વા યોજેત્વા.

૩૫૦. અપાયે નિબ્બત્તિસ્સતીતિ **આપાયિકો**. એવં **નેરયિકો**. કપ્પં ઠસ્સતીતિ **કપ્પટ્ઠો**. ઇદાનિ બુદ્ધસહસ્સેનાપિ તિકિચ્છિતું ન સક્કાતિ **અતેકિચ્છો**.

**મા જાતુ કોચિ લોકસ્મિન્તિ** મા કદાચિપિ કોચિ સત્તો લોકસ્મિં. **ઉદપજ્જથા**તિ ઉપપજ્જથ . **જલંવ યસસા અટ્ઠા**તિ યસસા જલન્તો વિય ઠિતો. **દેવદત્તોતિ મે સુતન્તિ** ''ઈદિસો દેવદત્તો''તિ ભગવતા સુતમ્પિ અત્થિ, તદેવ ગહેત્વા ઇદં વુત્તં. **સો પમાદમનુચિણ્ણો**તિ એત્થ પમાદં અનુચિનાતીતિ અનુચિણ્ણો, પમાદો અપ્પહીનોતિ અત્થો. **આસજ્જ નન્તિ** પાપકેન ચિત્તેન પત્વા, વિસોસેત્વાતિ વા અત્થો. **અવીચિનિરયં પત્તો**તિ ઇદં પન આસીસાયં અતીતવચનં. **ભેસ્મા**તિ ભયાનકો.

સઙ્ઘભેદકકથા નિટ્ઠિતા.

**ઉપાલિપઞ્હાકથા**

૩૫૧. **એકતો ઉપાલિ એકો**તિ ધમ્મવાદિપક્ખે એકો. **એકતો દ્વે**તિ અધમ્મવાદિપક્ખે દ્વે. **ચતુત્થો અનુસ્સાવેતી**તિ સઙ્ઘં ભિન્દિસ્સામીતિ અધમ્મવાદિચતુત્થો હુત્વા અનુસ્સાવેતિ; અનુનયન્તો સાવેતિ ''ન તુમ્હાકંયેવ નરકભયં અત્થિ, અમ્હાકમ્પિ અત્થિ, ન અમ્હાકં અવીચિમગ્ગો પિહિતો, ન મયં અકુસલા ન ભાયામ. યદિ હિ અયં અધમ્મો અવિનયો અસત્થુસાસનં વા ભવેય્ય, ન મયં ગણ્હેય્યામા''તિઆદિના નયેન ''અધમ્મં ધમ્મો''તિ એવં અટ્ઠારસ ભેદકરવત્થૂનિ બોધેતીતિ અત્થો. **સલાકં ગાહેતી**તિ એવં અનુસ્સાવેત્વા પન ''ઇદં ગણ્હથ, ઇદં રોચેથા''તિ વદન્તો સલાકં ગાહેતિ.

**એકતો ઉપાલિ દ્વે હોન્તી**તિઆદીસુપિ એસેવ નયો. **એવં ખો ઉપાલિ સઙ્ઘરાજિ ચેવ હોતિ સઙ્ઘભેદો ચા**તિ એવં હોતિ; ન પન એત્તાવતા સઙ્ઘો ભિન્નો હોતિ.

**ભિક્ખુ ખો ઉપાલિ પકતત્તો સમાનસંવાસકો સમાનસીમાયં ઠિતો સઙ્ઘં ભિન્દતી**તિ એત્થ સિયા એવં ''દેવદત્તો કથં પકતત્તો''તિ. કથં તાવ ન પકતત્તો, રઞ્ઞો ઘાતાપિતત્તા રુહિરુપ્પાદસ્સ ચ કતત્તાતિ? તત્થ વદામ – આણત્તિયા તાવ વિરદ્ધત્તા રઞ્ઞો ઘાતાપનં નત્થિ. ''તેન હિ ત્વં, કુમાર, પિતરં હન્ત્વા રાજા હોહિ, અહં ભગવન્તં હન્ત્વા બુદ્ધો ભવિસ્સામી''તિ એવઞ્હિ તસ્સ આણત્તિ. કુમારો પન રાજા હુત્વા પચ્છા પિતરં મારેસિ; એવં તાવ આણત્તિયા વિરદ્ધત્તા રઞ્ઞો ઘાતાપનં નત્થિ. રુહિરુપ્પાદે પન કતમત્તેયેવ રુહિરુપ્પાદપચ્ચયા ભગવતા અભબ્બતા ન વુત્તા, ન ચ સક્કા ભગવતો વચનં વિનાયેવ તસ્સ અભબ્બતા આરોપેતું.

''રુહિરુપ્પાદકો, ભિક્ખવે, અનુપસમ્પન્નો ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો, ઉપસમ્પન્નો નાસેતબ્બો''તિ –

ઇદં પન ભગવતા સઙ્ઘભેદતો પચ્છા વુત્તં, તસ્મા પકતત્તેનેવ તેન સઙ્ઘો ભિન્નોતિ.

**અધમ્મં ધમ્મોતિ દીપેન્તી**તિઆદીસુ અટ્ઠારસસુ ભેદકરવત્થૂસુ સુત્તન્તપરિયાયેન તાવ દસ કુસલકમ્મપથા ધમ્મો, દસ અકુસલકમ્મપથા અધમ્મો. તથા ચત્તારો સતિપટ્ઠાના, ચત્તારો સમ્મપ્પધાના, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ, પઞ્ચ બલાનિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગોતિ સત્તતિંસ બોધિપક્ખિયધમ્મા ધમ્મો નામ; તયો સતિપટ્ઠાના , તયો સમ્મપ્પધાના, તયો ઇદ્ધિપાદા, છ ઇન્દ્રિયાનિ, છ બલાનિ, અટ્ઠ બોજ્ઝઙ્ગા, નવઙ્ગિકો મગ્ગોતિ ચ ચત્તારો ઉપાદાના, પઞ્ચ નીવરણા, સત્ત અનુસયા, અટ્ઠ મિચ્છત્તાતિ ચ અયં અધમ્મો.

તત્થ યંકિઞ્ચિ એકં અધમ્મકોટ્ઠાસં ગહેત્વા ''ઇમં અધમ્મં ધમ્મોતિ કરિસ્સામ; એવં અમ્હાકં આચરિયકુલં નિસ્સાય નિય્યાનિકં ભવિસ્સતિ, મયઞ્ચ લોકે પાકટા ભવિસ્સામા''તિ તં અધમ્મં ''ધમ્મો અય''ન્તિ કથયન્તા અધમ્મં ધમ્મોતિ દીપેન્તિ નામ. તથેવ ધમ્મકોટ્ઠાસેસુ ચ એકં ગહેત્વા અયં અધમ્મોતિ કથેન્તા ધમ્મં અધમ્મોતિ દીપેન્તિ નામ. વિનયપરિયાયેન પન ભૂતેન વત્થુના ચોદેત્વા સારેત્વા યથાપટિઞ્ઞાય કાતબ્બં કમ્મં ધમ્મો નામ, અભૂતેન વત્થુના અચોદેત્વા અસારેત્વા અપટિઞ્ઞાય કાતબ્બં કમ્મં અધમ્મો નામ.

સુત્તન્તપરિયાયેન રાગવિનયો દોસવિનયો મોહવિનયો સંવરો પહાનં પટિસઙ્ખાતિ અયં વિનયો નામ, રાગાદીનં અવિનયો અસંવરો અપ્પહાનં અપ્પટિસઙ્ખાતિ અયં અવિનયો નામ. વિનયપરિયાયેન વત્થુસમ્પત્તિ

ञत्तिसम्पत्ति अनुस्सावनसम्पत्ति सीमासम्पत्ति परिसासम्पत्तीति अयं विनयो नाम, वत्थुविपत्ति...पे॰... परिसाविपत्तीति अयं अविनयो नाम.

सुत्तन्तपरियायेन चत्तारो सतिपट्ठाना... अट्ठङ्गिको मग्गोति इदं भासितं लपितं तथागतेन ; तयो सतिपट्ठाना, तयो सम्मप्पधाना, तयो इद्धिपादा, छ इन्द्रियानि, छ बलानि, अट्ठ बोज्झङ्गा, नवङ्गिको मग्गोति इदं अभासितं अलपितं तथागतेन. विनयपरियायेन चत्तारो पाराजिका, तेरस सङ्घादिसेसा, द्वे अनियता, तिंस निस्सग्गिया पाचित्तियाति इदं भासितं लपितं तथागतेन; तयो पाराजिका, चुद्दस सङ्घादिसेसा, तयो अनियता, एकत्तिंस निस्सग्गिया पाचित्तियाति इदं अभासितं अलपितं तथागतेन.

सुत्तन्तपरियायेन देवसिकं फलसमापत्तिसमापज्जनं, महाकरुणासमापत्तिसमापज्जनं, बुद्धचक्खुना लोकवोलोकनं, अट्ठुप्पत्तिवसेन सुत्तन्तदेसना, जातककथाति इदं आचिण्णं; न देवसिकं फलसमापत्तिसमापज्जनं... पे॰... न जातककथाति इदं अनाचिण्णं. विनयपरियायेन निमन्तितस्स वस्सावासं वसित्वा अपलोकेत्वा चारियपक्कमनं, पवारेत्वा चारियपक्कमनं, आगन्तुकेहि सद्धिं पठमं पटिसन्थारकरणन्ति इदं आचिण्णं; तस्सेव आचिण्णस्स अकरणं अनाचिण्णं नाम.

सुत्तन्तपरियायेन चत्तारो सतिपट्ठाना...पे॰... अट्ठङ्गिको मग्गोति इदं पञ्ञत्तं नाम; तयो सतिपट्ठाना...पे॰... नवङ्गिको मग्गोति इदं अपञ्ञत्तं नाम. विनयपरियायेन चत्तारो पाराजिका...पे॰... तिंस निस्सग्गिया पाचित्तियाति इदं पञ्ञत्तं नाम; तयो पाराजिका...पे॰... एकत्तिंस निस्सग्गिया पाचित्तियाति इदं अपञ्ञत्तं नाम.

''अनापत्ति अजानन्तस्स, अथेय्यचित्तस्स, न मरणाधिप्पायस्स, अनुल्लपनाधिप्पायस्स, न मोचनाधिप्पायस्सा''ति तत्थ तत्थ वुत्ता अनापत्ति अनापत्ति नाम. ''जानन्तस्स, थेय्यचित्तस्सा''तिआदिना नयेन वुत्ता आपत्ति आपत्ति नाम. पञ्चापत्तिक्खन्धा लहुकापत्ति नाम, द्वे आपत्तिक्खन्धा गरुकापत्ति नाम. छ आपत्तिक्खन्धा सावसेसापत्ति नाम, एको पाराजिकापत्तिक्खन्धो अनवसेसापत्ति नाम. द्वे आपत्तिक्खन्धा दुट्ठुल्लापत्ति नाम, पञ्चापत्तिक्खन्धा अदुट्ठुल्लापत्ति नाम.

पुरिमनयेनेव पनेत्थ वुत्तप्पकारं धम्मं ''अधम्मो अय''न्ति कथयन्ता ''धम्मं अधम्मो''ति दीपेन्ति नाम. अविनयं ''विनयो अय''न्ति...पे॰... अदुट्ठुल्लापत्तिं ''दुट्ठुल्लापत्ति अय''न्ति कथयन्ता ''अदुट्ठुल्लापत्तिं दुट्ठुल्लापत्ती''ति दीपेन्ति नाम. एवं ''अधम्मं धम्मो''ति वा...पे॰... ''अदुट्ठुल्लापत्तिं दुट्ठुल्लापत्ती''ति वा दीपेत्वा पक्खं लभित्वा चतुन्नं सङ्घकम्मानं अञ्ञतरं सङ्घकम्मं एकसीमायं विसुं करोन्तेहि सङ्घो भिन्नो नाम होति. तेन वुत्तं – ''ते इमेहि अट्ठारसहि वत्थूहि **अपकस्सन्ती**''तिआदि.

तत्थ **अपकस्सन्ती**ति परिसं आकड्ढन्ति, विजटेन्ति, एकमन्तं उस्सारेन्ति च. **अवपकासन्ती**ति अति विय पकासेन्ति यथा विसंसट्ठाव होन्ति, एवं करोन्ति. **आवेनिन्ति** विसुं. **एत्तावता खो उपालि सङ्घो भिन्नो होती**ति एवं अट्ठारससु भेदकरवत्थूसु यंकिञ्चि एकम्पि वत्थुं दीपेत्वा तेन तेन कारणेन ''इमं गण्हथ, इमं रोचेथा''ति सञ्ञापेत्वा सलाकं गाहापेत्वा विसुं सङ्घकम्मे कते सङ्घो भिन्नो होति. परिवारे पन ''पञ्चहि उपालि आकारेहि सङ्घो भिज्जती''तिआदि वुत्तं, तस्स इमिना इध वुत्तेन सङ्घभेदलक्खणेन अत्थतो नानाकरणं नत्थि. तं पनस्स नानाकरणाभावं तत्थेव पकासयिस्साम. सेसं सब्बत्थ उत्तानमेवाति.

ઉપાલિપઞ્હાકથા નિટ્ઠિતા.

સઙ્ઘભેદકક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

# ૮. વત્તક્ખન્ધકં

**આગન્તુકવત્તકથા**

**૩૫૭.** વત્તક્ખન્ધકે **ઇદાનિ આરામં પવિસિસ્સામી**તિ ઇમિના ઉપચારસીમસમીપં દસ્સેતિ; તસ્મા ઉપચારસીમં પત્વા ઉપાહનાઓમુઞ્ચનાદિ સબ્બં કાતબ્બં. **ગહેત્વા**તિ ઉપાહનદણ્ડકેન ગહેત્વા. **પટિક્કમન્તી**તિ સન્નિપતન્તિ. **વિસ્સજ્જેતબ્બ**ન્તિ પત્થરિતબ્બં. **ગોચરો પુચ્છિતબ્બો**તિ ''ગોચરગામો આસન્ને ઉદાહુ દૂરે, કાલસ્સેવ પિણ્ડાય ચરિતબ્બં ઉદાહુ દિવા''તિ એવં ભિક્ખાચારો પુચ્છિતબ્બો. **અગોચરો** નામ મિચ્છાદિટ્ઠિકાનં વા ગામો પરિચ્છિન્નભિક્ખો વા ગામો; યત્થ એકસ્સ વા દ્વિન્નં વા ભિક્ખા દિય્યતિ, સોપિ પુચ્છિતબ્બો. **પાનીયં પુચ્છિતબ્બ**ન્તિ ''કિં ઇમિસ્સા પોક્ખરણિયા પાનીયંયેવ પિવન્તિ, નહાનાદિપરિભોગમ્પિ કરોન્તી''તિ એવં પાનીયઞ્ચેવ પરિભોજનીયઞ્ચ પુચ્છિતબ્બં. કેસુચિ ઠાનેસુ વાળમિગા વા અમનુસ્સા વા હોન્તિ, તસ્મા ''કં કાલં પવિસિતબ્બં, કં કાલં નિક્ખમિતબ્બ''ન્તિ પુચ્છિતબ્બં.

**બહિ ઠિતેના**તિ બહિ નિક્ખમન્તસ્સ અહિનો વા અમનુસ્સસ્સ વા મગ્ગં દત્વા ઠિતેન નિલ્લોકેતબ્બો. **સચે ઉસ્સહતિ સોધેતબ્બો**તિ યદિ સક્કોતિ, સબ્બો વિહારો સોધેતબ્બો. અસક્કોન્તેન અત્તનો વસનોકાસો જગ્ગિતબ્બો. સબ્બં સોધેતું સક્કોન્તસ્સ પન દસ્સિતે વિહારસોધનવત્તે વિનિચ્છયો મહાખન્ધકે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બો.

આગન્તુકવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

**આવાસિકવત્તકથા**

**૩૫૯.** આવાસિકવત્તે – **આસનં પઞ્ઞપેતબ્બ**ન્તિ એવમાદિ સબ્બં વુડ્ઢતરે આગતે ચીવરકમ્મં વા નવકમ્મં વા ઠપેત્વાપિ કાતબ્બં. ચેતિયઙ્ગણં સમ્મજ્જન્તેન સમ્મજ્જનિં નિક્ખિપિત્વા તસ્સ વત્તં કાતું આરભિતબ્બં. પણ્ડિતો હિ આગન્તુકો ''સમ્મજ્જાહિ તાવ ચેતિયઙ્ગણ''ન્તિ વક્ખતિ. ગિલાનભેસજ્જં કરોન્તેન પન સચે નાતિઆતુરો ગિલાનો હોતિ, ભેસજ્જં અકત્વા વત્તમેવ કાતબ્બં. મહાગિલાનસ્સ પન ભેસજ્જમેવ કાતબ્બં. પણ્ડિતો હિ આગન્તુકો ''કરોહિ તાવ ભેસજ્જ''ન્તિ વક્ખતિ. પાનીયેન પુચ્છન્તેન સચે સકિં આનીતં પાનીયં સબ્બં પિવતિ , ''પુન આનેમી''તિ પુચ્છિતબ્બોયેવ. અપિચ બીજનેનપિ બીજિતબ્બો, બીજન્તેન સકિં પાદપિટ્ઠિયં બીજિત્વા સકિં મજ્ઝે સકિં સીસે બીજિતબ્બં, ''અલં હોતૂ''તિ વુત્તેન તતો મન્દતરં બીજિતબ્બં. પુન ''અલ''ન્તિ વુત્તેન તતો મન્દતરં બીજિતબ્બં. તતિયવારં વુત્તેન બીજની ઠપેતબ્બા. પાદાપિસ્સ ધોવિતબ્બા, ધોવિત્વા સચે અત્તનો તેલં અત્થિ, તેન મક્ખેતબ્બા. નો ચે અત્થિ, તસ્સ સન્તકેન મક્ખેતબ્બા. ઉપાહનાપુઞ્છનં પન અત્તનો રુચિવસેન કાતબ્બં. તેનેવ હેત્થ ''સચે ઉસ્સહતી''તિ વુત્તં. તસ્મા ઉપાહના અપુઞ્છન્તસ્સાપિ અનાપત્તિ. ''કત્થ મય્હં સેનાસનં પાપુણાતી''તિ પુચ્છિતેન સેનાસનં પઞ્ઞપેતબ્બં, ''એતં તુમ્હાકં સેનાસનં પાપુણાતી''તિ એવં આચિક્ખિતબ્બન્તિ અત્થો. પપ્ફોટેત્વા હિ પત્થરિતું પન વટ્ટતિયેવ.

નવકસ્સ વત્તે – **પાનીયં આચિક્ખિતબ્બ**ન્તિ ''એતં પાનીયં ગહેત્વા પિવાહી''તિ આચિક્ખિતબ્બં. પરિભોજનીયેપિ એસેવ નયો. સેસં પુરિમસદિસમેવ. મહાઆવાસેપિ અત્તનો સન્તિકં સમ્પત્તસ્સ આગન્તુકસ્સ વત્તં અકાતું ન લભતિ.

આવાસિકવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

### ગમિકવત્તકથા

**૩૬૦.** ગમિકવત્તેસુ **દારુભણ્ડન્તિ** સેનાસનક્ખન્ધકે વુત્તં મઞ્ચપીઠાદિ. **મત્તિકાભણ્ડમ્પિ** રજનભાજનાદિ સબ્બં તત્થ વુત્તપ્પભેદમેવ. તં સબ્બં અગ્ગિસાલાય વા અઞ્ઞતરસ્મિં વા ગુત્તટ્ઠાને પટિસામેત્વા ગન્તબ્બં. અનોવસ્સકે પબ્ભારેપિ ઠપેતું વટ્ટતિ. **સેનાસનં આપુચ્છિતબ્બન્તિ** એત્થ યં પાસાણપિટ્ઠિયં વા પાસાણત્થમ્ભેસુ વા કતસેનાસનં, યત્થ ઉપચિકા નારોહન્તિ, તં અનાપુચ્છન્તસ્સાપિ અનાપત્તિ. **ચતૂસુ પાસાણકેસૂ**તિઆદિ ઉપચિકાનં ઉપ્પત્તિટ્ઠાને પણ્ણસાલાદિસેનાસને કત્તબ્બાકારદસ્સનત્થં વુત્તં. **અપ્પેવ નામ અઙ્ગાનિપિ સેસેય્યુન્તિ** અયં અજ્ઝોકાસે ઠપિતમ્હિ આનિસંસો. ઓવસ્સકગેહે પન તિણેસુ ચ મત્તિકાપિણ્ડેસુ ચ ઉપરિ પતન્તેસુ મઞ્ચપીઠાનં અઙ્ગાનિપિ વિનસ્સન્તિ.

ગમિકવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

### અનુમોદનવત્તકથા

**૩૬૨.** અનુમોદનવત્થુસ્મિં **ઇદ્ધં અહોસીતિ** સમ્પન્નં અહોસિ. **ચતૂહિ પઞ્ચહીતિ** સઙ્ઘત્થેરેન અનુમોદનત્થાય નિસિન્ને હેટ્ઠા પટિપાટિયા ચતૂહિ નિસીદિતબ્બં. અનુથેરે નિસિન્ને મહાથેરેન ચ હેટ્ઠા ચ તીહિ નિસીદિતબ્બં. પઞ્ચમે નિસિન્ને ઉપરિ ચતૂહિ નિસીદિતબ્બં. સઙ્ઘત્થેરેન હેટ્ઠા દહરભિક્ખુસ્મિં અજ્ઝિટ્ઠેપિ સઙ્ઘત્થેરતો પટ્ઠાય ચતૂહિ નિસીદિતબ્બમેવ. સચે પન અનુમોદકો ભિક્ખુ ''ગચ્છથ ભન્તે, આગમેતબ્બકિચ્ચં નત્થી''તિ વદતિ, ગન્તું વટ્ટતિ. મહાથેરેન ''ગચ્છામ આવુસો''તિ વુત્તે ''ગચ્છથા''તિ વદતિ, એવમ્પિ વટ્ટતિ. ''બહિગામે આગમેસ્સામા''તિ આભોગં કત્વાપિ બહિગામં ગન્ત્વા અત્તનો નિસ્સિતકે ''તુમ્હે તસ્સ આગમનં આગમેથા''તિ વત્વાપિ ગન્તું વટ્ટતિયેવ. સચે પન મનુસ્સા અત્તનો રુચિકેન એકેન અનુમોદનં કારેન્તિ, નેવ તસ્સ અનુમોદતો આપત્તિ, ન મહાથેરસ્સ ભારો હોતિ. ઉપનિસિન્નકથાયમેવ હિ મનુસ્સેસુ કથાપેન્તેસુ મહાથેરો આપુચ્છિતબ્બો, મહાથેરેન ચ અનુમોદનાય અજ્ઝિટ્ઠોવ આગમેતબ્બોતિ ઇદમેત્થ લક્ખણં. **વચ્ચિતો**તિ સઞ્જાતવચ્ચો; વચ્ચપીળિતોતિ અધિપ્પાયો.

અનુમોદનવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

### ભત્તગ્ગવત્તકથા

**૩૬૪.** ભત્તગ્ગવત્તે ''અન્તોગામો વા હોતુ વિહારો વા, મનુસ્સાનં પરિવેસનટ્ઠાનં ગચ્છન્તેન ચીવરં પારુપિત્વા કાયબન્ધનં બન્ધનમેવ વટ્ટતી''તિ અટ્ઠકથાસુ વુત્તં. **ન થેરે ભિક્ખૂ અનુપખજ્જા**તિ થેરે ભિક્ખૂ અતિઅલ્લીયિત્વા ન નિસીદિતબ્બં. સચે મહાથેરસ્સ નિસિન્નાસનેન સમકં આસનં હોતિ, બહૂસુ આસનેસુ સતિ એકં દ્વે આસનાનિ ઠપેત્વા નિસીદિતબ્બં. ભિક્ખૂ ગણેત્વા પઞ્ઞત્તાસનેસુ અનિસીદિત્વા મહાથેરેન નિસીદાતિ વુત્તેન નિસીદિતબ્બં. નો ચે મહાથેરો વદતિ, ''ઇદં, ભન્તે, આસનં ઉચ્ચ''ન્તિ વત્તબ્બં. ''નિસીદા''તિ વુત્તે નિસીદિતબ્બં. સચે પન એવં આપુચ્છિતેપિ ન વદતિ, નિસીદન્તસ્સ અનાપત્તિ; મહાથેરસ્સેવ આપત્તિ. નવકો હિ એવરૂપે આસને અનાપુચ્છા નિસીદન્તો આપજ્જતિ, થેરો આપુચ્છિતે અનનુજાનન્તો. **ન સઙ્ઘાટિં ઓત્થરિત્વા**તિ ન સઙ્ઘાટિં અવત્થરિત્વા નિસીદિતબ્બં.

**ઉભોહિ હત્થેહી**તિ પત્તધોવનઉદકં સન્ધાય વુત્તં. દક્ખિણોદકં પન પુરતો આધારકે પત્તં ઠપેત્વા ગહેતબ્બં. **સાધુક**ન્તિ ઉદકસદ્દં અકરોન્તેન.

**સૂપસ્સ ઓકાસો**તિ યથા સૂપસ્સ ઓકાસો હોતિ; એવં મત્તાય ઓદનો ગણ્હિતબ્બોતિ અત્થો. **સમકં સમ્પાદેહી**તિ ઇદં ન કેવલં સપ્પિઆદીસુયેવ ઓદનેપિ વત્તબ્બં. સપ્પિઆદીસુ પન યં અપ્પં હોતિ એકસ્સ વા દ્વિન્નં વા અનુરૂપકં, તં સબ્બેસં સમકં સમ્પાદેહીતિ વુત્તે મનુસ્સાનં વિહસા હોતિ, તસ્મા તાદિસં સકિં વા દ્વિક્ખત્તું વા ગહેત્વા સેસં ન ગહેતબ્બં.

**ન તાવ થેરેન ભુઞ્જિતબ્બ**ન્તિ ઇદં યં પરિચ્છિન્નભિક્ખુકં ભત્તગ્ગં, યત્થ મનુસ્સા સબ્બેસં પાપેત્વા દાતુકામા હોન્તિ, તં સન્ધાય વુત્તં. યં પન મહાભત્તગ્ગં હોતિ, યત્થ એકસ્મિં પદેસે ભુઞ્જન્તિ, એકસ્મિં પદેસે ઉદકં દિય્યતિ, તત્થ યથાસુખં ભુઞ્જિતબ્બં.

**ન તાવ ઉદક**ન્તિ ઇદં હત્થધોવનઉદકં સન્ધાય વુત્તં. અન્તરા પિપાસિતેન પન ગલે વિલગ્ગામિસેન વા પાનીયં પિવિત્વા હત્થા ન ધોવિતબ્બા. સચે મનુસ્સા ''ધોવથ ભન્તે પત્તઞ્ચ હત્થે ચા''તિ વદન્તિ, ભિક્ખૂ વા ''તુમ્હે ઉદકં ગણ્હથા''તિ વદન્તિ, વટ્ટતિ.

**નિવત્તન્તેના**તિ ભત્તગ્ગતો ઉટ્ઠાય નિવત્તન્તેન સદ્ધિં એવં નિવત્તિતબ્બન્તિ દસ્સેતિ. કથં? ''**નવકેહી**''તિ સબ્બં દટ્ઠબ્બં. સમ્બાધેસુ હિ ઘરેસુ મહાથેરાનં નિક્ખમનોકાસો ન હોતિ, તસ્મા એવં વુત્તં. એવં નિવત્તન્તેહિ પન નવકેહિ ગેહદ્વારે ઠત્વા થેરેસુ નિક્ખન્તેસુ પટિપાટિયા ગન્તબ્બં. સચે પન મહાથેરા ધુરે નિસિન્ના હોન્તિ, નવકા અન્તોગેહે , થેરાસનતો પટ્ઠાય પટિપાટિયા એવ નિક્ખમિતબ્બં. કાયેન કાયં અઘટ્ટેન્તેન યથા અન્તરેન મનુસ્સા ગન્તું સક્કોન્તિ, એવં વિરળાય પટિપાટિયા ગન્તબ્બં.

ભત્તગ્ગવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

### પિણ્ડચારિકવત્તકથા

૩૬૬. પિણ્ડચારિકવત્તે – **કમ્મં વા નિક્ખિપતી**તિ કપ્પાસં વા સુપ્પં વા મુસલં વા યં ગહેત્વા કમ્મં કરોન્તિ, ઠિતા વા નિસિન્ના વા હોન્તિ, તં નિક્ખિપતિ . **ન ચ ભિક્ખાદાયિકાયા**તિ ઇત્થી વા હોતુ પુરિસો વા, ભિક્ખાદાનસમયે મુખં ન ઉલ્લોકેતબ્બં.

પિણ્ડચારિકવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

### આરઞ્ઞિકવત્તકથા

૩૬૮. આરઞ્ઞિકવત્તે – **સેનાસના ઓતરિતબ્બ**ન્તિ વસનટ્ઠાનતો નિક્ખમિતબ્બં.

**પત્તં થવિકાય પક્ખિપિત્વા**તિ એત્થ સચે બહિગામે ઉદકં નત્થિ, અન્તોગામેયેવ ભત્તકિચ્ચં કત્વા અથ બહિગામે અત્થિ, બહિગામે ભત્તકિચ્ચં કત્વા પત્તો ધોવિત્વા વોદકો કત્વા થવિકાય પક્ખિપિતબ્બો.

**પરિભોજનીયં ઉપટ્ઠાપેતબ્બન્તિ** સચે ભાજનાનિ નપ્પહોન્તિ, પાનીયમેવ પરિભોજનીયમ્પિ કત્વા ઉપટ્ઠાપેતબ્બં. ભાજનં અલભન્તેન વેળુનાળિકાયપિ ઉપટ્ઠાપેતબ્બં. તમ્પિ અલભન્તસ્સ યથા સમીપે ઉદકઆવાટો હોતિ, એવં કાતબ્બં. અરણિસહિતે સતિ અગ્ગિં અકાતુમ્પિ વટ્ટતિ . યથા ચ આરઞ્ઞિકસ્સ, એવં કન્તારપ્પટિપન્નસ્સાપિ અરણિસહિતં ઇચ્છિતબ્બં. ગણવાસિનો પન તેન વિનાપિ વટ્ટતિ. નક્ખત્તાનેવ **નક્ખત્તપદાનિ**.

આરઞ્ઞિકવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

**સેનાસનવત્તકથા**

૩૬૯. સેનાસનવત્તે – **દ્વારં** નામ યસ્મા મહાવળઞ્જં, તસ્મા તત્થ આપુચ્છનકિચ્ચં નત્થિ, સેસાનિ પન ઉદ્દેસદાનાદીનિ આપુચ્છિત્વાવ કાતબ્બાનિ. દેવસિકમ્પિ આપુચ્છિતું વટ્ટતિ. અથાપિ ''ભન્તે આપુચ્છિતમેવ હોતૂ''તિ વુત્તે વુડ્ઢતરો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છતિ, સયમેવ વા ''ત્વં યથાસુખં વિહરાહી''તિ વદતિ; એવમ્પિ વટ્ટતિ. સભાગસ્સ વિસ્સાસેનાપિ વટ્ટતિયેવ. **યેન વુડ્ઢો તેન પરિવત્તિતબ્બન્તિ** વુડ્ઢાભિમુખેન પરિવત્તિતબ્બં. **ભોજનસાલા**દીસુપિ એવમેવ પટિપજ્જિતબ્બં.

સેનાસનવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

**જન્તાઘરવત્તાદિકથા**

૩૭૧. જન્તાઘરવત્તે – **પરિભણ્ડન્તિ** બહિજગતિ.

૩૭૩. આચમનવત્થુસ્મિં – **સતિ ઉદકે**તિ એત્થ સચે ઉદકં અત્થિ, પટિચ્છન્નટ્ઠાનં પન નત્થિ, ભાજનેન નીહરિત્વા આચમિતબ્બં. ભાજને અસતિ પત્તેન નીહરિતબ્બં. પત્તેપિ અસતિ અસન્તં નામ હોતિ. ''ઇદં અતિવિવટં પુરતો અઞ્ઞં ઉદકં ભવિસ્સતી''તિ ગતસ્સ ઉદકં અલભન્તસ્સેવ ભિક્ખાચારવેલા હોતિ, કટ્ઠેન વા કેનચિ વા પુઞ્છિત્વા ગન્તબ્બં, ભુઞ્જિતુમ્પિ અનુમોદનમ્પિ કાતું વટ્ટતિ. **આગતપટિપાટિયા**તિ વચ્ચકુટિયં પસ્સાવટ્ઠાને ન્હાનતિત્થેતિ તીસુપિ આગતપટિપાટિયેવ પમાણં.

૩૭૪. વચ્ચકુટિવત્તે – **ન દન્તકટ્ઠં ખાદન્તેના**તિ અયં વચ્ચકુટિયાપિ અવચ્ચકુટિયાપિ સબ્બત્થેવ પટિક્ખેપો. **ન ફરુસેન કટ્ઠેના**તિ ફાલિતકટ્ઠેન વા ખરેન વા ગણ્ઠિકેન વા કણ્ટકેન વા સુસિરેન વા પૂતિના વા ન અવલેખિતબ્બં. અવલેખનકટ્ઠં પન અગ્ગહેત્વા પવિટ્ઠસ્સ આપત્તિ નત્થિ.

**ન આચમનસરાવકે**તિ સબ્બસાધારણટ્ઠાનં સન્ધાયેતં વુત્તં. તત્ર હિ અઞ્ઞે અઞ્ઞે આગચ્છન્તિ, તસ્મા ઉદકં ન સેસેતબ્બં. યં પન સઙ્ઘિકેપિ વિહારે એકદેસે નિબદ્ધગમનત્થાય કતં ઠાનં હોતિ પુગ્ગલિકટ્ઠાનં વા, તસ્મિં વટ્ટતિ. વિરેચનં પિવિત્વા પુનપ્પુનં પવિસન્તસ્સાપિ વટ્ટતિયેવ.

**ઊહતા**તિ ઊહદિતા; બહિ વચ્ચમક્ખિતાતિ અત્થો. **ધોવિતબ્બા**તિ ઉદકં આહરિત્વા ધોવિતબ્બા. ઉદકં અત્થિ, ભાજનં નત્થિ, અસન્તં નામ હોતિ. ભાજનં અત્થિ, ઉદકં નત્થિ, એતમ્પિ અસન્તં. ઉભયે પન અસતિ અસન્તમેવ, કટ્ઠેન વા કેનચિ વા પુઞ્છિત્વા ગન્તબ્બં. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

જન્તાઘરવત્તાદિકથા નિટ્ઠિતા.

વત્તક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

# ૯. પાતિમોક્ખટ્ઠપનક્ખન્ધકં

### પાતિમોક્ખુદ્દેસયાચનકથા

૩૮૩. પાતિમોક્ખટ્ઠપનક્ખન્ધકે – (**નન્દિમુખિયા રત્તિયા**તિ અરુણુટ્ઠિતકાલેપિ હિ નન્દિમુખા વિય રત્તિ ખાયતિ. તેનાહ ‘‘નન્દિમુખિયા રત્તિયા’’તિ. **અન્તોપૂતિ**ન્તિ અત્તચિત્તસન્તાને કિલેસપૂતિભાવેન અન્તોપૂતિં. **અવસ્સુત**ન્તિ કિલેસવસ્સનવસેન અવસ્સુતં. **કસમ્બુકજાત**ન્તિ આકિણ્ણદોસતાય સંકિલિટ્ઠજાતં.) **યાવ બાહાગહણાપિ નામા**તિ ‘‘અપરિસુદ્ધા આનન્દ પરિસા’’તિ વચનં સુત્વાયેવ હિ તેન પક્કમિતબ્બં સિયા, એવં અપક્કમિત્વા યાવ બાહાગહણાપિ નામ સો મોઘપુરિસો આગમેસ્સતિ, અચ્છરિયમિદન્તિ દસ્સેતિ.

૩૮૪. **ન આયતકેનેવ પપાતો**તિ ન પઠમમેવ ગમ્ભીરો; અનુપુબ્બેન ગમ્ભીરોતિ અત્થો. **ઠિતધમ્મો વેલં નાતિવત્તતી**તિ વીચીનં ઓસક્કનકન્દરં મરિયાદવેલં નાતિક્કમતિ. **તીરં વાહેતી**તિ તીરતો અપ્પેતિ; ઉસ્સારેતીતિ અત્થો. **અઞ્ઞાપટિવેધો**તિ અરહત્તપ્પત્તિ.

૩૮૫. **છન્નમતિવસ્સતી**તિ આપત્તિં આપજ્જિત્વા પટિચ્છાદેન્તો અઞ્ઞં નવં આપત્તિં આપજ્જતિ ઇદમેતં સન્ધાય વુત્તં. **વિવટં નાતિવસ્સતી**તિ આપત્તિં આપજ્જિત્વા વિવરન્તો અઞ્ઞં નાપજ્જતિ ઇદમેતં સન્ધાય વુત્તં.

પાતિમોક્ખુદ્દેસયાચનકથા નિટ્ઠિતા.

### પાતિમોક્ખસવનારહકથા

૩૮૬. **ઠપિતં હોતિ પાતિમોક્ખ**ન્તિ એત્થ પુરે વા પચ્છા વા ઠપિતમ્પિ અટ્ઠપિતં હોતિ, ખેત્તે ઠપિતમેવ પન ઠપિતં નામ હોતિ. તસ્મા ‘‘સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, અજ્જુપોસથો પન્નરસો, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, સઙ્ઘો ઉપોસથં કરેય્યા’’તિ એત્થ યાવ રે-કારં ભણતિ, તાવ ઠપેતબ્બં, ઇદઞ્હિ ખેત્તં. ય્ય-કારે પન વુત્તે ઠપેન્તેન પચ્છા ઠપિતં નામ હોતિ. ‘‘સુણાતુ મે’’તિ અનારદ્ધેયેવ ઠપેન્તેન પુરે ઠપિતં હોતિ.

પાતિમોક્ખસવનારહકથા નિટ્ઠિતા.

### ધમ્મિકાધમ્મિકપાતિમોક્ખટ્ઠપનકથા

૩૮૭. **અમૂલિકાય સીલવિપત્તિયા પાતિમોક્ખં ઠપેતિ અકતાયા**તિ તેન પુગ્ગલેન સા વિપત્તિ કતા વા હોતુ અકતા વા, પાતિમોક્ખટ્ઠપનકસ્સ સઞ્ઞાઅમૂલિકવસેન અમૂલિકા હોતિ. **કતાકતાયા**તિ કતઞ્ચ અકતઞ્ચ ઉભયં ગહેત્વા વુત્તં.

**ધમ્મિકં સામગ્ગિં ન ઉપેતી**તિ કમ્મં કોપેતુકામતાય સઙ્ઘસ્સ કમ્મે કરીયમાને નેવ આગચ્છતિ, ન છન્દં દેતિ, સમ્મુખીભૂતોવ પટિક્કોસતિ, તેન દુક્કટં આપજ્જતિ. ઇચ્ચસ્સાપિ સાપત્તિકસ્સેવ પાતિમોક્ખં ઠપિતં હોતિ. **પચ્ચાદિયતી**તિ ‘‘પુન કાતબ્બં કમ્મ’’ન્તિ પચ્ચાદિયતિ, તેન ઉક્કોટનકેન પાચિત્તિયં આપજ્જતિ. ઇચ્ચસ્સાપિ સાપત્તિકસ્સેવ પાતિમોક્ખં ઠપિતં હોતિ.

ધમ્મિકાધમ્મિકપાતિમોક્ખટ્ઠપનકથા નિટ્ઠિતા.

## ધમ્મિકપાતિમોક્ખટ્ઠપનકથા

૩૮૮. **યેહિ આકારેહિ યેહિ લિઙ્ગેહિ યેહિ નિમિત્તેહી**તિ એત્થ મગ્ગેનમગ્ગપટિપાદનાદીસુ આકારાદિસઞ્ઞા વેદિતબ્બા. **તેન દિટ્ઠેન તેન સુતેન તાય પરિસઙ્કાયા**તિ એત્થ દિટ્ઠઞ્ચ સુતઞ્ચ પાળિયં આગતમેવ. સચે પન તેહિ દિટ્ઠસુતેહિ પરિસઙ્કં ઉપ્પાદેય્ય, તં સન્ધાય વુત્તં ''તાય પરિસઙ્કાયા''તિ.

ધમ્મિકપાતિમોક્ખટ્ઠપનકથા નિટ્ઠિતા.

## અત્તાદાનઅઙ્ગકથા

૩૯૮. **અત્તાદાનં આદાતુકામેના**તિ એત્થ સાસનં સોધેતુકામો ભિક્ખુ યં અધિકરણં અત્તના આદિયતિ, તં અત્તાદાનન્તિ વુચ્ચતિ. **અકાલો ઇમં અત્તાદાનં આદાતુન્તિ** એત્થ રાજભયં ચોરભયં દુબ્ભિક્ખભયં વસ્સારત્તોતિ અયં અકાલો, વિપરીતો કાલો.

**અભૂતં ઇદં અત્તાદાનન્તિ** અસન્તમિદં, મયા અધમ્મો વા ધમ્મોતિ, ધમ્મો વા અધમ્મોતિ, અવિનયો વા વિનયોતિ, વિનયો વા અવિનયોતિ, દુસ્સીલો વા પુગ્ગલો સીલવાતિ, સીલવા વા દુસ્સીલોતિ ગહિતોતિ અત્થો; વિપરિયાયેન ભૂતં વેદિતબ્બં. **અનત્થસંહિતં ઇદં અત્તાદાનન્તિ** એત્થ યં જીવિતન્તરાયાય વા બ્રહ્મચરિયન્તરાયાય વા સંવત્તતિ, ઇદં અનત્થસંહિતં, વિપરીતં અત્થસંહિતં નામ.

**ન લભિસ્સામિ સન્દિટ્ઠે સમ્ભત્તે ભિક્ખૂ**તિ અપ્પેકદા હિ રાજભયાદીસુ એવરૂપા અત્તનો પક્ખસ્સ ઉપત્થમ્ભકા ભિક્ખૂ લદ્ધું ન સક્કા હોન્તિ, તં સન્ધાય વુત્તં ''ન લભિસ્સામી''તિ . અપ્પેકદા પન ખેમસુભિક્ખાદીસુ લદ્ધું સક્કા હોન્તિ, તં સન્ધાય ''લભિસ્સામી''તિ વુત્તં.

**ભવિસ્સતિ સઙ્ઘસ્સ તતોનિદાનં ભણ્ડનન્તિ** કોસમ્બકાનં વિય ભણ્ડનં કલહો વિગ્ગહો વિવાદો સઙ્ઘભેદો ચ ભવિસ્સતીતિ. **પચ્છાપિ અવિપ્પટિસારકરં ભવિસ્સતી**તિ સુભદ્દં વુડ્ઢપબ્બજિતં નિગ્ગહેત્વા પઞ્ચસતિકસઙ્ગીતિં કરોન્તસ્સ મહાકસ્સપત્થેરસ્સેવ, દસવત્થુકે અધિકરણે દસભિક્ખુસહસ્સાનિ નિગ્ગહેત્વા સત્તસતિકસઙ્ગીતિં કરોન્તસ્સ આયસ્મતો યસસ્સેવ, સટ્ઠિભિક્ખુસહસ્સાનિ નિગ્ગહેત્વા સહસ્સિકસઙ્ગીતિં કરોન્તસ્સ મોગ્ગલિપુત્તતિસ્સત્થેરસ્સેવ ચ પચ્છા સમનુસ્સરણકરણં હોતિ, સાસનસ્સ ચ વિગતુપક્કિલેસચન્દિમસૂરિયસસ્સિરિકતાય સંવત્તતિ.

અત્તાદાનઅઙ્ગકથા નિટ્ઠિતા.

## ચોદકેનપચ્ચવેક્ખિતબ્બધમ્મકથા

૩૯૯. **અચ્છિદ્દેન અપ્પટિમંસેના**તિઆદીસુ યેન ગહટ્ઠપબ્બજિતેસુ યો કોચિ પહટો વા હોતિ, ગિહીનં ગણ્ડફાલનાદીનિ વેજ્જકમ્માનિ વા કતાનિ, તસ્સ કાયસમાચારો ઉપચિકાહિ ખાયિતતાલપણ્ણમિવ છિદ્દો ચ પટિમાસિતું યત્થ કત્થચિ ગહેત્વા આકડ્ઢિતું સક્કુણેય્યતાય સપ્પટિમંસો ચ હોતિ, વિપરીતો અચ્છિદ્દો

અપ્પટિમંસોતિ વેદિતબ્બોતિ. વચીસમાચારો પન મુસાવાદઓમસવાદપેસુઞ્ઞઅમૂલકાનુદ્ધંસનાદીહિ છિદ્દો ચ સપ્પટિમંસો ચ હોતિ, વિપરીતો અચ્છિદ્દો અપ્પટિમંસો.

**મેત્તં નુ ખો મે ચિત્તન્તિ** પલિબોધે છિન્દિત્વા કમ્મટ્ઠાનભાવનાનુયોગેન અધિગતં મેત્તચિત્તં. **અનાઘાતન્તિ** આઘાતવિરહિતં, વિક્ખમ્ભનવસેન વિહતાઘાતન્તિ અત્થો. **ઇદં પનાવુસો કત્થ વુત્તં ભગવતાતિ** ઇદં સિક્ખાપદં કતરસ્મિં નગરે વુત્તન્તિ અત્થો.

ચોદકેનપચ્ચવેક્ખિતબ્બધમ્મકથા નિટ્ઠિતા.

### ચોદકેનઉપટ્ઠાપેતબ્બકથા

૪૦૦. **કાલેન વક્ખામીતિ**આદીસુ એકો એકં ઓકાસં કારેત્વા ચોદેન્તો **કાલેન વદતિ** નામ. સઙ્ઘમજ્ઝગણમજ્ઝસલાકગ્ગયાગુઅગ્ગવિતક્કમાળકભિક્ખાચારમગ્ગઆસનસાલાદીસુ ઉપટ્ઠાકેહિ પરિવારિતક્ખણે વા ચોદેન્તો **અકાલેન વદતિ** નામ. તચ્છેન વદન્તો **ભૂતેન વદતિ** નામ. ''અમ્ભો મહલ્લક, પરિસાવચર, પંસુકૂલિક, ધમ્મકથિક, પતિરૂપં તવ ઇદ''ન્તિ વદન્તો **ફરુસેન વદતિ** નામ. કારણનિસ્સિતં પન કત્વા ''ભન્તે મહલ્લકત્થ, પરિસાવચરા, પંસુકૂલિકા, ધમ્મકથિકત્થ, પતિરૂપં તુમ્હાકં ઇદ''ન્તિ વદન્તો **સણ્હેન વદતિ** નામ. કારણનિસ્સિતં કત્વા વદન્તો **અત્થસંહિતેન વદતિ** નામ. **મેત્તચિત્તો વક્ખામિ નો દોસન્તરોતિ** મેત્તચિત્તં ઉપટ્ઠપેત્વા વક્ખામિ, ન દુટ્ઠચિત્તો હુત્વા.

ચોદકેનઉપટ્ઠાપેતબ્બકથા નિટ્ઠિતા.

### ચોદકચુદિતકપટિસંયુત્તકથા

૪૦૧. **અજ્ઝત્તં મનસિકરિત્વાતિ** અત્તનો ચિત્તે ઉપ્પાદેત્વા. **કારુઞ્ઞતાતિ** કરુણાભાવો. ઇમિના કરુણઞ્ચ કરુણાપુબ્બભાગઞ્ચ દસ્સેતિ. **હિતેસિતાતિ** હિતગવેસનતા. **અનુકમ્પિતાતિ** તેન હિતેન સંયોજનતા. દ્વીહિપિ મેત્તઞ્ચ મેત્તાપુબ્બભાગઞ્ચ દસ્સેતિ. **આપત્તિવુટ્ઠાનતાતિ** આપત્તિતો વુટ્ઠાપેત્વા સુદ્ધન્તે પતિટ્ઠાપના. વત્થું ચોદેત્વા સારેત્વા પટિઞ્ઞં આરોપેત્વા યથાપટિઞ્ઞાય કમ્મકરણં **વિનયપુરેક્ખારતા** નામ. **ઇમે પઞ્ચ ધમ્મેતિ** યે એતે કારુઞ્ઞતાતિઆદિના નયેન વુત્તા, ઇમે પઞ્ચ ધમ્મે અજ્ઝત્તં મનસિ કરિત્વા પરો ચોદેતબ્બોતિ.

**સચ્ચે ચ અકુપ્પે ચાતિ** વચીસચ્ચે ચ અકુપ્પનતાય ચ. ચુદિતકેન હિ સચ્ચઞ્ચ વત્તબ્બં, કોપો ચ ન કાતબ્બો. નેવ અત્તના કુજ્ઝિતબ્બો, ન પરો ઘટ્ટેતબ્બોતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

ચોદકચુદિતકપટિસંયુત્તકથા નિટ્ઠિતા.

પાતિમોક્ખટ્ઠપનક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

# ૧૦. ભિક્ખુનિક્ખન્ધકં

## મહાપજાપતિગોતમીવત્થુકથા

૪૦૨. ભિક્ખુનિક્ખન્ધકે – **અલં ગોતમિ મા તે રુચ્ચી**તિ કસ્મા પટિક્ખિપતિ, નનુ સબ્બેસમ્પિ બુદ્ધાનં ચતસ્સો પરિસા હોન્તીતિ? કામં હોન્તિ, કિલમેત્વા પન અનેકક્ખત્તું યાચિતેન અનુઞ્ઞાતં પબ્બજ્જં ''દુક્ખેન લદ્ધા અયં અમ્હેહી''તિ સમ્મા પરિપાલેસ્સન્તીતિ ભદ્દકં કત્વા અનુજાનિતુકામો પટિક્ખિપતિ. **અટ્ઠગરુધમ્મકથા** મહાવિભઙ્ગેયેવ કથિતા.

૪૦૩. **કુમ્ભથેનકેહી**તિ કુમ્ભે દીપં જાલેત્વા તેન આલોકેન પરઘરે ભણ્ડં વિચિનિત્વા થેનકચોરેહિ.

**સેતટ્ઠિકા નામ રોગજાતી**તિ એકો પાણકો નાળિમજ્ઝગતં કણ્ડં વિજ્ઝતિ, યેન વિદ્ધત્તા નિક્ખન્તમ્પિ સાલિસીસં ખીરં ગહેતું ન સક્કોતિ.

**મઞ્જિટ્ઠિકા નામ રોગજાતી**તિ ઉચ્છૂનં અન્તોરત્તભાવો. **મહતો તળાકસ્સ પટિકચ્ચેવ આળિન્તિ** ઇમિના પન એતમત્થં દસ્સેતિ – યથા મહતો તળાકસ્સ આળિયા અબદ્ધાયપિ કિઞ્ચિ ઉદકં તિટ્ઠેય્ય, પઠમમેવ બદ્ધાય પન યં અબદ્ધપચ્ચયા ન તિટ્ઠેય્ય, તમ્પિ તિટ્ઠેય્ય; એવમેવ યે ઇમે અનુપ્પન્ને વત્થુસ્મિં પટિકચ્ચેવ અવીતિક્કમનત્થાય ગરુધમ્મા પઞ્ઞત્તા. તેસુ અપઞ્ઞત્તેસુપિ માતુગામસ્સ પબ્બજિતત્તા પઞ્ચેવ વસ્સસતાનિ સદ્ધમ્મો તિટ્ઠેય્ય. પટિકચ્ચેવ પઞ્ઞત્તત્તા પન અપરાનિપિ પઞ્ચવસ્સસતાનિ ઠસ્સતીતિ એવં પઠમં વુત્તં વસ્સસહસ્સમેવ ઠસ્સતીતિ. **વસ્સસહસ્સ**ન્તિ ચેતં પટિસમ્ભિદાપભેદપ્પત્તખીણાસવવસેનેવ વુત્તં. તતો પન ઉત્તરિમ્પિ સુક્ખવિપસ્સકખીણાસવવસેન વસ્સસહસ્સં, અનાગામિવસેન વસ્સસહસ્સં, સકદાગામિવસેન વસ્સસહસ્સં, સોતાપન્નવસેન વસ્સસહસ્સન્તિ એવં પઞ્ચવસ્સસહસ્સાનિ પટિવેધસદ્ધમ્મો ઠસ્સતિ. પરિયત્તિધમ્મોપિ તાનિયેવ. ન હિ પરિયત્તિયા અસતિ પટિવેધો અત્થિ, નાપિ પરિયત્તિયા સતિ પટિવેધો ન હોતિ; લિઙ્ગં પન પરિયત્તિયા અન્તરહિતાયપિ ચિરં પવત્તિસ્સતીતિ.

મહાપજાપતિગોતમીવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

## ભિક્ખુનીઉપસમ્પદાનુજાનનકથા

૪૦૪. **અનુજાનામિ ભિક્ખવે ભિક્ખૂહિ ભિક્ખુનિયો ઉપસમ્પાદેતુ**ન્તિ ઇમાય અનુપઞ્ઞત્તિયા ભિક્ખૂ પઞ્ચસતા સાકિયાનિયો મહાપજાપતિયા સદ્ધિવિહારિનિયો કત્વા ઉપસમ્પાદેસું. ઇતિ તા સબ્બાપિ એકતોઉપસમ્પન્ના નામ અહેસું. યે ખો ત્વં ગોતમીતિ ઇમિના ઓવાદેન ગોતમી અરહત્તં પત્તા.

૪૦૯. **કમ્મં ન કરીયતી**તિ તજ્જનીયાદિ સત્તવિધમ્પિ કમ્મં ન કરીયતિ. **ખમાપેન્તી**તિ ન પુન એવં કરિસ્સામીતિ ખમાપેન્તિ.

૪૧૦. **અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂહિ ભિક્ખુનીનં કમ્મં રોપેત્વા નિય્યાદેતુ**ન્તિ એત્થ તજ્જનીયાદીસુ ''ઇદં નામ કમ્મં એતિસ્સા કાતબ્બ''ન્તિ એવં રોપેત્વા ''તં દાનિ તુમ્હેવ કરોથા''તિ નિય્યાદેતબ્બં. સચે પન અઞ્ઞસ્મિં

રોપિતે અગ્ઘં કરોન્તિ, ‘‘તજ્જનીયકમ્મારહસ્સ નિયસ્સકમ્મં કરોતી’’તિ એત્થ વુત્તનયેન કારેતબ્બતં આપજ્જન્તિ.

૪૧૧. **કદ્દમોદકેના**તિ એત્થ ન કેવલં કદ્દમોદકેન, વિપ્પસન્નઉદકરજનકદ્દમાદીસુપિ યેન કેનચિ ઓસિઞ્ચન્તસ્સ દુક્કટમેવ. **અવન્દિયો સો ભિક્ખવે ભિક્ખુ ભિક્ખુનિસઙ્ઘેન કાતબ્બો**તિ ભિક્ખુનુપસ્સયે સન્નિપતિત્વા ‘‘અસુકો નામ અય્યો ભિક્ખુનીનં અપસાદનીયં દસ્સેતિ, એતસ્સ અય્યસ્સ અવન્દિયકરણં રુચ્ચતી’’તિ એવં તિક્ખત્તું સાવેતબ્બં. એત્તાવતા અવન્દિયો કતો હોતિ. તતો પટ્ઠાય યથા સામણેરે દિસ્વા ન વન્દન્તિ; એવમેવ દિસ્વાપિ ન વન્દિતબ્બો. તેન ભિક્ખુના સમ્મા વત્તન્તેન ભિક્ખુનુપસ્સયં આગન્ત્વા વિહારેયેવ સઙ્ઘં વા ગણં વા એકપુગ્ગલં વા ઉપસઙ્કમિત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા ‘‘ભિક્ખુનિસઙ્ઘો મય્હં ખમતૂ’’તિ ખમાપેતબ્બં. તેન ભિક્ખુના ભિક્ખુનીનં સન્તિકં આગન્ત્વા ‘‘એસો ભિક્ખુ તુમ્હે ખમાપેતી’’તિ વત્તબ્બં. તતો પટ્ઠાય સો વન્દિતબ્બો. અયમેત્થ સઙ્ખેપો, વિત્થારં પન કમ્મવિભઙ્ગે વક્ખામ.

**ઓભાસેન્તી**તિ અસદ્ધમ્મેન ઓભાસેન્તિ. **ભિક્ખુનીહિ સદ્ધિં સમ્પયોજેન્તી**તિ ભિક્ખુનીહિ સદ્ધિં પુરિસે અસદ્ધમ્મેન સમ્પયોજેન્તિ. અવન્દિયકરણં વુત્તનયમેવ. **આવરણ**ન્તિ વિહારપ્પવેસને નિવારણં . **ઓવાદં ઠપેતુ**ન્તિ એત્થ ન ભિક્ખુનુપસ્સયં ગન્ત્વા ઠપેતબ્બો. ઓવાદત્થાય પન આગતા ભિક્ખુનિયો વત્તબ્બા ‘‘અસુકા નામ ભિક્ખુની સાપત્તિકા, તસ્સા ઓવાદં ઠપેમિ, મા તાય સદ્ધિં ઉપોસથં કરિત્થા’’તિ. કાયવિવરણાદીસુપિ દણ્ડકમ્મં વુત્તનયમેવ.

૪૧૩. **ન ભિક્ખવે ભિક્ખુનિયા ઓવાદો ન ગન્તબ્બો**તિઆદિ ભિક્ખુનિવિભઙ્ગવણ્ણનાયં વુત્તમેવ.

૪૧૬. **ફાસુકા નમેન્તી**તિ ગિહિદારિકાયો વિય ઘનપટ્ટકેન કાયબન્ધનેન ફાસુકા નમનત્થાય બન્ધન્તિ. **એકપરિયાકત**ન્તિ એકવારં પરિક્ખિપનકં.

**વિલીવેન પટ્ટેના**તિ સણ્હેહિ વેળુવિલીવેહિ કતપટ્ટેન. **દુસ્સપટ્ટેના**તિ સેતવત્થપટ્ટેન. **દુસ્સવેણિયા**તિ દુસ્સેન કતવેણિયા. **દુસ્સવટ્ટિયા**તિ દુસ્સેન કતવટ્ટિયા. **ચોળપટ્ટા**દીસુ ચોળકાસાવં ચોળન્તિ વેદિતબ્બં.

**અટ્ઠિલ્લેના**તિ ગોજઙ્ઘટ્ઠિકેન. **જઘન**ન્તિ કટિપ્પદેસો વુચ્ચતિ. **હત્થં કોટ્ટાપેન્તી**તિ અગ્ગબાહં કોટ્ટાપેત્વા મોરપત્તાદીહિ ચિત્તાલઙ્કારં કરોન્તિ. **હત્થકોચ્છ**ન્તિ પિટ્ઠિહત્થં. **પાદ**ન્તિ જઙ્ઘં. **પાદકોચ્છ**ન્તિ પિટ્ઠિપાદં.

૪૧૭. **મુખલિમ્પના**દીનિ વુત્તનયાનેવ. **અવઙ્ગં કરોન્તી**તિ અક્ખી અઞ્જન્તિયો અવઙ્ગદેસે અધોમુખં લેખં કરોન્તિ. **વિસેસક**ન્તિ ગણ્ડપ્પદેસે વિચિત્રસણ્ઠાનં વિસેસકં કરોન્તિ. **ઓલોકેન્તી**તિ વાતપાનં વિવરિત્વા વીથિં ઓલોકેન્તિ. **સાલોકે તિટ્ઠન્તી**તિ દ્વારં વિવરિત્વા ઉપડ્ઢકાયં દસ્સેન્તિયો તિટ્ઠન્તિ. **નચ્ચ**ન્તિ નટસમજ્જં કારેન્તિ. **વેસિં વુટ્ઠાપેન્તી**તિ ગણિકં વુટ્ઠાપેન્તિ. **પાનાગારં ઠપેન્તી**તિ સુરં વિક્કિણન્તિ. **સૂનં ઠપેન્તી**તિ મંસં વિક્કિણન્તિ. **આપણ**ન્તિ નાનાભણ્ડાનં અનેકવિધં આપણં પસારેન્તિ. **દાસં ઉપટ્ઠાપેન્તી**તિ દાસં ગહેત્વા તેન અત્તનો વેય્યાવચ્ચં કારેન્તિ. દાસીઆદીસુપિ એસેવ નયો. **હરિતકપક્કિકં પકિણન્તી**તિ હરિતકઞ્ચેવ પક્કઞ્ચ પકિણન્તિ; પકિણકાપણં પસારેન્તીતિ વુત્તં હોતિ.

૪૧૮. **સબ્બનીલકા**દિકથા કથિતાયેવ.

**૪૧૯. ભિક્ખુની ચે, ભિક્ખવે, કાલં કરોન્તી**તિઆદીસુ અયં પાળિમુત્તકવિનિચ્છયો – સચે હિ પઞ્ચસુ સહધમ્મિકેસુ યો કોચિ કાલં કરોન્તો "મમચ્ચયેન મય્હં પરિક્ખારો ઉપજ્ઝાયસ્સ હોતુ, આચરિયસ્સ હોતુ, સદ્ધિવિહારિકસ્સ હોતુ, અન્તેવાસિકસ્સ હોતુ, માતુ હોતુ, પિતુ હોતુ, અઞ્ઞસ્સ વા યસ્સ કસ્સચિ હોતૂ"તિ વદતિ તેસં ન હોતિ, સઙ્ઘસ્સેવ હોતિ. ન હિ પઞ્ચન્નં સહધમ્મિકાનં અચ્ચયદાનં રુહતિ, ગિહીનં પન રુહતિ. ભિક્ખુ હિ ભિક્ખુનિવિહારે કાલં કરોતિ, તસ્સ પરિક્ખારો ભિક્ખૂનંયેવ હોતિ. ભિક્ખુની ભિક્ખુવિહારે કાલં કરોતિ, તસ્સા પરિક્ખારો ભિક્ખુનીનંયેવ હોતિ.

**૪૨૦. પુરાણમલ્લી**તિ પુરાણે ગિહિકાલે મલ્લકસ્સ ભરિયા. **પુરિસબ્યઞ્જન**ન્તિ પુરિસનિમિત્તં, છિન્નં વા હોતુ અચ્છિન્નં વા, પટિચ્છન્નં વા અપ્પટિચ્છન્નં વા. સચે એતસ્મિં ઠાને પુરિસબ્યઞ્જનન્તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેત્વા ઉપનિજ્ઝાયતિ, દુક્કટં.

**૪૨૧. અત્તનો પરિભોગત્થાય દિન્નં** નામ યં "તુમ્હેયેવ પરિભુઞ્જથા"તિ વત્વા દિન્નં, તં અઞ્ઞસ્સ દદતો દુક્કટં. અગ્ગં ગહેત્વા પન દાતું વટ્ટતિ. સચે અસપ્પાયં, સબ્બં અપનેતું વટ્ટતિ. ચીવરં એકાહં વા દ્વીહં વા પરિભુઞ્જિત્વા દાતું વટ્ટતિ. પત્તાદીસુપિ એસેવ નયો.

**ભિક્ખૂનં સન્નિધિં ભિક્ખુનીહિ પટિગ્ગાહાપેત્વા**તિ હિય્યો પટિગ્ગહેત્વા ઠપિતમંસં અજ્જ અઞ્ઞસ્મિં અનુપસમ્પન્ને અસતિ ભિક્ખૂહિ પટિગ્ગાહાપેત્વા ભિક્ખુનીહિ પરિભુઞ્જિતબ્બં. ભિક્ખૂહિ પટિગ્ગહિતઞ્હિ ભિક્ખુનીનં અપ્પટિગ્ગહિતકટ્ઠાને તિટ્ઠતિ, ભિક્ખુનીનં પટિગ્ગહિતમ્પિ ભિક્ખૂસુ એસેવ નયો.

**૪૨૬. આસનં સંકસાયન્તિયો કાલં વીતિનામેસુ**ન્તિ અઞ્ઞં વુટ્ઠાપેત્વા અઞ્ઞં નિસીદાપેન્તિયો ભોજનકાલં અતિક્કામેસું.

**અટ્ઠન્નં ભિક્ખુનીનં યથાવુડ્ઢ**ન્તિ એત્થ સચે પુરે અટ્ઠસુ નિસિન્નાસુ તાસં અબ્ભન્તરિમા અઞ્ઞા આગચ્છતિ, સા અત્તનો નવકં ઉટ્ઠાપેત્વા નિસીદિતું લભતિ. યા પન અટ્ઠહિપિ નવકતરા, સા સચેપિ સટ્ઠિવસ્સા હોતિ, આગતપટિપાટિયાવ નિસીદિતું લભતિ. **અઞ્ઞત્થ સબ્બત્થ યથાવુડ્ઢં ન પટિબાહિતબ્બ**ન્તિ ઠપેત્વા ભત્તગ્ગં અઞ્ઞસ્મિં ચતુપચ્ચયભાજનીયટ્ઠાને "અહં પુબ્બે આગતા"તિ વુડ્ઢં પટિબાહિત્વા કિઞ્ચિ ન ગહેતબ્બં; યથાવુડ્ઢમેવ વટ્ટતિ. **પવારણાકથા** કથિતાયેવ.

**૪૨૯. ઇત્થિયુત્ત**ન્તિઆદીહિ સબ્બયાનાનિ અનુઞ્ઞાતાનિ. **પાટઙ્કિ**ન્તિ પટપોટ્ટલિકં.

**૪૩૦. દૂતેન ઉપસમ્પદા** દસન્નં અન્તરાયાનં યેન કેનચિ વટ્ટતિ. કમ્મવાચાપરિયોસાને સા ભિક્ખુની ભિક્ખુનુપસ્સયે ઠિતા વા હોતુ નિપન્ના વા જાગરા વા નિદ્દં ઓક્કન્તા વા, ઉપસમ્પન્નાવ હોતિ. તાવદેવ છાયાદીનિ આગતાય દૂતભિક્ખુનિયા આચિક્ખિતબ્બાનિ.

**૪૩૧. ઉદોસિતો**તિ ભણ્ડસાલા. **ન સમ્મતી**તિ નપ્પહોતિ. **ઉપસ્સય**ન્તિ ઘરં. **નવકમ્મ**ન્તિ સઙ્ઘસ્સત્થાય ભિક્ખુનિયા નવકમ્મમ્પિ કાતું અનુજાનામીતિ અત્થો.

**૪૩૨. તસ્સા પબ્બજિતાયા**તિ તસ્સા પબ્બજિતકાલે. **યાવ સો દારકો વિઞ્ઞુતં પાપુણાતી**તિ યાવ ખાદિતું ભુઞ્જિતું નહાયિતુઞ્ચ મણ્ડિતુઞ્ચ અત્તનો ધમ્મતાય સક્કોતીતિ અત્થો.

**ઠપેત્વા સાગારન્તિ** સહગારસેય્યમત્તં ઠપેત્વા. યથા અઞ્ઞસ્મિં પુરિસે; એવં દુતિયિકાય ભિક્ખુનિયા તસ્મિં દારકે પટિપજ્જિતબ્બન્તિ દસ્સેતિ. માતા પન નહાપેતું પાયેતું ભોજેતું મણ્ડેતું ઉરે કત્વા સયિતુઞ્ચ લભતિ.

**૪૩૪. યદેવ સા વિબ્ભન્તા**તિ યસ્મા સા વિબ્ભન્તા અત્તનો રુચિયા ખન્તિયા ઓદાતાનિ વત્થાનિ નિવત્થા, તસ્માયેવ સા અભિક્ખુની, ન સિક્ખાપચ્ચક્ખાનેનાતિ દસ્સેતિ. સા પુન ઉપસમ્પદં ન લભતિ.

**સા આગતા ન ઉપસમ્પાદેતબ્બા**તિ ન કેવલં ન ઉપસમ્પાદેતબ્બા, પબ્બજ્જમ્પિ ન લભતિ. ઓદાતાનિ ગહેત્વા વિબ્ભન્તા પન પબ્બજ્જામત્તં લભતિ.

**અભિવાદનન્તિ**આદીસુ પુરિસા પાદે સમ્બાહન્તા વન્દન્તિ, કેસે છિન્દન્તિ, નખે છિન્દન્તિ, વણપટિકમ્મં કરોન્તિ, તં સબ્બં કુક્કુચ્ચાયન્તા ન સાદિયન્તીતિ અત્થો. તત્રેકે આચરિયા ''સચે એકતો વા ઉભતો વા અવસ્સુતા હોન્તિ સારત્તા, યથાવત્થુકમેવ''. એકે આચરિયા ''નત્થિ એત્થ આપત્તી''તિ વદન્તિ. એવં આચરિયવાદં દસ્સેત્વા ઇદં ઓદિસ્સ અનુઞ્ઞાતં વટ્ટતીતિ અટ્ઠકથાસુ વુત્તં. તં પમાણં. ''અનુજાનામિ ભિક્ખવે સાદિતુ''ન્તિ હિ વચનેનેવ તં કપ્પિયં.

**૪૩૫. પલ્લઙ્કેન નિસીદન્તી**તિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા નિસીદન્તિ. **અડ્ઢપલ્લઙ્કન્તિ** એકં પાદં આભુજિત્વા કતપલ્લઙ્કં. **હેટ્ઠા વિવટે ઉપરિ પટિચ્છન્ને**તિ એત્થ સચે કૂપો ખતો હોતિ, ઉપરિ પન પદરમત્તમેવ સબ્બદિસાસુ પઞ્ઞાયતિ, એવરૂપેપિ વટ્ટતિ.

**૪૩૬. કુક્કુસં મત્તિકન્તિ** કુણ્ડકઞ્ચેવ મત્તિકઞ્ચ. સેસમેત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

ભિક્ખુનીઉપસમ્પદાનુજાનનકથા નિટ્ઠિતા.

ભિક્ખુનિક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

# ૧૧. પઞ્ચસતિકક્ખન્ધકં

### ખુદ્દાનુખુદ્દકસિક્ખાપદકથા

૪૪૧. પઞ્ચસતિકક્ખન્ધકે – **ચત્તારિ પારાજિકાનિ ઠપેત્વા અવસેસાનિ ખુદ્દાનુખુદ્દકાની**તિ એવમાદિ એકસિક્ખાપદમ્પિ અપરિચ્ચજિત્વા સબ્બેસં સઙ્ગહેતબ્બભાવદસ્સનત્થં પરિયાયેન વુત્તં. **ઇદં વો સમણાન**ન્તિ ઇદં સમણાનં. પદપૂરણમત્તે વોકારો.

૪૪૩. **ઇદમ્પિ તે આવુસો આનન્દ દુક્કટ**ન્તિ ‘‘ઇદં તયા દુક્કટં કત’’ન્તિ કેવલં ગરહન્તેહિ થેરેહિ વુત્તં , ન આપત્તિં સન્ધાય વુત્તં. ન હિ તે આપત્તાનાપત્તિં ન જાનન્તિ. ઇદાનેવ ચેતં અનુસ્સાવિતં – ‘‘સઙ્ઘો અપઞ્ઞત્તં ન પઞ્ઞપેતિ, પઞ્ઞત્તં ન સમુચ્છિન્દતી’’તિ. **દેસેહિ તં દુક્કટ**ન્તિ ઇદમ્પિ ચ ‘‘આમ, ભન્તે, દુક્કટં મયા કત’’ન્તિ એવં પટિજાનાહિ, તં દુક્કટન્તિ ઇદં સન્ધાય વુત્તં, ન આપત્તિદેસનં. થેરો પન યસ્મા અસતિયા ન પુચ્છિ ન અનાદરેન, તસ્મા તત્થ દુક્કટભાવમ્પિ અસલ્લક્ખેન્તો ‘‘નાહં તં દુક્કટં પસ્સામી’’તિ વત્વા થેરેસુ ગારવં દસ્સેન્તો ‘‘અપિચાયસ્મન્તાનં સન્ધાય દેસેમિ તં દુક્કટ’’ન્તિ આહ. યથા તુમ્હે વદથ, તથા પટિજાનામીતિ વુત્તં હોતિ. એસેવ નયો અવસેસેસુ ચતૂસુ ઠાનેસુ. સેસમેત્થ યં વત્તબ્બં સિયા, તં નિદાનવણ્ણનાયમેવ વુત્તં.

ખુદ્દાનુખુદ્દકસિક્ખાપદકથા નિટ્ઠિતા.

પઞ્ચસતિકક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

# ૧૨. સત્તસતિકક્ખન્ધકં

**દસવત્થુકથા**

૪૪૬. સત્તસતિકક્ખન્ધકે – **ભિક્ખગ્ગેના**તિ ભિક્ખુઅગ્ગેન, ભિક્ખૂ ગણેત્વા તત્તકે પટિવીસે ઠપેસુન્તિ અત્થો. **મહિયા**તિ હિમપાતસમયે હિમવલાહકા.

૪૪૭. **અવિજ્જાનિવુટા**તિ અવિજ્જાપટિચ્છન્ના . **પોસા**તિ પુરિસા. પિયરૂપં અભિનન્દન્તિ પત્થેન્તીતિ **પિયરૂપાભિનન્દિનો**. **અવિદ્દસૂ**તિ અવિજાનન્તા. રાગરજેહિ **સરજા**. મગસદિસાતિ **મગા**. સહ નેત્તિયાતિ **સનેત્તિકા**. **વડ્ઢેન્તિ કટસિ**ન્તિ પુનપ્પુનં કળેવરં નિક્ખિપમાના ભૂમિં વડ્ઢેન્તિ. એવં વડ્ઢેન્તાવ ઘોરં આદિયન્તિ પુનબ્ભવં.

૪૫૪. **પાપકં નો આવુસો કત**ન્તિ આવુસો અમ્હેહિ પાપકં કતન્તિ અત્થો.

૪૫૫. **કતમેન ત્વં ભૂમિ વિહારેના**તિ એત્થ **ભૂમી**તિ પિયવચનમેતં. પિયં વત્તુકામો કિર આયસ્મા સબ્બકામી નવકે ભિક્ખૂ એવં આમન્તેતિ. **કુલ્લકવિહારેના**તિ ઉત્તાનવિહારેન.

૪૫૭. **સાવત્થિયા સુત્તવિભઙ્ગે**તિ કથં સુત્તવિભઙ્ગે પટિક્ખિત્તં હોતિ? તત્ર હિ ''સન્નિધિ નામ અજ્જ પટિગ્ગહિતં અપરજ્જૂ''તિ વત્વા પુન ''સન્નિધિકારકે અસન્નિધિકારકસઞ્ઞી ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા ખાદતિ વા ભુઞ્જતિ વા આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ આપત્તિં વદન્તેન પટિક્ખિત્તં હોતિ. તત્રેકે મઞ્ઞન્તિ ''યો પન ભિક્ખુ સન્નિધિકારકં ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા''તિ હિ વુત્તં, ઇદઞ્ચ લોણં નામ યાવજીવિકત્તા સન્નિધિભાવં નાપજ્જતિ. યમ્પિ અલોણકં આમિસં પટિગ્ગહેત્વા તેન સદ્ધિં પરિભુઞ્જતિ, તં તદહુપટિગ્ગહિતમેવ, તસ્મા '''યાવકાલિકેન, ભિક્ખવે, યાવજીવિકં તદહુપટિગ્ગહિતં કાલે કપ્પતિ, વિકાલે ન કપ્પતી'તિ વચનતો દુક્કટેનેત્થ ભવિતબ્બ''ન્તિ. તે વત્તબ્બા – ''તુમ્હાકં મતેન દુક્કટેનપિ ન ભવિતબ્બં, ન હિ એત્થ યાવજીવિકં તદહુપટિગ્ગહિતં, યાવકાલિકમેવ તદહુપટિગ્ગહિતં , ન ચ તં વિકાલે પરિભુત્તં. યદિ વા ''વિકાલે ન કપ્પતી''તિ વચનેન તુમ્હે દુક્કટં મઞ્ઞેથ, યાવજીવિકમિસ્સં યાવકાલિકં વિકાલે ભુઞ્જન્તસ્સ વિકાલભોજનપાચિત્તિયં ન ભવેય્ય. તસ્મા ન બ્યઞ્જનમત્તં ગહેતબ્બં, અત્થો ઉપપરિક્ખિતબ્બો.

અયઞ્હેત્થ અત્થો – યાવકાલિકેન યાવજીવિકં તદહુપટિગ્ગહિતં યદિ સમ્ભિન્નરસં હોતિ, યાવકાલિકગતિકમેવ હોતિ. તસ્મા ''યો પન ભિક્ખુ વિકાલે ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા''તિ ઇમિના સિક્ખાપદેન કાલે કપ્પતિ, વિકાલે ન કપ્પતિ. ન ઇધ ''ન કપ્પતી''તિ વચનમત્તેનેત્થ દુક્કટં હોતિ. યથેવ યાવજીવિકં તદહુપટિગ્ગહિતં યાવકાલિકેન સમ્ભિન્નરસં વિકાલે ન કપ્પતિ, વિકાલભોજનપાચિત્તિયાવહં હોતિ. એવં અજ્જ પટિગ્ગહિતમ્પિ અપરજ્જુ યાવકાલિકેન સમ્ભિન્નરસં ન કપ્પતિ, સન્નિધિભોજનપાચિત્તિયાવહં હોતિ. તં ''સન્નિધિકતં ઇદ''ન્તિ અજાનન્તોપિ ન મુચ્ચતિ. વુત્તઞ્હેતં – ''સન્નિધિકારકે અસન્નિધિકારકસઞ્ઞી ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા ખાદતિ વા ભુઞ્જતિ વા આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ. તસ્મા ''કત્થ પટિક્ખિત્ત''ન્તિ ઇમિસ્સા પુચ્છાય ''પરિસુદ્ધમિદં બ્યાકરણં સાવત્થિયા સુત્તવિભઙ્ગે''તિ.

**રાજગહે ઉપોસથસંયુત્તે**તિ ઇદં ''ન ભિક્ખવે એકસ્મિં આવાસે દ્વે ઉપોસથાગારાનિ સમ્મન્નિતબ્બાનિ; યો સમ્મન્નેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ એતં સન્ધાય વુત્તં. **વિનયાતિસારે દુક્કટ**ન્તિ ''ન ભિક્ખવે એકસ્મિં આવાસે દ્વે

ઉપોસથાગારાનિ સમ્મન્નિતબ્બાની''તિ એતસ્સ વિનયસ્સ અતિસારે દુક્કટં. **ચમ્પેય્યકે વિનયવત્થુસ્મિ**ન્તિ ઇદં ''અધમ્મેન ચે ભિક્ખવે વગ્ગકમ્મં, અકમ્મં ન ચ કરણીય''ન્તિ એવમાદિં કત્વા ચમ્પેય્યક્ખન્ધકે આગતં વિનયવત્થું સન્ધાય વુત્તં.

**એકચ્ચો કપ્પતી**તિ ઇદં ધમ્મિકં આચિણ્ણં સન્ધાય વુત્તં. **છેદનકે પાચિત્તિય**ન્તિ સુત્તવિભઙ્ગે હિ ''નિસીદનં નામ સદસં વુચ્ચતી''તિ આગતં, તસ્મા દ્વિન્નં સુગતવિદત્થીનં ઉપરિ દસાયેવ વિદત્થિમત્તા લબ્ભતિ. દસાય વિના તં પમાણં કરોન્તસ્સ ઇદં આગતમેવ હોતિ – ''તં અતિક્કામયતો છેદનકં પાચિત્તિય''ન્તિ. તસ્મા ''કિં આપજ્જતી''તિ પુટ્ઠો ''છેદનકે પાચિત્તિય''ન્તિ આહ. છેદનકસિક્ખાપદે વુત્તપાચિત્તિયં આપજ્જતીતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

દસવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

સમન્તપાસાદિકાય વિનયસંવણ્ણનાય

સત્તસતિકક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

દ્વિવગ્ગસઙ્ગહા વુત્તા, દ્વાવીસતિપભેદના;
ખન્ધકા સાસને પઞ્ચક્ખન્ધદુક્ખપ્પહાયિનો.

યા તેસં વણ્ણના એસા, અન્તરાયં વિના યથા;
સિદ્ધા સિજ્ઝન્તુ કલ્યાણા, એવં આસાપિ પાણિનન્તિ.

ચૂળવગ્ગ-અટ્ઠકથા નિટ્ઠિતા.